

IOAN BROSSA

PREMSA **ANY BROSSA**

elperiodico.com

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.elperiodico.com/es/ocio-y-cultura/20190118/presentacion-any-brossa-centenario-7252107>

L'ANY JOAN BROSSA DONARÀ A CONÈIXER L'OBRA DE L'ARTISTA I EL SEU ESPERIT TRANSGRESSOR

Anna Abella

Numerosas actividades y exposiciones conmemoran desde este sábado el centenario del nacimiento del creador barcelonés

Joan Brossa nació el 19 de enero de 1919 en Barcelona. Justo cien años después, este sábado, la fundación que lleva su nombre conmemorará la efeméride y dará, con la lectura de 100 de sus poemas, el pistoletazo de salida al Any Brossa, que quiere ser un reconocimiento a un creador transgresor que defendió la República, que “transformaba la realidad a través de la poesía, que concebía la poesía como un experimento y un lenguaje de combate” y que cuando le decían que era un autor de vanguardia, él respondía: “soy un poeta que va por delante; es la sociedad la que va retrasada”. Así le ha glosado Vicenç Altaió, presidente de la Fundació Brossa, tras calificarle de poeta literario, visual, escénico y objetual que “abandonó el modelo de cultura liberal-burguesa para adscribirse a favor de la cultura popular”.

Comisariado por Manel Guerrero y coordinado desde la fundación por Judith Barnés, el Any se cerrará el 30 de diciembre, coincidiendo con el aniversario de la muerte del poeta, dramaturgo y artista plástico. Hasta entonces, buscando “difundir su su legado” y generar nuevas miradas sobre su obra, se desplegará un cúmulo de iniciativas impulsadas tanto por la Fundació como por el Ayuntamiento de Barcelona, la Conselleria de Cultura de la Generalitat, el Macba e instituciones públicas y privadas.

Exposición

La nueva sede de la fundación del poeta, en la calle de la Seca, a un paso del Born, estrenada en el Espai Brossa, cedido por el ayuntamiento, será el epicentro del Any, que contará, de mayo a septiembre, con la exposición ‘Joan Brossa y la poesía experimental’, comisariada por Eduard Escoffet y en la que se busca el diálogo de su obra poética con la de otros creadores. Tomará el relevo un nuevo festival de arte y poesía que combinará instalaciones escénicas y ‘performances’.

Otra exposición, ‘Poesía Brossa’, que ofreció en el 2017 el Museu d’Art Contemporani de Barcelona (Macba) -que custodia su legado-, como ha avanzado su director, Ferran Barenblit, tras pasar por Vitoria empezará una itinerancia internacional que la llevará a diversas capitales del continente americano, empezando en julio por el Museo Nacional de Bellas Artes de Buenos Aires.

Numerosos libros

Entre las numerosas publicaciones que se esperan (sin contar las reediciones) destacan el libro-catálogo de la exposición del Macba, el catálogo razonado sobre su poesía visual que prepara la Fundación Azcona de Madrid, la edición de su teatro completo (en Arola, coordinada por Glòria Bordons y Héctor Millinas), un estudio del último superviviente de Dau al Set, Arnau Puig (Comanegra), una ‘Antología de poemas visuales’ (Visor), una selección de su poesía, ‘Sonets transgredits’ (Nórdica) o un estudio de Carles Rebassa (Angle).

Además de un ciclo de diálogos en la Fundació entre personas que conocieron a Brossa, lecturas dramatizadas, espectáculos, exposiciones temporales y actividades en equipamientos culturales de Catalunya, en la Universitat de Barcelona se celebrará el II Simposio Internacional Joan Brossa y la Filmoteca de Catalunya presentará un documental.

Presupuesto “cero”

Ante las palabras de Altaió, que desde la fundación ha dicho que el Any contaba con “presupuesto cero”, la ‘consellera’ de Cultura, Laura Borràs, que ha asistido a la presentación, se ha apresurado a puntualizar que, desde el Govern, aunque no exista una partida extraordinaria para la conmemoración, sí se destinan aportaciones desde los presupuestos ordinarios para distintas iniciativas a través de la Institució de les Lletres Catalanes, del Institut Ramon Llull o la red de bibliotecas. El consistorio barcelonés, por su parte, ha aportado al Espai Brossa 150.000 euros de presupuesto. Borràs también ha informado de que la Generalitat entrará en el patronato de la Fundación.

HOMENATGE A JOAN BROSSA: UNA EXCURSIÓ AL TIBIDABO

Enric Satué

El dissenyador gràfic Enric Satué recorda, retrata i reivindica el seu amic Joan Brossa, amb motiu del centenari del naixement del poeta

Homenatge a Joan Brossa tramès el dia 19-1-19, coincidint amb l'aniversari del centenari del seu naixement

'Una excursió al Tibidabo' (Del llibre *Un llop a la vora del foc*)

Un diumenge, de nit, el poeta i jo sortim plegats de Barcelona per contemplar, com diu ell, 'les lluminàries dels astres, plenes d'efectes màgics, lluny de les revelacions contingudes en els llibres i erigides en autoritat'. Després, promet que 'errarem perduts pels boscos eternals on comprovarem que, en efecte, tots els servidors van errívols'.

Però l'excursió entre torrenteres ens duu en primer lloc a visitar el Gabinet de Física Experimental Mentora Alsina, prop del baixador del funicular. Allà, hi admirem, extasiats, els aparells i instal·lacions de física elemental –òptica, acústica, mecànica, elèctrica i magnètica– un dels quals, precisament, inspirà el poeta per fer el rellotge il·lusori del Teatre Poliorama.

En sortir, planeja la continuació del viatge cap a límits no menys naturals, com sap ell, 'lluny del vell món amenaçat i passant per un corredor del jardí més impressionant entre neu i neula'.

En un antic teatret bastit l'any 1909 ens topem amb el Museu d'Autòmats, contemporani de la casa-laboratori del doctor Alsina, on s'exposa una col·lecció de ninots de fira mecànics increïble, que diuen que ja al segle XIX funcionaven amb monedes. L'espectacle mecanicopoètic que ofereixen ens fascina, com diu ell que en altre temps fascinà els poetes romàntics i els artistes dadà.

Tot seguit, el poeta proposa anar d'excursió, com li agrada a ell, 'carreteres enllà entre rèptils i ocells. Continuació del viatge travessant les rieres, cridant pel seu nom cadascuna en plena tardor, i pujada al terrat de les imatges després de travessar nous conreus i pinedes'.

En veure'ns passar, les màquines imiten amb gràcia tota mena de ganyotes, figures i moviments humans, per tal de retenir-nos. Ho fan amb prou caràcter i personalitat, com volent imitar la figura d'éssers de debò, com som nosaltres. La preferida del poeta és 'la Monyos', que al·ludeix a un personatge popular que als anys vint del segle XX cridava l'atenció dels vianants amb el seu aspecte extravagant, tot passejant-se per la Rambla i el carrer de Pelai. Encara ara, tants anys després, l'autòmat mou les mans i aplaudeix, acluca els ulls, alça les espatlles i mou el monyo.

Més enllà dels pallassos musicals, el poeta enfila, com prediu ell, 'les caverne més belles, que contenen els més grans llacs subterranis ajaçats al peu d'una gran cúpula, les galeries de les quals es bifurquen en un ventall de cambres altes, il·luminades fantàsticament, que adorareu amb lloances'.

I un cop arribats al cim, al terrat de l'esplanada, em fa veure un aeroplà juganer que van batejar l'any 1923 amb pompa i circumstància 'Tibi Air', que fa voltes i més voltes, mecànicament i concèntricament, talment com un autòmat escapat del museu.

—Fixa't que és l'expressió simbòlica —diu ell— d'aquells que viatgen sense veure món, per més lluny que vagin, perquè mai surten d'ells mateixos.

L'endemà al matí, com disposa ell, 'visita als boscos que revesteixen les muntanyes. Els ocells de presa nien a les roques. Pau a tots els confins'. Malauradament, és hora de posar fi a un viatge o excursió que el poeta sap de sobres que complau, perquè no es cansa de dir a tothom que se l'escolta que 'del Tibidabo us agradarà l'ascens i el descens'. Tanta raó té, que dir Tibidabo i pensar en el poeta tot és u. El seu nom acudeix a la memòria abans que els de Tramvia Blau, funicular, Atalaia, muntanya russa, avió Tibi Air, miralls deformants, Museu d'Autòmats, Gabinet de Física Experimental Mentora Alsina...

Automàticament, com fan els ninots mecànics, penso si no anomenem la muntanya amb un nom que li escauria al poeta com un vestit a mida. De fet, ha posat en circulació quadrisíl·labs prou complicats —tot i que el que més li agradava eren els monosíl·labs— com ara *Barrabomba* o *Barbafeca*, o encara més llargs, com *Parafaragamus*, *Quiriquibú*, *Titirimundi* o *Septimomiau*. Si s'ho hagués proposat, podria haver anomenat perfectament *Tibidabous* una peça poètica o teatral de les moltes seves, sense haver d'encomanar-se ni a Déu ni al diable. Que, d'altra banda, és a qui pertany de debò l'autoria, perquè els mots formen part de l'oració inversemblant que Sant Mateu diu que el diable vessà en arameu, a cau d'orella, mentre Jesucrist feia dejuni al desert, amb vista a temptar-lo. La versió dels Evangelis traduïda al llatí ho diu així:

Haec omnia Tibi dabo si cadens adoraveris me.

És a dir, tot això et donaré —i li feia mirar tot el que es veia— si agenollat m'adoressis. Penso que ja fóra hora que els autòmats, el diable, o qui sigui que tingui poder, imitessin amb gràcia les ganyotes, la figura i els moviments de Joan Fuster quan deia fa anys, com sempre assenyadament, que 'les grans figures

haurien de ser renovades. Per exemple, jo no sé per què no fan més cas de Brossa, quan és evident que ja li toca; en canvi, a vegades es passen de rosca amb gent que està bé, que té gràcia, però que difícilment pot representar el bo i millor de la literatura catalana en el món'.

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/ampliaciolany-joan-brossa-donara-a-coneixer-lobra-de-lartista-i-el-seu-esperit-transgressor/?f=rel>

AMPLIACIÓ: L'ANY JOAN BROSSA DONARÀ A CONÈIXER L'OBRA DE L'ARTISTA I EL SEU ESPERIT TRANSGRESSOR

Agència

La Fundació és l'epicentre del cicle d'activitats, que també se celebra a l'Escenari Brossa, la Fundació Tàpies i el Born CCM

ACN Barcelona.-L'Any Joan Brossa commemorarà el centenari del naixement de l'artista amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor. L'epicentre del cicle, que s'allargarà durant tot l'any 2019, és la seu de la Fundació Joan Brossa. Inaugurat l'any passat al barri del Born, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat de Barcelona i Catalunya. Tot i això, les activitats es repartiran per tots els territoris de parla catalana i diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició 'Poesia Brossa', produïda pel MACBA l'any passat, a diverses ciutats americanes.

Els departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen l'Any Joan Brossa, que reunirà un munt d'activitats en homenatge a l'artista. Des del 19 de gener, data en què va néixer el poeta ara fa 100 anys, i fins al 30 de desembre, data que coincideix amb el dia de la commemoració de la seva mort l'any 1998, s'exhibirà el llegat de Brossa. Des de la Fundació Joan Brossa estan contents de celebrar aquest any a la seva nova seu, ja que mai havien tingut cap espai propi. Aquest nou espai, cedit per l'Ajuntament de Barcelona, acollirà diverses activitats, entre les quals destaquen l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', un nou festival sobre art i poesia en acció i el cicle de diàlegs 'Ens va fer Joan Brossa'. Joan Brossa és un dels grans poetes catalans del segle XX i destaca per la seva investigació poètica. Segons el comissari de l'Any Joan Brossa, Manuel Guerrero, Brossa "va obrir noves fronteres en el camp de la poesia", fins al punt que va dirigir-se cap a "la poesia visual, la poesia objecte, la poesia escènica i la instal·lació". "Els darrers anys de la seva vida va ser més considerat com a artista que com a poeta", ha dit Guerrero. L'univers brossià a través de nombroses activitats La diversitat de l'univers brossià s'aborda en aquesta commemoració a través de diversos formats. Petites exposicions a diversos espais s'acostaran a la seva faceta com a poeta i també es tractarà la seva relació amb altres creadors. En aquesta línia, la Fundació Tàpies presentarà l'exposició 'Antoni Tàpies. Teatre', que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa. Una part important de la seva obra teatral estarà present amb diversos muntatges i lectures dramatitzades que es representaran a l'Escenari Brossa. A més, s'afegiran noves aportacions en el camp de l'edició, amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres i volums més destacats del

poeta, per tal d'acostar la seva obra a tota mena de públic i promoure la seva lectura. Cal destacar l'edició del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol 'Poesia escènica' i de la mà d'Arola Editors. Des de la Fundació Joan Brossa s'ha promogut també l'exhibició de l'obra del poeta amb la voluntat de donar-la a conèixer a tot el territori català. Així doncs, durant l'Any Joan Brossa està prevista la itinerància de les dues exposicions de què disposa la Fundació: 'A escena. Personatges Brossians', que s'exposarà La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners a la primavera, i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci', que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada de cara a la tardor. A més, la mostra itinerant 'Brossa polièdric' visitarà les biblioteques públiques catalanes. L'obra de Brossa, d'extrema actualitat. Segons Guerrero, l'Any Brossa vol transmetre "l'esperit transgressor", "interdisciplinari" i "multidisciplinari" de l'artista. "El trencament de fronteres entre gèneres i disciplines forma part de la nostra contemporaneïtat i va ser una de les pràctiques habituals de Joan Brossa, sempre amb una radicalitat i un rigor extrem", ha remarcat Guerrero. Cent anys després del seu naixement, l'obra de Brossa continua sent actual. Mostra d'això són alguns dels temes que l'artista va abordar, com la postveritat o la crítica del llenguatge, sense oblidar tota la seva faceta més política i de crítica social. "No pensava mai que la seva producció antifranquista i antifeixista tindria ara mateix l'actualitat que té", ha comentat Guerrero, que ha afegit que "la seva producció visual, els objectes i els poemes visuals tenen un impacte sensacional a tot arreu on es mostren". Guerrero no té cap dubte que al llarg dels anys l'obra de Brossa agafarà encara més dimensió i ha assegurat que la Fundació treballarà en aquesta direcció, amb la voluntat de créixer i arribar a ser un "espai Joan Brossa de grans dimensions, que permeti situar Brossa al costat de Miró o Tàpies". "Volem que sigui un poeta de la contemporaneïtat amb un espai a Barcelona no només d'interès barceloní, sinó nacional i internacional", ha sentenciat Guerrero.

COMENÇA L'ANY BROSSA SENSE PRESSUPOST

Montserrat Serra

Comissariat per Manuel Guerrero, les institucions no el dotaran d'un pressupost propi

La Fundació Joan Brossa, que des de fa pocs mesos té seu pròpia al carrer de la Seca, 2 i nou president, Vicenç Altaió (que substitueix Josep Maria Mestres Quadreny), serà l'epicentre de la celebració de l'Any Brossa, que comença avui, dia en què va néixer l'artista fa cent anys. S'allargarà fins al 30 de desembre, quan farà vint anys que es va morir. L'Any Brossa és comissariat pel gestor cultural Manuel Guerrero, que ja va comissariar l'Any Palau i Fabre.

Vicenç Altaió va presidir ahir l'acte de presentació de l'Any Brossa a la fundació, en què va assistir la consellera de Cultura, Laura Borràs, i també Carles Sala, de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), el director del MACBA, Ferran Barenblit, i personatges històrics vinculats a la vida, l'obra i el llegat de Joan Brossa: la historiadora de l'art Glòria Bordons, el director teatral Hermann Bonnín, el mag Hausson, el compositor Mestres Quadreny. També el director de la Filmoteca, Esteve Rimbau, el president del CoNCA, Carles Duarte, el director de la Institució de les Lletres Catalanes, Joan-Elies Adell, i la productora Isona Passola. Entre els artistes joves, hi havia el poeta Eduard Escoffet i Marta Torrents, component de la companyia Cabosanroque.

Joan Brossa va ser un poeta de combat, polític i artístic. No va tenir una vida fàcil, va ser artista en una època sinistral de dictadura, l'època de la fosca, que ha definit Altaió. S'emmarca en les segones avantguardes, les que es van desenvolupar als anys cinquanta, amb el grup Dau al Set i en especial amb Antoni Tàpies, però també amb artistes una mica més joves que ells, com el cineasta Pere Portabella i el compositor Mestres Quadreny (ambdós celebren aquest 2019 els noranta anys).

Altaió considera Joan Brossa el poeta experimental més important de la literatura catalana. Que s'adscriu a la cultura d'avantguarda i a la cultura popular, tot i que Brossa deia que no era pas avantgardista sinó un poeta del present, que era la societat que anava endarrerida. Potser per això i de ben segur per altres raons que s'hi vinculen, avui l'obra de Joan Brossa i el seu esperit estètic i de revolta continuen vigents. Potser més que mai.

Un programa sense pressupost

La consellera de Cultura va aprofitar la presentació de l'Any Brossa per anunciar que en el pròxim consell executiu es faria pública la llista de commemoracions oficials del 2019 i que l'Any Brossa hi era inclosa. I també va aprofitar l'avinentsa per anunciar que la Generalitat entraria al patronat de la Fundació Joan Brossa (també s'espera que ben aviat en formi part la Fundació Tàpies).

Tanmateix, la presentació va quedar marcada pel pressupost: quan una periodista va demanar quin pressupost tenia l'Any Brossa, el president de la fundació va ser categòric: 'Zero absolut.' El fet és que l'Ajuntament de Barcelona ha aportat 150.000€ per a rehabilitar l'edifici que acull la Fundació Joan Brossa, però no ha previst cap pressupost per a les activitats ni ha dotat de pressupost propi l'Any Brossa. I una cosa similar s'esdevé amb la Conselleria de Cultura, que aporta recursos de les institucions que s'hi vinculen (Institució de les Lletres Catalanes, Filmoteca, etc.) i el seu personal (el mateix comissari, Manel Guerrero), però no compta dedicar cap partida concreta per a la programació d'activitats pròpies del centenari.

En conseqüència, aquesta manca de pressupost farà que els creadors tornin a ser els màxims perjudicats, perquè no se'ls dotarà de recursos per a la creació d'accions, espectacles ni recerques sobre Brossa. I, probablement, tot allò que facin ho acabaran fent per amor a Joan Brossa, de manera que, inevitablement, es continuarà fomentant la precarització del creador i de la cultura.

La consellera Borràs es va justificar al·legant el poc pressupost que tenia la conselleria, però no va reivindicar cap pressupost més bo ni que la situació hagués de ser millorable. Només es va limitar a defensar-se i dir que es destinaven uns diners considerables a l'Any Brossa dins el pressupost ordinari.

vilaweb.cat

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/propostes-any-brossa/>

DEU PROPOSTES DE LA PROGRAMACIÓ DE L'ANY BROSSA

Montserrat Serra

Us proposem exposicions, lectures dramatitzades, un simposi, itineraris, noves edicions, etc., amb motiu de l'Any Brossa que ara comença

La Fundació Joan Brossa, situada a l'antiga Casa de la Moneda de Barcelona, en un carreró amagat del barri del Born, serà l'epicentre dels actes de l'Any Brossa. És en aquesta seu que avui dissabte, 19 de gener, quan fa cent anys que el poeta va néixer, serà homenatjat amb la lectura col·lectiva de cent poemes seus, feta per amics i personatges de la cultura. La batllessa de Barcelona, Ada Colau, ha anunciat la seva assistència a l'acte, que començarà a les cinc de la tarda.

Us oferim deu propostes destacades del programa de l'Any Brossa:

No em va fer Joan Brossa

De Cabosanroque

Entre les exposicions itinerants vinculades a Joan Brossa, destaca aquesta proposta de Cabosanroque, aquest gener al centre d'art Can Manyé d'Alella. És una instal·lació visual i sonora plena d'objectes molt brossians. L'acció s'endinsa en l'esperit rupturista, transgressor, de màgia blanca i màgia negra, d'exploració del llenguatge, de transitar pels marges de l'artista. Brossa com a motor per a crear una peça que és, sobretot, llenguatge cabosanroque: creació des de l'atzar, radiacions de llum, construcció d'un espai sonor, acció poètica lírica i de somni.

Poesia Brossa – Macba

Ara fa un any, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona acollia l'exposició Poesia Brossa, comissariada per Teresa Grandas i Pedro G. Romero. Ara se n'ha presentat el catàleg, que, segons el director del MACBA, Ferran Barenblit, és un volum dens i intens, però també àgil, que es llegeix de manera molt brossiana i endevina nous camins per a llegir Brossa. Barenblit també ha anunciat que l'exposició començarà una itinerància internacional. Va començar a l'Artium de Vitòria i a partir del juliol viatjarà a Amèrica, al Museo Nacional de Buenos Aires. Allà, l'obra de Brossa dialogarà amb la d'altres artistes contemporanis seus.

Brossa i la Filmoteca

És sabut que Brossa estimava el cinema i era un espectador habitual, gairebé diari, de la Filmoteca. I sempre s'asseia al mateix lloc. A la sala Chomón de la nova seu de la Filmoteca, al barri del Raval, hi ha 'la butaca d'en Brossa', una butaca vermella. Amb motiu del centenari del naixement del poeta, la Filmoteca organitza 'Instàncies brossianes', dotze instantànies que de ben segur ell no s'hauria perdut: de Hitchcock a Delvaux, de l'avantguarda soviètica als germans Marx.

Joan Brossa i la poesia experimental

Fundació Joan Brossa

Comissari: Eduard Escoffet

Recorregut per la poesia experimental de la segona meitat del segle XX a partir de l'obra de Joan Brossa, establint lligams entre la seva obra i poetes d'Europa i Amèrica. Del 16 de maig al 8 de setembre del 2019.

Festival de poesia i art en acció

Fundació Joan Brossa

Durant tres mesos, l'espai del carrer de la Seca, 2 quedarà pres per artistes, poetes i *performers*. A partir d'exposicions de durada curta (una setmana) es generaran recitals, accions, xerrades... Del 13 de setembre al 2 de desembre de 2019.

Escenari Joan Brossa

La sala del carrer de Flassaders (a tocar de la Fundació Joan Brossa) acollirà un cicle de lectures dramatitzades (29 de gener, 26 de març, 28 de maig); l'espectacle 'Laberint striptease', dirigit i coreografiat per Roberto G. Alonso; 'Brossa enrabiat', espectacle en format de cabaret literari, i altres propostes a partir de l'esperit i l'obra de Joan Brossa.

II Simposi Internacional Joan Brossa. 'Els arbres varien segons el terreny'

Amb la intenció de fer una actualització i posar noves bases dels estudis sobre Joan Brossa. A partir del poema 'Els arbres', del llibre *Em va fer Joan Brossa*, de 1950, fruit de les seves converses amb el poeta brasiler João Cabral de Melo.

Noves edicions i estudis

A més del catàleg de l'exposició 'Poesia Brossa' del Macba, que ja hem citat, hi haurà altres publicacions. Entre més:

Catàleg raonat sobre la poesia visual de Joan Brossa, a cura d'Alicia Vallina i Glòria Bordons (Fundación Azcona)

Joan Brossa, ara i aquí, per Carles Rebassa (Angle Editorial)

Brossa: escarnidor i burlata. Records d'una amistat estel·lar, per Arnau Puig (Comanegra)

Joan Brossa o el pedestal són les sabates, per Jordi Coca (Ensiola)

Antologia de poemes visuals de Joan Brossa, a cura de Marc Audí (Visor)

Poesia escènica (volums XVI, XVII i XVIII), de Joan Brossa (Arola Editors)

El ventríloc, de Joan Brossa (Institut del Teatre)

Antoni Tàpies. Teatre**Fundació Antoni Tàpies****Comissària: Núria Homs**

Repàs de cinc escenografies teatral que Tàpies va fer entre el 1961 i el 1989 i de la participació que va tenir el 1992 en una òpera per al Gran Teatre del Liceu que no es va arribar a fer. Aquesta exposició s'emmarca en l'Any Brossa i la celebració del norantè aniversari del compositor Mestres Quadreny.

Cantània: A de Brossa

Cantata en què participen alumnes de quart i cinquè de primària d'escoles de tot el país. Enguany, parteix de textos de Joan Brossa i Miquel Desclot, escrita per Marta Gil i amb música d'Eduard Iniesta. Del 14 de maig al 6 de juny de 2019.

lavanguardia.com

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20190118/454195407676/el-any-brossa-buscar-a-popularizar-al-poeta-con-mas-de-50-actividades.html>

EL ANY BROSSA BUSCARÁ "POPULARIZAR" AL POETA CON MÁS DE 50 ACTIVIDADES

Agència

El Any Brossa buscará "popularizar" al poeta con más de 50 actividades

“El Any Brossa dará este sábado el pistoletazo de salida con la aspiración de "popularizar" la figura de Joan Brossa a través de una explosión de al menos medio centenar de actividades, iniciativas, exposiciones e itinerancias, coincidiendo con el centenario del nacimiento del poeta experimental.

Lo han anunciado el presidente de la Fundació Joan Brossa, Vicenç Altaió, y el comisario de la conmemoración, Manuel Guerrero, acompañados de la consellera de Cultura de la Generalitat, Laura Borràs, y del director del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba), Ferran Barenblit, responsable del archivo brossiano.

Por el momento, el Año no cuenta con un presupuesto cerrado y tira de la "imaginación poética" y de algunos recursos todavía no computados para sacar adelante un centenario que el martes será declarado oficialmente año conmemorativo por la Generalitat, tras aprobarlo el Consell Executiu.

BARCELONA, 18 (EUROPA PRESS)

El Any Brossa dará este sábado el pistoletazo de salida con la aspiración de "popularizar" la figura de Joan Brossa a través de una explosión de al menos medio centenar de actividades, iniciativas, exposiciones e itinerancias, coincidiendo con el centenario del nacimiento del poeta experimental.

Lo han anunciado el presidente de la Fundació Joan Brossa, Vicenç Altaió, y el comisario de la conmemoración, Manuel Guerrero, acompañados de la consellera de Cultura de la Generalitat, Laura Borràs, y del director del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba), Ferran Barenblit, responsable del archivo brossiano.

Por el momento, el Año no cuenta con un presupuesto cerrado y tira de la "imaginación poética" y de algunos recursos todavía no computados para sacar adelante un centenario que el martes será declarado oficialmente año conmemorativo por la Generalitat, tras aprobarlo el Consell Executiu.

Para Altaió, el año debe servir también para consolidar y potenciar la inauguración de la primera sede de la Fundació Joan Brossa, en el número 2 de la calle La Seca de Barcelona, que ahora abre de forma estable todas las tardes, con la idea de culminar las obras para conectar interiormente con el teatro adyacente.

Una de las actividades estrella es la exposición 'Joan Brossa i la poesia experimental', comisariada por Eduard Escoffet, además de un festival sobre arte y poesía en acción, coordinado por Maria Canelles, y el ciclo de diálogos 'Ens va fer Joan Brossa'.

La conmemoración se convertirá en un gran paraguas que albergará múltiples acciones como la gira americana de la exposición 'Poesia Brossa' del Macba, que empezará a itinerar desde el Museo de las Bellas Artes de Buenos Aires, como ha anunciado el director de origen argentino y afincado en Barcelona.

La exposición sonora de Cabo San Roque sobre Brossa también visitará numerosos museos internacionales y durante este año se celebrará el II Simposio Internacional Joan Brossa 'Els arbres varien segons el terreny' organizado por el grupo de investigación Poció.

DOCUMENTAL, EXPOSICIONES, LIBROS Y CATÁLOGOS

Durante este año también verán la luz numerosos catálogos y un documental dedicado a la figura del artista multidisciplinar, producido por Zeba Produccions, que se emitirá por TV3 y se presentará en la Filmoteca de Catalunya, institución pionera a la hora de proyectar acciones conmemorativas de forma estable cada mes.

Además, la fundación organizará actividades brossianas en todos los equipamientos culturales de Catalunya y de territorios de habla catalana como bibliotecas, escuelas y centros culturales.

También itinerarán exposiciones como 'A escena. Personatges brossians' y 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci' en varias localidades, ambas a cargo de Judith Barnés y Glòria Bordons, además de otras cuatro muestras que girarán por el territorio.

L'Auditori de Barcelona dedicará este año al artista el concierto 'A de Brossa' al poeta, y la Fundació Antoni Tàpies acogerá en octubre una exposición dedicada al informalista y su incursión en el teatro, en el que Brossa tendrá un papel preponderante.

EL BROSSA MÁS COMBATIVO

En el Born Centre Cultural se hará presente el espíritu combativo de Brossa con una exposición sobre el Brossa más político y el Museo del Juguetede Catalunya en Figueres (Girona) también le dedicará una exposición.

A la espera de anunciar nuevas acciones para festejar la conmemoración, Guerrero ha subrayado que el año cubrirá las diferentes dimensiones del artista polifacético, algo que ha subrayado también la consellera.

Altaió ha encomiado la tarea de Brossa de convertirse en un "poeta que transforma la realidad", y le ha situado como el poeta experimental más importante del siglo XX en Catalunya.

Corporació Catalana de Mitjans

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.ccma.cat/324/lany-joan-brossa-donara-a-coneixer-lobra-de-lartista-i-el-seu-esperit-transgressor/noticia/2898579/>

L'ANY JOAN BROSSA DONARÀ A CONÈIXER L'OBRA DE L'ARTISTA I EL SEU ESPERIT TRANSGRESSOR

Agència

ACN Barcelona.-L'Any Joan Brossa commemorarà el centenari del naixement de l'artista amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor. L'epicentre del cicle, que s'allargarà durant tot l'any 2019, és la seu de la Fundació Joan Brossa. Inaugurat l'any passat al barri del Born, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat de Barcelona i Catalunya. Tot i això, les activitats es repartiran per tots els territoris de parla catalana i diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició 'Poesia Brossa', produïda pel MACBA l'any passat, a diverses ciutats americanes.

Els departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen l'Any Joan Brossa, que reunirà un munt d'activitats en homenatge a l'artista. Des del 19 de gener, data en què va néixer el poeta ara fa 100 anys, i fins al 30 de desembre, data que coincideix amb el dia de la

commemoració de la seva mort l'any 1998, s'exhibirà el llegat de Brossa. Des de la Fundació Joan Brossa estan contents de celebrar aquest any a la seva nova seu, ja que mai havien tingut cap espai propi. Aquest nou espai, cedit per l'Ajuntament de Barcelona, acollirà diverses activitats, entre les quals destaquen l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', un nou festival sobre art i poesia en acció i el cicle de diàlegs 'Ens va fer Joan Brossa'. Joan Brossa és un dels grans poetes catalans del segle XX i destaca per la seva investigació poètica. Segons el comissari de l'Any Joan Brossa, Manuel Guerrero, Brossa "va obrir noves fronteres en el camp de la poesia", fins al punt que va dirigir-se cap a "la poesia visual, la poesia objecte, la poesia escènica i la instal·lació". "Els darrers anys de la seva vida va ser més considerat com a artista que com a poeta", ha dit Guerrero. L'univers brossià a través de nombroses activitats La diversitat de l'univers brossià s'aborda en aquesta commemoració a través de diversos formats. Petites exposicions a diversos espais s'acostaran a la seva faceta com a poeta i també es tractarà la seva relació amb altres creadors. En aquesta línia, la Fundació Tàpies presentarà l'exposició 'Antoni Tàpies. Teatre', que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa. Una part important de la seva obra teatral estarà present amb diversos muntatges i lectures dramatitzades que es representaran a l'Escenari Brossa. A més, s'afegiran noves aportacions en el camp de l'edició, amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres i volums més destacats del poeta, per tal d'acostar la seva obra a tota mena de públic i promoure la seva lectura. Cal destacar l'edició del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol 'Poesia escènica' i de la mà d'Arola Editors. Des de la Fundació Joan Brossa s'ha promogut també l'exhibició de l'obra del poeta amb la voluntat de donar-la a conèixer a tot el territori català. Així doncs, durant l'Any Joan Brossa està prevista la itinerància de les dues exposicions de què disposa la Fundació: 'A escena. Personatges Brossians', que s'exposarà a La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners a la primavera, i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci', que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada de cara a la tardor. A més, la mostra itinerant 'Brossa polièdric' visitarà les biblioteques públiques catalanes. L'obra de Brossa, d'extrema actualitat Segons Guerrero, l'Any Brossa vol transmetre "l'esperit transgressor", "interdisciplinari" i "multidisciplinari" de l'artista. "El trencament de fronteres entre gèneres i disciplines forma part de la nostra contemporaneïtat i va ser una de les pràctiques habituals de Joan Brossa, sempre amb una radicalitat i un rigor extrem", ha remarcat Guerrero. Cent anys després del seu naixement, l'obra de Brossa continua sent actual. Mostra d'això són alguns dels temes que l'artista va abordar, com la postveritat o la crítica del llenguatge, sense oblidar tota la seva faceta més política i de crítica social. "No pensava mai que la seva producció antifranquista i antifeixista tindria ara mateix l'actualitat que té", ha comentat Guerrero, que ha afegit que "la seva producció visual, els objectes i els poemes visuals tenen un impacte sensacional a tot arreu on es mostren". Guerrero no té cap dubte que al llarg dels anys l'obra de Brossa agafarà encara més dimensió i ha assegurat que la Fundació treballarà en aquesta direcció, amb la voluntat de créixer i arribar a ser un "espai Joan Brossa de grans dimensions, que permeti situar Brossa al costat de Miró o Tàpies". "Volem que sigui un poeta de la contemporaneïtat amb un espai a Barcelona no només d'interès barceloní, sinó nacional i internacional", ha sentenciat Guerrero.

eleconomista.es

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.efe.com/efe/espana/cultura/exposiciones-un-simposio-y-varias-publicaciones-recuerdan-a-brossa-en-su-centenario/10005-3871345>

EXPOSICIONES, UN SIMPOSIO Y PUBLICACIONES RECUERDAN A BROSSA EN SU CENTENARIO

Agència

Barcelona, 18 ene (EFE).- Exposiciones, un simposio, publicaciones, actuaciones teatrales y otras actividades culturales darán forma al Año Brossa, que arranca mañana coincidiendo con el nacimiento del poeta Joan Brossa y que dará protagonismo especial a la nueva sede de la Fundación Joan Brossa.

Comisariado por Manuel Guerrero y coordinado desde la Fundación Joan Brossa por Judith Barnés, el Año Brossa servirá para "consolidar y potenciar un equipamiento cultural como es la nueva sede de la Fundación", según ha explicado este viernes su presidente, Vicenç Altaió.

El Año Brossa, destinado, según Altaió, a poner en valor a "un poeta que transforma la realidad a través de la poesía como experimento y como lenguaje de combate y que fue sin duda el poeta experimental más importante de la literatura catalana", comienza mañana en la propia Fundación con la lectura

pública "100 poemas para Joan Brossa", en la que se leerán poemas del creador barcelonés, que hace cien años nació en la calle W de la ciudad.

De forma paralela, desde la Fundación se está dinamizando una iniciativa de cocreación poética en Twitter con la etiqueta #dualBrossa.

El ámbito universitario se suma a la celebración con la organización del II Simposio Internacional Joan Brossa, por parte del grupo de investigación Poció. Poesia i Educació de la Universidad de Barcelona, con la voluntad de revisar y generar nuevas miradas y lecturas a partir de la obra del poeta.

La relación de Joan Brossa con otros poetas y creadores contemporáneos será uno de los ejes de la celebración del Año Brossa, como ilustran dos exposiciones ya abiertas al público: "Anar i tornar a Brossa" en el Centro Cultural El Carme de Badalona, y "Boso, Brossa y la galaxia concreta" en la Casa Museo Federico García Lorca-Huerta de San Vicente de Granada.

Desde febrero a abril, el Centro Niemeyer de Avilés presentará la exposición "Joan Brossa & Alain Arias-Misson: de la poesía a la palabra; de la palabra a la calle", que explora la relación personal y artística de los dos poetas.

La Filmoteca de Cataluña, un espacio muy querido por Brossa, ha programado el ciclo anual "Instantáneas brossianas", que incluye una propuesta de doce proyecciones de filmes, desde Hitchcock a Delvaux, de la vanguardia soviética a los hermanos Marx, algunas de las películas preferidas por el poeta visual.

A mediados de mayo está previsto que la sede de la Fundación acoja la exposición "Joan Brossa y la poesía experimental", comisariada por Eduard Escoffet, en la que se establecerá un diálogo entre la creación poética de Brossa de los años 50 y 60 con la de otros poetas y creadores, con obras procedentes de algunos de los archivos más relevantes de poesía experimental del ámbito internacional.

Guerrero ha destacado en la presentación la complicidad de la Fundación con el adyacente Escenario Joan Brossa, que acogerá performances y acciones poéticas de carácter interdisciplinar y actual, y potenciará la representación de algunas piezas teatrales brossianas.

El director del MACBA, Ferran Barenblit, ha anunciado que la exposición "Poesía Brossa", comisariada por Pedro G. Romero y Teresa Grandas y producida por el propio museo, iniciará este año una itinerancia internacional que recorrerá diversas capitales de América y que comenzará en julio en el Museo Nacional de Bellas Artes de Buenos Aires.

En el ámbito de las publicaciones, los responsables del Año Brossa han subrayado la edición del catálogo razonado de la poesía visual de Joan Brossa a cargo de la Fundación Azcona, y el cierre de la publicación del teatro completo "Poesía escènica" (Arola Editors), a cargo de Glòria Bordons y Héctor Mellinas.

El Año Brossa comienza sin un presupuesto concreto a falta de que se consignent las ayudas que Generalitat y Ministerio de Cultura aprueben en sus respectivos presupuestos, y aprovechando las iniciativas de instituciones particulares.

La consellera de Cultura, Laura Borràs, ha anunciado que en el próximo consell executiu la Generalitat aprobará el Año Brossa como celebración conmemorativa y que el gobierno catalán entrará en el patronato de la Fundación Joan Brossa. El Ayuntamiento de Barcelona concede este año 150.000 euros para el funcionamiento de la Fundación Brossa.

A falta de un presupuesto concreto, el Año Brossa, como ha ironizado su comisario, "se rige por la imaginación poética".

elpais.com

Divendres, 18 de gener de 2019

https://cat.elpais.com/cat/2019/01/18/catalunya/1547837770_856353.amp.html?_twitter_impression=true

CENTENARI DE JOAN BROSSA PER ZERO EUROS

José Ángel Montañés

Les edicions completes de la poesia visual i el teatre i un simposi, actes principals

“Tinc la riquesa de no ser ric”. Locuaç i mordaç, el poeta i multireador [Joan Brossa](#) (Barcelona, 1919-1998) autor de múltiples frases, tots poemes, n'hauria fet un en saber que la celebració del seu centenari que comença aquest dissabte —va néixer el 19/1/1919, un altre poema, aquest visual— arrenca amb zero euros de pressupost. Per sort, Brossa sí que era ric en amics i seguidors que han aconseguit fer possible la celebració del seu primer centenari. Molts d'ells eren aquest divendres a l'antic edifici de la Seca (el lloc on s'encunyaven les monedes i la primera pesseta de tota Espanya), com el mag Hausson, el compositor Josep Maria Mestres Quadreny o el director teatral Hermann Bonnín. També el brossià [Vicenç Altaió](#), director de la Fundació Joan Brossa pocs mesos abans que el centre se situés l'any passat en aquesta antiga casa de la moneda i que serà l'epicentre de la commemoració.

En l'acte també van participar algunes de les institucions i administracions que també donen suport a aquest centenari com Carles Sala, director de Cultura i Proximitat de l'Icub, que va matisar l'anunci d'Altaió de pressupost zero, en assegurar que en els últims anys s'havia augmentat considerablement

l'aportació municipal a la Fundació. “L'any passat es va triplicar per a l'obertura del centre i aquest any s'han mantingut els 150.000 euros”. També va matisar a Altaió la consellera de Cultura, [Laura Borràs](#), després de justificar que la pròrroga dels pressupostos prorrogats no permet realitzar aportacions extraordinàries per commemorar aquest tipus d'efemèrides, però que “el seu departament posa a disposició el capital humà” i l'Institut Ramon Llull que permet dur a terme la itinerància que va quantificar en 200.000 euros. Durant la presentació, Borràs va dir que la Generalitat entrarà aviat en el patronat de la Fundació Joan Brossa.

Poc abans d'aquestes puntualitzacions Altaió, que va qualificar a Brossa com “el poeta experimental més important de la literatura catalana” va anunciar els principals actes (més de 50) programats al llarg d'aquest any pel comissari Manuel Guerrero que posarà en valor a “un poeta que transforma la realitat a través de la poesia com a experiment i com a llenguatge de combat”.

Entre els actes més destacats, exposicions com *Joan Brossa i la poesia experimental*, comissariada per Eduard Escofet, un nou festival sobre art i poesia en acció, coordinat per Maria Canelles, la publicació del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa i el tancament de l'edició del teatre complet *Poesia escènica* a càrrec de Glòria Bordons i Héctor Mellinas, a més de la celebració de l'II simposi Internacional sobre l'autor, la presentació del documental *Brossa* de Zeba Produccions en la Filmoteca —un espai molt estimat per Brossa que ha programat el cicle anual *Instantànies brossianes*, que inclou dotze projeccions de films, des de Hitchcock a Delvaux, de l'avantguarda soviètica als germans Marx, amb pel·lícules preferides pel poeta— i la itinerància de l'exposició *Poesia Brossa*, que es va celebrar l'any passat en [el Macba](#) (comissariada per Pedro G. Romero i Teresa Grandas), una mostra que aquest divendres va anunciar el director del museu, Ferran Barenblit, es veurà en el Museu Nacional de Belles arts de Buenos Aires. Cabosanrique portarà per tota Catalunya la seva instal·lació sonora i visual *No em va fer Joan Brossa*.

El primer dels actes es produeix avui mateix. A partir de les cinc de la tarda arrencarà *100 poemes per a Joan* en la qual llegirà un centenar de creacions de l'homenatjat. Una de les il·lustres lectores serà l'alcaldesa [Ada Colau](#).

lavanguardia.com

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelones-nord/20190118/454194215622/lany-joan-brossa-donara-a-coneixer-lobra-de-lartista-i-el-seu-esperit-transgressor.html>

L'ANY JOAN BROSSA DONARÀ A CONÈIXER L'OBRA DE L'ARTISTA I EL SEU ESPERIT TRANSGRESSOR

Agència

ACN Barcelona.-L'Any Joan Brossa commemorarà el centenari del naixement de l'artista amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor. L'epicentre del cicle, que s'allargarà durant tot l'any 2019, és la seu de la Fundació Joan Brossa. Inaugurat l'any passat al barri del Born, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat de Barcelona i Catalunya. Tot i això, les activitats es repartiran per tots els territoris de parla catalana i diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició 'Poesia Brossa', produïda pel MACBA l'any passat, a diverses ciutats americanes.

Els departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen l'Any Joan Brossa, que reunirà un munt d'activitats en homenatge a l'artista. Des del 19 de gener, data en què va néixer el poeta ara fa 100 anys, i fins al 30 de desembre, data que coincideix amb el dia de la commemoració de la seva mort l'any 1998, s'exhibirà el llegat de Brossa. Des de la Fundació Joan Brossa estan contents de celebrar aquest any a la seva nova seu, ja que mai havien tingut cap espai propi. Aquest nou espai, cedit per l'Ajuntament de Barcelona, acollirà diverses activitats, entre les quals destaquen l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', un nou festival sobre art i poesia en acció i el cicle de diàlegs 'Ens va fer Joan Brossa'. Joan Brossa és un dels grans poetes catalans del segle XX i destaca per la seva investigació poètica. Segons el comissari de l'Any Joan Brossa, Manuel Guerrero, Brossa "va obrir noves fronteres en el camp de la poesia", fins al punt que va dirigir-se cap a "la poesia visual, la poesia objecte, la poesia escènica i la instal·lació". "Els darrers anys de la seva vida va ser més considerat com a artista que com a poeta", ha dit Guerrero. L'univers brossià a través de nombroses activitats La diversitat de l'univers brossià s'aborda en aquesta commemoració a través de diversos formats. Petites exposicions a diversos espais s'acostaran a la seva faceta com a poeta i també es tractarà la seva relació amb altres creadors. En aquesta línia, la Fundació Tàpies presentarà l'exposició 'Antoni Tàpies. Teatre', que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa. Una part important de la seva obra teatral estarà present amb diversos muntatges i lectures dramatitzades que es representaran a l'Escenari Brossa. A més, s'afegiran noves aportacions en el camp de l'edició, amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres i volums més destacats del poeta, per tal d'acostar la seva obra a tota mena de públic i promoure la seva lectura. Cal destacar l'edició del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol 'Poesia escènica' i de la mà d'Arola Editors. Des de la Fundació Joan Brossa s'ha promogut també l'exhibició de

l'obra del poeta amb la voluntat de donar-la a conèixer a tot el territori català. Així doncs, durant l'Any Joan Brossa està prevista la itinerància de les dues exposicions de què disposa la Fundació: 'A escena. Personatges Brossians', que s'exposarà La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners a la primavera, i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci', que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada de cara a la tardor. A més, la mostra itinerant 'Brossa polièdric' visitarà les biblioteques públiques catalanes. L'obra de Brossa, d'extrema actualitatSegons Guerrero, l'Any Brossa vol transmetre "l'esperit transgressor", "interdisciplinari" i "multidisciplinari" de l'artista. "El trencament de fronteres entre gèneres i disciplines forma part de la nostra contemporaneïtat i va ser una de les pràctiques habituals de Joan Brossa, sempre amb una radicalitat i un rigor extrem", ha remarcat Guerrero. Cent anys després del seu naixement, l'obra de Brossa continua sent actual. Mostra d'això són alguns dels temes que l'artista va abordar, com la postveritat o la crítica del llenguatge, sense oblidar tota la seva faceta més política i de crítica social. "No pensava mai que la seva producció antifranquista i antifeixista tindria ara mateix l'actualitat que té", ha comentat Guerrero, que ha afegit que "la seva producció visual, els objectes i els poemes visuals tenen un impacte sensacional a tot arreu on es mostren". Guerrero no té cap dubte que al llarg dels anys l'obra de Brossa agafarà encara més dimensió i ha assegurat que la Fundació treballarà en aquesta direcció, amb la voluntat de créixer i arribar a ser un "espai Joan Brossa de grans dimensions, que permeti situar Brossa al costat de Miró o Tàpies". "Volem que sigui un poeta de la contemporaneïtat amb un espai a Barcelona no només d'interès barceloní, sinó nacional i internacional", ha sentenciat Guerrero.

aldia.cat

Divendres, 18 de gener de 2019

<https://www.aldia.cat/gent/noticia-lany-brossa-mirara-popularitzar-poeta-amb-mes-50-activitats-20190118183958.html>

L'ANY BROSSA MIRARÀ DE "POPULARITZAR" EL POETA AMB MÉS DE 50 ACTIVITATS

Agència

L'Any Brossa donarà aquest dissabte el tret de sortida amb l'aspiració de "popularitzar" la figura de Joan Brossa a través d'una explosió d'almenys mig centenar d'activitats, iniciatives, exposicions i itineràncies, en coincidir amb el centenari del naixement del poeta experimental.

Ho han anunciat el president de la Fundació Joan Brossa, Vicenç Altaió, i el comissari de la commemoració, Manuel Guerrero, acompanyats de la consellera de Cultura de la Generalitat, Laura Borràs, i del director del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), Ferran Barenblit, responsable de l'arxiu brossià.

De moment, l'Any Brossa no compta amb un pressupost tancat i es basa en la "imaginació poètica" i alguns recursos encara no computats per tirar endavant un centenari que dimarts vinent serà declarat oficialment any commemoratiu per la Generalitat, després que ho aprovés el Consell Executiu.

Per a Altaió, l'any ha de servir també per consolidar i potenciar la inauguració de la primera seu de la Fundació Joan Brossa, en el número 2 del carrer la Seca de Barcelona, que ara obre de manera estable totes les tardes, amb la idea de culminar les obres per connectar interiorment amb el teatre adjacent.

Una de les activitats estrella és l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', comisariada per Eduard Escoffet, a més d'un festival sobre art i poesia en acció, coordinat per Maria Canelles, i el cicle de diàlegs 'Ens va fer Joan Brossa'.

La commemoració es convertirà en un gran paraigua que acollirà múltiples accions com la gira americana de l'exposició 'Poesia Brossa' del MACBA, que començarà a itinerar des del Museu de les Belles Arts de Buenos Aires, com ha anunciat el director d'origen argentí i establert a Barcelona.

L'exposició sonora de Cabo San Roque sobre Brossa també visitarà nombrosos museus internacionals i durant aquest any se celebrarà el II Simposi Internacional Joan Brossa 'Els arbres varien segons el terreny' organitzat pel grup d'investigació Poció.

DOCUMENTAL, EXPOSICIONS, LLIBRES I CATÀLEGS

Durant aquest any també veuran la llum nombrosos catàlegs i un documental dedicat a la figura de l'artista multidisciplinari, produït per Zeba Produccions, que s'emetrà per TV3 i es presentarà a la Filmoteca de Catalunya, institució pionera a l'hora de projectar accions commemoratives de manera estable cada mes.

A més, la fundació organitzarà activitats brossianes a tots els equipaments culturals de Catalunya i de territoris de parla catalana com biblioteques, escoles i centres culturals.

També hi haurà exposicions itinerants com 'A escena. Personatges brossians' i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci' en diverses localitats, totes dues a càrrec de Judith Barnés i Glòria Bordons, a més d'unes altres quatre mostres que voltaran pel territori.

L'Auditori de Barcelona dedicarà aquest any a l'artista el concert 'A de Brossa' al poeta, i la Fundació Antoni Tàpies acollirà a l'octubre una exposició dedicada a l'informalista i la seva incursió en el teatre, en el qual Brossa tindrà un paper preponderant.

EL BROSSA MÉS COMBATIU

Al Born Centre Cultural es farà present l'esperit combatiu de Brossa amb una exposició sobre el Brossa més polític i el Museu del Joguet de Catalunya a Figueres (Girona) també li dedicarà una exposició.

A l'espera d'anunciar noves accions per festejar la commemoració, Guerrero ha subratllat que l'any cobrirà les diferents dimensions de l'artista polifacètic, cosa que ha subratllat també la consellera.

Altaió ha encomiat la tasca de Brossa de convertir-se en un "poeta que transforma la realitat", i l'ha situat com el poeta experimental més important del segle XX a Catalunya.

laie.es

Divendres, 18 de gener de 2019

https://www.laie.es/magazine/entrevista-a-judith-barnes-coordinadora-de-lany-joan-brossa/497?utm_source=entrevista%20judith%20barnes&utm_medium=social&utm_campaign=magazine

ENTREVISTA A JUDITH BARNÉS, COORDINADORA DE L'ANY JOAN BROSSA

Agència

La Fundació Joan Brossa es distingeix per l'extensa xarxa de complicitats que ha teixit amb persones i institucions. Gràcies a aquesta gran feina ens espera un Centenari Brossa ple d'iniciatives engrescadores. Judith Barnés, coordinadora de l'Any Joan Brossa, ens avança alguns detalls de les accions previstes.

Acaba de sortir el catàleg de l'exposició Poesia Brossa, que es va poder veure al MACBA fins al febrer de 2018. Què en destacaries, en relació amb el coneixement de l'obra de Joan Brossa? I en relació amb la seva difusió?

"Poesia Brossa" ha construït un nou relat sobre la manera com cal interpretar, mirar i llegir l'obra de Joan Brossa. És una aposta que pretén fugir del discurs de les altres antològiques que s'havien concebut fins ara a partir de l'obra del poeta. A més, el fet de fer-la dialogar amb altres creadors permet contextualitzar-la en un moment històric i creatiu molt concret. Per a la Fundació, aquesta exposició culmina un procés de treball amb el MACBA, equipament que acull tots el Fons Joan Brossa (llegat artístic, biblioteca personal i arxiu de Joan Brossa) des de finals del 2011. El fet que aquesta exposició itinerari per Amèrica a partir d'aquest any ajudarà a internacionalitzar l'obra del poeta.

A partir de l'abril es podrà visitar l'exposició "Joan Brossa i la poesia experimental", comissariada per Eduard Escoffet. Quin seria el fil conductor de la mostra?

Aquesta serà la segona exposició temporal que organitzarà la Fundació a la nova seu de l'entitat, ubicada al Born, al carrer de La Seca, 2 i es podrà visitar entre la primavera i la tardor del 2019. Es tractarà d'una exposició que mostrarà la crisi del llenguatge poètic a la postguerra europea i durant la dictadura franquista i les innovacions aportades durant aquest període en el camp de la poesia experimental. També com exposa l'Eduard:

"Es mostrarà, per tant, un recorregut per la poesia experimental de la segona meitat del segle XX a partir de l'obra de Brossa establint lligams entre la seva obra i poetes d'Europa i d'Amèrica. L'objectiu és fer visible tota la constel·lació de grups, plataformes i poetes que estaven experimentant durant la segona

meitat del segle XX i la seva relació amb la producció de Brossa i catalana en general.

El projecte expositiu presentarà obres i documentació de Felipe Boso (Espanya), Bernard Heidsieck (França), Edgardo-Antonio Vigo (Argentina), Fernando Millán (Espanya), Augusto de Campos (Brasil), Eugen Gomringer (Suïssa-Alemanya), Nicanor Parra (Xile), Guillem Viladot (Espanya), Arrigo Lora-Totino (Itàlia), Paul de Vree (Bèlgica), François Dufrêne (França), Décio Pignatari (Brasil), Brion Gysin (EUA), Ernst Jandl (Àustria),

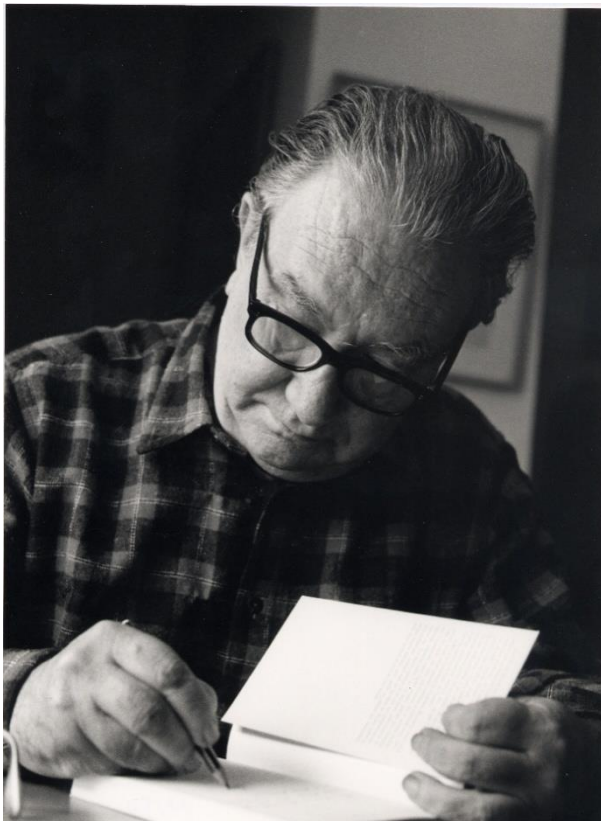
Antonio Caro (Colòmbia), Bob Cobbing (Regne Unit), Guillermo Deisler (Xile), Pierre i Ilse Garnier (França-Alemanya), Alain Arias-Misson (Espanya-Bèlgica), Jiri Kolar (República Txeca), Salette Tavares (Portugal), Marcel Broodthaers (Bèlgica), Adriano Spatola (Itàlia), Mathias Goeritz (Alemanya-Mèxic), bp nichol (Canadà), Mary Ellen Solt (EUA), Luis Camnitzer (Uruguay) i es comptarà amb l'assessorament de diversos experts internacionals: Marc Audí (Burdeus), Rui Torres (Porto, Portugal), Felipe Cussen (Santiago de Xile) i Frédéric Acquaviva (Londres)."

Teniu notícia de reedicions i novetats que s'estiguin preparant de cara al Centenari Brossa?

El tema de les publicacions és un dels plats forts de l'Any Joan Brossa. De fet, un dels reptes més ambiciosos que té la Fundació a l'actualitat és el de promoure la lectura de l'obra brossiana i fer-la accessible al públic. En primer lloc, cal esmentar el catàleg raonat sobre poesia visual de Joan Brossa que està preparant la Fundación Azcona de Madrid, sota la coordinació d'Alicia Vallina i Glòria Bordons (Fundació Joan Brossa) i que serà presentat a la primavera al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía i a la Fundació Joan Brossa. Pel que fa a la faceta més visual del poeta, l'editorial Visor té previst de publicar el llibre *Antología de poemas visuales* amb una selecció de poemes visuals brossians a cura de Marc Audí. L'editorial Nórdica aposta, en canvi, per fer-ne una selecció de sonets i de poemes visuals amb el títol *Sonets transgredits*.

Quant a l'àmbit teatral, Arola Editors tancarà l'edició del teatre complet *Poesia escènica* de Joan Brossa amb la publicació dels darrers volums tot coincidint amb el tancament de l'Any Joan Brossa: una col·lecció amb un total de vint-i-dos volums que ha estat coordinada per Glòria Bordons i Hèctor

Mellinas. La peça teatral *El ventríloc* de Joan Brossa també es reeditarà gràcies a l'aposta feta per l'Institut del Teatre.

Com a propostes més personals, destaquen el llibre *Joan Brossa, ara i aquí*, de Carles Rebassa editat per Angle Editorial i que serà presentat en el marc de la setmana del llibre en català, per oferir una panoràmica divulgativa de l'obra i de la figura de Joan Brossa i intentar col·locar-la al lloc crític i social que li correspon. També Arnau Puig publicarà el llibre *Brossa: escarnidor i burleta*. Records d'una amistat estel·lar a Comanegra, un retrat sobre el poeta per part de l'últim supervivent de Dau al Set.

Pel que fa a les reedicions, Ensiola reeditarà les entrevistes fetes al poeta entre 1969 i 1970 per Jordi Coca i convertides en el llibre *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* i l'Ajuntament de Barcelona publicarà una edició actualitzada del llibre *Itineraris brossians* de Judith Barnés, Glòria Bordons i Daniel Giralt-Miracle per recórrer diferents espais brossians i descobrir la poesia urbana de Joan Brossa. Finalment, l'editorial El Cep i la Nansa ha preparat el conte *El Joan ha perdut la lletra*

A, escrit per Pep Molist amb il·lustracions de Maria Beitia a partir de la creació d'alguns poemes visuals del poeta, per a públic infantil.

Pel que fa a altres novetats o esdeveniments importants, cal destacar l'organització d'un festival sobre art i poesia en acció, coordinat des de la Fundació per Maria Canelles, que tindrà lloc a la tardor a la seu de la Fundació, l'organització del II Simposi Internacional Joan Brossa 'Els arbres varien segons el terreny', organitzat pel grup de recerca Poció. Poesia i Educació de la Universitat de Barcelona, i la presentació del documental 'Brossa', produït per ZEBA, a la Filmoteca de Catalunya i que emetrà TV3.

Pel que fa al teatre, quines obres podrem veure properament?

L'Escenari Joan Brossa ha previst un cicle de lectures dramatitzades entre gener i maig: "La sorra i l'acadèmia", "La jugada" i "El rellotger". A més, ha programat entre el 10 d'abril i el 12 de maig l'obra "Laberint striptease", una obra dirigida per Roberto G. Alonso amb dramatúrgia de Marc Rosich a partir de textos de Joan Brossa. Som conscients que la poesia escènica és la faceta menys coneguda del poeta i que tenim un llarg camí a recórrer. Com hem avançat, el tancament de l'edició del teatre complet, editat en petits volums temàtics, hauria de fomentar-ne la lectura, la investigació i la representació.

Sobre el festival poètic que se celebrarà al setembre, es pot avançar el nom d'algun dels participants o de les accions que hi tindran lloc?

De moment, només podem avançar que serà una proposta dedicada a la poesia concreta, sonora i d'acció que combinarà la presència d'instal·lacions a la seu de la Fundació amb performances i accions poètiques de caràcter interdisciplinar i actual. També es potenciarà la representació d'algunes peces teatrals de Brossa.

beteve.cat

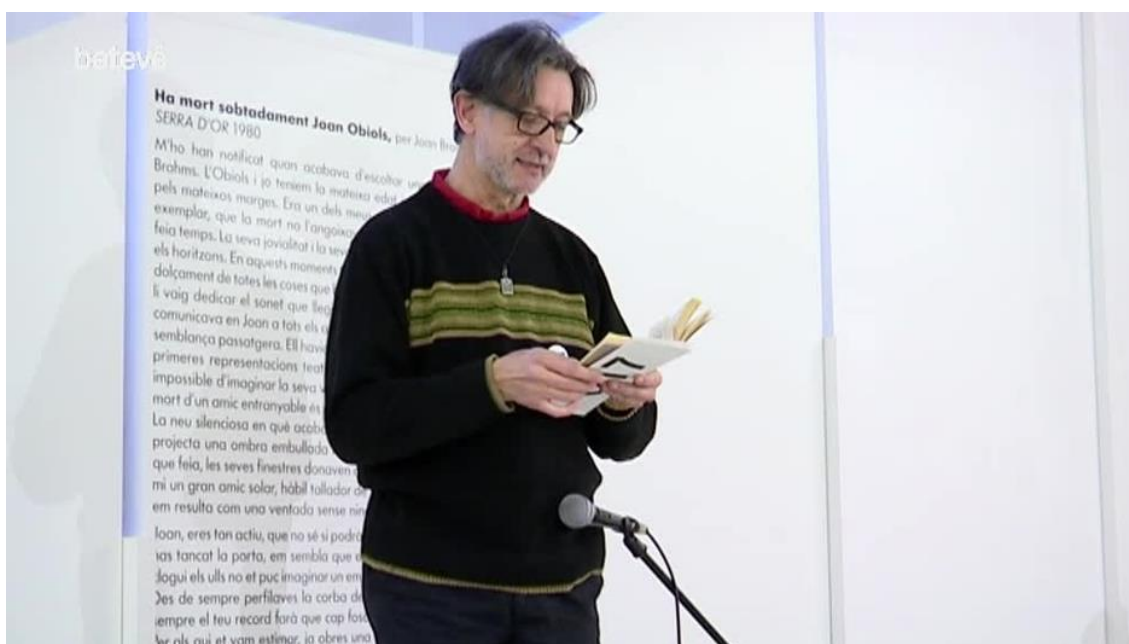
Dissabte, 19 de gener de 2019, a les 17.19

<https://beteve.cat/cultura/any-joan-brossa-centenari-naixement/>

L'ANY JOAN BROSSA CONVIDA A REDESCOBRIR EL POETA AVANTGUARDISTA

Marc Bermejo | Marta Casals Torres

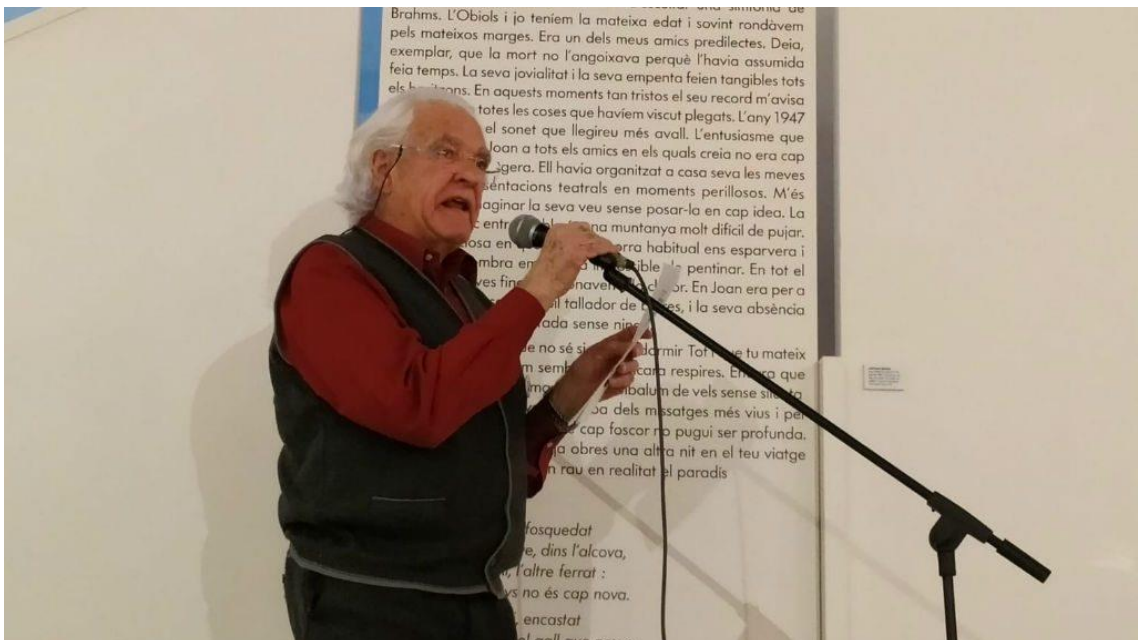
La commemoració del centenari del naixement de Brossa inclou exposicions, la reedició de l'obra poètica i teatral i la voluntat de consolidar la seu de la Fundació

El 19 de gener de 2019, Joan Brossa hauria fet 100 anys. Per commemorar-ne el centenari del naixement, la Generalitat, juntament amb la Fundació Joan Brossa, i l'Ajuntament de Barcelona impulsen un any d'activitats destinats a homenatjar un dels poetes avantguardistes més importants del segle XX. L'inici de l'Any Brossa ha arrencat amb "100 poemes per a Joan Brossa", una lectura pública en què un centenar de persones han llegit 100 poemes. A l'acció, que s'ha fet a la Fundació, hi han participat poetes, artistes, actors i amics de Brossa.

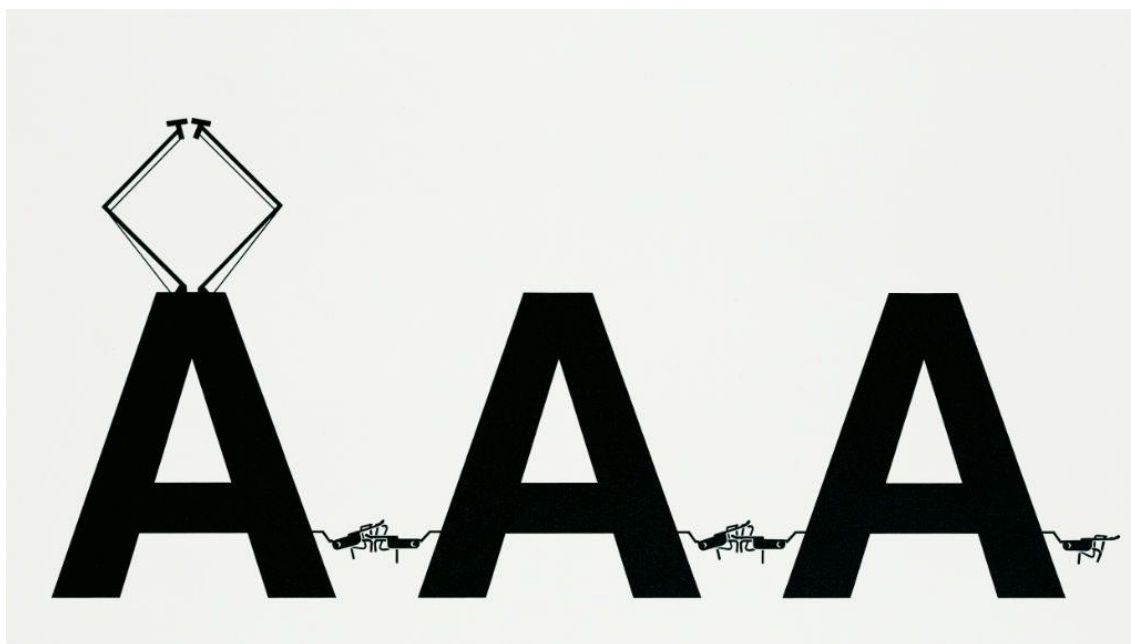
El primer vers l'ha entonat l'alcaldeessa de Barcelona, Ada Colau, que ha triat el text "Final!", que l'autor va escriure després de la mort del dictador, Francisco Franco. Entre les moltes perles que li dedica l'autor, ha ressonat amb força a la nova seu de la Fundació Brossa, el 'la teva puta vida d'assassí' i un contundent 's'Excremència'. Ha estat una nit on s'ha pogut copsar el sarcasme i el joc continu que Brossa proposava en totes les seves peces artístiques. D'ell, hem sentit lloances de tot tipus, però ens quedem amb dues que era un 'artista total' i que la seva obra s'entén millor ara que no fa vint anys quan ens va deixar, un artista rabiosament contemporani.

L'Any Brossa està comissariat per Manuel Guerrero i tindrà com a epicentre de les activitats la seu de la Fundació Joan Brossa, al carrer de la Seca, que s'ha remodelat recentment i s'ha connectat interiorment amb l'Espai Joan Brossa. Aquí, a la seu de la Fundació, és on es farà una de les exposicions més

destacades, “Joan Brossa i la poesia experimental”, en què l’obra poètica de Brossa dels anys 50 i 60 dialogarà amb la d’altres poetes i creadors de poesia experimental d’àmbit internacional.

També altres equipaments de la ciutat participaran en la programació, com la Filmoteca de Catalunya, que projectarà el cicle Instantànies Brossianes i presentarà un nou documental sobre la trajectòria personal i professional del poeta. L’Auditori de Barcelona que aplegarà un projecte musical amb la participació de nombroses escoles o la Fundació Antoni Tàpies, que explicarà els projectes teatrals de Tàpies inspirats en l’obra de Brossa.

Noves edicions de l’obra de Joan Brossa

L’Any Joan Brossa també servirà per reeditar l’obra del poeta i facilitar-ne així la difusió i apropar-la a tots els públics. Entre les publicacions més destacades, hi ha el catàleg raonat de poesia visual que prepara la Fundación Azcona de Madrid i que serà presentat a la primavera. També Arola Editors tancarà l’edició de l’obra teatral completa de Brossa amb la publicació dels darrers volums i es publicaran assaig i estudis sobre la seva figura.

La programació de l’Any Joan Brossa també té una mirada internacional. D’una banda, l’exposició del MACBA “Poesia Brossa” viatjarà a diferents capitals d’Amèrica al llarg del 2019 i el 2020, i se celebrarà el II Simposi Internacional Joan Brossa, organitzat per un grup de recerca de la UB.

L'obra de Brossa omple Barcelona

La poesia visual de Brossa és molt present a la ciutat de Barcelona, com el conjunt escultòric amb les lletres de "Barcino" ubicat a la plaça Nova o la gran lletra A de 12 metres d'altura que hi ha al Velòdrom d'Horta. Un encàrrec que li van fer l'any 84 titulat 'Poema visual transitable en tres parts'. De fet, Brossa va viure tota la vida a la ciutat, potser perquè no li agradava viatjar, i va tenir una relació intensa en els barris on va viure, sobretot a la part final de la seva vida, amb Horta-Guinardó.

SEGRE.com

Dissabte, 19 de gener de 2019

<https://amp.segre.com/noticies/cultura/2019/01/19/l-any-brossa-tambe-recala-lleida-66057-1112.html>

L'ANY BROSSA TAMBÉ RECALA A LLEIDA

R. Banyeres

El Museu Morera i la Fundació Viladot rememoraran la primera exposició de poesia concreta de Catalunya, que es va exhibir a la Petite Galerie || Obres de Brossa, Iglésias del Marquet i Viladot

La Petite Galerie de Lleida, de la qual el Museu Morera recorda el cinquantè aniversari, va acollir el 1971 la que s'ha considerat la primera exposició de poesia concreta de Catalunya. Ara l'Any Brossa, que s'inaugurarà oficialment avui amb motiu de la commemoració del centenari del naixement del poeta visual Joan Brossa, recalarà a Lleida precisament amb una mostra itinerant que la rememorarà: *Joan Brossa, Josep Iglésias del Marquet, Guillem Viladot. Poesia concreta. Petite Galerie, Lleida 1971*. La instal·lació es podrà contemplar a la Fundació Guillem Viladot-Lo Pardal d'Agramunt del 13 d'abril al 6 de juliol del 2019; al Museu d'Art Jaume Morera de Lleida des del 17 d'octubre fins al 19 de gener del 2020 i, finalment, a la Fundació Joan Brossa de Barcelona, la primavera del 2020.

Als centres lleidatans, la mostra intentarà recuperar l'exposició original de l'any 1971, mentre que a la capital catalana, a més, s'ampliarà amb peces d'altres artistes. La mostra estarà comissariada per Pau Minguet, Jesús Navarro, Marc Audí, Glòria Bordons i Manuel Guerrero. A més a més, entre la resta d'activitats programades a Ponent, el 14 de març, la Fundació Vallpalou de Lleida té previst acollir la conferència *Joan Miró i Joan Brossa, qui és el poeta i qui l'artista?* a càrrec del poeta i assagista català Vicenç Altaió.

L'Any Brossa es va presentar oficialment ahir i s'allargarà durant tot aquest any 2019 amb la voluntat de consolidar i difondre la seua obra i el seu esperit transgressor. L'epicentre del cicle serà la seu de la Fundació Joan Brossa. Inaugurada l'any passat al Born de Barcelona, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat i el repte de Catalunya.

Tanmateix, les activitats es repartiran per tot el territori de parla catalana i diversos equipaments de la capital, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició *Poesia Brossa*, produïda pel MACBA l'any passat, en diverses ciutats americanes. Així mateix, altres esdeveniments rellevants en el marc de la celebració de l'Any Brossa seran el congrés acadèmic *// Simposi Internacional Joan Brossa. Els arbres varien segons el terreny*, organitzat pel grup d'investigació Poció, a més de la publicació de diversos llibres.

UN ANY BROSSIÀ

Maria Palau

El centenari del naixement del poeta serà celebrat amb un programa d'activitats que toquen totes les tecles, com ell va fer

“Jo no soc un avantguardista. Soc un poeta que va al davant i és la societat la que està endarrerida.” Vicenç Altaió, president de la Fundació Joan Brossa, recordava ahir les paraules del creador en la presentació a la premsa del programa del seu centenari. Un programa que s’obre avui (el dia que va néixer, 19, tot i que hi ha dubtes de si va ser el 18), a les cinc de la tarda, amb una lectura pública de cent dels seus poemes amb cent veus diferents (el primer el llegirà l’alcaldessa Ada Colau, si no s’excusa a l’últim moment). L’acció tindrà lloc a la seu de la fundació, l’antiga fàbrica de moneda La Seca, que vindria a ser el regal d’aniversari que va rebre anticipadament l’any passat “el poeta experimental més important que ha donat la literatura catalana”, subratlla Altaió, ànima d’aquest festival brossià.

Brossa és el tercer poeta barceloní que té casa pròpia, junt amb Maragall i Verdaguer, remarcava ahir el comissari de l'Any Brossa, Manuel Guerrero. I ja se sap què hi ha a les cases: caliu. És tanta la gent que s'ha implicat en aquesta celebració que queda ben clar que Brossa continua tenint una enorme influència en la vida cultural i intel·lectual catalana. Hi ha una vintena d'institucions públiques i privades que respiraran Brossa durant tot l'any, fins al 30 de desembre, data que coincideix amb la commemoració de la seva mort. Algunes d'aquestes entitats s'han incorporat recentment al patronat de la fundació, com ara la Fundació Miró i l'Associació Joan Ponç. Més caliu. D'altres ho acabaran fent pròximament, com ara la Fundació Tàpies i tota una Generalitat (la consellera de Cultura, Laura Borràs, així ho va assegurar ahir).

Lògicament, les administracions també hi donen suport, per bé que cap, ni la Generalitat (que la setmana que ve aprovarà la seva condició de celebració oficial del govern) ni l'Ajuntament (que ha dotat el funcionament de la fundació amb 150.000 euros, és a dir, un *tot inclòs*), hi destinen cap partida extraordinària. "El pressupost de l'Any Brossa és un zero absolut", va dir ahir Altaió sense perdre el seu maliciós somriure. Aquesta és la trista situació per tirar endavant la cultura d'aquest país.

Sigui com sigui, i gràcies a les complicitats, serà un bon any d'activitats brossianes. I, com toca, de naturalesa multidisciplinària. No s'entendria d'una altra manera tractant-se d'un personatge que va impregnar de "revolta de caràcter estètic i polític" la poesia, l'art, el teatre i tantes hibridacions amb les quals es va anticipar als seus temps ("soc jo el que va al davant...").

Avís: no hi haurà cap gran exposició. Això sí que hauria estat un dispendi innecessari, tenint en compte que el Macba en va promoure una d'esplèndida fa un parell de temporades, *Poesia Brossa*, amb Pedro G. Romero i Teresa Grandas de comissaris. Va ser una mostra de ressons tan poderosos que l'Any Brossa l'ha apadrinat per fer-la circular pel món, a través de l'Institut Ramon Llull. El gran repte pendent de Brossa: internacionalitzar-lo. *Poesia Brossa* farà gira americana, de nord a sud, i tot i que de moment es mantenen en secret les ciutats per on passarà, ahir es va desvelar el seu lloc d'estrena, al juliol: el Museo Nacional de Bellas Artes de Buenos Aires, tota una referència del continent.

Les exposicions de nova producció tractaran aspectes específics de la trajectòria de Brossa, amb la idea d'amplificar-los. Atenció amb la que comissariarà Eduard Escoffet, *Joan Brossa i la poesia experimental*, a partir de mitjan maig, per homologar el llegat del català al dels consagrats a escala internacional (que, amb un estat al darrere, han trobat camins molt més fàcils per tenir visibilitat). A la Fundació Tàpies, rehabilitaran els projectes teatrals que van unir els dos creadors. Abans de ser enemics, Tàpies i Brossa van ser amics. Va bé recordar-ho.

Publicacions rellevants que emergiran sota el paraigua del centenari: el catàleg raonat de la seva poesia visual (editat per la Fundación Azcona de Madrid) amb la coordinació d'Alicia Vallina i Glòria Bordons, i els darrers volums de la col·lecció del teatre complet (Arola Editors) a cura de Glòria Bordons i Héctor Mellinas (la faceta teatral, per descomptat, també s'activarà dalt de l'Escenari Joan Brossa, a La Seca mateix). De propostes d'assaig i d'estudi més personals, dues perles: *Joan Brossa, ara i aquí* (Angle Editorial), de Carles Rebassa, i *Brossa: escarnidor i burleta. Records d'una amistat estel·lar* (Comanegra), d'Arnau Puig, el seu vell amic des dels temps de Dau al Set.

Més. Un documental que presentarà la Filmoteca. Un festival sobre art i poesia en acció. El cicle de diàlegs *Ens va fer Joan Brossa*, sucoses converses entre vells i nous hereus del seu pensament. El II Simposi Internacional Joan Brossa. *Els arbres varien segons el terreny...* Objectiu: que tothom trobi el seu moment en aquest Any Brossa. I és que moltes de les activitats tindran un caràcter popular i, per tant, participatiu. Això tampoc s'entendria d'una altra manera. Que per alguna cosa "Brossa va abandonar el model de la cultura liberal burgesa per adscriure's a la cultura popular", va reblar ahir Altaió.

Dissabte, 19 de gener de 2019

<https://www.diaridegirona.cat/cultura/2019/01/19/lany-joan-brossa-donara-coneixer/957621.html>

L'ANY JOAN BROSSA DONARÀ A CONÈIXER L'OBRA DE L'ARTISTA I EL SEU ESPERIT TRANSGRESSOR

Agència

El Museu Morera i la Fundació Viladot rememoraran la primera exposició de poesia concreta de Catalunya, que es va exhibir a la Petite Galerie || Obres de Brossa, Iglésias del Marquet i Viladot

L'Any Joan Brossa commemorarà el centenari del naixement de l'artista amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor.

L'epicentre del cicle, que s'allargarà durant tot l'any 2019, és la seu de la Fundació Joan Brossa. Inaugurat l'any passat al barri del Born, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat de Barcelona i Catalunya. Tot i això, les activitats es repartiran per tots els territoris de parla catalana i diversos equipaments culturals de la ciutat de

Barcelona, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria.

També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició *Poesia Brossa*, produïda pel MACBA l'any passat, a diverses ciutats americanes.

Els departaments de Cultura i Educació de la [Generalitat de Catalunya](#) i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen l'Any Joan Brossa.

Des del 19 de gener, data en què va néixer el poeta ara fa 100 anys, i fins al 30 de desembre, data que coincideix amb el dia de la commemoració de la seva mort l'any 1998, s'exhibirà el llegat de Brossa.

Des de la Fundació Joan Brossa estan contents de celebrar aquest any a la seva nova seu, ja que mai havien tingut cap espai propi. Aquest nou espai, cedit per l'Ajuntament de Barcelona, acollirà activitats

com l'exposició *Joan Brossa i la poesia experimental*, un nou festival sobre art i poesia en acció i el cicle de diàlegs *Ens va fer Joan Brossa*.

Joan Brossa és un dels grans poetes catalans del segle XX i destaca per la seva investigació poètica. Segons el comissari de l'Any Joan Brossa, Manuel Guerrero, Brossa «va obrir noves fronteres en el camp de la poesia», fins al punt que va dirigir-se cap a «la poesia visual, la poesia objecte, la poesia escènica i la instal·lació».

«Els darrers anys de la seva vida va ser més considerat com a artista que com a poeta», va dir Guerrero.

La Fundació Tàpies presentarà l'exposició *Antoni Tàpies. Teatre*, que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa. Una part important de la seva obra teatral estarà present amb diversos muntatges i lectures dramatitzades que es representaran a l'Escenari Brossa. A més, s'afegiran noves aportacions en el camp de l'edició, amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres i volums més destacats del poeta.

Cal destacar l'edició del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol *Poesia escènica* i de la mà d'Arola Editors.

elnacional.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/2019-any-joan-brossa_345309_102_amp.html?_twitter_impression=true

TOT UN ANY PER REIVINDICAR LA VIGÈNCIA DE JOAN BROSSA

Joan Safont

El 19-1-19, al carrer W(agner), de Sant Gervasi, naixia el poeta **Joan Brossa i Cuervo**. Així, destacant aquest joc de números capicues i amb la inicial simbòlica, ha començat **Vicenç Altaió**, president de la **Fundació Joan Brossa**, la presentació de les activitats de l'Any Joan Brossa, que commemorarà l'efemèride, amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor. **Manuel Guerrero**, assagista i expert en l'obra de l'artista, serà el comissari de l'Any, que com ha anunciat la consellera de Cultura **Laura Borràs**, en el pròxim consell executiu s'aprovarà com a commemoració oficial del govern.

Altaió també ha estat l'encarregat d'anunciar la propera incorporació al patronat de la Fundació que presideix de la Fundació Joan Miró i de l'Associació Joan Ponç, mentre s'espera que s'hi incorporin definitivament la Fundació Tàpies i la Generalitat de Catalunya. De moment, l'Any Brossa s'inaugurarà a l'Espai Joan Brossa amb la lectura de *100 poemes per a Joan Brossa*, una acció poètica d'obertura en que "llegirem Brossa i transformarem la realitat", ha assegurat Altaió.

Per al comissari de l'Any, Manuel Guerrero, Joan Brossa, un dels creadors catalans més importants i internacionals, continua sent actual, tant per la seva capacitat d'obrir noves fronteres en el camp de la poesia, l'esperit transgressor, interdisciplinari i multidisciplinari de la seva obra, capaç de trencar fronteres inimaginables entre gèneres i disciplines aparentment antitètiques, com per la inquietant actualitat dels seus plantejaments polítics i crítics. Com ha recordat Altaió, quan a Brossa se li deia que era un avantguardista, ell ho negava, assegurant que més que no pas ell anar endavant, era la societat la que anava enrere.

Un ampli programa d'activitats fins el 30 de desembre

Els departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen aquesta commoració, que començarà oficialment avui 19 de gener i s'allargarà fins el 30 de desembre, aniversari de la mort de Brossa, i que tindrà com a epicentre l'[Espai Joan Brossa](#), seu de la Fundació cedida per l'Ajuntament i inaugurada l'any passat a l'antiga fàbrica de moneda de Barcelona, on s'exhibirà l'exposició *Joan Brossa i la poesia experimental*, comissariada per Eduard Escoffet, un nou festival sobre art i poesia en acció, coordinat per Maria Canelles, i el cicle de diàlegs *Ens va fer Joan Brossa*.

Però, les celebracions no es quedaran tancades al Born: La voluntat dels organitzadors és que la commemoració arribi arreu dels Països Catalans. Així, durant l'Any Joan Brossa està prevista la itinerància de les dues exposicions de la Fundació: *A escena. Personatges Brossians*, que començarà la singladura a La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners a la primavera, i *Joan Brossa. Escolteu aquest silenci*, que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada a la tardor. La mostra Brossa polièdric visitarà les biblioteques públiques catalanes.

També s'organitzaran esdeveniments a diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona, com l'[Escenari Joan Brossa](#), centre de diversos muntatges teatrals, com *Laberint striptease*, *Aniversari. Una dramatúrgia-ritual*, d'Héctor Mellinas, l'espectacle *Brossa enrabiàt*, a partir de poemes de revolta del poeta en una dramatúrgia de Lluís Anton Baulenas o l'espectacle *Embrossa't*, a més de lectures dramatitzades de peces com *La sorra i l'acadèmia*, *La jugada* i *El rellotger*.

A la Filmoteca es portarà a terme el cicle anual Instantànies brossianes i s'hi projectarà el documental Brossa, a la Fundació Antoni Tàpies està prevista l'exposició *Antoni Tàpies. Teatre*, que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa, mentre l'Auditori de Barcelona dedicarà enguany la Cantània *A de Brossa* al poeta, i al Born Centre de Cultura i Memòria s'hi instal·larà l'exposició *Joan Brossa. Poeta de la memòria, del combat i la revolta*, dedicada a la vessant més compromesa de l'artista. El MACBA, dipositari de l'arxiu del poeta, que va produir l'any passat l'exposició *Poesia Brossa*, comissariada per Pedro G. Romero i Teresa Gradas, serà l'encarregat d'itinerar internacionalment la mostra a diverses ciutats americanes, que s'iniciarà a Buenos Aires, al Museo Nacional de Bellas Artes.

Novetats editorials i recuperacions

Un altre dels eixos destacats de l'Any Brossa ha de ser la publicació o reedició dels seus llibres i volums més destacats de l'obra del poeta, per tal d'acostar-la al públic i promoure'n la lectura entre tot tipus de públic. Entre les novetats destaquen el catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid, una antologia de poemes visuals seleccionats per Marc Audí, que publicarà Visor en castellà, un recull de sonets que publicarà editorial Nórdica, i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol 'Poesia escènica' i de la mà d'Arola Editors. El veterà historiador de l'art i supervivent de Dau al Set **Arnau Puig** publicarà *Brossa: escarnidor i burleta. Records d'una amistat estel·lar* a Comanegra, i el poeta Carles Rebassa -darrer Premi Carles Riba- publicarà *Joan Brossa, ara i aquí*, editat per Angle Editorial. L'estudi sobre Brossa també arribarà a l'acadèmia, amb el II Simposi Joan Brossa *Els arbres varien segons el terreny*, per part del grup de recerca Poció. Poesia i Educació de la UB.

ara.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/reportatges/poema-Joan-Brossa-anys_0_2164583549.html?utm_medium=social&utm_source=twitter&utm_campaign=ara

EL 'POEMA' JOAN BROSSA FA 100 ANYS

Jordi Nopca

Iconoclasta, hiperactiu i compromès, l'escriptor va publicar una setantena de llibres i desenes de peces teatrals, i va concebre centenars de poemes visuals i objectuals. Revisem la seva obra ingent de la mà de Josep Maria Mestres Quadreny i Pere Portabella, que van col·laborar amb Brossa, d'estudiosos de la seva obra -el cas de Glòria Bordons, Jordi Coca i Manuel Guerrero-, i d'Eduard Escoffet, que prepara una exposició sobre l'autor.

Joan Brossa considerava la poesia -i, per extensió, la creació- “una aventura oberta”. Cada poema era una **petita o gran investigació** que es proposava resoldre a través d'un text, visualment o a través d'una proposta escènica. Un cop se'n sortia, passava a la següent. Així va treballar durant més de cinc dècades d'una productivitat excepcional, que va arrencar amb *La bola i l'escarabat* el 1941, i es va tancar amb *Sumari astral*, publicat poc després de la seva mort, el 1999.

“Un poeta és un mag i un mag ha de ser un poeta perquè funcioni. **La capacitat de sorpresa em sembla fonamental**”, explicava el 1988 en una entrevista amb l’artista **Pepe Espaliú**. Els trucs de Brossa li permetien fer que una pistola disparés un poema, que la “roda espanyola” fos quadrada -simbolitzant l’immobilisme del país- o que un exèrcit de paneroles acabés ocupant les parets sagrades d’un museu. Brossa és un autor subversiu de cap a peus, un creador de primer nivell, dins i fora dels llibres, a dalt i a baix de l’escenari: potser, al capdavant, més que un poeta, l’autor ha estat un poema. **El dia del seu centenari, els seus versos, escrits o visuals, continuen creixent, diversos i inaferrables**.

“La intel·ligència de Brossa era extraordinària -explica **Manuel Guerrero**, assagista, traductor i comissari de l’any dedicat a commemorar el centenari de l’autor-. Tenia una curiositat infinita per les coses, fossin complexes o senzilles. I mai no treballava només des d’un sol registre. Recordo que una vegada vam anar a la Filmoteca a veure *El mirall*, d’**Andrei Tarkovski**, i poc després va escriure’n una sextina. Al mateix temps que la feia exposava obres visuals en galeries com la Taché i la Joan Prats”.

POESIA A TRES BANDES

Parlar “a partir del silenci”: calendari de publicacions

“Brossa va ser un autor prolífic, va deixar uns **70 poemaris que ocuparien dos volums d’unes 800 pàgines cadascun**”, diu **Glòria Bordons**, una de les grans estudioses de l’autor: hi va dedicar la tesina i la tesi, n’ha publicat antologies indispensables, com ara *A partir del silenci* (Galàxia Gutenberg, 2000), n’ha comissariat exposicions, n’ha rescatat inèdits -entre els quals hi ha *El dia a dia* (Edicions 62, 2007) i el díptic *Gual permanent / Mapa de lluites* (Rata, 2017)- i forma part de l’equip directiu de la **Fundació Brossa**, que des del 1999 treballa per divulgar el llegat de l’autor. “El primer dels volums de l’obra poètica completa estava preparat i havia de sortir a Edicions 62, però finalment es van fer enrere -explica-. Aquesta setmana m’he reunit amb **Ester Pujol**, d’Enciclopèdia Catalana, i em va dir que la intenció seria **reprenre el projecte**. La decisió, però, encara no és ferma”.

INFO **L’ARA fa aquest dissabte un diari especial dedicat a Joan Brossa**

En paral·lel, el projecte de publicació de la poesia escènica, que va començar el 2012 amb *Al voltant de Dau al Set*, ja compta amb quinze volums. Aquest 2019 han de sortir els set que falten. “Brossa deia: «L’actor ha d’enraonar a partir del silenci». Ni el públic ni els actors estan acostumats a un teatre com el seu, que parteix de textos que són poesia -sintetitza Bordons-. La representació és complicada, sobretot les obres llargues”. “També aquest 2019, a l’abril, **apareixerà tota l’obra visual de Brossa catalogada** -explica Manuel Guerrero-. Se n’ha ocupat la Fundación Azcona”. Entre les noves publicacions destacades sobre Brossa hi ha dos assajos: *Brossa, escarnidor i burleta*, d’**Arnau Puig**, que Comanegra publicarà al març, i *Joan Brossa: ara i aquí*, de **Carles Rabassa**, a Angle, al setembre.

ELS ORÍGENS DE L’AUTOR

Algol i Dau al Set, primeres avantguardes de la postguerra

“Un home esternuda. / Passa un cotxe. / Un botiguer tira la porta de ferro avall. / Passa una dona amb una garrafa plena d’aigua. / Me’n vaig a dormir. / Això és tot”. *Un home esternuda* és un dels poemes més representatius d’*Em va fer Joan Brossa*, publicat per Cobalto el 1951, en què l’autor dissectiona la realitat més grisa de la postguerra barcelonina fent possible, en paraules de Pere Gimferrer, “la superació del cercle viciós que feia de l’avantguardisme i el realisme dues tendències irreconciliables”.

Nascut el 19 de gener del 1919 a Barcelona, Brossa tenia llavors 32 anys. Havia entrat en contacte amb el món de l'art a través de **J.V. Foix i Joan Miró**, i a mitjans de la dècada dels 40 havia format part del grup **Algol** -acompanyat d'**Arnau Puig, Modest Cuixart, Joan Ponç, Antoni Tàpies i Joan Josep Tharrats**-, precedent de **Dau al Set**. Són d'aquest període els *Sonets de Caruixa* (1949), en què escrivia: "El vent lluita per ésser flor, la flor / per ésser papalló, el papalló / per ésser peix, el peix per ésser jo, / jo, l'Arrel de la Creació". Molts anys després, Tàpies explicava a **Pedro G. Romero**, tal com recorda al catàleg de *Poesia Brossa*, exposició que va comissariar juntament amb Teresa Grandas el 2017, que encara el sorprenia "la intel·ligència de Brossa". "Des d'allà baix -deia l'artista, apel·lant als orígens humils de l'autor- **va emergir i ens va parlar a la cara, amb el seu tuteig descarat i la seva mania pels ous i la truita. Un poeta del poble, sí, de les classes populars.** És el poeta més radical que ha donat la llengua catalana".

UN HOME CORDIAL

Els enemics del poble són els "militars, capellans i banquers"

"Va ser a partir d'una exposició sobre **Dau al Set**, l'any 1952, que vaig conèixer en Joan", explica **Josep Maria Mestres Quadreny**. En aquells moments, el que acabaria sent un dels exponents més significatius de la música contemporània del país tot just acabava els estudis de química a la Universitat de Barcelona. "Ja havia deixat els estudis musicals perquè un dia que em coincidien un examen de química i un altre de música el director del conservatori m'havia dit que no es podien estudiar dues carreres a la vegada si una d'elles era música -recorda ara, des de casa seva, a l'estudi on té la biblioteca musical-. D'aquella exposició de **Dau al Set** **em va cridar l'atenció l'única obra que hi havia de Brossa**. Durant el franquisme, l'únic que veies eren bodegons, senyores sempre vestides, paisatges i marines: el que feia Brossa era molt diferent. Un dia, xerrant amb en Joan Ponç, em va recomanar que l'anés a veure".

Brossa tenia llavors un estudi al carrer Alfons XII, a prop de la plaça Molina. “Era **un home d’una gran cordialitat** -diu Mestres Quadreny-. A la primera trobada vaig reconèixer que no coneixia gaire poesia, perquè al batxillerat m’havien engiponat una pila d’autors castellans que no m’agradaven. Mai no m’havien parlat de Lorca, això m’indignava. **Brossa em va dir que el poeta català més gran era Verdaguer, encara que el fet que fos capellà no li permetia enlairar-se.** Brossa deia que els grans enemics del poble eren els militars, els capellans i els banquers”.

A *Pim-Pam-Pum*, recollida al volum *Poesia escènica 1966-1978* (Edicions 62, 1983), Brossa hi fa aparèixer un matrimoni burgès -objecte de les seves burles-, una *stripper* que fa el número habitual i “un militar immòbil amb el pit ple de creus i medalles i amb la mà esquerra recolzada al sabre”: les condecoracions li van caient una per una fins que s’abaixa el teló. “Brossa deia que les coses més importants s’aprenen però no s’ensenyen”, diu Mestres Quadreny. Gràcies a Brossa i Miró, el compositor va adonar-se que “l’expressió artística en llibertat” era fonamental. Des de l’òpera de cambra *El ganxo* (1959), els dos artistes **van col·laborar en una vintena de projectes**, entre els quals hi ha l’obra de teatre musical *Satana* (1960), el ballet *Roba i ossos* (1961), la *Suite bufa* (1966), “que es va estrenar amb un gran èxit al festival Sigma de Bordeus: el públic demanava un bis complet, però era impossible fer-lo” -recorda Mestres Quadreny-, i l’òpera en tres actes *Cap de mirar* (1991). “La nostra intenció era **capgirar l’òpera tradicional** -explica-. Encara no s’ha estrenat mai, i ara mateix el Liceu té una proposta que ha de decidir si tira endavant o no”.

CINEMA I TEATRE

Lucidesa, contundència i “idees ingràvides com el plàncton”

“Brossa era **un bon cinèfil, però no sabia com funcionaven les càmeres.** [Carles Santos](#) era compositor, però tocava sense partitura. Jo era el cineasta, però que no explicava arguments a les pel·lícules”. **Pere Portabella** explica, des del seu despatx de la rambla Catalunya -on encara treballa cada dia, a punt de fer 90 anys-, la relació artística amb Brossa, que va arrencar a finals dels 60, amb *No compteu amb els dits* (1967), i va continuar amb tres projectes més, *Nocturn 29* (1968), *Umbracle* (1970) i *Vampir cuadecuc* (1971). “A principis d’aquella dècada va començar la meua impugnació dels codis existents produint *Viridiana*, de Luis Buñuel [1961], que va guanyar la Palma d’Or de Canes i va ser **una autèntica commoció** -diu-. Se’ns va titllar d’anticlericals i infames”. La proximitat de Portabella amb els moviments d’avantguarda el va portar fins a Brossa. “Treballàvem a partir d’idees, mai des d’un guió -reconeix-. Les idees són ingràvides com el plàncton, es belluguen suaument a través d’unes formes no explícites”.

Portabella recorda que “la lucidesa i la contundència de Brossa a l’hora d’emetre les seves opinions eren espectaculars i a la vegada temibles”. I afegeix: “La implicació personal i la seva subjectivitat sense cap mena de pudor li atorgaven autoritat i força”.

LA REVOLTA BROSSIANA

“Ser home és, es vulgui i no, viure sota el domini de la política”

Brossa ha estat un autor tan influent com discutit en la seva generació. Quina empremta ha deixat en escriptors més joves? **Jordi Coca** va ser dels primers que s’hi van apropar, quan tenia 20 anys. Era el 1967. “El primer que en vaig llegir va ser *Em va fer Joan Brossa*, i no vaig entendre gran cosa, **però gràcies al pròleg de João Cabral de Melo vaig adonar-me que l’avantguarda es podia relacionar amb actituds d’esquerres**”, explica. La descoberta de Brossa va significar “entrar en un territori totalment nou”, que va detallar al primer assaig que es va escriure sobre el poeta, *Joan Brossa o el pedestal són les*

sabates (Pòrtic, 1971). “Ensiola el reedita aquesta primavera, en el format que va aparèixer el 1992, on hi havia dues entrevistes inèdites”, avança Coca, que també **ha afegit un nou pròleg**. “Tot i que em va canviar la vida coneixé’l, mai no he tingut la temptació de seguir el seu camí -admet-: jo soc novel·lista, i ell sempre m’ho retreia, encara que ho fes amb sentit de l’humor”.

També el poeta [Eduard Escoffet](#), encarregat de comissariar una de les exposicions de l’Any Brossa, defensa el valor de l’autor. “És un dels grans poetes experimentals del segle XX -diu-. Ha estat important en la historiografia però també ha estat popular. El preu que n’hem hagut de pagar és el d’una simplificació de la seva obra. Brossa **és un autor ric en imatges, no és només un joc, un enginy o una befa**. Tampoc l’hem d’aïllar del context internacional: s’inscriu en una avantguarda poètica que a partir de la Segona Guerra Mundial va transformar els formats”. Escoffet el col·loca al costat d’autors com Bob Cobbing, Ian Hamilton Finlay i Felipe Boso. “La revolta que representa la poesia de Brossa en la societat i en l’àmbit literari s’ha descafeïnat, i cal no oblidar-la”, afegeix. Coca coincideix en aquesta afirmació, i Pere Portabella la comparteix amb matisos: “Ni Brossa ni jo vam militar mai en cap partit polític, però jo estava ficat en l’Assemblea de Catalunya, vaig ser detingut i vaig ser diputat al Parlament i senador a Madrid. **L’actitud crítica de Brossa existia: anava en contra de la dictadura i els totalitarismes, però ho feia des de la seva obra**”.

El mateix Brossa reflexionava sobre el seu compromís el 1988: “Ser home és, es vulgui o no, viure sota el domini de la política. **Les circumstàncies en què em va tocar viure van ser de les més dures que es puguin donar**. La meua lluita es lliurava en dos fronts: en el polític, pel fet d’escriure en català, la meua llengua materna, i en l’estètic, per la naturalesa experimental del meu treball”. **Vint anys després de la seva mort, alguns dels seus poemes tenen encara una gran vigència**, com és el cas d’ *Askatasuna* : “La gent no s’adona del poder que té: / amb una vaga general d’una setmana / n’hi hauria prou per a ensorrar l’economia, / paralitzar l’Estat i demostrar que / les lleis que imposen no són necessàries”.

TOT UN ANY PER REDESCOBRIR I REDEFINIR EL LLEGAT DEL POETA

Un inici ple d'“imaginació poètica”

Ahir el comissari de l'Any Brossa, Manuel Guerrero, va recordar que la commemoració -que la Generalitat aprovarà dimarts al Consell Executiu- no compta encara amb un pressupost, cosa que obliga els organitzadors a treballar des de la “imaginació poètica”. Potser per aquest motiu el tret de sortida de l'efemèride és una lectura pública avui a les 17 h a la Fundació Joan Brossa, on es llegiran un centenar de poemes de l'autor repassant la seva fructífera trajectòria.

Tres exposicions

Al maig, la nova seu de la Fundació inaugurarà l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', comissariada per Eduard Escoffet. “L'objectiu és posar Brossa en relació amb el context internacional - diu Escoffet-. Vull que s'hi pugui veure molta poesia visual, feta entre el 1946 i el 1980, aproximadament. Serà una mostra laberíntica”. Dues exposicions que itineraran per diverses localitats catalanes són 'A escena. Personatges brossians' i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci', comissariades per Judith Barnés i Glòria Bordons.

Segon simposi universitari i un cicle de diàlegs

'Els arbres varien segons el terreny' és el títol del Segon Simposi Internacional Joan Brossa, que organitza el grup Poció. Poesia i Educació de la Universitat de Barcelona. Se celebrarà els dies 7 i 8 de novembre. En la programació destaca també el cicle de diàlegs 'Ens va fer Joan Brossa', que des de la Fundació presentarà converses entre Arnau Puig i Jordi Marrugat (25 de febrer), Glòria Bordons i Josep Pedrals (8 d'abril), Vicenç Altaió i Eduard Escoffet (10 de juny) i Pilar Parcerisas i Teresa Grandas (28 d'octubre), entre d'altres.

Un nou festival

El 13 de setembre s'inaugurarà el festival Poesia i Art en Acció, una proposta coordinada per Maria Canelles que durarà fins al mes de desembre i es farà a la Fundació Joan Brossa. Amb la intenció d'internacionalitzar la poesia visual i objectual de l'autor, l'exposició Poesia Brossa, que es va poder veure al MACBA el 2017, viatjarà a diverses ciutats de l'Amèrica del Nord i l'Amèrica del Sud. També s'estrenarà Brossa, un nou documental sobre el poeta, dirigit per Sergi Guix i Eduard Miguel i amb música original de Cabo San Roque.

Brossa en escena

Entre les propostes teatrals sobre l'autor hi ha programades tres lectures dramatitzades de 'La sorra i l'acadèmia', 'La jugada' i 'El rellotger'. També hi ha prevista la producció de l'espectacle 'Laberint striptease', amb dramaturgia de Marc Rosich i direcció de Roberto G. Alonso. L'escriptor Lluís-Anton Baulenas s'ha encarregat de fer una dramaturgia a partir de poemes de revolta de Brossa, amb Mònica Van Campen i Oriol Tramvia: 'Brossa enrabiada', que es podrà veure del 7 al 17 de març a l'Escenari Brossa.

nuvol.com

Dissabte, 19 de gener de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/lesperit-transgressor-de-joan-brossa/>

L'ESPERIT TRANSGRESSOR DE JOAN BROSSA

Núvol. ACN.

L'[Any Joan Brossa](#) donarà a conèixer l'obra de l'artista i el seu esperit transgressor. La Fundació és l'epicentre del cicle d'activitats, que també se celebra a l'Escenari Brossa, la Fundació Tàpies i el Born CCM.

L'Any Joan Brossa commemorarà el centenari del naixement de l'artista amb la voluntat de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor. L'epicentre del cicle, que s'allargarà durant tot l'any 2019, és la seu de la **Fundació Joan Brossa**. Inaugurat l'any passat al barri del Born, es busca que sigui l'espai de referència per a la ciutat de Barcelona i Catalunya. Tot i això, les activitats es repartiran per tots els territoris de parla catalana i diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona, com l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria.

També destaca la vocació internacional d'aquest any commemoratiu, que portarà la gran exposició 'Poesia Brossa', produïda pel MACBA l'any passat, a diverses ciutats americanes. Els departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, impulsen l'Any Joan Brossa, que reunirà un munt

d'activitats en homenatge a l'artista. Des del 19 de gener, data en què va néixer el poeta ara fa 100 anys, i fins al 30 de desembre, data que coincideix amb el dia de la commemoració de la seva mort l'any 1998, s'exhibirà el llegat de Brossa.

Des de la Fundació Joan Brossa estan contents de celebrar aquest any a la seva nova seu, ja que mai havien tingut cap espai propi. Aquest nou espai, cedit per l'Ajuntament de Barcelona, acollirà diverses activitats, entre les quals destaquen l'exposició 'Joan Brossa i la poesia experimental', un nou festival sobre art i poesia en acció i el cicle de diàlegs '**Ens va fer Joan Brossa**', un conjunt de xerrades a l'entorn de la figura de Joan Brossa que posarà èmfasi al pas de relleu intergeneracional de la seva influència com a creador. "Per aquesta raó, en cada xerrada es convidarà un brossià proper al poeta que pugui aportar una mirada personal i basada en l'experiència sobre el Brossa i després una conversa amb algú més jove que porti una mirada diferent sobre el poeta", diu **Maria Canelles**, responsable de projectes expositius de l'Escenari Brossa.

Joan Brossa és un dels grans poetes catalans del segle XX i destaca per la seva investigació poètica. Segons el comissari de l'Any Joan Brossa, Manuel Guerrero, Brossa "va obrir noves fronteres en el camp de la poesia", fins al punt que va dirigir-se cap a "la poesia visual, la poesia objecte, la poesia escènica i la instal·lació". "Els darrers anys de la seva vida va ser més considerat com a artista que com a poeta", ha dit Guerrero.

L'univers brossià a través de nombroses activitats

La diversitat de l'univers brossià s'aborda en aquesta commemoració a través de diversos formats. Petites exposicions a diversos espais s'acostaran a la seva faceta com a poeta i també es tractarà la seva relació amb altres creadors. En aquesta línia, la Fundació Tàpies presentarà l'exposició 'Antoni Tàpies. Teatre', que mostrarà els projectes teatrals de l'artista, molts dels quals compartits amb Joan Brossa. Una part important de la seva obra teatral estarà present amb diversos muntatges i lectures dramatitzades que es representaran a l'Escenari Brossa.

A més, s'afegiran noves aportacions en el camp de l'edició, amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres i volums més destacats del poeta, per tal d'acostar la seva obra a tota mena de públic i promoure la seva lectura. Cal destacar l'edició del catàleg raonat de la poesia visual de Brossa a càrrec de la Fundación Azcona de Madrid i la publicació dels darrers volums de la col·lecció del teatre complet de l'artista, sota el títol 'Poesia escènica' i de la mà d'Arola Editors.

Des de la Fundació Joan Brossa s'ha promogut també l'exhibició de l'obra del poeta amb la voluntat de donar-la a conèixer a tot el territori català. Així doncs, durant l'Any Joan Brossa està prevista la itinerància de les dues exposicions de què disposa la Fundació: 'A escena. Personatges Brossians', que s'exposarà La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners a la primavera, i 'Joan Brossa. Escolteu aquest silenci', que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada de cara a la tardor. A més, la mostra itinerant 'Brossa polièdric' visitarà les biblioteques públiques catalanes.

L'actualitat de l'obra de Brossa

Segons Guerrero, l'Any Brossa vol transmetre "l'esperit transgressor", "interdisciplinari" i "multidisciplinari" de l'artista. "El trencament de fronteres entre gèneres i disciplines forma part de la nostra contemporaneïtat i va ser una de les pràctiques habituals de Joan Brossa, sempre amb una radicalitat i un rigor extrem", ha remarcat Guerrero.

Cent anys després del seu naixement, l'obra de Brossa continua sent actual. Mostra d'això són alguns dels temes que l'artista va abordar, com la postveritat o la crítica del llenguatge, sense oblidar tota la seva faceta més política i de crítica social. "No pensava mai que la seva producció antifranquista i antifeixista tindria ara mateix l'actualitat que té", ha comentat Guerrero, que ha afegit que "la seva producció visual, els objectes i els poemes visuals tenen un impacte sensacional a tot arreu on es mostren".

Guerrero no té cap dubte que al llarg dels anys l'obra de Brossa agafarà encara més dimensió i ha assegurat que la Fundació treballarà en aquesta direcció, amb la voluntat de créixer i arribar a ser un "espai Joan Brossa de grans dimensions, que permeti situar Brossa al costat de Miró o Tàpies". "Volem que sigui un poeta de la contemporaneïtat amb un espai a Barcelona no només d'interès barceloní, sinó nacional i internacional", ha sentenciat Guerrero.

ara.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/entrevistes/Joan-Brossa-feia-mala-llet_0_2164583559.html

ARNAU PUIG: “JOAN BROSSA HO FEIA TOT AMB MALA LLET”

Antoni Ribas Tur

Filòsof i cofundador de Dau al Set, publicarà al març el llibre ‘Brossa, escarnidor, burleta’.

El joc del fotògraf i el model: **Arnau Puig** posa per a **Pere Tordera** amb una elegant bata negra, dos mesos abans de publicar a l'editorial Comanegra el llibre *Brossa, escarnidor, burleta*. **El seu estudi recorda el de Brossa, perquè també està ple a vessar de llibres.** En una prestatgeria s'acumulen els targetons de galeries d'art, i entre ells crida l'atenció un retall amb el lema llatí *Scripta manent* (El que està escrit roman). **Faltaven pocs dies perquè Arnau Puig fes 93 anys**, i tot i que fa goig amb la bata, demana que també el retratin amb americana: “Brossa sempre volia sortir estropellat. Jo si puc vull anar a Palau”, bromeja per justificar el canvi d'indumentària. El comentari sobre Brossa, a qui **va conèixer l'any 1942, quan encara ho tenien tot per fer**, és menys anecdòtic del que pot semblar. Per a Puig, l'estropellament de Brossa correspon a una actitud dissident que no va perdre mai. “Ho feia tot amb mala llet, amb un rancor dadaïsta”, explica Puig. “Volia que les seves obres es fessin el Liceu, però volia ser un corc”, subratlla.

Després d'escriure sobre Brossa i Dau al Set en nombroses ocasions, a *Brossa, escarnidor, burleta aborda el vessant més humà del poeta*. “Per la nostra actitud en aquell moment preferíem veure-ho tot des de l'òptica de l'enfrontament, que aleshores en dèiem dadaisme”, diu Puig. “Va ser el meu amic -afegeix-, però ens vam barallar molt. La nostra relació no va ser plàcida. De paraula en les fotíem, i grosses, per interpretacions literàries i polítiques. Si li deies que Espriu estava bé, et deixava blau. Des del principi al final sempre va poder venir i jo sempre el vaig poder cridar”. En tot cas, **Puig no abandona aquella visió combativa**: “La meua presència en aquest any podrà ser xocant, en el sentit que sortiré per un altre lloc, ja m'hi he trobat. Uns anys després de la mort de Brossa es va fer una sessió d'homenatge a l'Ateneu on hi havia els experts en literatura analitzant la seva obra. Joaquim Molas va fer una anàlisi collonuda de Brossa, i **quan va acabar em vaig preguntar on era Brossa**. Li vaig dir que havia fet una anàlisi estructural, però que ell i el que l'havia anat conduint no hi era”.

També rebutja qualsevol intent d'edulcorar el seu llegat poètic, teatral i artístic, o de “falsificar-lo”: “Era un Fregoli”, afirma, i **creu que després del centenari el seu llegat “dormirà” i més endavant se'n tornaran a fer noves lectures**. “El vaig veure vuit o deu dies abans de la seva mort. Li vaig dir que no es podia queixar perquè fins i tot tenia un teatre al seu nom. Em va dir que sí, però que no s'hi feien les seves obres, i han continuat sense fer-les perquè no saben com. Potser les sabran fer d'aquí 10 o 15 anys”.

LA CULTURA ABANS DE LA GUERRA

La primera fita més coneguda del treball conjunt de Joan Brossa i Arnau Puig, que també va fer d'actor per a les seves peces escèniques, va ser l'únic número de la revista *Algol* el 1947, llavor de *Dau al Set*, a la qual es van sumar **Antoni Tàpies, Modest Cuixart, Joan-Josep Tharrats i Joan Ponç**. Brossa va néixer set anys abans que Puig i havia viscut el clima cultural a la Catalunya d'abans de la Guerra Civil. També havia descobert el dadaisme i el surrealisme: “Brossa havia tingut la possibilitat de veure què feien els del grup Adlan, que més endavant serien els seus amics; i havia pogut visitar l'exposició logicofobista de 1936, tot i que no en vam parlar mai. Ell tenia una connexió abans de la guerra, jo no la tenia. Jo hi arribo en el context del franquisme, amb les meves inquietuds i el que puc trobar a les llibreries de vell. Ell havia pogut mamar aquella realitat, si més no flairar-la. Jo el passat **el vaig rebre imprès, rònec, mentre que ell l'havia pogut viure**”, afirma.

La Guerra Civil va causar uns estralls en la vida de Brossa que van provocar l'actitud rebel posterior de l'autor, que es va convertir en obra ell mateix: “Brossa fa la Guerra Civil com a soldat i pateix un **accident a la vista**. Després, per les circumstàncies familiars, que són molt difícils d'escatir, es torna un manta, perquè ha vist que després de complir amb totes les obligacions socials, li foten un recàrrec de dos anys més de servei militar per haver estat al bàndol republicà. Tot el que pugués fer no serveix de res en funció de qui mani, i Brossa ho va enviar tot a fer punyetes”, explica. “Tota la vida es va voler mostrar com un escarni en el seu context social nat”, explica el filòsof.

Quan encara no havien fet ni *Algol* ni *Dau al Set*, en la postguerra més dura, Puig ja troba les arrels de l'univers de Brossa: “Tenia un concepte rupturista respecte de l'entorn, conseqüència del seu passat recent i del dadaisme”, afirma, abans d'enumerar dos eixos més: **“Té un concepte surrealista de la creativitat, que no és descobrir la bellesa, sinó el que ragi de dins**. Hi ha una altra cosa que no veig que s'hagi subratllat gaire i que crec que ara sí que s'ha de fer, la seva profunda catalanitat: va optar per tenir un coneixement profund del català, com si volgués buscar unes arrels que no falsifiquessin. Jo també el vaig acompanyar i vam buscar classes de català clandestines”.

ara.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/opinio/Joan-Brossa-mots-pau-victoria_0_2164583552.html

JOAN BROSSA I ELS SEUS “MOTS DE PAU I DE VICTÒRIA”

Ignasi Aragay

L' *Antologia de poemes de revolta (1943-1978)* de Joan Brossa, publicada l'octubre del 1979 a *Els Llibres de l'Escorpí* d'Edicions 62, quan la Transició ja començava a tanquil·litzar-se, l'encapçala a portada aquest vers: “Que el poble vegi, tot alçant el puny, / tenyir l'espina d'una santa eufòria. / La teva veu indòmita retruny: / tornarem a lluitar per la Victòria!” Pertany al poema *Oda al president Companys*, del 1971. **Brossa no defallia.**

El llibre està esgotat. **Quaranta anys després, en aquesta allargassada, dramàtica i incerta segona Transició, tocaria reeditar-lo.** El poeta avui no restaria silenciós. A la introducció, ell mateix opinava que un autor no s'ha de “reprimir per res davant els problemes dels pobles”. Reclamava “inventiva” per a la protesta i definia el llibre com una resposta, “entre passió i arrelament”, a la “poesia patriòtica fàcil”. Creia, finalment, que el poeta, “dins la constant recerca de la pròpia identitat, **ha de diferir dels excessos dels polítics, o de les institucions, en la mesura de les seves forces**”.

El Brossa polític **volia ser part del poble**. Un poble que sempre s'aixeca. Al poema *El saltamartí*, el veu així: “Ninot / que porta un / pes a la base i que, / desviat de la seva posició / vertical, es torna a posar / dret. / El poble”. Un poble que per a Brossa havia de ser de revolta, nacional i social. Lliure. “Ningú no diu el que pensa, i els qui ho diuen / no pensen lliurement...”, escrivia el 1956 a *Primer de Maig*. En

l'antologia, triada per ell mateix, hi ha textos que malauradament no han perdut gens ni mica de vigència. Com aquest del 1964, del poema *Mocs de vidre* : “Sí senyor, / aquí el muntatge de la justícia / reserva per a jurisdiccions especials / el que arreu del món és competència / de la jurisdicció ordinària”.

“Oh Catalunya de cara emporprada / penyal i far d’Europa sobre Espanya. / Oh joia interna en un racó de platja / abandonada!” Aquest vers, del poema *Catalunya*, és del 1955. Avui, passades més de sis dècades, segueix abandonada per Europa. I, de la mateixa època fosca del franquisme, aquesta estrofa de *La bandera* : “Nosaltres, sense rels, passatgers d’ara, / les mans deformes, sense llibertat, / el camp de roses destrossat encara / i un gran orgull inútil heretat”. Seguim enrere: “Canto amb la meua llengua catalana, / la meua mare, / els vostres mateixos mots de pau i de victòria”, dins *La raó dels fets* (1951). D’un poema dedicat a Miguel Hernández, espigolo aquests versos: “Quina desgràcia més negra! Vessada i morta és Espanya”, “El lliri que dus als llavis, com relluu d’un foc salvatge” i “El clavell amb el martell, germanor per mi jurada”.

I, per acabar, de l’ *Oda a Francesc Macià* : “L’alba ens ventegi de les rancúnies. / Cal que reneixi a la vida cívica / aquella llibertat començada./ Seguim la nostra ruta com a poble”. Sí, seguim.

ara.cat

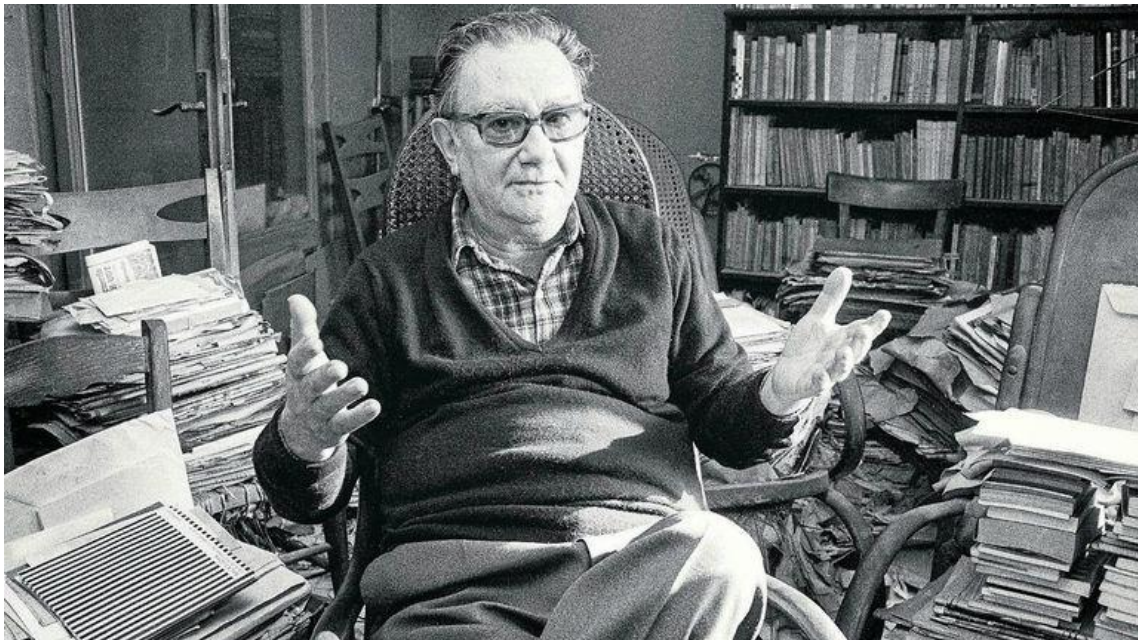
Dissabte, 19 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/opinio/Desordre-aventura_0_2164583547.html

DES(ORDRE) I AVENTURA

Eva Piquer

Un caos aparent fet de paperassa, pols i balancins

Joan Brossa tenia un estudi tan “desordenadament ordenat” -són paraules seves- com el de **Josep Palau i Fabre**: un d’aquells escenaris que fan les delícies dels periodistes una mica mitòmans i dels fotògrafs encarregats de deixar-ne constància gràfica. **Brossa tremolava quan li havien de fer fotos a l’estudi, perquè deia que els companys de les càmeres li tocaven els papers escampats per terra i després ja no sabia on trobar cada cosa.** “Ja em diràs de quina altra manera s’han d’ordenar els papers!”, exclamava, assegurant que ell tenia controlat mentalment aquell espai caòtic on convivia sota la pols mitja dotzena de balancins i serralades de paperassa.

El primer estudi del poeta estava al carrer Alfons XII de Barcelona. El 1958 el va traslladar a un àtic del carrer Balmes, a la cantonada amb Travessera de Gràcia. S’hi arribava amb muntacàrregues, i quedava bé dir que l’havies trepitjat. Segons va escriure el crític literari **Joan Josep Isern**, “si hem de fer cas a tothom que diu haver-hi estat, [aquell pis] **registraria uns índexs de concurrència similars als d’un ambulatori de la Seguretat Social en època de grip virulenta**”. Però el famós estudi de Balmes no es va esfondrar per un excés de visitants, sinó que es va inundar. Aleshores el poeta va instal·lar el seu cau

creatiu al mateix edifici del Guinardó on vivia. Parlo de la Casa Fullà, un bloc d'habitatges del carrer Gènova dissenyat per **Lluís Clotet i Òscar Tusquets** que té vocació de laberint: els pisos se solapen, són tots diferents i trenquen amb moltes convencions arquitectòniques. Aquest bloc desordenadament ordenat, que era conegut com "l'edifici dels hippies", **va acollir diversos noms de la contracultura barcelonina dels anys setanta.**

UNA OBRA ARRISCADA QUE S'ALLUNYAVA DE L'ACADEMICISME

"Potser l'estat en què tinc l'estudi -un ordre meu sota una acumulació de vivències- expressa la meua manera de pensar: la transitorietat", explicava Joan Brossa a **Agustí Pons** el 1979, amb motiu del seu seixantè aniversari. "Sempre he considerat **la vida com un viatge**. Tot és transitori i el paisatge va mudant. L'home mateix és un trànsit i un final, com diu **Nietzsche**. Hi ha gent que dona importància al viatge per si sol, i d'altres que tot ho relacionen amb el punt d'arribada. Jo soc dels primers, perquè ignoro el sentit que té tot plegat". En aquella conversa i en un intent de fer balanç, deia: "En cada etapa he intentat tocar el registre que calia per assolir una obra coherent. Ara tornaria a fer el mateix, **però potser afinaria més la promoció de la meua obra, perquè ja se sap que la nostra cultura es mou al voltant de les patums de torn, que s'emporten els talls grossos**. Pel risc i l'aventura que comporta, la meua obra no és «patumable», no encaixa en l'academicisme".

LA POESIA ÉS MÉS FÀCIL DE TROBAR EN UN VÀTER QUE EN UN POEMARI

Joan Brossa sostenia que **la poesia és a tot arreu**, també i sovint en una tassa de vàter, i que on costa més trobar-la és als llibres de poemes. Els seus referents: **J.V. Foix, Joan Salvat-Papasseit i el Jacint Verdaguer** que cantava la natura ("quan es torna beat ja no m'interessa"). "A mi Miquel Martí i Pol m'agrada -admetia al diari *Avui*, en una de les últimes entrevistes que va concedir-. Però es va haver de posar malalt per ser conegut". Si li demanaves que destaqués algun poeta de generacions posteriors, solia esmentar **Enric Casasses i Pere Gimferrer**. I es veia la mar de reflectit en l'ambició artística de **Perejaume**, que l'havia anat a veure de molt jove -així com ell, anys enrere, havia anat a veure Foix- i a qui sempre va seguir les passes de ben a prop.

ara.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/opinio/Brossa-polifacetic_0_2164583546.html

BROSSA EL POLIFACÈTIC

Jordi Llovet

Això era i no era l'any 1980 quan vaig organitzar a la Universitat de Barcelona un cicle dedicat als grans poetes catalans encara vius: Lectures de Poesia Catalana. Van desfilar-hi **Joan Oliver, Marià Manent, Joan Vinyoli, J.V. Foix i Joan Brossa. Salvador Espriu va tenir una sessió pròpia**, però va adduir problemes de salut (i, possiblement, de misantropia) i no va venir: **Marina Rossell** va llegir la tria de poemes que ell havia fet. En cada sessió un expert en l'obra del poeta feia una petita conferència, i després el poeta mateix llegia o recitava. Tot plegat a l'aula magna de la universitat, que es va omplir de gom a gom en totes i cadascuna de les ocasions.

Jo, que era l'amo d'aquesta iniciativa com ho vaig ser de moltes altres que van tenir lloc durant la meua agitada vida acadèmica -ara ja no es fa res de semblant, potser per falta d'emprenedors, perquè els professors s'han tornat buròcrates, potser per desinterès dels estudiants per tot el que no sigui objecte d'examinació-, vaig escollir parlar de Brossa i, per a sorpresa dels meus col·legues, **vaig dir que Brossa era un fill del Noucentisme català**, i no del Modernisme, com semblava a causa dels seus estirabots i de la seva aparença de rodamon -s'explica que una vegada, en dir ell que era "poeta", van entendre "paleta".

Encara ho sostindria, perquè el Noucentisme català va ser, abans que cap altra cosa, **cosmopolita, obert, polifacètic, no encarcerat, jugarer dins d'unes formes estudiades, atent a les literatures que es feien al continent**, encara que fos amb una mica de retard, com ens ha passat sempre per manca d'una sòlida tradició literària a l'època moderna. Brossa m'agradava pel fet que era un gran treballador i un home que, a més de posseir la vena poètica dels millors, no va parar mai de buscar la manera de transvestir-se poèticament per sorprendre els lectors i els espectadors del seu teatre: diguem que era un avantguardista molt formal, no decantat cap al sentimentalisme maragallià, com va passar-li a Salvat Papasseit. El conseller de Cultura d'aleshores, **Max Cahner**, li va dir en acabat l'acte: "¿Ho veieu, Brossa? Ja us ho deia, jo, que éreu un noucentista". I Brossa no va immutar-se. Aparentment, sempre estava perplex.

Després vam anar a sopar a Les Set Portes, amb ell, la seva dona i el matrimoni Tàpies. Aquests últims, marit i muller, es van despenjar contra Espanya, Madrid i els espanyols. Brossa va escoltar i va dir, al final de la discussió: "A mi, mentre em deixin treballar bé, m'és igual viure en un lloc que en un altre". Vet aquí un eslògan ben noucentista, que també agradava a **Jordi Pujol**: "La feina ben feta". La resta - honors, lloances, premis- ve per escriure, si és que mai arriba.

elnacional.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/joan-brossa-paleta-poeta_345474_102_amp.html?_twitter_impression=true

POETA PALETA I DE COMBAT

Vicenç Altaió

*Quan es van escriure els poemes polítics aquí aplegats, Gual Permanent i Mapa de lluites, ja feia anys que al DNI de **Joan Brossa** figurava, com a ofici, "jornalero" (així, en cast.). L'error de la policia en traduir de la llengua ocupada la transcripció fonètica de paleta, per confusió amb poeta, a la llengua imposada i al registre oficial, li plagué prou i així n'assumí una identitat altra. Joc de màscares verbals. Ser un fora d'un mateix és una manera d'alliberar-se de la tirania del que l'altre vol que siguis tu. El llibre de formació, el missal. És també una manera d'apartar-se de la relació tirànica que s'estableix entre la literatura del jo i la psicologia. Els drames familiars i el teatre salesià. L'art ha d'alliberar-se, com els alienats del consum i els súbdits dels amos, i la sintaxi semàntica ha de driblar els seus canons. Saltar els sintagmes, retallar la prosa, engomar com en els somnis. Antielegies, sentències, retalls, papers burocràtics, acudits, denúncies, poemes visuals, somnis, endevinalles... etcètera. En proletaritzar el poeta que Brossa és de l'art del mercat, Brossa assumeix la condició obrera de productor, la d'escriure a llapismatí i tarda, i a cops, a moments, com llamps, sempre a punt per treure punta a la realitat. L'art de*

la poesia té alguna cosa de construcció i de mesura en el formal. Si no s'escriu, no es pensa. El pensament es troba en l'escriptura quan l'escriptura calla i parla el gest. La mà externa. La màgia a prop. Demanar-ne en aquest llibre voluminós quins són els mecanismes d'escriptura de paleta enfront de la poesia arquitectònica, en la culta tradició tardosimbolista, dels noucentistes pedants que Brossa veia per tot, deu ser tan necessari per a capir-ne el sentit, com preguntar-se el perquè d'una poesia tan descamisada, de pantalons curts i de sabates foradades.

El nen rebel que Brossa no deixà de ser mai, va aconseguir una literatura formal i lliure gràcies a la poesia que transforma, la que forja un home revoltat preocupat per la realitat i que aspira a convertir-se en un poeta revolucionari, això és a provocar un daltabaix de la realitat quan aquesta deixi de ser el que era. La falç és l'alfabet, i les lletres l'eina. Per això l'avantguarda catalana, com a sistema, de la que Brossa n'és hereu, té l'experimentador en poesia J.V. Foix i Joan Miró, el pagès, com a models. Sense distinció de camp, sigui en el visual sigui en el literari; sigui en l'obra impresa, sigui en l'acció. També la suma dels dos personatges en una mateixa identitat fa que Brossa sigui no tant un intel·lectual *engagé*, com, des de dins, un poeta i paleta en combat. Au! Una revolta feliç. Perquè "l'avantguardisme es pot tornar acadèmic, com la religió es pot tornar buròcrata i tot partit polític, inoperant". Es tractava que la realitat del llenguatge fos l'eina transformadora d'una realitat que no és la realitat de la cultura, sinó del protocol de la història i la seva publicitat. Per això la nostra generació, la que emergí des del post-maig, va afegir Joan Brossa a la llista de referents, el poeta-paleta i, a més, el demiürg. Paleta perquè Brossa reivindica la figura de l'artesà i poeta perquè transforma la realitat prenent les paraules segons l'ordre que li dona la deconstrucció de l'ordre. En provocar efectes miralls deformats, la realitat s'embussa i s'esberla amb la paradoxa de la seva significació. Una realitat altra, transformada. Radiografar i despullar de frac el financer, d'uniforme el militar, d'hàbit el capellà, de fotografia el polític i de llenguatge el poeta. Tirar les runes abans d'aixecar la bastida.

Brossa ara té prop de seixanta anys. És un militant de la subversió en art i reïx a ser tingut en compte com a poeta de carrer en les manifestacions populars de la nova societat. No defalleix en l'espectacle, no s'afaita. La nova situació no li canvia el calçat encara que té cadira a la filmoteca. Aquests llibres són la crònica poètica del pas de la democràcia a la llufa de la realitat, de la transició a la recuperació. Els poemes, inalterables, podrien haver estat escrits avui. El poeta vigila el llenguatge i adverteix que canvien les formes però que els mots i el seu recorregut resten immutables. Brossa acusa la pervivència de les formes del passat i veu que res no salta pels aires. La lucidesa de la seva literatura d'índole moral, estètica i política esparvera en llegir-la avui en l'estat amb què va ser escrit. Viure la història de la transició des dels papers dels diaris no és el mateix que llegir-la a través del poeta al carrer. El poeta paleta aparentment formava part de la festa de la democràcia però és vigilant amb les finances i els sistemes d'ordre. Llegir el llibre de Brossa ens descobreix que el seu pensament crític no es fa des de la crònica sinó de l'art de la poesia. De fet, ja ens advertia com s'estava processant un consens del que la cultura crítica i inventiva no en formàvem part. La rebel·lió de les seves obres no anaven a parar només al sistema artístic o lingüístic, sinó directament al polític. L'oportunitat d'aquests llibres ens hauria d'esperonar a la confiança més alta en la cultura i contra el despropòsit de la història. "Aquest moment/ pel fet de ser viscut,/ ja esdevé el passat./ El futur és cada dia."

L'acte s'esdevingué en uns anys de cultures polítiques en xoc, on la imperial era atacada per una altra d'alternativa que havia de trobar el model en la transformació dels valors i la substitució de la jerarquia dels estaments. D'una realitat políticament acadèmica a una realitat literàriament i poètica subversiva. Després de la pretesa ruptura, vingué el procés de normalització. D'aquells anys són aquests poemes de crònica trapella i revolta mofeta.

S'ha dit que el català literari té un estàndard que ve de la prosa de Josep Pla i arriba fins a l'ús sota llibret de normes en els mitjans de comunicació de masses, mentre que en subsisteix un model literari que ens arribava de la mà de J.V. Foix i els seus escrits de periodisme literari intemporals publicats abans de la guerra. Deutors de l'un i l'altre, hauríem d'afegir el sentit que Brossa fa amb la prosa retallada i mesurada, plena d'imatges, mutacions i xocs en els nuclis sintàctics, propis de la poesia contemporània. El català de Brossa en vers és prosa revolucionària. La llengua serveix no només per registrar "oficialment" i "normativament" la realitat ans per transformar la realitat des de les imatges quotidianes poètiques. Els poemes són els totxos dels sense casa, un espai de la realitat on desitgem llegir. Terra lliure.

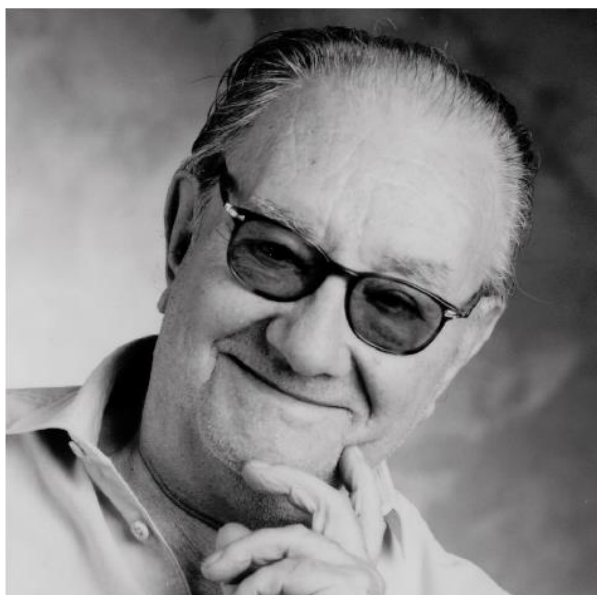
cultura.gencat.cat

Dissabte, 19 de gener de 2019

<http://cultura.gencat.cat/ca/temes/commemoracions/2019/anybrossa/inici/>

ANY JOAN BROSSA

Agència

100
Joan Brossa

Joan Brossa (Barcelona, 1919-1998) fou un poeta en majúscules que entenia la creació poètica com quelcom que anava més enllà de qualsevol convencionalisme. La poesia era per a Brossa una eina al servei de la comunicació, sense divisió de gèneres, oberta, transversal, polièdrica. De forma autodidacta, va beure de la tradició literària del país i es va nodrir de les tendències creatives europees per tal de crear un llenguatge, un univers propi, que el converteix en un dels màxims representants de la segona avantguarda catalana.

Inclassificable i inabastable. La producció poètica de Joan Brossa esdevé un tot que s'intercomunica per donar lloc a una producció en la qual tenen cabuda formes poètiques clàssiques i, a la vegada, poemes visuals, objectes, intervencions urbanes, peces teatrals i guions cinematogràfics. El domini de les estructures poètiques més clàssiques és tan evident com ho són el minimalisme d'alguns poemes escrits i la capacitat de síntesi del llenguatge visual amb què s'expressa.

Transformar la realitat a partir de l'aparellament d'elements que provenen de contextos diversos, jugar amb la forma de les lletres, qüestionar el món a partir de l'activació de la mirada converteixen Brossa en un prestidigitador de la paraula, en un mag que posa de manifest que res no és el que sembla. A la vegada, el context històric en què va viure fa del poeta un creador combatiu, crític, punyent, que empra el llenguatge poètic per disparar verí i ferir amb la duresa de les paraules.

Extremadament actual en el discurs, vitalista en la manera com afronta la vida, Brossa és un poeta amb una producció ingent, que va concebre l'acte poètic com un exercici necessari per a la condició humana. Amb Brossa penetrem en el món de l'inconegut per eixamplar els límits de l'expressió poètica.

elpais.com

Diumenge, 20 de gener de 2019

https://elpais.com/ccaa/2019/01/19/catalunya/1547927735_042383.amp.html

UN MARATÓN DE POESÍA DE BROSSA DA EL PISTOLETAZO A SU CENTENARIO

J. Á. Montañés

La alcaldesa de Barcelona, Ada Colau comienza la lectura de los mordaces versos del artista

100 poemas por Joan Brossa fue el acto celebrado este sábado en la Fundación Joan Brossa para dar comienzo al centenario del multiartista el mismo día que habría cumplido sus primeros 100 años. Como si fuera un maratón los voluntarios un centenar de lectores recogieron su dorsal y leyeron el fragmento escogido. La alcaldesa de la ciudad, [Ada Colau](#), fue la primera y escogió un fragmento que el poeta dedicó al dictador Francisco Franco. “Es un honor hacerlo la misma semana que la ciudad le ha retirado la medalla que le concedió en 1964”.

Ante la llamada del director de la Fundación, Vicenç Altaió, que dio a conocer el día anterior las más de 50 actividades programadas a lo largo de todo 2019 para conmemorar los 100 años del artista, se congregaron en el edificio ubicado en la antigua ceca de la ciudad (carrer La Seca) más de cien personas dispuestas a formar parte, aunque fuera por unos instantes de la red de amigos y cómplices de Brossa que han promovido los actos de conmemoración.

Colau fue la primera, y por eso 'lució' el dorsal 001. Le siguió el propio Altaió y después vinieron el comisario del Año Brossa, Manuel Guerrero, el comisionado de Cultura del Ayuntamiento de Barcelona, Joan Subirats, y el director teatral, amigo del artista y anterior director de la Fundación, Hermann Bonnín. Y luego todo aquel que quiso sumarse a este acto popular de gente anónima que tanto habría gustado al artista.

ara.cat

Dissabte, 26 de gener de 2019

https://llegim.ara.cat/opinio/poesia-social_0_2168783125.html?_ga=2.259307274.1452859123.1550416960-1285782637.1444911821

LA POESIA SOCIAL

Lluís A. Baluenas

[Aquest diari es va fer ressò](#) magníficament dissabte passat del que significa l'Any Brossa. Hi haurà de tot, però voldria dir que, entre altres raons, **ha de servir per situar-lo molt més com a dissident de la poesia social, en particular, i com a escriptor compromès, en general**. Els seus poemes de revolta són poemes de denúncia, d'homenatge, de pena, de ràbia -de molta ràbia-, però sobretot són poemes fills del compromís. La poesia social de Brossa demanava, ja en el seu temps, comprensió. Deia: per què la protesta no ha de tenir inventiva? Posem veu al servei d'una causa, però sense que la imaginació cedeixi (ho explica ell mateix al pròleg de l' *Antologia de poemes de revolta*). Encara més, dona a entendre que la poesia social d'aleshores, la dels anys 50, la dels 60, la del realisme socialista que calia practicar a tot bon poeta d'esquerreres, interessava poc o gens als lectors de debò. **Si la poesia era un pamflet, una eina només de propaganda, tal com es donava en el model que arribava de l'URSS, a Brossa no li interessava**. Tan compromès com ningú, trenca els motlles del moment. Potser per això no apareix en la famosíssima antologia de poesia feta per Molas i Castellet.

BROSSA I EL COMPROMÍS

Brossa no va menysprear, ni de bon tros, **parlar dels fets quotidians**, dels problemes del carrer, de la gent normal i corrent, i de la duresa de la vida grisa sota el règim. A l'Espanya franquista no es donava la pressió que hi havia a les democràcies veïnes, la francesa i la italiana, on el debat era intens a causa de la presència dels respectius partits comunistes. Un cop més: fins on arribava el compromís de l'escriptor? Pratolini, Pavese, Moravia, Pasolini... eren capdavanters del neorealisme en conflicte continu entre l'art i el deure de subjectar-se a les consignes. Calvino no ho suportava i es va dedicar a escriure novel·les com *El baró rampant*, on fugia d'estudi, tot col·locant el seu *alter ego* a viure damunt d'un arbre, veient-ho tot, però intervenint poc. **Elio Vittorini, en canvi, no va acabar de resoldre aquesta contradicció i, incapaç d'acceptar una literatura no ideològica, senzillament va renunciar a escriure**. Brossa mai no va defugir el compromís, però alhora reivindicava fer-ho a la seva manera.

elperiodico.com

Dilluns, 28 de gener de 2019

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20190128/barceloneando-ramon-espana-ano-brossa-7272243>

NO HAY DINERO PARA BROSSA

Ramón de España

El centenario del nacimiento del poeta y artista visual se celebrará con 'una sabata i una espardenya'

Ha empezado el [año Brossa](#), pero no sé si lo notaremos mucho, dado el **escaso interés financiero** demostrado por el Ayuntamiento de Barcelona y la Generalitat. El primero aporta unos eurillos y el segundo, directamente, nada, ya que, según la 'consellera' **Borràs**, no hay un céntimo en su departamento. La iniciativa privada va a tener que sufragar como pueda los cincuenta actos previstos al respecto y habrá que confiar en el ingenio y la habilidad de **Vicenç Altaió**, **director de la Fundació Joan Brossa**, y de **Manuel Guerrero**, **comisario de la efeméride**, profundos conocedores ambos del gran bohemio catalán del siglo XX. Lo del ayuntamiento no es difícil de entender -véase su obsesión por montar un CAP donde debería ampliar sus instalaciones el Macba-, pero sorprende que la Generalitat no intente convertir al difunto en independentista, como intentó con **Salvador Espriu**, ya que Brossa era asaz catalanista y hasta llegó a escribir una '**Oda a Lluís María Xirinacs**' que no le tendremos en **cuenta**: también Neruda se cubrió de gloria con su poema en homenaje a Stalin.

Joan Brossa i Cuervo (Barcelona, 1919-1998) fue un tipo muy divertido y un conversador ingenioso y ameno. Pude comprobarlo a principios de los 90, cuando Manuel Guerrero me llevó a Vic para ver una exposición que había comisariado y por el camino recogimos al poeta, que se quedó en el asiento de atrás emitiendo comentarios disolventes sobre nuestro destino, que le parecía un lugar infernal infestado de curas: “Como decía Unamuno, les llaman curas y son la enfermedad misma”.

Iba vestido con su 'look' habitual, a medio camino entre el 'jubilator' y el 'clochard', y lucía sus míticos zapatos de pana con cremallera en el empeine que no he visto lucir nunca a nadie más y que estaban a medio camino entre la pantufla doméstica y el calzado de salir a la calle. No dejó de hablar en todo el trayecto y nos hizo pasar un rato muy entretenido. **Lo que más me gustó de él es que era un espíritu libre** que disponía de todo su tiempo y ese día no tenía nada mejor que hacer que subirse al coche con dos tipos a los que doblaba la edad para visitar un lugar que detestaba.

Volví a verlo poco después, cuando el diario para el que entonces trabajaba me envió a entrevistarle para una serie de conversaciones preolímpicas, aunque **a Brossa la olimpiada del 92 no podía interesarle menos**: a él le gustaba el cine y por eso se pasaba las tardes en la Filmoteca. Es la única entrevista que he hecho que empezaba por una pregunta del entrevistado: “¿Pero no habíamos quedado mañana?”. **Brossa vivía en un piso del Putxet que parecía el de un afectado por el síndrome de Diógenes**: no había muchos muebles, pero sí varias pilas de periódicos atrasados que esperaban pacientemente el momento de ser llevados al contenedor de papel (aunque también puede ser que el poeta los usara en invierno para calentarse, convenientemente colocados entre la camisa y el jersey).

En aquella época, nuestro hombre ya era un artista multidisciplinar respetado, aunque seguía a dos velas. **Tenía a gala haber trabajado lo menos posible** y, a su manera, había conseguido imponerse a una sociedad hostil. Uno de esos trabajos consistió en vender libros a domicilio a una selecta clientela de burgueses catalanes que sabían quién era. Por eso se presentaba siempre a la hora de comer, momento en el que el burgués de turno le invitaba a compartir el ágape familiar, confiando en que Brossa declinara la oferta, cosa que este no hacía jamás, ya que venía con la intención de comer gratis.

Cuando falleció en 1998, Brossa **pudo irse a la tumba con la satisfacción de haber hurtado su cuerpo al sistema durante toda su vida**, cosa que no está al alcance de cualquiera. Siempre se le consideró un bohemio -especie que los catalanes de bien tratan con cierto respeto no exento de paternalismo y desprecio- y él no hizo nada por desmentirlo. La admiración de sus coetáneos más perspicaces le convirtió en un creador de culto al que ahora toca rendir homenaje 'amb una sabata i una espardenya'. En fin, menos da una piedra.

Universitat de Girona
Biblioteca

Dilluns, 28 gener de 2019

https://biblioteca.udg.edu/ca/activitats/any-joan-brossa-la-biblioteca?language_content_entity=ca

ANY JOAN BROSSA A LA BIBLIOTECA

Agència

La Biblioteca del campus Barri Vell s'afegeix a la celebració del centenari del naixement de Joan Brossa (1919-1998) fent present l'obra d'aquest poeta i artista dins el seus espais.

La iniciativa inclou la projecció d'un vídeo commemoratiu, una exposició bibliogràfica i la presentació de poemes, imatges i publicacions de l'artista a tots els racons de la biblioteca. En un lloc destacat es presenta també el logo del llegat Ferrater Mora, que Joan Brossa va realitzar el 1991 amb motiu de la donació de la biblioteca del filòsof català a la Universitat de Girona.

nuvol.com

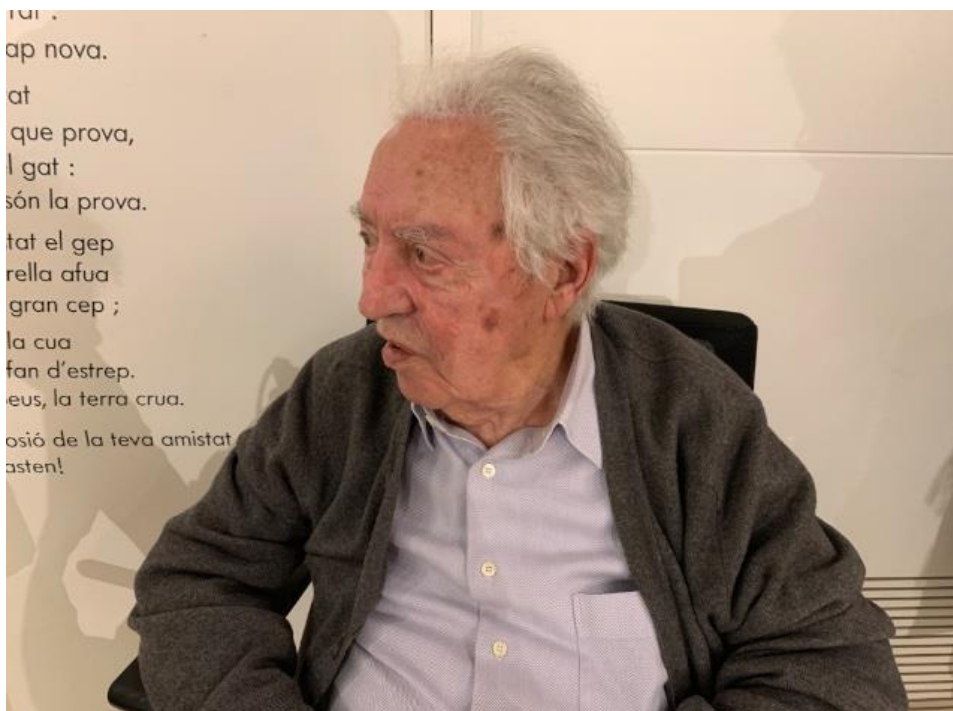
Dijous, 31 de gener de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/mestres-quadreny-les-coses-importants-saprenen-pero-no-sensenyen/>

MESTRES QUADRENY: “LES COSES IMPORTANTS S’APRENEN PERÒ NO S’ENSENYEN”

Bernat Puigtobella

La [Fundació Brossa](#) celebra el centenari del poeta amb un cicle de col·loquis titulat ‘Ens va fer Joan Brossa’, que va inaugurar dilluns el compositor **Josep M. Mestres Quadreny** (Manresa, 1929) conversant amb **Laia Torrents**, cofundadora de **Cabo San Roque**.

Vaig conèixer Joan Brossa l'any 1952 a la Sala Caralt, on s'hi exposava una mostra de Dau al set. En una època en què “les sales d'art només exposaven bodegons, paisatges i floreros, va ser un daltabaix veure aquella exposició”. Mestres Quadreny va quedar molt impressionat, hi va anar més d'una vegada i un dia hi va coincidir amb Joan Ponç, que el va convidar a l'estudi que tenia als baixos d'una botiga de mobles del carrer Balmes. Mestres Quadreny parla amb una parsimònia que encara fa més creïble la memòria que conserva pels detalls. Ponç el va comminar a conèixer Joan Brossa, que aleshores tenia un estudi molt a prop, a Sant Gervasi, en un pis que li deixava un oncle seu. Mestres Quadreny li va parlar de la

seva mala experiència llegint poetes castellans a l'escola, i li va confessar que de poesia catalana només havia llegit Maragall. Brossa li va dir: "El gran poeta és Verdaguer. Llàstima que la sotana no el va deixar volar". Van parlar de música i de seguida es van adonar que compartien la passió per Wagner. De fet, el poeta havia nascut al carrer Wagner, una via que ja no existeix, i en feia bandera.

"Aquell dia Brossa em va llegir una pila de poemes, en una sala on hi havia una taula i una bombeta nua que penjava del sostre. Els deia molt bé, els versos. Aquella lectura em va deixar atordit, no havia llegit mai res de semblant. En marxar em va regalar el llibre *Em va fer Joan Brossa*, que acabava de sortir", recorda Mestres Quadreny, que és un dels convidats al cicle que pot declarar amb més propietat que és un deixeble i en certa manera un producte de Brossa.

En Brossa aleshores encara vivia amb la seva mare, però amb una certa tibantor. Si el trucaves a les 10 del matí encara dormia. Si el trucaves a 1/4 d'11 ja no hi era, perquè havia sortit. S'estava a casa tan poc com podia. El seu oncle el pressionava perquè treballés i portés un jornal a casa, però ell era negat per la majoria de feines que podia fer aleshores. Va començar a vendre llibres prohibits, ell coneixia molta gent i sabia on col·locar-los. Amb això anava tirant, abocat a la seva obra, una feina que l'obligava a viure molt modestament. "Jo la vida ja me la guanyo", deia. "El problema és que me la paguin. Brossa era un home molt cordial, fins i tot simpàtic i molt de la broma".

Mestres Quadreny continua desgranant records de Joan Brossa: "Era un home que anava sempre a peu i sense rellotge, però curiosament sempre era puntual. En Brossa era com un gran arbre amb totes les branques cap a una banda, perquè era lúcida per unes coses però un negat per a les altres".

Mestres Quadreny ha estat, com el mateix, Brossa, un artista autodidacte. Podria dir de si mateix "Em va fer Mestres Quadreny". Químic de professió, sempre ha separat la feina que l'ha sostingut econòmicament de la seva obra musical. Als tretze anys el seu pare el va portar al Liceu i als catorze va quedar fascinat per les Valquíries de Wagner. Va començar la carrera de química amb la idea de compaginar-la amb el Conservatori. Quan s'hi va presentar, el professor de composició li va dir que no es podien fer dues carreres a la vegada si una d'elles era la música. Davant d'aquella absurditat, Mestres Quadreny va decidir que allà no hi tenia res a pelar. Es va comprar un tractat d'harmonia i va començar a fer exercicis de manera autodidacta. Després el mestre Cristòfol Taltavull serà un mentor que l'iniciarà en el món de la composició, al marge del Conservatori del Liceu i de qualsevol formació reglada. L'any 1953 s'estrena una obra seva a Bayreuth, una composició per a piano i l'any 1959 coneix a Joan Hidalgo, que l'aproxima a John Cage, i publica *El ganxo*, la primera col·laboració amb Joan Brossa.

"La meua cultura era més operística que instrumental. Venia del Liceu, que és on vaig descobrir Wagner, que va ser com un cop de puny. També anava als concerts de la banda municipal. Aleshores vaig fer una sonata per a piano i el Taltavull em va dir: 'Això és perfecte. Jo ja no et puc ensenyar res. A partir d'ara has d'anar sol i hi aniràs molt, de sol'. Aleshores vaig fer una òpera petita, de pocs cantants i instruments. Em va donar molta feina i la vaig guardar. Anys després, el Pàmies del Liceu em va dir: 'Aquesta òpera no la podem fer, això és música del futur'. 'És música d'avui', li vaig dir, però no em va entendre. Al final la van fer al foyers i va ser un fracàs total".

Mestres Quadreny poua de la poesia visual de Brossa per donar a les seves composicions musicals un tractament d'obra plàstica amb partitures que, a més de peces sonores, són també obres visuals. Als anys seixanta va fer diverses col·laboracions amb Brossa, amb ballets com *Roba i ossos* (1961), *Petit diumenge* (1962) i *Vegetació submergida* (1962). També van fusionar els seus talents en accions musicals com *Satana* (1962), *Concert per a representar* (1964) i *Suite bufa* (1966).

"Fer una cançó amb un text fàcil i ben rimat no és cap problema. Ara bé, fer un text que s'aguanti com a text cantat ja és més complicat. Aquí Brossa i jo afluixàvem una mica cadascú per torbar el terme mig", diu Mestres Quadreny. "La cosa no va de passar de poesia a música, sinó de creador a creador" diu Mestres Quadreny. "L'amistat porta ones magnètiques. Jo de Brossa vaig aprendre molt. Vaig aprendre l'art de la metamorfosi, que la poesia és sorpresa, jocs de mans, prestidigitació.... Les coses importants s'aprenen, però no s'ensenyen."

Ens va fer Joan Brossa

El cicle 'Ens va fer Joan Brossa' es reprèn el dilluns 11 de febrer a la seu de la fundació Joan Brossa. I serà amb una conversa entre Joan Font, director d'Els comedians i Laura Aubert, d'Els Pirates teatre. Al llarg de tot aquest any podrem assistir a diàlegs que posaran cara a cara artistes de diferents generacions. Pere Portabella conversarà amb Ingrid Guardiola, Enric Casasses amb Blanca Llum Vidal, Arnau Puig amb Jordi Marrugat i Xavier Folch amb Martí Sales, entre molts d'altres. Avís important per als més despistats. El nou espai de la Fundació Joan Brossa està situat al carrer de la Seca, 2. Es troba al darrere de l'edifici de l'Escenari Brossa. Si veniu de Via Laietana, la manera més directa d'arribar-hi és des del carrer Moncada, agafant després el trencant del carrer de l'Arc de Sant Vicenç, que us portarà directament a l'entrada de la Fundació Joan Brossa.

Elnacional.cat

Divendres, 1 de febrer de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/actualitat/atrapasr-una-bala_350223_102_amp.html?twitter_impression=true

BROSSA PROTAGONISTA DEL FESTIVAL DE MÀGIA DE BADALONA

La Llança

El **Festival Internacional de Màgia de Badalona Memorial Li Chang** celebra aquest any la 19a edició amb propostes d'una cinquantena de mags locals i internacionals. Un dels punts forts serà l'espectacle **Embrossa't**, dirigida per Teia Moner, guanyadora de la Menció Honorífica l'any passat. També destaca el número de l'il·lusionista porto-riqueny Reynold Alexander que, en homenatge a **Chung Ling Soo**, atraparà amb la boca una bala disparada per una arma de foc real durant la Gala Internacional del festival, que tindrà lloc el 22, 23 i 24 de febrer al Teatre Zorrilla. També programa l'artista xinesa Huang Zheng, el jove artista gallec Dani Polo, que farà aparèixer para-sols al ritme dels Beach Boys i el duet còmic Los Taps, que canviaran de vestuari fent ús de la màgia.

El mag francès Néstor Hato, premiat en l'últim Congrés Mundial de Màgia 2018, presentarà a Badalona jocs de cartes de la seva pròpia creació. El presentador de la Gala Internacional de Màgia serà l'humorista i mag Isaac Jurado.

Màgia i dansa de Brossa

L'espectacle es basa en la poesia visual del dramaturg i artista plàstic Joan Brossa, combinant màgia i dansa, però també titelles, ombres i projeccions en una experiència única i diferent. Una obra que commemora el centenari del naixement del poeta català i recorda l'amistat que compartia amb el badaloní **Li-Chang**. L'espectacle es podrà veure diumenge 17 de febrer, a partir de les 18 hores, al Teatre Principal de Badalona.

El festival també proposa espectacles d'èxit que s'han anat consolidant durant les darreres edicions a la Gala Màgia i Humor, en format de cabaret, que encetarà el certamen el proper 9 de febrer al Teatre Principal. L'acte està presentat per l'actriu Yolanda Ramos i comptarà amb els números dels mags **Gerard Borrell** i **Pere Rafart**.

El 19è Festival Internacional de Màgia clourà el diumenge 3 de març, al Teatre Blas Infante, amb la també tradicional Gala Solidària de Màgia amb un recull del talent de la nova pedrera de joves mags de Catalunya. L'acte destinarà la recaptació a un projecte per fer arribar la màgia al Senegal.

Primera edició del premi Jove Li-Chang

El festival impulsa per primera vegada el Premi Jove Li-Chang, que s'atorgarà a Álvaro Cortés. El guardó s'atorgarà en el Festival Màgicus, que celebra anualment l'associació cultural i esportiva Lluïsos de Gràcia. L'objectiu d'aquesta iniciativa és seguir potenciant joves mags que han de nodrir el futur del sector de la màgia catalana.

Menció Honorífica per a Toni Cachadiña

La menció honorífica dins del Memorial Li-Chang, que es concedeix cada any a una personalitat o empresa que ha dedicat la carrera artística i trajectòria professional a la màgia, s'atorga aquest any a Toni Cachadiña, aficionat al il·lusionisme des de fa més de 60 anys.

Tot i no dedicar-se professionalment a la màgia, Cachadiña ha aconseguit guardons i reconeixements comparables amb els dels millors professionals. De fet, és un dels pocs mags a la història en haver aconseguit dues vegades un premi mundial (3r. Premi Mundial de Cartomàgia al Congrés Mundial de Màgia –FISM– de Paris el 1973, i el 2n Premi Mundial de la mateixa categoria a Viena l'any 1976), un fet que el situa entre els millors cartomags del món al costat de figures com Juan Tamariz. La distinció es lliurarà públicament durant el transcurs de la Gala Internacional de Màgia del 22 de febrer.

En la presentació del certamen, Cachadiña ha celebrat el premi i ha reivindicat l'ofici de mag, assegurant que la màgia "fa ús de la il·lusió" i "no enganya mai a ningú".

La màgia prendrà els carrers

El Festival Internacional de Màgia de Badalona també ofereix la possibilitat de participar en diverses activitats organitzades en varis punts de la ciutat amb la intenció d'omplir de màgia els seus carrers.

El festival també inclou la celebració de la 3a Trobada de Mags de Catalunya. L'acte comptarà amb una animació itinerant de màgia a càrrec de l'Andrew i el bagul màgic i un espectacle amb més de vint mags de diverses associacions de Catalunya.

JOAN BROSSA, 100 ANYS

Josep Miquel Garcia

Centenari del naixement de Joan Brossa, un poeta que va eixamplar els llindars de la literatura catalana, amb extensions al teatre, les arts visuals, el cinema, la màgia, i la cultura popular, al temps que va visualitzar les lletres i l'abecedari com un veritable artista. Brossa va fer de pare de la nostra generació, amb la seva presència i consell, al temps que feia de transmissor, de corretja, dels pioners de l'avantguarda catalana, de Foix, de Joan Prats o de Joan Miró. Va ser mestre a implicar l'escriptura amb la societat del seu temps, i donar pas a la sorpresa i a la creació de mons visuals, sempre de rel poètica. Quan Brossa va tenir clara la seva vocació literària va anar a demanar consell als supervivents de l'avantguarda catalana dels anys trenta, aquells singulars animadors d'ADLAN (Amics de l'Art Nou), i quan ja va ser gran, va ser ell que rebia els joves que repetien l'acció de presentar-se.

Fins a quin punt li interessava el llegat avantguardista en vaig ser testimoni. Era l'any 1987. Lleida va fer el seu homenatge particular als artistes de l'entorn de la revista *Art*, amb una exposició a la sala de La Caixa a la plaça de la Sal, documentada amb l'edició d'un Quadern de la Banqueta, que escrivíem la

Dolors Sistac i jo. Leandre Cristòfol era l'únic supervivent d'aquella aventura. Feia pocs mesos que havia mort Viola, i Crous i Lamolla ja feia anys que no hi eren. Jaume Magre va pensar que per inaugurar la mostra estaria bé comptar amb Joan Brossa, i aquest no només acceptà, sinó que vingué content. Seria l'ocasió per parlar amb Cristòfol. L'homònim del nostre escultor era per a Brossa un altre escultor, Moisès Villèlia, un poeta del bambú que feia uns mòbils i estables molt propers a la sensibilitat de Leandre. També Brossa s'havia animat llavors a formalitzar els seus poemes en objectes, que en aquell temps tenien una gran acceptació, i que cada vegada eren més i més grans. El món objectual

apassionava Brossa, que sempre havia manifestat una devoció per Àngel Ferrant. A la inauguració de la mostra de Ferrant a la Fundació Miró, Brossa va fer un discurs presentació de lloances.

Aquesta vegada Brossa va parlar de la revista *Art* i de Cristòfol, també amb gran entusiasme. Acabat l'acte, anàrem a sopar, els Brossa, els Magre, Leandre i jo. Brossa estava molt acostumat a fer àpats amb creadors, però Leandre Cristòfol no. Com que Brossa sempre anava vestit d'una manera molt humil, Cristòfol se sentí molt a gust i de seguida la conversa va ser franca i directa. Jaume Magre començà evocant el 1971, quan la seva Petite Galerie va acollir la primera mostra de Poesia Concreta a Catalunya i Brossa vingué a Lleida. Cap dels presents volia viure de records i la conversa va derivar cap a les raons fonamentals que mouen la creació. Brossa era un mestre en aquestes qüestions, i Cristòfol tenia moments de lucidesa, on trencava aquella barrera que sempre posava al davant, amb aquelles típiques respostes seves breus i fetes, i tot era llavors pur mestratge. Aquella nit Cristòfol sentia que la conversa havia de ser pura i sincera i resultà atemporal. Brossa li demanava pels seus referents poètics, i Cristòfol parlava del *Llibre del te*, amb una edició de petit format que circulava als anys trenta. Parlà també de la importància del número de Nadal de la revista *D'ací d'allà*, i de Joan Prats. Explicà la inauguració de la mostra Logicofobista del 36, en que Joan Prats assistí vestit de gala després de la representació del Liceu, i descobrien les escultures de Cristòfol amagades sota papers de seda, com un acte iniciatiu. Brossa no marxava, i semblaven germans retrobats que s'expliquen les coses essencials. Al final del sopar s'afegí Pau Echaz amb un fotògraf i deixà testimoni gràfic de la trobada.

Una lliçó va ser veure com d'important era el present i no només el passat, i l'actitud era el que subratllaven una predisposició sempre amatent al desconegut i a deixar-se endur per la intuïció, formada.

elperiodico.com

Dilluns, 4 de febrer de 2019

<https://www.elperiodico.cat/ca/opinio/20190204/l-any-brossa-depen-d-uns-pocs-columna-opinio-xavier-bru-de-sala-7285971>

L'ANY BROSSA DEPÈN D'UNS QUANTS

Xavier Bru de Sala

Joan Brossa és sense dubte un dels artistes catalans i europeus més significatius del segle XX. És probable que hàgim fet tard per planificar el seu any com es mereix. Les institucions necessiten molt de temps per programar. És de témer que al final no traspassi gaire el cercle dels iniciats i els entusiastes i que es perdi una oportunitat d'or per donar a conèixer al gran públic l'obra d'aquest avantguardista universal i alhora popular. Si **Brossa** és un desconegut és perquè ha sigut ignorat pels que haurien de divulgar-lo.

No cal pressupost sinó implicació. És per això que l'èxit de l'Any Brossa no dependrà tant de la feina, per descomptat que magnífica, del comissari **Manuel Guerrero** i els seus col·laboradors, com d'unes quantes dotzenes de persones. Dels directius de TV-3, de Catalunya Ràdio, de TMB, dels FGC, que haurien de recordar com van col·laborar amb l'Any Espriu o amb l'Any Lull. L'Any Brossa depèn de la directora del CCCB, del director del MNAC, els directors del MACBA, del TNC, del Lliure, del comissionat de Cultura de l'Ajuntament, etcètera. Si un parell de dotzenes de persones situades en llocs clau, o només que fossin sis o set, es proposen divulgar la seva obra, **Brossa** abandonarà l'anonimat. Si no és així, més frustració, més banalització dels continguts, menys rigor entre nosaltres i més marginalització de la cultura no subordinada.

No cal pressupost sinó imaginació i ganes d'aprofitar possibilitats: banderoles municipals amb poemes audiovisuals, que es podrien reproduir també a les pantalles del transport públic. Sessions **Brossa** als clubs de lectura de les biblioteques. Jornades **Brossa** a la Setmana de la Poesia. Eslògans de **Brossa** difosos per Òmnium i poesia política de **Brossa** per l'ANC. Els editors, més enllà de les obres completes, haurien de posar a l'abast el **Brossa** essencial, el que arriba a tot el món, en reedicions de butxaca. Això i mil coses més. Depèn d'uns quants.

BROSSA SUL PALCOSCENICO (AMMIRAVA FREGOLI)

Roberta Bosco

IL GIORNALE DELL'ARTE Numero 394, febbraio 2019

19

Turismo culturale

Turismo di massa

Venezia regola i flussi (o almeno ci prova)

Da giugno le prime possibili applicazioni

Venezia. Tra polemiche, plausi, contrarietà e supposizioni non accenna a placarsi la bagarre scatenata dalla (futura) introduzione del cosiddetto «contributo di sbarco» per la città di Venezia. Una disposizione inserita nella legge di bilancio 2019 (art. 1, comma 1.129) su richiesta del sindaco Luigi Brugnaro che autorizza il Comune «ad adottare, in alternativa all'imposta di soggiorno, l'applicazione del contributo di sbarco previsto per le isole minori elevando l'importo massimo consentito per entrambe le misure a 10 euro». Fomentata dalla precocità dell'annuncio (il provvedimento, va specificato, non è ancora attivo perché spetterà al Comune di Venezia elaborarne nel dettaglio regolamento, modalità di applicazione e riscossione), la notizia si è presto diffusa ponendo molti interrogativi. Il provvedimento non fa infatti che riferirsi a un contributo già valido per le isole minori (fra cui Isola del Giglio, Elba, Capri, Eolie, Pantelleria) secondo l'art. 33 della legge n. 221 del 2015. Un contributo alternativo all'imposta di soggiorno, oscillante da un massimo di 2,50 a 5 euro, applicato in via temporanea e stagionale, riscosso unitamente al prezzo del biglietto, da parte delle compagnie di navigazio-

ne e aeree o dei soggetti che svolgono servizio di trasporto di persone a fini commerciali. Lo scopo: finanziare interventi di raccolta e smaltimento dei rifiuti, di recupero e salvaguardia ambientale, nonché in materia di turismo, cultura, polizia locale e mobilità. Al regolamento comunale si affida anche la possibilità di disporre di modalità diverse di riscossione esonerando specifiche categorie (come residenti e pendolari). Come la città lagunare saprà riadattare alla sua specificità tale contributo è ancora tutto da scrivere.

Del resto di un «ticket d'ingresso» si parla dagli anni '80. Se il primo sindaco a ipotizzarlo fu Mario Rigo, non disdegnavano l'idea i successori Massimo Cacciari, Paolo Costa e l'ex sottosegretario ai Beni culturali Ilaria Borletti Buitoni. Ma se da una parte è chiaro che il provvedimento mira a colpire il cosiddetto «turismo mordi e fuggi» di chi non pernotta in città ma vi giunge via nave, traghetto, treno, aereo, auto o bus (magari con un incremento a seconda della stagionalità per disincentivare gli arrivi nei periodi di maggior affluenza), la strada per raggiungere l'obiettivo, e forse contingentare gli ingressi, è ancora in salita. «Studieremo un regolamento equilibrato e partecipato che tuteli chi vive, studia e lavora nel nostro territorio», ha dichiarato da subito sul social il primo cittadino Brugnaro. Il provvedimento «ci aiuterà a gestire meglio la città, a tenerla pulita, a offrire servizi d'avanguardia agli ospiti e a far vivere i veneziani più decorosamente». «Contiamo per fine febbraio di avere pronto il regolamento. A giugno le prime possibili applicazioni», ci dichiara l'assessore al Turismo Paola Mar. Stiamo vagliando una serie d'ipotesi. Siamo in linea sull'esonero dell'applicazione del contributo a residenti e Città metropolitana ma in questa fase sarebbe prematura qualsiasi altra

dichiarazione.

Parallelamente le parole d'ordine sembrano essere «controllo e gestione dei flussi»: la Municipalità ha difatti deciso di destinare 2 milioni di euro del fondo Patto per Venezia per dare continuità a quanto sperimentato già lo scorso anno con i varchi temporanei (per il conteggio delle persone) ed elaborare un sistema integrato che in base alle presenze consenta al viaggiatore una sorta di «prenotazione» online della visita. Prenotazione significa contingentazione degli arrivi? Il portavoce del sindaco specifica che il fine per ora non è il numero chiuso bensì una sperimentazione in base alla quale si decideranno le future azioni. Intanto, l'annuario del Turismo 2017,

Nel 2017, su quasi 8 milioni di presenze a Venezia, 3 milioni non hanno pernottato

elaborato su dati dell'Ufficio di Statistica della Regione Veneto, conta 11.685.819 presenze nell'intero territorio comunale (l'86% straniere per una permanenza media di 2,32 giorni). Di queste, 7.862.292 nella

sola città storica. Sempre nel 2017 gli arrivi, ossia il numero di persone fisiche che non pernottano, sono stati 5 milioni nel territorio comunale e 3 milioni nella città storica.

□ Veronica Rodenigo

Brossa sul palcoscenico (ammirava Fregoli)

Barcellona (Spagna). Periodo di celebrazioni per Joan Brossa (nella foto in basso), poeta, artista plastico e drammaturgo. Dopo averne ricordato i 20 anni dalla morte nel 2018, quest'anno si celebra il centenario della nascita. «Sarà una buona occasione per diffondere la sua opera e il suo pensiero ancora insufficientemente conosciuti, un po' perché scriveva in catalano, ma soprattutto a causa del franchismo. Le sue opere hanno incominciato a essere pubblicate ed esposte solo dopo la morte del dittatore», spiega Manuel Guerrero, curatore dell'Any Brossa (Anno Brossa), un insieme di attività che si svolgeranno durante tutto il 2019 con l'obiettivo di rendere al più im-

portante poeta visivo di Spagna la considerazione che merita

(nella foto in alto, la sua «Eclissi», 1988). «È il tipico caso di un artista che se fosse nato in un altro Paese adesso avrebbe la portata internazionale di autori come Marcel Broodthaers o John Cage», assicura Guerrero, ricordando che Brossa era molto amico del poeta ed editore Adriano Spatola e un grande ammiratore di Leopoldo Fregoli, a cui dedicò varie opere. Il programma celebrativo coinvolgerà diverse istituzioni artistiche e teatrali barcelonesi, oltre a promuovere il nuovo spazio della Fundació Brossa, l'Espai Brossa, inaugurato da poco meno di un anno ne La Seca, l'antica zecca del Settecento situata nel quartiere del Born. Fino al 14 aprile in questa sala si potrà visitare una mostra della collezione privata del dottor Joan Obiols, psichiatra umanista e medico personale di Dalí e di altri personaggi dell'epoca. La mostra presenta una sessantina di disegni realizzati da malati di mente e un'ottantina di fotografie di pazienti scattate dal medico, oltre alla sua collezione privata. La mostra centrale del programma, dedicata a Joan Brossa e alla poesia sperimentale, si potrà vedere da aprile a settembre e in autunno ci sarà un festival di teatro sperimentale, basato nell'idea di Brossa che considerava il palcoscenico la quarta dimensione di ogni opera poetica. In contemporanea la rassegna Poesia Brossa, prodotta nel 2017 dal Museo de Arte Contemporáneo de Barcelona (Macba), inizia una lunga tournée di due anni nel continente americano. □ Roberta Bosco

Foto di Roberto Negro

grupenciclopedia.cat

Divendres, 8 de febrer de 2019

<http://grupenciclopedia.cat/landings/facebookads-sortegem-exemplar-l'obra-brossa-poemes-visuals/>

PARTICIPA I GUANYA UN EXEMPLAR DE L'OBRA BROSSA. POEMES VISUALS, VALORADA EN 990€

Enciclopèdia

Aquest any se celebra el centenari del naixement del poeta, dramaturg i artista plàstic Joan Brossa (Barcelona 1919 – 1998) . Per celebrar l'inici de l'any del seu centenari, sortegem un exemplar de l'obra *Brossa. Poemes visuals*, valorada en 990 Euros.

El sorteig se celebrarà el dia
28/02/2019. **Participa-hi:**

Nom *

Primer cognom *

E-mail *

Telèfon *

Codi postal *

☒ He llegit i accepto el tractament de dades
personals i les bases del sorteig (al peu d'aquest
document) *

[Llegir el tractament de dades personals](#)

Participa-hi!

Brossa. Poemes visuals presenta, per primera vegada la pràctica totalitat dels poemes visuals de Joan Brossa que van ser publicats en qualitat d'obra gràfica. També s'hi inclouen els poemes visuals que Brossa realitzà de manera expressa per a algunes de les seves col·laboracions amb diversos artistes, com ara Joan Miró, Moisès Villèlia o Fusako Yasuda, entre altres.

L'obra es completa amb un llibre d'estudi on trobem una semblança de Joan Brossa, escrita per Glòria Bordons, considerada la màxima especialista en l'obra de Joan Brossa; i una anàlisi de la poesia visual de l'autor a càrrec de Marc Audí, molt probablement el màxim expert en el tema. Dos llibres presentats en una capsa-estoig folrada de gèltx Terracota.

L'obra, que va anar a cura de Glòria Bordons, transmet la capacitat creativa de Joan Brossa i aconsegueix fer entrar el lector en un món ple de suggeriments i de sorpreses, amb unes imatges d'aparença generalment simple però carregades de subtils.

araandorra.cat

Diumenge, 10 de febrer de 2019

https://www.ara.ad/opinio/Joan-Brossa-mes-actual-que_0_2177782425.html

JOAN BROSSA MÉS ACTUAL QUE MAI

Maria Cucurull

Desconec d'on prové la moda de les lletres, però m'agrada pensar que inconscientment estem reivindicant Brossa, el revolucionari, el reivindicatiu, l'antifeixista

Estan de moda les lletres. Fa tan sols una dècada estaven de moda els caràcters xinesos però ara sembla que s'ha imposat l'alfabet llatí en diferents formes i mides. Trobarem lletres de fusta o de ferro, algunes de neó, d'altres amb bombetes incandescent d'aquelles dels miralls dels camerinos. En trobem a les rotondes i a les places perquè s'han integrat entre el mobiliari urbà. A l'avinguda Meritxell en podem veure unes de tridimensionals que formen la paraula 'Andorra' i poc més enllà, al pont de París, sobre el Gran Valira, llegim 'Andorra la vella' amb lletres rutilants.

Engalanem els carrers de lletres sense voler fer cap elogi a la paraula. Tampoc no són per commemorar el centenari del naixement de Joan Brossa, tot i que a mi sovint em venen al pensament les 'Lletres gimnastes' del poeta avantguardista. I és que com bé deia el poeta, les lletres, més enllà d'una grafia, són signes que generen nous significats a través de la seva forma: 'MOT Vet aquí un sentit i un so'. Brossa fa referència a la teoria didàctica del signe de Saussure, és a dir, la distinció entre significat i significant. I de fet, en gran part de la seva obra es dedica a qüestionar la relació entre aquests dos aspectes. Així, en molts dels seus poemes l'èmfasi rau en el sentit més que en el so, una manera d'aïllar el mot per trobar l'essència del que representa.

Què passaria si miréssim al nostre voltant amb ulls brossians? Potser se'ns obriria una nova realitat, podríem transformar l'entorn i trobar-hi un nou significat, una nova mirada. Tot comença amb la 'A' la lletra que més trobem en la seva obra, perquè segons el poeta en ser la primera de l'alfabet representa la porta d'entrada al coneixement. Benvinguts, passeu, passeu...

Desconec d'on prové la moda de les lletres, però m'agrada pensar que inconscientment estem reivindicant Brossa, el revolucionari, el reivindicatiu, l'antifeixista. Tanco el ulls i veig les imatges de la manifestació de Madrid. Sí, ens cal recordar Brossa, més que mai!

lalectora.cat

Dimarts, 12 de febrer de 2019

<http://lalectora.cat/2019/02/12/brossa-2019/>

BROSSA 2019

Carles Rebassa

El dissabte 19 de gener es va celebrar el primer centenari de Joan Brossa a la seu de la fundació consagrada al poeta, amb un acte titulat «100 poemes per a Joan Brossa». La cosa va ser dinàmica i festiva: cent persones —de fet, cent i busques— van passar per davant un divertit micròfon que anava baratant de lloc, i van llegir, interpretar o performar un poema de Brossa. Poemes per a un aniversari.

Igual que en el seu funeral, el darrer dia de l'any 1998 al cementeri de Collserola, la bancada de les autoritats era buida. A la festa d'aniversari de Brossa, malgrat la presència de la batllessa de Barcelona i d'altres càrrecs, no hi va haver discursos institucionals, però Colau va aprofitar el poema «Final!», escrit el 20 de novembre de 1975, per a recordar que el consistori, a quatre mesos d'una elecció, havia retirat la medalla d'or al dictador. Colau va recitar el poema que Brossa havia escrit, moll de ràbia, quan el general va traspasar oficialment. Sentint-la, pareixia que Franco feia pocs mesos que era mort.

L'únic discurs de benvinguda van ser les paraules de Vicenç Altaió, actual president de la Fundació Joan Brossa. Altaió va recordar l'acció multidisciplinària i calidoscòpica del poeta, el silenci absolut amb què

va treballar durant bona part de la seva vida i la necessitat de donar a l'obra brossiana una presència central en el món cultural —literari, teatral, plàstic—, atès que la seva poesia havia sobreviscut a l'aspre ribot del temps i de la crítica, i avui dia els joves la feien seva. Jo no tinc una ombra de dubte que aquest és el fonament perquè una literatura sobrevisqui: que els joves la reconeguin com a pròpia. Així va emergir de l'oblit Joan Vinyoli, així s'ha mantingut viva Maria-Mercè Marçal i així ha crescut l'escalfor del foc d'Andreu Vidal. No pas amb currículums acadèmics ni celebracions institucionals. Altaió va celebrar la vida de la poesia de Joan Brossa i va recalcar que a les escoles hi havia Brossa, que a l'escola catalana de la Generalitat —la que es fa majoritàriament en castellà a secundària i provoca l'odi de l'ultranacionalisme espanyol— s'hi llegia Joan Brossa. La lectura va ser molt bonica. La mitjana d'edat dels participants era de 58 anys, pel cap baix. On eren els poetes joves de l'Horignal? On eren els lectors joves? Ja sabem que la joventut és una actitud. Però, i els joves, on eren?

Escriu aquest article dedicat a Brossa per dos motius: en primer lloc, perquè Brossa és el meu pare. Això és una idea vella i sabuda, però tots els poetes tenen mares i pares i oncles i àvies i rebesavis que els han donat l'adn que han de repartir pel món. Aprofito, per tant, l'avinentsa que enguany és el centenari del poeta per a fer-ne una semblança bàsica i parlar-ne. En segon lloc, per a demanar-me si veritablement Joan Brossa fa part del bagatge cultural actual real dels Països Catalans, si realment els joves el fan seu i el llegeixen a les escoles. Ja n'anuncio els resultats: la meua semblança nada en el gaudi del coneixement de l'obra i en l'admiració crítica envers aquesta obra, i la meua interrogació em donarà resultats negatius. Després, parlem-ne, de tot plegat.

Joan Brossa va nèixer al desaparegut carrer de Wagner el 19 de gener de 1919. Era fill de menestrals, son pare era gravador, el nen s'interessava per la sorpresa, pel joc, per la màgia. Als primers anys, va viure el temps difícil de la dècada dels vint i el temps triomfal i idealitzat de la república. A partir del coneixement del surrealisme i la psicoanàlisi, Brossa es va anomenar neosurrealista i va decidir engegar un projecte d'obra que cerqués i construís una mirada del món que l'envoltava: una obra oberta que ensenyés a mirar. Automatisme, imatges hipnagògiques, pintura de la paraula són els primers inputs amb què treballa un poeta que és ben conscient que el feixisme li ha arrabassat la cultura.

Entre quotidianitat i transcendència, imatgeria instintiva i zel formal, avantguarda i tradició, l'obra de Joan Brossa es construeix al llarg de dècades de silenci i de feina. Al costat d'artistes plàstics com Tàpies, Ponç, Tharrats, Puig o Cuixart, amb qui enceta l'aventura de *Dau al Set*, s'endinsa dins els camins, drets i alhora tortuosos, d'una radicalitat poètica que no abandonarà mai i que farà que multipliqui les maneres d'expressió. El Brossa dels anys quaranta, cinquanta i seixanta beu de les fonts de l'art plàstic, de la lluita antirepressiva, dels processos revolucionaris internacionals, de les arts escèniques, de la música, de l'ideari popular català, i confegaix, a poc a poc i sense gairebé gens de projecció pública, una obra monumental, per a molts catalunyesos excessiva, que esclata en forma de tres llibrots, *Poesia rasa*, *Poemes de seny i cabell* i *Rua de llibres*, publicats per Ariel als anys setanta.

L'expressivitat infantil i guerrera de Miró, el compromís social de Cabral de Melo, la cura formal de Foix conviuen amb els mites i les obsessions del poeta: el transformisme i Fregoli, la música i Wagner, l'anticapitalisme i el carnaval, els objectes del dia a dia i la societat menestral, la cançó i Lorca, i el teatre. Durant aquestes dècades, Joan Brossa, cinèfil, amant del carnaval i obsedit a trencar la quarta paret del poema, escriu una de les propostes teatrals més originals, voluminoses i trencadores de la literatura catalana de tots els temps. Aquest teatre, que consta de tres-centes obres, no s'ha representat mai, llevat dels muntatges fets amb l'afany tenaç de Brossa i d'uns quants companys seus —Centelles, Villèlia, Mestres Quadreny, etc.—, i de les produccions de l'Espai Escènic Joan Brossa o de companyies igual de tenaces com Els Pirates Teatre. Per a parlar del teatre de Brossa, compost de peces teatrals, quadres escènics, ballets, accions espectacle, postteatre o escenes de striptease, caldria una sèrie llarga d'articles de *La Lectora*.

A partir dels anys setanta, Brossa troba el caliu dels lectors i dels joves, i amb llibres com *Ball de sang* o *Càntir de càntics* actualitza la seva producció anterior i la posa a l'abast del lector. *El saltamartí* és un llibre frontissa: de manera sistemàtica s'hi barregen i hi dialoguen poesia literària i poesia visual, formes tradicionals i expressions poètiques extretes directament de la realitat immediata o del joc de miralls entre significat i significant. Aquest diàleg en joc constant arribarà a una destil·lació i

sistematització extraordinàries a la sèrie de llibres *Els entra-i-surts del poeta*, publicats per Alta Fulla als anys vuitanta.

L'obra de Brossa s'amplia del text a la imatge, i de la imatge a l'objecte. Així, el poeta, encara que continua fent sonets, sextines, poesia quotidiana i metafísica fins a la mort (*Viatge per la sextina*, *La clau a la boca*, *Passat festes*, *Sumari astral*, etc.), es converteix en un conegut «artista» —malgrat que ell és absolutament poeta— a causa de la difusió dels poemes visuals, corporis, urbans i transitables. La major part d'aquesta obra ha restat inèdita o tot just planificada, i no s'ha estudiat profundament. La recepció general es fonamenta damunt la manca de fonaments: tot sovint hom cerca, de manera insistent, una correspondència semàntica o intel·lectual entre la proposta visual del poema i el què vol dir, aquest poema. I, talment l'admirador llec de l'obra de Joan Miró, hom diu ara i adés que això ho podria fer qualsevol, un nen de cinc anys. I prou d'insultar els nens de cinc anys!

On rau l'originalitat de Brossa? En el fet, probablement, de subvertir el codi semiòtic mitjançant les correlacions més simples possibles. Relacionar objectes i fer-ne nàixer significats. Descategoritzar signes i significants, i categoritzar-los una altra vegada. Enfrontar la paraula a l'objecte i crear aquesta alquímia antiga que anomenem poesia.

Però, a més, Brossa nada en contingut: hi ha el Brossa cabareter i enlluernat per les possibilitats del transformisme i la tramoia, el Brossa polític, el Brossa que qüestiona la moralitat i la presó de la burgesia, el Brossa anticlerical a matar, el Brossa enemic de l'Estat i d'aquest sistema de control que anomenem família, el Brossa juganer i entremaliat que combina realitats i en crea de noves, el Brossa prestidigitador i el Brossa mag, el Brossa observador i el Brossa zen. La seva obra és una reiteració, però alhora és un camí que avança, incansablement, cap al desvetllament de la consciència del poeta i del lector.

Després, al marge de l'obra, hi ha el personatge que en resulta: el que l'home construeix per a identificar-se amb el seu cognom. De totes les particularitats brossianes paral·leles a la seva obra n'hi ha per a fer-ne una biografia. Quin interès tenen? El d'un provocador, un poeta radical en estat salvatge, un ésser performatiu que sap distingir perfectament, com en els textos, la línia que separa la veritat de l'home i la veritat del poeta. Els viatges a París, els amors no reeixits, l'estudi del carrer de Balmes, ple de papers fins a dalt, els ous ferrats, els balancins, el Baturricó, la manca d'higiene personal, les sabates descosides. De vegades sembla que si en un racó d'una biblioteca hi poses un joc de cartes, un muntet de confeti, una a majúscula i unes sabates descosides, ja has sabut captar l'esperit de Brossa.

Sempre penso que hi ha quatre estadis de coneixement de Brossa. En el primer es té una idea estàndard de la seva obra: confeti, poemes visuals, lletres majúscules, poemes determinats que fan que un poeta sigui referent. El segon és compost per una gran part d'actors culturals que en coneixen amb més profunditat o no tanta la part visual. El tercer estadi és el dels lectors de Brossa, que aprenen a llegir un sonet com aprenen a llegir una escultura. El quart, finalment, és un Brossa que fa nosa. Això que un poeta faci nosa és tot un triomf. Quin és aquest Brossa que fot nosa? El poeta que no s'entén i que no segueix els cànons de la crítica marxista i de la poesia de l'experiència de la segona meitat del segle xx. El poeta polític, català no espanyol i d'esquerra no pactista, que té vigència absoluta en moments en què el feixisme avança amb el pols ferm. El poeta dramaturg, que no és llegit i que no vol ser entès, perquè fa un teatre que no és per a entretenir-se sinó per a treballar. Aquest és el Brossa que fa nosa. En un país en què la cultura és, principalment, decorativa i testimonial, un poeta com Joan Brossa és un malson perquè ressurt de la concepció antològica de la literatura. Una obra total és el contrari d'un país de fireta. L'exposició delmabca «Poesia Brossa» (setembre 2017 – març 2018) n'és una mostra. Més que la mostra de poesia d'un poeta nacional en un museu nacional, pareixia l'entaforamenta espessa d'obres d'un artista multidisciplinari en un museu de capital de comarca.

I anem a la qüestió que enuncitava al principi: quina lectura de Brossa fan els joves avui dia? No poden veure el seu teatre perquè no es representa. A les llibreries no en poden comprar els llibres de poemes perquè no hi són. Enguany n'és el centenari i el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya no ha programat Joan Brossa com a lectura prescriptiva per a la selectivitat, com altres anys ha fet amb M. Aurèlia Capmany, Joan Vinyoli, Amat-Piniella, Pere Calders, etc. Quina pervivència té l'obra de Brossa avui dia? Quin diàleg acadèmic, social, artístic, literari crea, més enllà de les

celebracions i els actes que la gent valenta de la Fundació programa i programarà al llarg d'enguany?
Qui llegeix l'obra de Joan Brossa?

La joventut és un estat d'ànim, sí. I també és l'art de demanar-se coses amb la intenció d'escatir el sentit de les coses. Fins i tot l'art d'enunciar les respostes abans d'enunciar les qüestions. Jo sóc un noi ingenu quan em demano per què els títols de les notícies que anuncien el centenari del poeta parlen principalment de la manca de finançament públic per a les activitats del centenari? Ho dec ser, perquè m'ho demano veritablement. Som una cultura subvencionada o una cultura que es regenera sola, creix, dialoga amb les altres? Som un mirall o som una realitat? En aquest cas, Joan Brossa ens representa? O encara ha de deixar de patir l'ostracisme amb què se'l va castigar durant la major part de la seva vida, o de la seva obra? Encara se'n fa una lectura paternalista, i hom l'acusa d'infantívol, d'excessiu, d'antipoeta, de vés a saber què? I els joves, el coneixen? En cas que no sigui així —i ho sembla—, el centenari és un moment ideal per a fer-ho possible, per a obrir els Països Catalans a Brossa i Brossa als Països Catalans, on els polítics s'omplen el barret de confitura i s'apunten a la cultura; això sí, sempre que la cultura no faci nosa i s'acosti una elecció. En això, polítics i agents culturals, són, en paraules del poeta, «en tot ans primeríssims que primer».

El dijous 28 de febrer, a la sala Laya de la Filmoteca de Catalunya, es projectarà el [documentari](#) *Brossa, la insurrecció poètica*, dirigit per Sergi Guix i Eduard Miguel. Dos dies més tard, el dissabte 2 de març, tvç l'emetrà al vespre. A quin canal? A tv3 en horari de màxima audiència? No. Al Canal 33. Perquè els valors de la poesia, de la literatura, de Joan Brossa, no entren dins els valors de catalanitat que s'emeten per televisió. No podia ser un *Sense ficció*, un *30 minuts* doble, ni una emissió al vespre entre setmana. A Brossa no li agradava el futbol. El futbol fa que tots els programes canviïn d'horari sense pietat. Com els toros, fa dècades. La cultura no ho fa, això. Si aquell dissabte no sortiu de casa i engegau l'aparell per a mirar tvç, què triareu? La combinació de política i entreteniment de *Preguntes freqüents* (faqs) o posareu el 33 i la quota nocturna de cultura catalana? Confitura al barret.

nuvol.com

Dijous, 14 de febrer de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/festa-i-joc-la-divisa-brossiana/>

FESTA I JOC, LA DIVISA BROSSIANA

Clara Moliné Xirgu

El segon col·loqui organitzat per la **Fundació Joan Brossa** dins el cicle **Ens va fer Joan Brossa** va comptar amb l'actor i director **Joan Font**, cofundador d'**Els Comediants**, i l'actriu **Laura Aubert**, cofundadora d'**Els Pirates Teatre**. Persistint en la seva voluntat d'explorar el caràcter intergeneracional de l'obra brossiana, aquest nou diàleg va connectar dues personalitats influïdes per la seva *poesia escènica*, allò que la resta de mortals anomenem *teatre*.

No és per casualitat que aquest cicle de col·loquis al·ludeixi al llibre ***Em va fer Joan Brossa*** (1951), atès que representa la ruptura del poeta amb el surrealisme i, alhora, l'escissió del moviment d'avantguarda català de postguerra. Un distanciament del subconscient que li va permetre connectar amb el realisme i aprofundir en el seu compromís polític i social. Però, al mateix temps, aquesta publicació esdevé un trencament anòmal perquè significa ruptura i continuïtat cultural. Una paradoxa que el mateix Brossa explicitava en parlar del moviment d'avantguarda i la revista *Dau al Set*; defugint el concepte de ruptura, parlava d'una unió amb la tradició cultural que havia escapat la guerra. En d'altres paraules, es feia partícip d'una aventura oberta però proveïda de realitat. I justament aquesta controvèrsia entre tradició i modernitat, entre herència i realitat cultural, va conduir el col·loqui entre **Joan Font** i **Laura Aubert** més enllà de l'anècdota, vers una reflexió de caire existencial inequívocament brossiana.

Els Comediants i Els Pirates Teatre els va fer Joan Brossa

Salvant distàncies temporals i recorreguts artístics particulars, si **Els Comediants i Els Pirates Teatre** tenen algun nexa en comú, aquest és el segell de Brossa; ambdues companyies es caracteritzen per ser interdisciplinars i concebre el teatre com un joc de creació col·lectiva.

La connexió entre Brossa i Els Comediants s'ha d'entendre com quelcom natural. Brossa defensava el valor de totes les arts parateatral –essència d'Els Comediants– i “posava nom a allò que tu feies i no sabies que havies fet”, tal com explicava **Joan Font** en començar la conversa. Precisament, va ser arran del primer muntatge de la companyia, **Non plus plis**, que Brossa i Font van començar la seva amistat. “L'espectacle que vaig fer el 72, ara no m'atreveiria a fer-lo; aniria directe a la presó”, reconeixia Font. Paradoxalment, en ple tardofranquisme van atrevir-s'hi: van trencar el concepte d'espai escènic, van introduir la música entre d'altres elements artístics i van fer famoses les màscares de El Ingenio, la mítica botiga del barri Gòtic. Així, amb l'eclecticisme que els caracteritza, van consagrar la festa com un dels seus trets definitoris. Sigui festa o carnaval, prové d'un mateix origen: el transformisme. O en termes brossians, el fregolisme, al qual el poeta ja havia versat uns anys abans, en un poema dedicat al seu admirat **Leopold Fregoli**. Manllevant-ne els darrers mots, podríem definir aquesta primera trobada entre Brossa i Font com l'instant en què van pronunciar junts la paraula carnaval. A partir d'aquesta descoberta, Font i Brossa es reunien sovint a El Ingenio i s'hi quedaven fins que sortia el sol, entre capgrossos i màscares de guix. Per Font, Brossa era un personatge inspirador, “un agitador, un instigador, no en perdonava ni una”; quan tenia dubtes sobre algun dels seus espectacles, Brossa li etzibava: “has de comptar l'infinít per avançar un metre”.

Amb l'afany d'experimentació que caracteritza ambdós personatges, Font i Brossa van compartir projectes com el de la Fira de Tàrraga i hi van muntar un dels *striptease* en el que Brossa havia evocat la seva musa, l'actriu i vedet **Christa Leem**. Font comentava que va tenir dubtes a l'hora de representar l'*striptease* a l'escalinata de l'església de Tàrraga, però que Brossa li deia “tu no et censuris, que et censurin!”. Una premissa que ha preservat fins a dia d'avui i que en recordar-la el remet a l'any 73, a la festa al carrer que va cloure la representació de *Non plus plis* a Madrid: “Vam seguir la festa a fora i van venir els grisos; va haver-hi una massacre [...] però no deixaré d'anar mai al carrer, perquè el carrer és perillós”. Carrer, festa i joc per reivindicar “l'àgora com a lloc de plaer”, matisava Font. Tres conceptes que apunten l'obra d'Els Comediants i que ens condueixen inevitablement vers la concepció artística de Brossa.

També des del carrer però amb mots estrictament brossians, **Laura Aubert** va començar la seva carrera com a actriu i, de retruc, el projecte d'Els Pirates Teatre. En el marc d'uns itineraris culturals que es feien a Sarrià, Els Pirates hi feien un fragment de la peça *Teatre de Carrer*, de Brossa. “Amb una tela fèiem de tot, ens canviàvem rapidíssim, hi havia molt fregolisme, aquí va néixer el nostre estil”, explica Aubert. Anys més tard, s'han atrevit a adaptar *El darrer triangle* i *El Gran Fracaroli*, consolidant El Maldà com un dels espais brossians de referència. “Actualment no es fa tant Brossa perquè la gent li té por; és molt més modern del que som, molt més arriscat i encara no se l'ha entès”, explicava Aubert. Però Els Pirates Teatre no només ha vençut la por a treballar l'obra de Brossa, sinó que l'ha apuntalat amb l'element que el poeta utilitzava per connectar la tradició amb l'avantguarda: la imaginació, la transformació que s'arrela a la realitat. “De la mateixa manera que ell era transgressor, nosaltres transgredim la seva obra [...] Brossa dona molta llibertat a la imaginació, tinc la sensació que a ell li hauria agradat que el sorprenguésim”, exposava Aubert.

100 anys de Brossa són pocs

Del col·loqui entre Font i Aubert n'extraïem una certesa: que quan Brossa hauria fet cent anys, segueixen persistint la tradició i l'avantguarda que ell postulava. En el cas d'Els Pirates Teatre, la tradició brossiana és el punt de partida creatiu. Els Comediants, en canvi, prenen –i segueixen prenent– l'obra del poeta com a revulsiu per ampliar els seus límits artístics. I si d'aquesta divergència de perspectives se'n deriva alguna reflexió en ferm és que la confrontació d'ambdues generacions culturals posa de manifest la vigència de l'obra brossiana i la necessitat de seguir-la modificant. En aquesta direcció, i referint-se a la commemoració del centenari del poeta, Font defensava que cal apropar el seu esperit transgressor, “donar, estar i defensar fins al final la seva mirada”.

Però la generació que n'ha de prendre el relleu té un panorama completament diferent al que van viure Els Comediants als anys setanta. En aquella època s'emergia de la foscor franquista i es divisava un horitzó de canvi que esperonava la creació artística. Actualment, la generació d'Aubert, filla d'una “època fosca, en la que hem viscut apagats”, tal com explicava ella mateixa, té dificultats per connectar amb el nou, el modern amb el que experimentava Brossa. “La nostra generació hem crescut en crisi, hem conviscut en crisi i tenim la sensació que està tot inventat”. Seguint aquesta reflexió que connecta amb la societat líquida de Bauman, Aubert hi afegia: “ens perdem en anar a buscar el modern extern quan l'intern encara no l'hem trobat [...] arribar a teatres públics és difícil i quan intentes fer coses per encaixar en el sistema, perds allò que eres”.

Amb tot, arribats al final de la conversa, la pregunta és obligada. De quina manera s'encaixa l'obra de Brossa en aquesta cultura estràbica, que en pro de la professionalització de l'art desprestigia l'aventura?

Ras i curt: carrer i més carrer sota la divisa Brossiana. Festa i joc, i per molts més col·loquis.

La pròxima cita del cicle [Ens va fer Joan Brossa](#) serà el **25 de febrer**, a la mateixa seu de la Fundació Joan Brossa. En aquesta ocasió, hi intervindran el filòsof i crític d'art **Arnau Puig** (co-fundador de Dau al Set) i el crític literari **Jordi Marrugat**, estudis de l'obra poètica de Brossa.

ara.cat

Diumenge, 17 de febrer de 2019

https://www.ara.cat/suplements/ciencia/Joan-Brossa-mussa-xip-article-xavier-duran_0_2181381940.html

JOAN BROSSA, LA MUSSA I EL XIP

Xavier Duran

A Joan Brossa el fascinaven les noves tecnologies, que sabia aprofitar per obrir nous camins en la seva obra. A finals dels anys setanta va elaborar la “Sextina cibernètica”, un experiment que, segons ell mateix, era una mena de “nen proveta literari”, un “poema proveta”. La sextina no la va escriure ell, sinó un ordinador IBM 1130, programat gràcies a un químic (Santiago Farré) i dos informàtics (Josep Font i Jordi Bastardes), tots tres de la desapareguda empresa AGMA de Santa Margarida i els Monjos.

Casualment, l’Any Brossa, que commemora el centenari del seu naixement, coincideix amb el seixantè aniversari del primer poema fet per ordinador. El pioner va ser l’informàtic alemany Theo Lutz que, el 1959, va utilitzar un ordinador Zuse Z22 per escriure el que va titular com a “Poema estocàstic”. Hi va introduir setze títols de capítols i temes de l’obra de Kafka *El castell* perquè l’ordinador creés frases amb coherència gramatical, com per exemple: “Un castell és lliure i tota granja és distant”.

Brossa coneixia diverses experiències “informaticoliteràries”, però totes elles eren textos en prosa o en vers lliure. Ell va triar la sextina, un estructura complexa amb exigents condicions de mètrica i rima. L’ordinador en va elaborar vint i ell en va triar una. El programa informàtic era l’eina, però el poeta va ser qui va triar les paraules que s’hi introduïrien, que havien de fer possible la rima i la coherència d’idees i de mètrica. Els informàtics van programar-lo i entre tots van aconseguir un conjunt de versos que, segons Brossa, eren “d’un lirisme desafortat”. Gràcies a la màgia del poeta i a la perícia dels tècnics, l’ordinador va transformar zeros i uns, circuits que s’obrien i es tancaven, en pura poesia. Potser les màquines no tenen ànima, però hi ha qui els hi sap infondre.

eltemps.cat

Dilluns, 18 de febrer de 2019

<https://www.eltemps.cat/article/6395/joan-brossa-proletari-polièdric-transgressor>

JOAN BROSSA. PROLETARI, POLIÈDRIC, TRANSGRESSOR

Esteve Plantada

El passat dissabte 19 de gener es complien 100 anys del naixement de Joan Brossa i Cuervo (Barcelona, 1919-1998). Dues dècades després de la seva mort, el seu món creatiu i la seva obra continuen tenint una vigència admirable.

Al **Joan Brossa** és un nom escrit amb lletres d'or a la memòria poètica del país i a la seva tradició literària. Un poeta que era poeta en totes les arts i disciplines que practicava (teatre, art visual, cartellisme, disseny, guions, barrejant-les amb un arc referencial que va del circ al cinema) i que s'ha convertit en un referent vivaç per a les noves generacions, que l'han seguit llegint, admirant i estudiant com qui s'aproxima a la llum emergent d'un pare espiritual, però, sobretot, a un irradiador de vitalisme, actitud i revolta. Perquè Brossa és això, "poètica, política i inconformisme", com detalla **Vicenç Altaió**, patró de la **Fundació Joan Brossa**. Una eclosió vitalista, de persistència humil i d'il·luminació en temps de foscor intel·lectual i d'incapacitat crítica i revolucionària.

Poeta, dramaturg i artista plàstic, Brossa va ser altament prolífic i polièdric, autor d'una extensa obra que es reparteix en una setantena de llibres i en un gran nombre de peces teatrals, guions per a cinema i poemes visuals, corporis i objecte. "El trencament de fronteres entre gèneres i disciplines forma part de la nostra contemporaneïtat i aquesta va ser una de les pràctiques habituals de Brossa, des de la

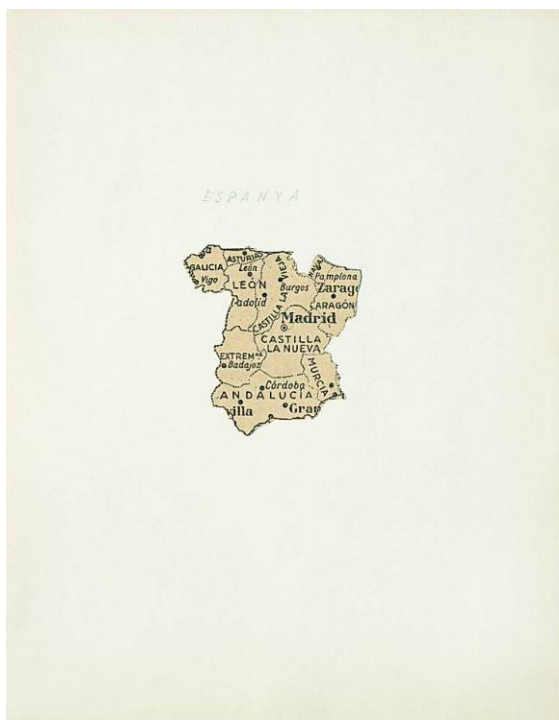
radicalitat i el rigor més extrems”, explicava **Manuel Guerrero**, comissari de l’**Any Brossa**, en la presentació a premsa dels actes de commemoració. “És un poeta en totes les dimensions possibles”, explica **Eduard Escoffet**. “Un poeta que torna a obrir la poesia a tots els àmbits de la creació, que torna a l’origen primigeni de treballar amb el llenguatge i el sentit, en confrontació amb la realitat”. Una ment creativa que erigia el seu discurs per mitjà de diverses eines i formats, “els costats d’una mateixa piràmide que coincideixen al punt més alt”, tal com ell mateix afirmava. Una obra que “sempre hi és”, com assenyala Altaió. “Més que reivindicar, l’hem de rellegir, sobretot pel que fa al teatre, on les seves propostes sempre troben més dificultats escèniques i, en conseqüència, de difusió”.

Lluny de modes i dèries, Brossa sempre ha viscut al marge de l’oscil·lació del gust canviant, mantenint la força —i ampliant-la, passats els anys, especialment si ens cenyim al sistema pedagògic, on ara és una referència ineludible i constant— que va tenir als anys 70, la dècada de la seva projecció popular i de la consolidació en el mapa literari del gran públic. **És un poeta plenament vigent, a nivell literari, temàtic i ideològic.** Amb una obra que no passa de moda i que l’actualitat sempre acaba citant i necessitant, com a gran referent en què s’ha convertit. “Aquest és un fenomen que normalment passa amb la poesia d’avançada. Ell sempre deia que ‘no soc un avantguardista, sinó que vaig al davant. És la societat qui està endarrerida!’ —puntualitza Altaió—. I sempre afegia que hi hauria un moment en què la seva obra seria llegida i tindria validesa”, tal com ha acabat passant. “Brossa és un poeta que pot tenir molt de valor per a les generacions joves”, remarca Escoffet. “Això també passa amb Nicanor Parra o amb els poetes concrets brasilers, per exemple. Les noves generacions poden veure Brossa i aquests autors molt de tu a tu, sense la pàtina de gran radicalitat, sinó com un acte del present. Perquè Brossa fa una poesia del present”.

La mirada transformadora d’un mag

Joan Brossa estava totalment fascinat per la màgia. I això és indissociable de la seva obra, a la concepció que té de la creació i a la relació que estableix amb el públic. Una obra a la manera d’un prestidigitador que juga amb la forma, amb els contextos i amb la tradició. Que sempre intenta que el receptor activi uns mecanismes i adopti una mirada sobre l’objecte artístic en si i el seu entorn. Res no és el que podria semblar. “Per a Brossa, la poesia és una forma de transformar la realitat a través de les paraules. I això el fa actor d’una triple revolta: poètica, política i inconformista, perquè transforma el sentit de la moral”. I es posiciona, sense subterfugis: és **antimilitarista**, **antiburgès** i **anticlerical**.

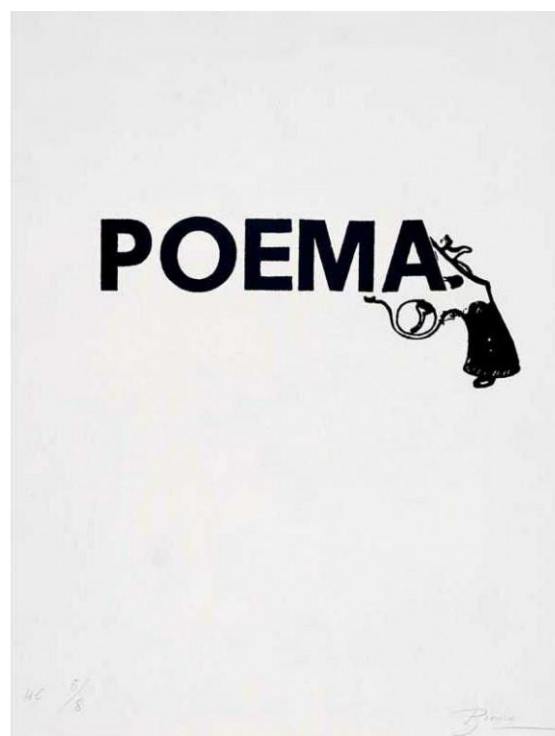

L'acte poètic com a divisa essencial de la condició humana. "Passa un obrer amb el paquet del dinar.// Hi ha un pobre assegut a terra.// Dos industrials prenen cafè / i reflexionen sobre el comerç.// L'Estat és una gran paraula", del poema "Passa un obrer", inclòs a Em va fer Joan Brossa (1950). "Ell és el primer poeta que es proletaritzava radicalment, i de manera voluntària", remarca Altaió. Amb disset anys, Brossa defensa la República i acaba a la Quinta del Biberó. "Allà es coneix l'avantguarda. I decideix fer una obra doble: d'una banda, encavalcada amb l'avantguarda, en el sentit de la subversió espiritual, i de l'altra, proletària". Dues potes que sostenen una obra "valenta, trapella i arriscada", que participa de diverses crisis: la de la realitat, la del gènere poètic, i la de l'obertura a altres llenguatges com el visual, teatral i parateatral.

Per a Brossa, la poesia és una **eina, inesgotable i potentíssima, que pot transformar-ho tot, fins i tot el llenguatge poètic**. Reinventa la tradició —amb sonets i sextines, per exemple—, però trenca la forma per dintre. Perquè la poesia és capaç de fundar una realitat nova, fins a arribar a incorporar-se —com a autor i com a obra— a dins mateix de la ciutat amb poemes físics. "Per a ell tot era poesia. La seva mirada sobre la realitat només podia ser a través de la poesia, perquè s'enfronta a la realitat des de la poesia i fins a arribar a l'extrem de només viure de la seva poesia, amb tot el que suposava de limitació", explica Escoffet.

De manera autodidacta —"tots els grans ho són, s'han d'autoformar i apartar-se de l'acadèmia", detalla Altaió—, Brossa beu de la seva pròpia tradició literària i es nodreix, al seu torn, de les tendències que recorren Europa, amb l'objectiu de crear un llenguatge propi que el convertirà en un dels autors més destacats de la segona avantguarda catalana. "Brossa beu de tot arreu, fonamentalment de la cultura popular; en aquest sentit, Verdader és un mestre. Però també beu molt de la cultura francesa, de la revolta en l'art, de Rimbaud, etc. Agafa la llengua del carrer i la converteix en literatura", exposa Altaió.

Amatent observador de la realitat que l'envoltava, Brossa va començar a ser poema a través de les eines del nen: el joc, la màgia, la sorpresa contínua. La meravella. Després va passar per la poesia hipnagògica, per una primera capbussada en les fonts del surrealisme, just quan aprenia a fer dinàmiques de gaudi amb l'art i la pròpia cultura, i que la guerra i el feixisme van truncar de manera irreversible. El camí s'ampliaria des d'una tasca incessable, de raons silencis i continuades, sempre tirant pel dret, sense deixar d'apropar-se a la riba de l'avantguarda i de la tradició, passant pel cabaret, la política, el transformisme, l'agitador,

el revolucionari. Del foc germinal de **Dau al Set** a ser reclam del **MACBA** o la **Fundació Miró**, amb la radicalitat d'un ideari des d'on edifica la seva obra.

"Estem en deute amb Brossa". Escoffet creu que l'univers brossià encara s'ha d'investigar i explorar, molt més a fons. "Ahora, hem reduït la seva poesia a un acudit fàcil o bé a un personatge fora del ramat. Crec que Brossa és molt més que això. És univers, efectivament, però un univers que parla del seu entorn i d'una manera universal d'entendre la poesia. I li devem recuperar tota l'amplitud de la seva obra i el seu plantejament estètic i ètic".

Un any d'homenatge i transgressió

L'Any Joan Brossa s'iniciava aquest darrer 19 de gener, dia del naixement de l'autor, i s'allargarà fins al 30 de desembre, data que coincideix amb la commemoració de la seva mort l'any 1998. Amb l'epicentre d'activitats situat a la seu de la **Fundació Joan Brossa**, també contindrà una programació repartida per tots els territoris de parla catalana i amb la vocació de portar el llegat del poeta més enllà de les nostres fronteres lingüístiques i culturals. És per això, en aquest sentit, que l'exposició "Poesia Brossa", que l'any passat va ser una de les grans atraccions del MACBA, viatjarà a diverses ciutats americanes.

El llegat de l'autor serà celebrat a partir de nombroses activitats, totes amb l'objectiu de remarcar la seva extraordinària vigència i una transgressió que perviu i s'amplia, any rere any. Entre les activitats previstes es destaquen les exposicions "Joan Brossa i la poesia experimental" —comissariada per **Eduard Escoffet**, que intenta mostrar tots els contemporanis de Brossa i situar-lo en el context internacional—, "A escena. Personatges brossians" —que arribarà a La Casa de la Paraula de Santa Coloma de Farners— i "Joan Brossa. Escolteu aquest silenci" —que es podrà veure al Museu de la Pell d'Igualada, un nou festival sobre art i poesia en acció—, i el cicle de diàlegs "Ens va fer Joan Brossa", que presentarà converses entre **Arnau Puig** i **Jordi Marrugat**, **Glòria Bordons** i **Josep Pedrals**, o **Pilar Parcerisas** i **Teresa Grandas**, entre altres.

El teatre també serà una de les vessants artístiques més reivindicades de l'autor al llarg de l'any. Part de l'obra escènica de Brossa arribarà de la mà de diversos muntatges —*Laberint striptease*, amb dramatúrgia de **Marc Rosich** i direcció de **Roberto G. Alonso**, o Brossa enrabiat, amb dramatúrgia

de **Lluís-Anton Baulenas**, amb **Mònica Van Campen** i **Oriol Tramvia**— i les lectures dramatitzades de *La sorra i l'acadèmia*, *La jugada* i *El rellotger*. En aquest àmbit, cal assenyalar que el camp editorial també s'afegirà a la celebració amb noves publicacions o la reedició d'alguns dels llibres, entre els quals destaquen la publicació dels darrers volums del teatre complet, sota el títol Poesia escènica i de la mà d'**Arola Editors**.

Com a cinèfil de pro, i usuari fidel de la **Filmoteca de Catalunya** —on té una butaca en honor seu a la Sala Chomón, vermella enmig d'una platea de seients negres—, la sala s'afegeix als actes de l'Any Brossa amb el seu poema visual en honor a **Hitchcock** (1982) com a imatge de la programació de 2019 i dedicant-li un cicle format per 12 pel·lícules, "Instantània Brossiana", amb **Hitchcock**, **Antonioni**, **Eisenstein**, **Tourneur**, **Murnau** o els **germans Marx**. Actes, finestres i homenatges que donen la mesura d'un artista present, d'obra viva i de petjada gegantina.

bondia.ad

Dimecres, 20 de febrer de 2019

<https://www.bondia.ad/cultura/any-brossa-una-oportunitat>

ANY BROSSA: UNA OPORTUNITAT

A. Luengo

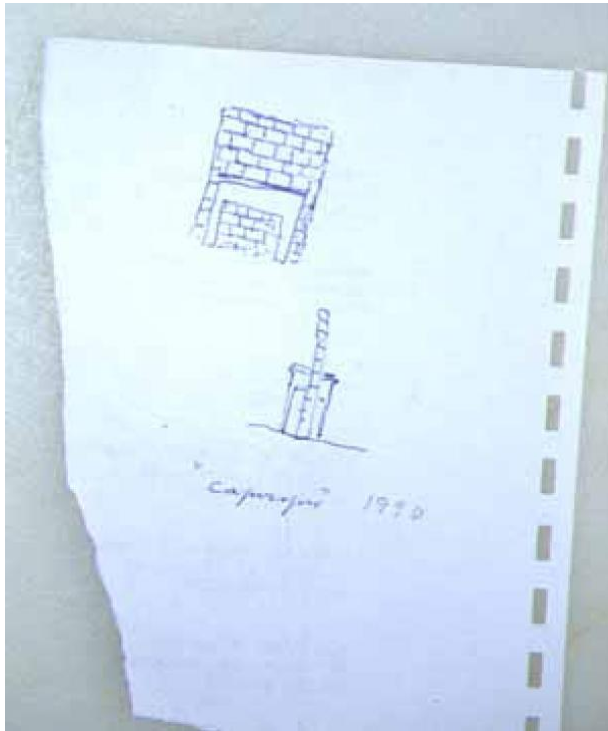
Tan sols el Consell, que des del 2016 exposa 'Incomunicació', s'ha afegit de moment al centenari del poeta

“Espero que us agradi. I si no us agrada, vosaltres mateixos.” Amb aquest estirabot va inaugurar Joan Brossa Entre les coses i la lectura, l'estupenda exposició de poemes visuals que el ministeri de Cultura va plantar el juny i el juliol del 1994 a la desapareguda sala de bombers. Ho explicava la periodista Teresa Blanco a la crònica de la vetllada, i si en parlem avui i aquí és per dos motius: primer de tot, perquè aquella exposició va tenir un sensacional llegat, *Incomunicació*, el poema corpori que durant dos decennis llargs es va florir a la placeta de l'STA i que des del setembre del 2016 il·lustra l'entrada del Consell General per Lúdia Armengol, que és probablement el més clandestí i menys transitat dels accessos a l'edifici. Però aquesta és una altra història.

També en parlem perquè aquest 2019 es commemora el centenari del naixement del poeta amb l'Any Brossa, impulsat per la fundació que du el seu nom i que va arrencar oficialment fa un mes –Brossa va néixer a Barcelona el 19 de gener del 1919. Una excusa formidable per recordar el capítol andorrà del poeta i per explotar *Incomunicació*, un dels 23 poemes corporis –ni més, ni menys– que Brossa va crear en vida. Nosaltres tenim el rar privilegi de tenir-ne un al costat de casa, però sembla que tan sols el Consell General ha tingut els reflexos d'apuntar-se a l'Any Brossa: una de les últimes decisions en matèria diguem-ne cultural del ja exsíndic Vicenç Mateu va ser gestionar una vetllada brossiana, de contingut probablement màgic –el poeta era un amant i també un gran practicant de la prestidigitació– i amb data encara per confirmar: “Però tindrem Brossa al Consell”, assegura.

El creurem, és clar. I també hem de creure Josep Maria Ubach, que des del departament de Promoció Cultural va lligar l'escapadeta andorrana del poeta. I tot va ser més aviat casual: "Passejava un dia per davant del palau de la Virreina, a Barcelona, que li havia dedicat una gran retrospectiva. Com que en coneixia el director, se'm va ocórrer demanar-li què en farien, quan s'acabés. Res, va dir. I no m'ho creia. Li vaig proposar de pujar-la, i el 10 de juny del 1994 la inauguràvem. Una mica tunejada perquè no vam poder portar totes les peces: algunes no hi cabien i d'altres només tenien sentit a la Virreina".

Crònica d'un poema corpori

A canvi, i com és sabut, Brossa va tenir el detall de deixar-nos *Incomunicació*. A dreta llei, i segons les cròniques de l'època, la peça s'havia de dir inicialment *Capvespre*. I

amb aquest nom ja figura a l'esbós exhumat pel crític Isidre Vallés a *L'obra pública de Joan Brossa*. La sorpresa és que el dibuix està datat el 1990, quatre anys abans de desfilar per bombers. Ubach ho recorda així: "Li vaig demanar si ens faria alguna coseta, i per a sorpresa meva va dir que sí. Semblava que ja hi hagués pensat, potser perquè la sala d'exposicions estava al costat de l'antiga seu de l'STA.

Immediatament em va explicar en què consistia la peça i vam veure clar que havia d'anar a la placeta de la parapública." *Capvespre*, que de seguida i oportunament va ser rebatejada com a *Incomunicació*, consisteix com segur que recorden en una taula de bronze tallada per un mur de totxos. A bombers se'n va exposar una primera versió amb la taula original, de fusta, que es veu que havia format part del mobiliari de l'antic barber d'Ordino, però el ministeri en va encarregar immediatament un motlle per extreure l'actual peça de bronze, que va ser fosa a la fundació Morral de Sabadell.

ara.cat

Dimecres, 27 de febrer de 2019

https://www.ara.cat/cultura/Mestres-Quadreny-compositor-entrevista_0_2188581130.html

JOSEP MARIA MESTRES QUADRENY: “ELS COMPOSITORS NO ES GUANYEN LA VIDA AMB LA MÚSICA”

Jordi Nopca

El grup Cosmos 21 interpreta obres del compositor coincidint amb centenari Brossa

Josep Maria Mestres Quadreny fa 90 anys dilluns que ve. Autor de més de 300 composicions, ha destacat per la capacitat d'ampliar i subvertir els límits del que es pot esperar d'una peça sonora. Ha ideat obres íntegrament per ordinador (*Ibèmia*), antiòperes (*El ganxo*), peces electroacústiques (*El teler de Teresa Codina*) i obres interpretades únicament pel públic (*Self service*). Ha col·laborat, a més, amb una gran quantitat d'artistes plàstics, com Joan Miró, Antoni Tàpies, Moisès Villèlia, Perejaume i Joan Brossa. Coincidint amb el centenari del naixement d'aquest últim, el grup Cosmos 21, dirigit per Carlos Galán, interpreta una tria de la fecunda creativitat de Mestres Quadreny: *Firmament submergit i altres obres musicovisuals* (divendres a la SGAE a les 19 h) i *Tocatina i altres obres visuals, musicals i teatrals* (dissabte a la Fundació Brossa a les 18 h).

Els desafiaments musicals que el compositor planteja són tan intricats com la ruta per arribar fins a casa seva. En un petit carrer situat al barri de la Mercè -a Pedralbes- s'alça la lluminosa i laberíntica casa on Mestres Quadreny viu acompanyat de la seva dona, Rosa Maria Quinto. El compositor és al seu estudi, al pis de baix, tocant el piano elèctric.

Aquí i arreu se'l coneix com a compositor, però vostè es va guanyar la vida com a químic. Per què?

Vaig decidir que estudiaria química als 10 anys. Així els hi vaig comunicar als pares. I no m'he penedit mai, d'aquesta decisió. La universitat de finals dels anys 40 era molt dura, tenia poc a veure amb els estudis d'ara, que s'han suavitzat. Va ser un bon exercici mental: a la carrera em van ensenyar a plantejar problemes i a resoldre'ls.

Qui el va introduir a la música?

El meu pare. De petit em portava a escoltar la Banda Municipal els diumenges al matí i com que veia que m'interessava hi anàvem sovint. El pare compartia un abonament al Liceu amb un amic seu. A vegades la mare em cedia el seu lloc i hi anava: vaig tenir una adolescència molt marcada per l'òpera.

A l'article *El significat de la música* parla de com el va impactar la *Simfonia dels Salms* de Stravinsky al Palau de la Música. Era el 1951.

La màxima impressió va ser *La valquíria*, de Wagner, al Liceu. Va ser als anys 40. Llavors estudiava piano amb una senyora que era pianista i arpista, amiga de la mare, i que es deia Leonor Sigg. En aquella època estíuejàvem a Valldoreix, i vaig conèixer Rosa Maria Kucharski, que també em va donar classes de piano. Ella em va preparar per als exàmens de solfeig al conservatori.

No va poder acabar els estudis de música.

Em va coincidir l'examen de solfeig de segon amb el dia que tenia un examen de química que durava tot el matí. Vaig demanar per veure el director i ell em va mirar amb cara d'estúpid i em va dir que no es podien estudiar dues carreres alhora si una d'elles era la de música. Vaig deixar-ho córrer, però vaig continuar estudiant pel meu compte.

La primera composició que va estrenar en públic va ser l'any 1953, durant la IV Trobada Internacional de les Joventuts Musicals a Bayreuth.

Un any abans havia conegut Joan Brossa. Va ser a partir d'una exposició sobre Dau al Set. Durant el franquisme, l'únic que veies eren bodegons, senyores sempre vestides, paisatges i marines: el que feia Brossa era molt diferent i em va cridar l'atenció. Joan Ponç em va recomanar que l'anés a veure. Li vaig fer cas. El vaig visitar a l'estudi que tenia al carrer Alfons XII, a prop de la plaça Molina.

Van col·laborar en molts projectes, començant per l'òpera *El ganxo* (1959) i passant per *Cop de poma* (1961) o la peça de teatre musical de la *Suite bufa* (1966).

Era un home molt cordial. Deia que capellans, militars i banquers eren els enemics del poble... [riu]. Així i tot, apreciava molt Jacint Verdaguer. I pel que fa a la música, vam compartir la passió per Wagner.

Una de les últimes obres en què van treballar junts va ser l'òpera *Cap de mirar*, del 1991.

La tenen al Liceu, però encara no sé si es representarà mai. La nostra intenció era capgirar l'òpera tradicional.

“L’atzar té un poder creatiu increïble”, li hem sentit dir en alguna ocasió. També és important l’esperit subversiu, la recerca contínua.

Els compositors no es guanyen la vida amb la música. Al cap dels anys he tingut encàrrecs retribuïts, però treballava de químic durant el dia i era a les tardes que em podia dedicar a compondre. Va ser gràcies a amics com Joan Miró que vaig aprendre a expressar-me en llibertat. Encara recordo unes paraules de Brossa, que deia: les coses importants s’aprenen però no s’ensenyen.

En què treballa, últimament?

La música que faig ara s’ha bifurcat en dues direccions: faig música electroacústica, que no es pot escriure en partitura, i d’altra banda faig partitures que només es poden contemplar, música visual. Però ja he treballat molt, em queden un o dos encàrrecs i ho deixo.

elpuntavui.cat

Dijous, 28 de febrer de 2019

http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1561448-per-amor-a-brossa.html?utm_campaign=portadashare&utm_source=twitter&utm_medium=epa

PER AMOR A BROSSA

E.V - Figueres

El Museu del Joguet de Figueres dedica la programació del 2019 al seu patró fundador aprofitant el seu centenari

El Museu del Joguet de Catalunya celebrarà al llarg de tot l'any l'amistat que va unir-lo amb un dels seus patrons fundadors més estimats, el poeta i artista visual Joan Brossa, de qui aquest 2019 es commemora el centenari del naixement. Brossa va correspondre a l'afecte que sempre va professar-li el creador de la col·lecció, Josep M. Joan i Rosa, llegant al museu els seus propis joguets (que seran motiu d'una exposició monogràfica), però també disposant que fos a Figueres, en règim de comodtat amb

l'Ajuntament de Barcelona, on es conservés el valuós fons documental relacionat amb el transformista Leopoldo Fregoli, que inclou uns tres-cents llibres, articles, programes de mà, partitures i cartells, a més d'algunes filmacions i dues màscares de l'artista italià.

No és casual que una de les sales principals del museu fos batejada amb el nom de Brossa-Fregoli, ni que una de les exposicions centrals que se li dedicarà dins els actes del centenari prengui aquesta admiració com a motiu. *Fregoli. Vint artistes en una sola persona*, que es podrà visitar del 7 de setembre al 3 de novembre a la sala oberta, recrearà la fascinació de Brossa per l'artista de les mil cares, sobre el qual el català va escriure: "Quan he estudiat Fregoli, he vist que el seu art encaixa amb la meva manera d'entendre la poesia." Tot i que no va arribar a veure'l actuar mai en viu, des de petit es va sentir atret per les fotografies que en divulgaven les revistes il·lustrades i va convertir-se en el seu defensor més entusiasta. Amb dates encara per concretar, es presentarà també una mostra de petit format al vestíbul del museu sobre *Brossa i la màgia*, en la qual es reuniran alguns dels jocs d'il·lusionisme qued havia tingut d'infant i que formen part del fons del museu.

Fins al 8 de març, encara es pot visitar *El pedestal són les sabates*, que pren el nom d'una coneguda obra poètica de Brossa de 1955, acompanyada de les últimes sabates que va calçar, donades per Josep Vilaseca. A més, es recordarà el traspàs del poeta, durant tot l'any, amb un muntatge audiovisual a la sala Brossa-Fregoli, i es renovarà la presentació del poema visual *L'escombra de la bruixa*, creat per al museu. Finalment, s'organitzarà la visita guiada per la col·lecció permanent *Joan Brossa, el padrí dels joguets*, i una taula rodona per recordar el recorregut que va fer pel museu fa 28 anys, amb el testimoni de Josep M. Dacosta, Joan Ferrerós, Carles Pujol i Sebastià Roig, que van assistir-hi.

A banda de les activitats relacionades amb l'Any Brossa, el Museu del Joguet ha programat també per a aquest 2019 una exposició sobre *Nines del món* (del 23 de març al 2 de juny), una altra sobre els 50 anys de l'arribada a la Lluna (del 18 de juny a l'1 de setembre) i *Tengui, falti!*, dedicada als cromos (del 8 de novembre al 10 de març).

nuvol.com

Divendres, 1 de març de 2019

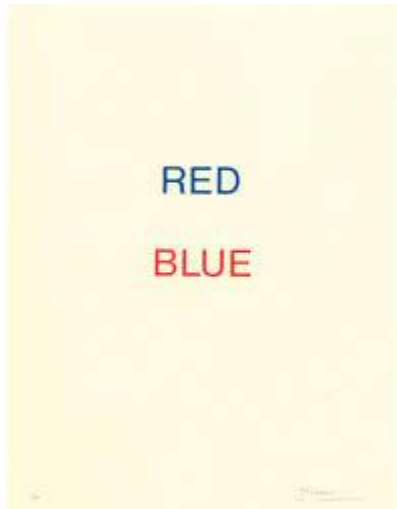
<https://www.nuvol.com/noticies/per-que-a-tu-tambe-tha-fet-joan-brossa/>

PER QUÈ A TU TAMBÉ T'HA FET JOAN BROSSA

Eugènia Güell

Benvolgut/da lector/a,

Ara t'atraparem en aquest article:

I ara llegeix això:

Aquests versos, com
una partitura, no són més
que un conjunt de signes per a
desxifrar. El lector del poema
és un executant.

Preludi de *El Saltamartí*, Joan Brossa

Jordi Marrugat sembla que no superi la fascinació que li provoquen aquests versos: “Fixeu-vos que són 5 línies: és com un pentagrama, i ell parla de partitura perquè les paraules són com notes, i el lector és com un intèrpret de música: quan llegeix, el lector té un paper actiu, interpreta! I això pot generar molts mal entesos.” Gran frase preludi de tot el que vindria.

“Ostres tu, no ho havia pensat jo tot això!” Si Arnau Puig, cofundador del grup artístic Dau al Set, no ho havia pensat, ens trobem tots plegats en un forat negre sense principi ni final anomenat Joan Brossa. Benvinguts a l’odissea d’intentar -i només intentar- entendre’l.

Arnau Puig encara riu ara quan explica trucs i trampes que li havia fet Joan Brossa en persona. Repeteix que ell l’havia conegut, riu i torna a riure i fa cara de no creure’s que Brossa fos tan “punyetero”, diu. Arnau Puig, crític d’art i filòsof, seu com seuria qualsevol persona gran: amb una barreja de saviesa i anècdotes que sembla que li carreguin l’esquena, però que li surten i les descarrega incontroladament: ara això, ara allò, i de cada cosa en tindriem per dies. Jordi Marrugat, estudiós de Brossa, fa cara de content, de persona jove al núvol de l’autorealització. Diu que se sent que és al lloc adequat, que a ell li encanta en Joan Brossa, que l’apassiona Joan Brossa. És més: “A mi m’ha fet Brossa”, afirma. I allà els tenim, asseguts tots dos un dia de cada dia, un molt content i convençut, l’altre rient encara i amb cara d’acostumat a aquestes coses. És una sessió més del cicle de converses Ens va fer Brossa de la Fundació Brossa i vénen a explicar-nos més o menys això: per què a mi, a tots els de la sala i a tu, lector/a, ens ha fet Joan Brossa.

“Si a Joan Brossa li donaves un escamarlà, et deia que amb una truita ja feia. Però si era al revés, et demanava més menjar, que una truita era poca cosa!” Era la seva manera de ser. “No se li pot retreure res”, diu Puig. Tal i com el pintaven, semblava que fessis el que fessis, Joan Brossa et podia enganxar per totes bandes, però en realitat, estem atrapatats igual: Puig va començar el diàleg explicant el cas del famós judici d’Adolf Eichmann, criminal nazi i responsable de la solució final. Hannah Arendt, filòsofa jueva, hi va anar com a observadora “i va concloure que Eichmann no se sentia un criminal: Eichmann utilitzava el mateix llenguatge però tal i com ell s’expressava, les versions no tenien res a veure.” Les teves actituds són condicionades pel llenguatge, el que la societat utilitza i la seva circumstància i per tant, tu no n’ets responsable. “Amics valorats, veieu que ja apunta en Brossa, per aquí?”, Arnau Puig torna a riure.

I sí, aquí el tenim, i més a prop del que us penseu. La seva obra sorgeix de l’anàlisi del llenguatge: “Una mateixa paraula es pot utilitzar per dir dues coses totalment diferents, i això passa amb el llenguatge col·loquial. Els seus poemes aparentment no deuen res perquè sembla un llenguatge molt quotidià, però aquest és el problema!” explica Marrugat. És com les fake news, compara Puig: “La trampa està feta ja a l’anunciat, que és verbal i estructurat i aparentment lògic, però què és la lògica? Ni Hegel ho sabia! I el que t’estan dient és fals.”

“Brossa estava enamorat dels mots”, però quan se’n va adonar que els mots transiten per una llengua -a més, oprimida- i que són els mots que el dominaven a ell... “els té a les mans i no sap què fotre’n!” diu Puig. Marrugat discrepa: “Home sí, en fa la seva obra!”

A partir d’aquí s’inicien diversos debats sobre que si la (no) essència de Joan Brossa, que si el marxisme del seu llenguatge i, de sobte, parlant de la discutida amistat entre Brossa i Foix, Puig atrapa a tothom amb una frase: “Al final a la vida no saps per què combats. Ara som en aquesta sala, però ja saps com va acabar i què va passar.” No se li va poder extreure més: “No, no, jo no he d’explicar el que saben també altres. Estàvem parlant de la paraula, que és qüestió del gènere humà i escolta, si en Brossa m’ha portat fins aquí, visca en Brossa!”

Independentment del que es va discutir, la imatge i estructura de la conversa va ser un retrat en viu del que són les generacions: Arnau Puig exclamant i justificant “jo ho he viscut!” amb corresponent història al darrere sobre qualsevol aspecte que Marrugat comentés: allò que la persona gran explica persuasivament i el jove hi va dient la seva com pot i com pensa, amb cara d’empàtic i intentant delicadament no ofendre, mentre es fa, alhora, un espai en la conversa i en aquesta vida, i en les noves

maneres de veure-la.

“Ai, que ho haurem de tornar a reescriure tot!”

Arnau Puig, que acaba de treure un altre llibre, explicava: “Saps què em passa? Cada vegada que em demanen que escrigui alguna cosa, no sé reprendre el que he fet, hi he de tornar a pensar. Tinc visions diferents.”

Els anys fent els seus deures: estem (positivament) condemnats a això, i no hi ha més remei.

Ens ha fet Joan Brossa, o millor dit, ens ha fet el que Brossa ens volia demostrar: que ens ha fet el llenguatge, que som dins dels seus límits i llibertats, i ja ens ha atrapat i no ens en podem escapar.

Quan estàs fet d’una cosa, ets del que estàs fet, i punt.

Ah, i per cert, enhorabona. Acabes de ser, com no podia ser d’altra manera, un/a executant d’aquest article.

elpuntavui.cat

Diumenge, 3 de març de 2019

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1562252-en-la-musica-m-he-sentit-i-em-sento-sol.html>

“EN LA MÚSICA M’HE SENTIT I EM SENTO SOL”

Oriol Pérez Treviño | Maria Palau

El degà dels compositors catalans Josep Maria Mestres Quadreny (Manresa, 1929) compleix demà 90 anys. Abans, però, ha pogut gaudir d'un doble concert a les seus de l'SGAE i la Fundació Brossa amb el Grupo Cosmos que dirigeix el pianista Carlos Galán. Que hagi estat un grup madrileny qui hagi portat les regnes musicals d'aquesta celebració és prou representatiu de com aquesta figura ha viscut força d'esquena als circuits oficials i institucionals del nostre país. Tot i això, és una referència indiscutible de l'avantguarda musical hispànica de la segona meitat del segle XX. Més enllà de la creació musical, la seva és una rica i polièdrica personalitat de la qual pegen intenses relacions amb noms canònics de les arts i la literatura.

Com veu el panorama actual de la música contemporània?

Molt pelut, perquè avui la banalitat domina tota la cultura, no només la música. La música culta necessita suport institucional, i no en té. La mateixa Orquestra Nacional, que costa un dineral, no pot programar el que vol sinó el que pot. No sé si cobreixen el 40% o el 60% del pressupost amb les entrades. I per això han de fer peces que agradin, i una peça nova mai no agrada. És a dir, que estem bandejats. Això desvitalitza la pròpia orquestra. És un bucle de fa molts anys.

Però ha anat a més o a menys, aquesta tendència de programar coses més comercials?

Sempre hi ha sigut. Però sempre he tingut l'esperança que canviaria. Vaig estar molts anys a la junta rectora de l'orquestra. Em va nomenar el Pasqual Maragall quan era alcalde. Ho he vist per dins i sé que no hi ha res a fer. Sempre he dit que el mascaró de proa de l'orquestra hauria de ser Robert Gerhard, i no he aconseguit gairebé ni que el toquin. Gerhard és un músic d'una gran categoria, però s'entesten a tocar Montsalvatge quan els diuen que hi han de posar un català.

Un català com a quota, no per convenciment.

És això, sí.

Ernest Lluch deia que som un país molt nacionalista però molt poc patriota. I el patriotisme vol dir també respecte pel patrimoni. Estem a les portes dels 50 anys de la mort de Gerhard. Vostè el va conèixer. Quin paper va tenir i quin ja no va poder tenir amb la desfeta de la Guerra Civil?

Gerhard va vitalitzar extraordinàriament la música a Barcelona durant l'època que hi va ser. Després d'estudiar a Viena i a Berlín, porta aquí el festival de la Societat Internacional per a la Música, de la qual amb molt de seny va crear dues delegacions, una a Barcelona i una a Madrid. En el festival del 1936, poc abans de l'esclat de la guerra, va estrenar una obra que ha passat al repertori universal, que és el *Concert per a violí* d'Alban Berg. Després marxa, s'instal·la a Cambridge i ja no torna. Per a mi Gerhard és un de la mitja dotzena de grans músics del segle XX, inclòs Stravinsky, Schönberg, Bartók i pocs més. Amb això ja et dic què ens va fer perdre la guerra.

A la postguerra, la creació musical va degenerar en una concepció neoclàssica, sota la qual vostè va fer les seves primeres obres, sense que n'hagi volgut saber mai més res després. En aquest ambient tan resclosit, com va cercar l'esperit de la modernitat perduda fins a poder crear la 'Sonata per a piano', el seu opus 1 del 1957?

Per mi va ser un impacte Anton Webern. Junt amb el Josep Cercós, vam analitzar les seves obres. Era una meravella d'estalvi, tan diferent de tots els compositors que feien grans sons d'orquestra. Va ser llavors que vaig veure clar que jo volia anar per aquí. I de fet la *Sonata* ja n'és filla. Després de crear-la, el Taltabull, el meu mestre, em va dir que ja no em podia ensenyar res més i que me n'anés. "Ves-te'n, però pensa que et trobaràs molt sol." I així ha sigut.

I continua sentint-s'hi, de sol?

En la música, sí. En les arts en general, no, perquè sempre he tingut amics, com en Miró, en Brossa i en Tàpies, que m'han entès. Han entès el que jo entenc per música: la que penetra i fa reflexionar a qui l'escolta. No és escoltar allò que ja coneixes i que et prens com si fos una dutxa. T'ho passes bé però res més. És només gràcies a ells que no m'hi he sentit, de sol. Penseu que amb l'únic compositor amb el qual he tingut amistat és amb en Guinjoan. Fins a cert punt anàvem per camins semblants, però no fèiem el mateix.

Doncs entrem-hi, en la seva connexió amb els artistes. Què va suposar per a un jove com vostè que tot un Miró quedés fascinat per la seva música, de la qual va dir que era “punxeguda”?

Punxeguda, és a dir, que no era amable. Per mi va ser emocionant, és clar. Vaig aprendre molt de Miró. Brossa deia que les coses importants s'aprenen però no s'ensenyen. Taltabull em va ensenyar composició clàssica i de Miró vaig aprendre a crear amb llibertat. I la metamorfosi. També ho deia Brossa, que Miró tenia l'antena molt alta.

Ens volem tornar a posar a la pell d'aquell jove que el 1951 entra a la Sala Caralt i veu una exposició de Dau al Set. Allò també va ser un impacte, oi?

Va ser tremend. És que no sé si us podeu imaginar com era Barcelona en aquella època. A les galeries, que els barcelonins acostumaven a visitar els diumenges al matí, tot eren bodegons, paisatges, marines, gerros i senyores... vestides. I res més. Tot molt llepat. I, de sobte, aquella exposició de Dau al Set. Com si la veiés ara. Vaig quedar quadriculat. No sabia per on agafar-la. Hi vaig anar diverses vegades i en una d'aquestes m'hi vaig trobar en Ponç. Vam estar xerrant. Era molt simpàtic. Em va convidar a anar a casa seva per ensenyar-me més obres seves. Vivia al carrer Balma, per sobre de la plaça Molina, al fons de tot d'una botiga de mobles. I em va dir: “Has de conèixer en Brossa.” I ell mateix va lligar la cita per un diumenge a la tarda.

Amic, confident, company d'aventures creatives... Brossa és una figura capital en la seva trajectòria. Recordi'ns aquesta primera trobada.

Lavors tenia l'estudi al carrer Alfons XII, també a prop de la plaça Molina. Era un pis buit. I el tenia molt endreçat [riu]. No hi havia res, ni un moble. Només una taula i una bombeta a sobre. La meua ignorància literària era total. Al batxillerat em van fer estudiar durant set anys literatura castellana. Un rotllo. L'únic poeta català que coneixia era Maragall, perquè el meu pare el tenia a la biblioteca de casa.

Dels seus ‘Epitafios’ (1958), finalista en un premi del Palau de la Música, Brossa va quedar encantat amb la música però gens amb el text, que era de Juan Ramón Jiménez...

Va anar així, sí. El primer dia que ens vam conèixer, Brossa em va fer una lectura de dues hores de la seva obra. I ho feia molt bé, però mai ho va voler fer, de recitar en públic. En definitiva, de casa seva aquell dia en vaig sortir com si m'haguessin fotut una pallissa. No entenia res. Però en vaig sortir convençut que el que havia sentit era important i que si jo no ho entenia era culpa meua.

Hem parlat de Miró, de Brossa i ara tocaria fer-ho de Tàpies. La relació va ser tan intensa com amb Brossa?

No, no. Amb Brossa ens vèiem molt sovint, amb Tàpies de tant en tant, tot i que ell sempre venia als meus concerts i jo sempre anava a les seves exposicions. El vaig conèixer potser al cap d'un any de l'exposició de la Sala Caralt, vam coincidir en una de les representacions que feia el doctor Obiols a casa seva.

Va aconseguir ser amic de Brossa i de Tàpies alhora. Com va viure la seva enemistat?

Va ser culpa d'en Brossa. Per ell era tot o blanc o negre, no hi havia grisos. Tàpies va fer una exposició d'objectes al museu Reina Sofia l'any següent que l'hagués fet Brossa. I es va empenyar moltíssim. Quan agafava una fòbia no hi havia manera de canviar-lo. Vaig intentar que es reconciliessin, però no me'n vaig sortir. Quan Tàpies va morir, vaig anar a veure la seva dona, la Teresa, i li vaig prometre que

ho resoldria. I ja està a punt de resoldre's amb l'amistat entre les seves dues fundacions. La Fundació Tàpies entrarà aviat al patronat de la Fundació Brossa.

Sigui com sigui, tots tres van crear una òpera encara ara inèdita, 'Cap de mirar'. Com va ser el procés per fer-la?

Una de les meves primeres obres, *El ganxo* (1959), amb text de Brossa, es va fer al Foyer de Liceu, però tan mal representada... Vaja, que li van canviar el sentit. Van fer un xou en lloc de l'òpera. Amb *Cap de mirar* vaig pensar que podríem fer una òpera de debò. En Brossa i en Tàpies hi van estar d'acord i vam fer l'avantprojecte. El patronat el va aprovar i ens van fer l'encàrrec. En Jordi Maluquer, que estava al capdavant d'una comissió artística, em va animar: "Endavant i no et preocupis pel públic. Bé, tampoc us cagueu en ell... [riu]" L'òpera acaba amb un Zaratustra que els diu: "La solitud cansa. Alguna vegada cridaràs: «Etic sol.»" Vam estar tres anys treballant-hi.

I per què no es va acabar estrenant?

Va haver-hi diversos accidents que ho van anar ajornant tot. En Brossa va tenir un vessament cerebral i va agafar una depressió. Després el Pujol, o la Ferrusola, van dir que volien que el Savall fes Monteverdi. Per fi es va anunciar, just després dels Jocs Olímpics. Albin Hanseroth, el director artístic, estava molt il·lusionat. Però el nou gerent, el Caminal, li va retallar el pressupost. I al cap de res el Liceu cremava.

Ha estat el més decebedor en la seva carrera?

No, perquè tinc l'esperança que es farà. Fa un parell d'anys em va venir a veure la Cristina Schepelmann [l'anterior directora artística del Liceu] i vam estar parlant de fer-la el 2019, en el marc del centenari del Brossa i dels meus 90 anys. Ja veurem ara el nou responsable artístic del Liceu...

Quants en té, de projectes inèdits?

No ho sé, d'orquestrals n'he creat una vintena i n'he estrenat mitja dotzena. Els compositors treballen generalment per encàrrec, però jo no. Jo faig una obra quan em ve la idea. I la guardo en un calaix. Quan me la demanen, la trec.

No ens podem estar de preguntar-li encara per un altre, d'artista, que es va estimar molt: Moisès Villèlia.

Ell va ser el meu estímul per fer la *Peça per a serra mecànica* (1964). Em va dir que estava treballant en un taller de fusteria amb una serra mecànica i que sortien uns sons que volia que jo sentís. Els vaig gravar i en vaig quedar impressionat, perquè superava allò que jo retreia a la música concreta: la deshumanització. Sempre m'he sentit molt proper als artistes. I m'hi continuo sentint. Ben mirat l'únic que em queda és en Perejaume, un altre creador genial. El vaig conèixer quan encara estava estudiant.

Continua treballant?

Darrerament no. Em fa mandra posar-m'hi. De *Sonades a Ramon Llull* [el seu últim treball, de l'any passat] en podria fer centenars, però si ja no em surt fer-les diferents no val la pena.

“SOL DO SI RE MI FA LA”

Oriol Pérez Treviño

Va ser el poeta Mario Benedetti qui ens va ensenyar com l'oblit està ple de memòria. Malgrat que puguem imaginar-nos l'oblit com un desert o un no-res, certament aquest és curull de memòria. La celebració d'aniversaris, com ho ha estat el 90è del degà dels compositors catalans Josep Maria Mestres Quadreny, ha estat una magnífica oportunitat per recuperar la memòria i, així, en forma de dos concerts hem pogut brindar per aquest feliç aniversari.

El grup madrileny Cosmos 21, que dirigeix Carlos Galán, va ser l'encarregat per submergir-nos en un dels vessants més fascinants del catàleg d'obres del compositor manresà: les músiques visuals. Sorgides de l'estreta amistat amb Joan Brossa, poeta de qui aquest any commemorem el centenari del seu naixement en un carrer prou musical com ho és el carrer Wagner, Mestres va decidir jugar, amb la seriositat del nen quan ho fa a la sorra d'una platja, amb elements gràfics del llenguatge musical per arribar a construir unes obres de discurs preeminentment visual. La pregunta és: poden aquestes músiques recuperar la finalitat sonora? La resposta la vam tenir amb aquest sòlid conjunt que ens va submergir per una peculiar exegesi d'aquestes obres que, certament, són un veritable codi obert i de les quals, d'alguna manera, es perd l'autoria original. Talment com el famós conte de J.L. Borges *Pierre Menard*, autor del *Quijote* on s'exposa la potència de l'acte hermenèutic de la lectura, Cosmos 21 es fa seves les músiques visuals de Mestres per materialitzar-les en un univers sonor que ens fa adonar, encara més, de l'estret lligam d'aquest univers amb el de Brossa. No pas en va, el concert havia començat amb el *Sextet* del poeta que acaba amb allò de *sol do si re mi fa la*.

nuvol.com

Dimecres, 27 de març de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/joan-brossa-lherencia-del-poeta-que-abominava-venecia/>

JOAN BROSSA: L'HERÈNCIA DEL POETA QUE ABOMINAVA VENÈCIA

Júlia Bacardit

Alicia Kopf fa tard. El públic, poc nombrós i coneixedor d'en **Joan Brossa** i la seva obra, s'inquieta. Ha de conversar amb **Victòria Combalia**, historiadora de l'art, comissària d'exposicions i antiga veïna d'en Brossa al carrer Gènova. Som a la seu de la Fundació Joan Brossa a l'espai La Seca, l'antiga fàbrica de moneda, que ocupa tota una illa però té dues entrades: una dona al teatre i l'altra a l'espai de la Fundació Brossa. És la tercera sessió del cicle 'Ens va fer Joan Brossa', que durarà tot l'any i és comissariat per **Manel Guerrero**. El cicle posa cara a cara erudits i amics de Brossa amb joves creadors influïts de manera directa o indirecta per l'artista. "És un acte de transmissió, de relleu generacional", diu Guerrero.

Obiols, psiquiatre i amic d'en Brossa durant el primer franquisme

Joan Obiols és a tot arreu, a la sala de la fundació. A les fotografies de les parets, a les pintures de les altres parets. Metge humanista, al despatx que Obiols tenia al passeig de Sant Joan s'hi interpretaven obres de **Sartre**, d'**Eugene O'Neill** i de Joan Brossa. El poeta acabava d'escoltar Brahms quan li van anunciar la mort sobtada d'Obiols, que era a Port-Lligat després d'haver visitat en **Dalí**. De la sala estant

veig les fotografies que Obiols va fer als seus pacients, tots ells i elles internats en manicomis. A tocar dels retrats hi ha els dibuixos que els mateixos pacients feien i que per la seva estranyesa temàtica semblen obra d'artistes professionals. Obiols era amant de l'art brut, mecenes, psiquiatra incansable. Brossa li va dedicar un poema que reposa damunt dels caps de Victòria Combalia i Alicia Kopf a la sala.

Joan Brossa, el maniàtic del carrer Gènova

"En Brossa venia a casa perquè jo tenia telèfon. Em deia: *Victòria, a partir de les 12h*". Combalia va conèixer Brossa quan ella tenia 22 anys i el recorda amb la bata d'estar per casa embrutida. Un dia que el va convidar a menjar *coq au vin*, ell va respondre "què és això, un plat impressionista? Fes-me un truita!". Joan Brossa i la **Pepa** eren veïns d'ella, i la convidaven al seu pis, com convidaven a d'altres personatges, entre ells el fundador de la sala Zeleste, **Víctor Jou**. Temps després del rebuig al *coq au vin*, Joan Brossa va poder fer ús d'un pis cedit per l'ajuntament al mateix carrer Gènova, al mateix edifici on vivia Combalia. "El pis era nou, però passada una setmana de ser-hi ell, l'estudi ja s'havia convertit en un caos". La mudança va coincidir amb una exposició que Victòria Combalia feia sobre en Brossa al Reina Sofia, i corrien veus que a l'acte hi hauria el rei. Ella explica que li va preguntar que es comprés una camisa nova per a l'ocasió, o que, "si més no, se'n posés una de neta". Combalia també es va endur en Brossa de viatge a Venècia, pel pavelló. Preguntat per la impressió que li havia fet la ciutat, el poeta va sentenciar que "no m'agrada, Venècia, massa aigua. I l'aigua mira si és dolenta que l'han de beneir!".

Joan Brossa en Alicia Kopf

El primer contacte d'Alicia Kopf amb Brossa li va venir d'un llibre del Círculo de Lectores. **Balzac** il·lustrat per **Picasso** i altres meravelles per l'estil. Alguns d'aquests llibres incloïa Brossa, i Kopf diu que una de les coses que li va ensenyar Brossa va ser que es pot ser poeta i artista i fer performances en pilotes tot alhora, sense haver de triar. *A partir del silenci* d'en Brossa li va caure a les mans quan tenia vint anys justos i li va fer descobrir un tipus de poesia més conceptual. Ha passejat el llibre en molts trasllats, i recorda en especial un text, "La poesia en present", que aprofita per llegir-nos. "Jugava amb la imatge i la paraula i amb això obria la porta de la metàfora, cosa que sempre renova el llenguatge. A més, ho feia des de l'humor i amb voluntat reflexiva i crítica". "Com ha marcat Brossa la teva generació?". Es fa un silenci curt però clar, poca gent de la quinta d'Alicia Kopf s'ha il·luminat amb Brossa. No de forma directa, almenys. Com a estudiant de Belles Arts, Kopf apunta que alguns dels seus companys estaven massa preocupats per fumar flors al pati de l'Autònoma com per fer cas a la poesia d'en Brossa. L'escriptora, formada en Belles Arts, aprofita per comentar que al món de les arts no hi ha aquest respecte cap a la literatura pel passat: "Et col·loquen molt al present immediat, al que es feia als anys noranta; això fa que les influències t'arribin de biaix".

"En Brossa era coherent. Renegava de la retòrica, la cosmètica i el sentimentalisme, i per això mateix renegava de Venècia i era partidari de menjar ous ferrats". El poeta deia que tenia la desgràcia d'haver nascut en un país pobre i miserable que no el sabia reconèixer, i Kopf hi està d'acord: "Brossa era més modern que alguns poetes d'avui que pequen de sentimentals". L'escriptora insisteix en la importància que per ella ha tingut la tesi brossiana de com el llenguatge poètic s'embruteix passat pel sedàs de la retòrica, "l'art poètic corre el risc d'engalanar el silenci i d'obviar el punt de meravella que cal per jugar-se el tot pel tot". Tot i així, Kopf matisa que la metàfora 'retòrica o cosmètica' sol néixer d'un vers repetit fins a perdre la seva funció poètica: "El primer que va comparar uns ulls blaus amb el mar va tenir una bona idea". Brossa es carregava la poesia amb 'tuf de naftalina' i proposava poesia al carrer i poesia cinètica, en moviment. Un home del públic també versat en Brossa i la seva obra parla de **Foix** i del gust del poeta pel *vers clus* medieval. Combalia confessa que d'entrada no entenia que Brossa fos tan antisentimental i escoltés **Wagner**. Després ho va entendre, en part gràcies a la lectura de les cartes que ell enviava a una amant estrangera brillant (més brillant que la Pepa, imagino, motiu pel qual aspirava a ser alguna cosa més que la secretària d'un geni).

"Va escriure odes sàfiques fins que se'n va cansar i després es va passar a la sextines. Seguia la lliçó de Foix: si no saps fer un bon sonet no sabràs fer poesia", apunta una de les assistents. Brossa apostava per l'antiretòrica des de les formes clàssiques, i tot i que als anys cinquanta va flirtejar amb el realisme social, en la seva obra costa traçar-hi fases. Ho explica així mateix una assistent que va fer la tesi sobre Brossa: "Les persones evolucionem però una part de nosaltres sempre és d'una determinada manera, i

mentre feia la tesi sobre Brossa vaig buscar fases de la seva carrera artística en va". A més de poeta, Brossa era molt cinèfil i anava a la Filmoteca a peu. Li agradaven molt les pel·lícules expressionistes, era crític amb els intel·lectuals francesos (Com no ser-ho? Segur que cremen a l'infern per defensar l'estalinisme des dels seus sofàs) i amb els crítics d'art del seu temps, engalanadors de la prosa per defecte. A més de tot això, a Brossa se'l pot veure immortalitzat en vídeo fent un striptease "en tota la seva lletjor", per posar-ho amb les paraules de Victòria Combalia. L'antiga veïna de Brossa i comissària d'art reivindica la modernitat del poeta, que "feia el que feia **Pina Bausch** molt abans que ella, a l'any 47!". Combalia afegeix que els seus objectes-acudit són un post-dada o un **Man Ray**, referents seus claríssims.

"Ell feia màgia, amb els objectes", i de fet aquests objectes-acudit van ser l'únic que el va treure de la pobresa, i Combalia rememora com abans de vendre els objectes en galeries, la Pepa passava a màquina els poemes a cinc pessetes la peça. A banda de fer poemes, durant un temps els títols de **Tàpies** els havia posat en Brossa. Enveges i misèria econòmica van portar-li discussions i desencontres amb Tàpies, l'obra del qual havia adquirit unes quotes altes de reconeixement i valor econòmic. Però l'amistat de Brossa amb artistes del país no es limitava a en Tàpies. El poeta tenia una relació molt propera amb el guionista i productor **Pere Portabella** i va descobrir en **Perejaume** quan encara era un marrec, i ja va avisar la Victòria que el noi apuntava maneres. Brossa no es va preocupar mai per ser pobre, però si va ser-ho bona part de la seva vida va ser perquè, com apunta algú del públic, "no hi ha cap metàfora que es pagui al preu d'un quadre d'en Tàpies". Cap metàfora decora un menjador de mobles massissos.

El relleu generacional, com han apuntat altres redactors de la casa que han escrit sobre el cicle, es nota. Alicia Kopf s'ha referit a les moltes vegades que ha hagut de fer mudances (*it's the gentrification, stupid*) mentre que la Victòria Combalia va anar del carrer Gènova a dos números més del carrer Gènova i poques mudances més ha fet. Kopf tampoc no s'ha estat de subratllar el rol d'esposa implicada de la Pepa, la companya de Brossa durant la segona llarga meitat de la seva vida. Les cartes entre un Brossa molt jove i una intel·lectual estrangera mostren una cara passional del poeta, una passió que destinava en molt menor mesura a la Pepa, la 'gran dona' —o 'gran burra'— que anava darrere d'ell perquè l'home avancés en la seva carrera i es convertís en el que és avui, algú a qui es destina un cicle de tot un any quan es compleix un segle del seu naixement. La Pepa treballava de matinada a tarda com

a auxiliar d'infermeria, sou que permetia que son marit no s'aixequés fins al migdia, i quan tornava a casa a les sis s'asseia per passar a màquina els poemets que el senyor havia escrit en les inspirades hores que van del migdia a les 6. Per si fos poc, l'home brutejava i rarament es canviava la camisa. Hi ha hagut marits que han mantingut la dona i que, amb cert recel, han tolerat que l'esposa escrivís sense prestar mai gaire atenció al que escrivia, però ni Kopf ni (ja no diguem) cap dona de generacions anteriors ha tingut un marit que a més de mantenir-la li piqués a ordinador les creacions inspirades. Res d'això no treu que en Brossa fos un geni digne de menció, de revisió i de memòria, és clar, i l'1 d'abril a la tarda el cicle de converses 'Ens va fer Joan Brossa' oferirà una cinquena sessió entre gent propera al poeta i deixebles seus, aquesta vegada amb la filòsofa **Íngrid Guardiola** i el nonagenari Pere Portabella. La conversa entre generacions Brossa continua.

laselvatv.cat

Dilluns, 1 d'abril de 2019

<https://www.laselvatv.cat/index.php/noticies/2490-el-festival-domini-magic-escalfa-motors-amb-joan-brossa-com-a-protagonista>

EL FESTIVAL DOMINI MÀGIC ESCALFA MOTORS AMB JOAN BROSSA COM A PROTAGONISTA

La Selva TV

La Selva TV es reserva tots els drets sobre el material audiovisual ofert a través d'aquesta pàgina web. El seu arrendament, cessió, venda o qualsevol altra operació de transacció haurà de ser acordada entre les parts dirigint la presentació a l'adreça: info@laselvatv.cat. Sota cap circumstància representa la opinió de La Selva TV. En conseqüència, La Selva TV resta exonerada de qualsevol responsabilitat derivada de les mateixes.

arabaleras.cat

Dijous, 28 de març de 2019

https://www.arabalears.cat/cultura/Estudi-Zero-presenta-joan-brossa_0_2205379665.html

L'ESTUDI ZERO CREA UN 'COLLAGE' BROSSIÀ EN EL SEU NOU ESPECTACLE

Elena Navarro

La companyia estrena 'RRRPRRR!', coincidint amb el 35è aniversari del teatre Sans

Als cent anys del naixement de Joan Brossa, l'Estudi Zero Teatre estrena un espectacle basat en la seva poesia escènica. A partir de les peces 'RRRPRRR!' i amb fragments d'altres peces emblemàtiques de la seva obra, la companyia ha construït un "collage" brossià en què set actors i actrius interpreten més de 60 personatges en una trentena d'escenes. Per fer-ho, han agafat extractes de la seva antologia, sobretot obres dels anys quaranta als setanta, però també algun fragment dels noranta, amb un accent especial a la vessant més surrealista o dadaïsta de la seva obra.

"L'obra de Brossa s'adapta molt bé a la nostra línia i manera de fer teatre", ha afirmat Pere Mestre, director de la companyia, en la presentació de l'obra. "Brossa era molt amant del 'fregolisme', en què un únic actor interpreta molts de papers en una mateixa obra, i nosaltres hem fet un fregolisme col·lectiu", ha afegit.

En la funció, hi ha 'striptease', 'clown', arlequins, màgia, bromes, números musicals surrealistes... "No hi ha un argument, encara que de vegada ho paregui", ha explicat Mestre. Així, han optat per aquest format seguint l'estil de Brossa: "la seva poesia juga amb la paraula fora de sentit, les paraules tenen

sentit per com sonen, fora de la sintaxi". L'obra també vol transmetre la part crítica i combativa de l'autor, "que era republicà, independentista, i es revoltava contra qualsevol sistema d'opressió".

Trenta-cinc anys de teatre

L'estrena d'aquesta obra coincideix amb el 35è aniversari de la companyia i del teatre Sans, que es va inaugurar el 27 de març del 1984, coincidint amb el Dia mundial del teatre. L'espai, que havia estat el Casino Republicà, va ser expropiat pel franquisme, que el va destinar al Cercle d'Obrers Catòlics. "Es calcula que als anys vint del segle passat ja hi va haver interpretacions teatrals", ha explicat Mestre.

Els varen inaugurar l'espai, l'any 1984, amb obres com 'La cantant calba'. El 1989, la cooperativa comprà l'edifici a la família republicana a la qual havia estat retornat després de la dictadura: "eren molt aficionats a les arts i ens varen posar moltes facilitats". No és, però, fins a 1992 en què es va decorar com un cafè teatre. El 1999, es va fer la rehabilitació integral de l'edifici.

"Quan la companyia va començar a caminar no hi havia formacions, escoles i molt pocs espais on poder fer representacions", ha contat Pepa Ramon, membre fundadora de la cooperativa. "En aquell moment hi havia molta precarietat, érem molt pocs i molt autodidàctics", ha detallat Mestre. Per aquest motiu, l'any 1993 començaren l'escola de la companyia, per la qual han passat -asseguren- els millors actors i actrius de l'Illa.

Ramon i Mestre asseguren que el que més troben a faltar d'aquella època era el Festival Internacional de Teatre que organitzava l'Ajuntament de Palma durant els anys vuitanta, i que portava les millors companyies del món a la ciutat durant quinze dies: "això ens donava la oportunitat de veure les seves obres de prop i conèixer-los".

Asseguren que la falta d'inversió en els últims anys ha fet que "el teatre s'endarrereixi vint anys". Sobretot, l'impacte dels anys més durs de la crisi: "una època molt crua que vàrem passar amb una economia de resistència", ha assegurat Mestre, qui creu que, tot i així, hi ha molts motius per celebrar el teatre: "no podem deixar de brindar per la part bona de la realitat, i és que encara tenim espectadors, alumnes i obres per oferir".

Des dels seus inicis, la companyia ha fet més de 50 obres de teatre, en destaquen èxits que estigueren en cartell durant mesos com: 'La cantant calba' (1985), 'Vol en picat dins de la sala' (1992) i 'La família Sants' (1997), que ha estat representada en més de 200 ocasions.

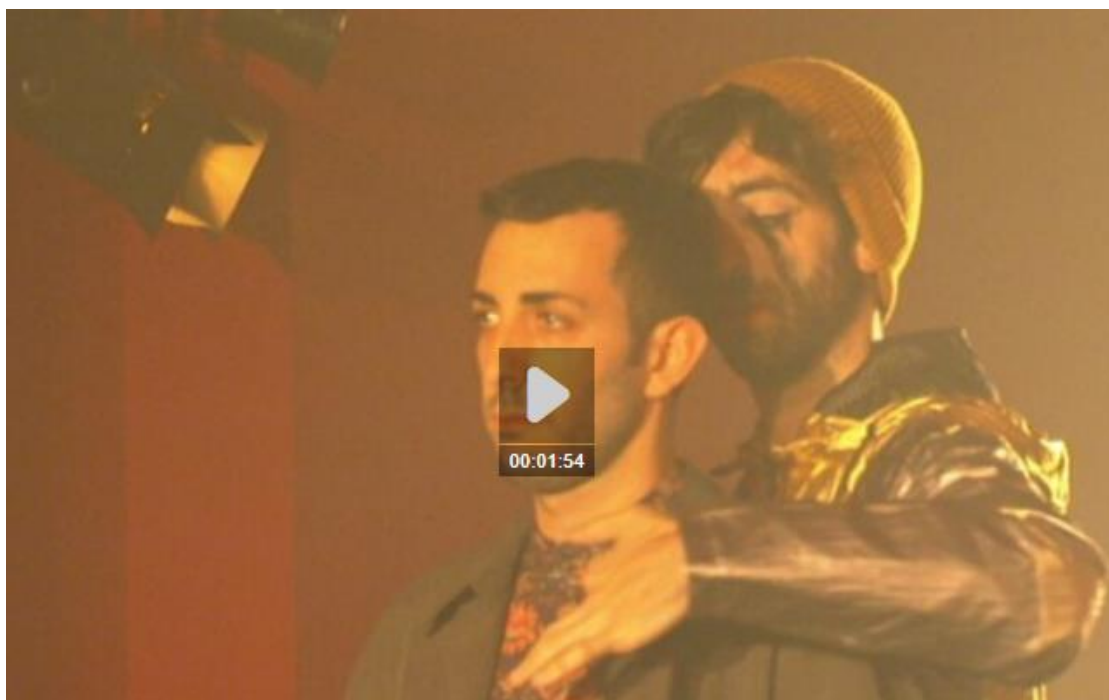
Telenotícies cap de setmana migdia - 30/03/2019

Dissabte, 30 de març de 2019

<https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/telenoticies/dues-obres-recuperen-el-teatre-irregular-de-joan-brossa-coincidint-amb-el-centenari-del-seu-naixement/video/5837813/>

DUES OBRES RECUPEREN EL TEATRE IRREGULAR DE JOAN BROSSA COINCIDENT AMB EL CENTENARI DEL SEU NAIXEMENT

Telenotícies cap de setmana migdia

Un dels objectius de l'Any Brossa que es commemora aquest 2019 és reivindicar l'extensa producció teatral que l'artista va escriure al llarg de més de tres dècades. Teatre sovint gens convencional, com el cicle que li dediquen a l'Escenari Joan Brossa, amb dos muntatges consecutius que recuperen l'esperit del seu anomenat "teatre irregular".

laselvatv.cat

Dilluns, 1 d'abril de 2019

<https://www.laselvatv.cat/index.php/noticies/2490-el-festival-domini-magic-escalfa-motors-amb-joan-brossa-com-a-protagonista>

EL FESTIVAL DOMINI MÀGIC ESCALFA MOTORS AMB JOAN BROSSA COM A PROTAGONISTA

La Selva TV

La Selva TV es reserva tots els drets sobre el material audiovisual ofert a través d'aquesta pàgina web. El seu arrendament, cessió, venda o qualsevol altra operació de transacció haurà de ser acordada entre les parts dirigint la presentació a l'adreça: info@laselvatv.cat. Sota cap circumstància representa la opinió de La Selva TV. En conseqüència, La Selva TV resta exonerada de qualsevol responsabilitat derivada de les mateixes.

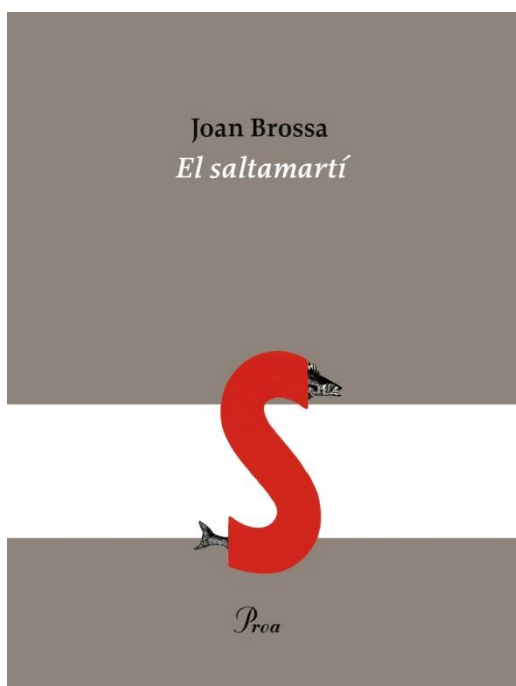
illadelsllibres.com

Dimarts, 2 d'abril de 2019

<http://www.illadelsllibres.com/proa-recupera-lobra-el-saltamarti-de-joan-brossa/>

PROA RECUPERA L'OBRA *EL SALTAMARTÍ* DE JOAN BROSSA

L'illa dels llibres

Amb motiu del 50è aniversari de la seva publicació i en el marc de l'Any Brossa que commemora els centenari del seu naixement, Edicions Proa recupera l'obra en una nova edició.

Publicat per primer cop l'any 1968, traduït i reeditat nombroses vegades, *El Saltamartí* és un dels llibres de referència de Joan Brossa

Pere Gimferrer al pròleg del llibre destaca 'Obrint aquest llibre, obrirem de bat a bat un món cada cop més rar i reptador: el món d'allò que Foix anomenava «el real poètic».

nuvol.com

Dijous, 4 d'abril de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/el-brossa-intraduible-de-nordica/>

EL BROSSA INTRADUÏBLE DE NÓRDICA

Gerard E. Mur

Hi ha un **Brossa** intraduïble i l'editorial madrilenya **Nórdica** creu en ell. Aquest Brossa genuïnament català –joc poètic rumiat i plasmat en llengua catalana– és una de les novetats que la casa dirigida per **Diego Morenocol·loca** a la plataforma de sortida de **Sant Jordi**. Amb el poeta arriben també a les llibreries **Julio Llamazares**, **Rosa Navarro**, **Gabi Martínez** i **Herman Melville**. Totes les novetats –originals i reedicions– estan editades amb la cura habitual de Nórdica, que embelleix els llibres amb obres de bons il·lustradors.

Fora de joc

Cada any, Nórdica publica –almenys– un llibre en català. L'editorial es marca aquesta política. Ja ha recuperat **Calders**, **Margarit** i **Martí i Pol**. L'escollit aquest any és l'autor de *Poemes de seny i cabell*. Té tota la lògica: celebrem el centenari del naixement del poeta. Som en ple **Any Brossa**. *Poemes*

transgredits és un recull de les composicions on Brossa transgredeix més i millor la forma poètica. Un compendi que no tindrà rèplica en castellà perquè l'editorial ha trobat "dificultats en la traducció". No és possible un transvasament acurat. Els poemes resultants no serien fidels als originals. Ni lingüísticament ni fonèticament.

Per a conformar el recull, Nórdica ha rebut ajuda de la **Fundació Joan Brossa**, que va proposar reunir sonets i poemes visuals. Tota mena de jocs textuais. Brossa és, justament, segons Moreno, un poeta que deixa "fora de joc". L'editor remarca el vincle entre Brossa i el disseny gràfic. Dels seus poemes visuals "se'n desprèn un treball audiovisual". "Hi ha una influència de Brossa en el disseny gràfic". El recull l'obren textos de **Glòria Bordons**, vicepresidenta d'Estudis de la Fundació Joan Brossa, i **Manel Guerrero**, comissari de l'Any Brossa. Seran pocs els llibres que s'editin sobre el poeta durant aquest període recordatori. L'editorial assegura estar sorpresa per "la falta d'una nova antologia". Comanegra i Visor preparen novetats però no s'espera "res commemoratiu". Nórdica continua explorant el poeta i prepara una antologia en castellà del Brossa traduïble amb textos analítics de Chema Madoz, Isidro Ferrero i Pep Carrió.

Total Boller Style

Rosa Navarro és l'autora de la novel·la gràfica **Capuccino Commotion**, l'aposta primaveral de **Nórdica Còmics**. Navarro hi narra la recerca de l'estabilitat emocional (i el fracàs temporal d'aquesta recerca) d'una noia que el lector segueix des dels divuit anys fins a la trentena. El llibre té una base autobiogràfica però Navarro juga a la confusió i introdueix dosis de ficció. Se sent –diu– "còmoda en l'autoficció", explicant "allò que ha passat". La història comença a París, on la protagonista busca un lloc utòpic en el món de l'art, i acaba amb l'experiència de la maternitat. En cada "moviment dels personatges femenins", Navarro examina "les necessitats de les dones".

La protagonista de *Capuccino Commotion* és una jove lesbiana i molts dels temes abordats per Navarro broten d'aquesta realitat. L'autora toca qüestions com ara el descobriment de la sexualitat durant la infantesa ("els nens que se saben diferents"), l'acceptació de l'orientació sexual, la sortida de l'armari (a casa, sobretot), la relació posterior amb la mare, la depressió, el consum de fàrmacs, la incursió en l'edat adulta o la masturbació femenina ("un tabú, com la masculina").

"Vull combatre i trencar els estereotips sobre les lesbianes: la camionera, la hippie...", diu. En aquest sentit, el llibre és "un crit contra la *plumofòbia* que rebrota últimament". Admet que el públic més directe que busca és "l'homosexual i les dones". "Se'ns ven un tipus de dona heteronormativa. Navarro confronta amb força el model televisiu "d'anunci de perfum i moda". Ara bé, "és una lectura bona per a tota mena de lector, també per a la gent més jove". La novel·la acumula un bon gruix de viatge. Estades a París i Londres, especialment. "Sortir ajuda a formar-se". I hi ha també un balanceig entre Madrid i Barcelona, les dues ciutats centrals en la vida de Navarro.

No hi ha pudor en tot plegat: "M'he guardat el que té a veure amb les relacions amb altres persones. La relació amb la meua mare, per exemple, que l'explico més pudorosament, amb més correcció. "Intento que no es noti que parlo de mi. Vull que el lector s'identifiqui amb el que llegeix". Mentre dibuixa, Navarro fa "un exercici de distanciament". No li ha costat explicar-se: "Tot ha sortit molt fluït". Ha estimulat la memòria rellegant e-mails –"molts e-mails d'exnòvies"– i rastrejant les xarxes socials: Fotolog, MySpace, Facebook o Instagram. Escoltar música també ha servit per despertar els records. Avui, Navarro no dedica tantes hores a les xarxes: "En això m'he despistat". *Capuccino Commotion* és, en definitiva, el relat d'una recerca –la de l'estabilitat emocional– que es perllonga en el temps: "No arriba mai. Almenys a mi no m'ha arribat".

El títol de *Capuccino Commotion* està inspirat en una pel·lícula d'Isabel Coixet (*Cosas que nunca te dije*) i seria una manera de dir 'la gota que fa vessar el got'. A la pel·lícula, un personatge deprimat no troba el gelat que vol al supermercat i aquest fet –tan absurd com frustrant– encara l'enfonsa més. Pel que fa al dibuix, Navarro no carrega de text. La il·lustració no és lineal. L'autora ha jugat amb diferents registres de dibuix. Cita com a referents **Aitor Sarabia** i **Alison Bechdel**.

Llamazares, Martínez i Melville

Les altres cartes que Nórdica juga aquest Sant Jordi són ***Memoria de la nieve*** de **Julio Llamazares** amb il·lustracions d'**Adolfo Serra** (“un llibre sobre la infantesa però no infantil; molt oportú amb les reivindicacions del moviment La España Vaciada”, segons Moreno); ***Benito Cereno*** d'**Herman Melville**, un llibre que apareix en l’any en què celebrem el bicentenari del naixement de l’autor *Moby Dick*; i ***Animales invisibles*** de **Gabi Martínez**, autor de l’exitosa novel·la *Las defensas* (Seix Barral).

nuvol.com

Dissabte, 6 d'abril de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/de-brossa-a-portabella-i-de-portabella-a-guardiola-imatges-que-preferirien-no-fer-ho/>

DE BROSSA A PORTABELLA I DE PORTABELLA A GUARDIOLA: IMATGES QUE PREFERIRIEN NO FER-HO

Joan Burdeus

La poesia pot encendre la metxa de la revolució? A *Què és la literatura?*, **Jean-Paul Sartre** defensa que no: mentre que a la prosa li correspon estar "implicada", teixint la malla social i contribuint inevitablement a perpetuar-la o a transformar-la, la poesia és un refugi estètic de la realitat, una kantiana finalitat sense fi que només desplega el seu màxim potencial quan es despolititza del tot i es consagra a la bellesa. Sartre no hauria escrit el mateix si hagués conegut a una parella d'amics i poetes catalans, l'un, de la paraula, com ho fou **Joan Brossa**, l'altre, de la imatge, com encara ho és **Pere Portabella**.

La quarta sessió del cicle "Ens va fer Joan Brossa", comissariat per **Manel Guerrero**, va reunir **Pere Portabella** i **Ingrid Guardiola**, realitzadora i assagista que acaba de ser guardonada amb el Premi Serra d'Or amb l'obra [L'ull i la navalla](#). La sessió, que va tenir lloc a l'espai La Seca de la Fundació

Joan Brossa, havia de parlar de poesia, cinema i Brossa, que és el mateix que dir que acabaria versant, sobretot, de política. Això hauria complagut al poeta, que es va convertir en mentor estètic de Portabella quan tots dos eren veïns al carrer Balma fins al punt que va acabar col·laborant estretament amb el guió de la seva òpera prima *No compteu amb els dits*, un film en què la subversió formal del llenguatge cinematogràfic comercial està motivada per idees polítiques o, en altres paraules, la convicció que desvetllar una altra forma de mirar pot desvetllar una altra consciència de classe.

Guardiola va començar la sessió amb unes paraules de Brossa que ho resumeixen millor que res del que podríem dir nosaltres: “El cinema és l’art genuí del nostre temps. Ha influït enormement les altres arts, sobretot la novel·la i la poesia. Ens ha ensenyat a mirar; hem descobert parcel·les de la realitat que eren desateses i les hem valorades com correspon. També és cert que, a causa de la seva organització industrial, ha contribuït a popularitzar la mala literatura [...] Cal no oblidar que som a l’època de la imatge. Pel meu gust, potser falten poetes del cinema (ho són, per exemple, **André Delvaux** i, per què no?, **Steven Spielberg**)”. La cita flotava a l’aire perquè l’entomés el més gran poeta del cinema que ha donat la cultura catalana i que, per sort, estava a la sala.

Portabella encarna aquest cinema poètic que es defineix en oposició a les pràctiques del cinema institucional. Una selecció de negatives que apareixen durant la conversa: “Jo mai he escrit un guió”, “Jo no monto les meves pel·lícules” i “Jo no he fet mai un documental”. Ja se sap que els 90 anys són el millor moment vital per mobilitzar la retòrica d’enfant terrible –**Albert Serra**, que serà mencionat durant la sessió com un altre exemple de poeta del cinema, ho ha fet des dels inicis, però això és un altre tema-, i el cineasta la defensa sense gota d’ironia: en el cinema de Portabella, l’antinarrativitat, l’associació lliure d’idees i el flux poètic de les imatges no són una tècnica ni un recurs efectista, sinó una doctrina teològica. Quan el director barceloní explica el secret del seu mètode recorda a una mística explicant la seva poesia: és l’esperit del setè art que es manifesta a través seu, i això no s’ensenya a les escoles de cinema.

Guardiola, sempre amb un somriure burleta a la recambra facial, posa més distància amb ella mateixa però no té una teoria menys ambiciosa. Qui conegui els seus assajos audiovisuals o escrits, sap que la filosofia brossiana i portabelliana troba una deixeble i una renovació immillorables en la gironina quan escriu: “El problema no són les imatges sinó la mirada que s’hi projecta o que se’n deriva. Com fer de l’ecosistema mediàtic un lloc de producció, digestió i transformació del sentit i del sentir?”. Aquest problema de com despertar sensibilitat estètica, com fer que una sacsejada artística en les formes sacsegi el fons del discurs hegemònic i, finalment, les pràctiques socials, és el que interroga Guardiola a cada entrega del [Soy Cámara del CCCB](#). Al diàleg amb Portabella de seguida apareix el tema de les xarxes socials i Internet entesos com eines d’alienació massiva per via de la saturació d’imatges banals, contra el que Guardiola recomana reactivar “el poder de la imaginació de Brossa, la seva capacitat d’imaginar altres escenaris”.

Si la poesia pot salvar-nos, com és que, en paraules de Portabella, “ens trobem en una situació [política, social, humana] insostenible, insuportable”? Què podem fer per apoderar la imaginació que iniciarà un canvi de debò? El fil que uneix a Portabella i Guardiola és el d’un no poètic, la negativitat que s’enfronta a la voràgine neoliberal amb una interrupció estètica i política al mateix temps, que potser Brossa veuria en els finals de línia abruptes propis dels poemes, que fan un text s’hagi de llegir –mirar-, per força, amb uns altres ulls. Guardiola, que sempre parla de “convertir-nos en el negatiu del nostre temps”, va cloure la xerrada reivindicant la negativa a participar en un engranatge injust, l’obligació de “trencar la cadena d’ordres”. Per la seva banda, Portabella va explicar que, després d’un acte clandestí que havia compartit amb Brossa, es va trobar un andalús que havia col·laborat en la logística que li va dir “Coño, tu no eres Portabella? Caguen la leche, el otro día vi una película tuya, una cosa de la noche y, joder, me la puedes explicar?” Evidentment, Portabella va respondre amb un enfàtic “No”.

ara.cat

Dilluns, 8 d'abril de 2019

https://www.ara.cat/cultura/ARA-amistat-Brossa-Arnau-Puig_0_2211978860.html

L'ARA T'ACOSTA A L'AMISTAT ENTRE JOAN BROSSA I ARNAU PUIG

Agència

Filòsof i cofundador de Dau al Set, Arnau Puig publica a Comanegra el llibre 'Brossa: escamotejador i burleta', la seva visió d'un artista i amic, a qui va conèixer el 1942, sis anys abans de fundar junts el grup avantguardista que posaria llum a una etapa fosca de postguerra junt amb Joan Ponç, Antoni Tàpies, Modest Cuixart i Joan-Josep Tharrats. El llibre es pot aconseguir amb l'ARA els dies 13 i 14 d'abril per 9,90 euros.

Arnau Puig repassa la vida compartida amb Joan Brossa i les claus d'un geni polièdric. "A nosaltres, els que vivíem tancats a l'Espanya franquista, ens semblava que en Brossa reflectia perfectament la situació. Les impressions personals no valien res; només hi havia allò que et deien que havies de pensar; el món de la doctrina única i transcendental sorgida de la reacció més retrògrada contra tot el que fos llibertat i desenvolupament de la capacitat creativa; l'Espanya castradora i assassina de cossos i d'esperits que només permetia iniciatives si es tractava de fer negocis d'intercanvi, no d'expansió. Aquella Espanya temia l'expansió com el foc, i per això ens mantenien tancats, sense comunicació. La poètica i el teatre de Brossa corresponien a la frustrant realitat política en la qual ens trobàvem", diu al llibre.

Arnau Puig hi aborda el seu vessant humà des d'una mirada gens complaent, directa, irreverent. En una entrevista a l'ARA deia: "Va ser el meu amic, però ens vam barallar molt. La nostra relació no va ser plàcida. De paraula en les fotíem, i grosses, per interpretacions literàries i polítiques. Si li deies que Espriu estava bé, et deixava blau. Des del principi al final sempre va poder venir i jo sempre el vaig poder cridar". Des d'aquesta visió Puig explica que en la postguerra més dura ja troba les arrels de l'univers de Brossa: "Tenia un concepte rupturista respecte de l'entorn, conseqüència del seu passat recent i del dadaisme", afirma, abans d'enumerar dos eixos més: "Té un concepte surrealista de la creativitat, que no és descobrir la bellesa, sinó el que rabi de dins. Hi ha una altra cosa que no veig que s'hagi subratllat gaire i que crec que ara sí que s'ha de fer, la seva profunda catalanitat: va optar per tenir un coneixement profund del català, com si volgués buscar unes arrels que no falsifiquessin".

nuvol.com

Diumenge, 14 d'abril de 2019

<https://www.nuvol.com/entrevistes/sintonia-brossa-bordons-pedrals-si-us-plau/>

SINTONIA BROSSA-BORDONS-PEDRALS, SI US PLAU!

Ona Sallas Batlle

Era dilluns i a la Fundació Joan Brossa s'albirava una tarda de gaudi. L'especialista i vice-presidenta d'estudis de la Fundació, **Glòria Bordons**, i el poeta i recitador, **Josep Pedrals** ens oferien un dels diàlegs més entusiastes dels últims temps sobre Brossa. I és que el cicle **Ens va fer Joan Brossa** entomava la sisena sessió amb aquests dos noms de referència i proximitat, oferint un recorregut pels sonets i sextines que el poeta ens ha deixat publicats en 22 poemaris.

Què fa que Brossa no s'acabi mai? Pedrals llançava la pregunta, cap a l'inici del diàleg, amb el somriure i l'admiració particulars mentre Bordons assentia i afegia: "Brossa fa sonets i no n'acaba mai de fer". El poeta de l'avantguarda del segle XX s'inicià en aquesta forma poètica per culpa de J.V. Foix, recordava Bordons. Seguint els consells de Foix, arriba als sonets hipnagògics, agrupats al recull titulat *Poesia Rasa* (1970), llibre que comprèn *Fogall de sonets* (1943-48) o *Sonets de Caruixa* (1949), entre molts d'altres. Aquests esdevenen les primeres temptatives del poeta de voler amotllar les imatges hipnagògiques a la forma del sonet i com recorda Bordons, el poeta no en té mai prou.

De seguida arriba el trencament en el llenguatge, cap a la suma de sintagmes i amb un estil telegràfic i així ens arriben els sonets de Mercurial o Viltinença, publicats a *Càntir de Càntics*, o els sonets disminuïts de *Malviatge* l'any 1954, recollit a *Ball de sang*. El caràcter més experimental es comença a fer palès a l'obra brossiana i Pedrals, dilluns, ens n'oferia un bon tast.

No faltaren tampoc els sonets de caire polític com per exemple Llaor, que Brossa dedicà a l'atemptat de Carrero Blanco l'any 1973, i que encara avui el públic no pot sinó sentir la complicitat amb el poeta. Bordons recordava que també hi va haver lloc pels sonets amorosos amb l'ús d'un llenguatge més quotidià.

A banda del sonet, la tarda de dilluns ens va servir per recuperar algunes sextines de Brossa, l'altra forma poètica que situa el poeta en un lloc excepcional a partir dels anys setanta, amb un trencament formal i estilístic que busca els límits de l'expressió artística. Pedrals insistia en el retorn que Brossa feia a les coses, com el poeta no tancava molts dubtes i potser tenim encara aquest vast camí obert per seguir. Al mateix temps, Bordons destacava la investigació lingüística tan genuïna, amb l'expressió triada per a dir cada cosa.

La importància de recitar a Joan Brossa en veu alta es va fer palesa entre dues generacions –Bordons i Pedrals—, que reclamen amb força la pervivència d'una manera de fer i d'una manera de dir. Avui, immersos i perduts al segle XXI, penso que l'obra poètica de Joan Brossa és una peça clau per no trobar límits en la creació artística.

A vegades ens passa que trobem a faltar coses que no sabíem que trobàvem a faltar i, en canvi, són ben a prop. I és que l'aposta d'aquest diàleg Bordons-Pedrals va fer bullir l'olla amb un continuum de sonets i sextines en sintonia excepcional i una sensació d'haver re-tornat al poeta, de qui mai hem marxat.

La propera data del cicle Ens va fer Joan Brossa és el 20 de maig a les 19h de la tarda a la seu de la Fundació, amb **Pere Gimferrer** i **Maria Sevilla**. Jo, de vosaltres, no m'ho perdria!

vilaweb.cat

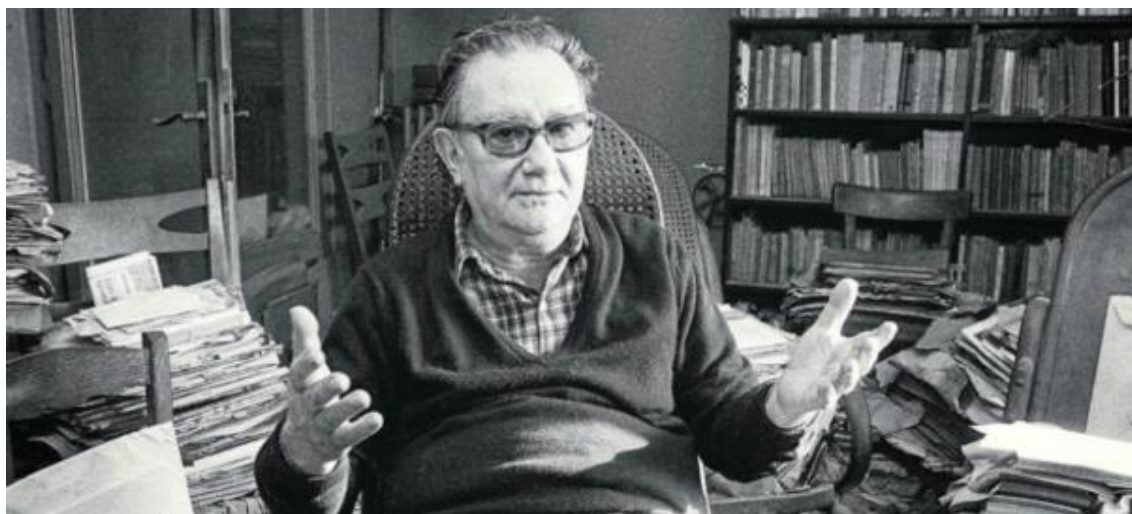
Diumenge, 14 d'abril de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/joan-brossa-joc-de-miralls/>

VIATGE AL CENTRE DE JOAN BROSSA, POETA, ESCAMOTEJADOR I BURLETA

Xavier Montanyà

En el marc de l'Any Brossa, Comanegra publica el llibre d'Arnau Puig 'Brossa, escamotejador i burleta' · El filòsof desmitifica l'artista, el desencripa, per mostrar el punt essencial del seu geni · Parlem, també, amb Manuel Guerrero, assagista i comissari de l'Any Brossa

Sovint sol passar que en les commemoracions anuals d'homenatge a un artista tot sona a repetitiu i podem acabar avorrint-lo, però el llibre d'Arnau Puig és una aportació important. Primer de tot perquè desmitifica el poeta i, alhora, ens el redescobreix amb una visió subjectiva, amena, íntima, profunda i reflexionada d'ell i la seva obra. L'assaig d'Arnau Puig ens obre camins per a explorar, convida a passejar amb ell pels camins que ha anat descobrint i descobreix encara.

No és un assaig tancat ni conclusiu en absolut. Obre portes i finestres perquè passi l'aire i el lector hi transiti amb els seus bagatges, incògnites i prejudicis. És un viatge al centre de Joan Brossa; retornar, repassar, tornar a visitar el paisatge i les idees que varen compartir durant tota la vida, amb més o menys punts de coincidència i de tensió

Puig obre el llibre amb una cita, 'només podem viure des de l'únic món que percebem' (Aristòtil, Kant, Husserl, Sartre), un pensament que ens obre la porta a un assaig per dins de Joan Brossa i de la seva realitat, aquella d'on venia i la realitat poètica que ell va construir. Alhora el llibre és la confluència subtil

de dues realitats, la de Puig i la de Brossa, immersos tots dos en el panorama trist, gris i sense esperança de la postguerra.

El filòsof ens dóna la clau per a obrir aquest bagul ple de Brosses, com diria Tabucchi, que és la vida, l'obra, el personatge i el seu temps. Un creador que va infinitament més enllà del tòpic de la 'poesia visual', més o menys punyent, radical i enginyosa. De 'endevinalles plàstiques', les qualifica Puig, que, per contra, subratlla que el seu amic era 'un poeta molt seriós, un poeta nat que vol aportar quelcom a la cultura tal com ell l'entén (per bé que, cal que ho reconeguem, fotent-se del mort i de qui el vetlla)'.

Els, cadascú per la seva banda, es pensaven, potser, que eren sols, però un dia es van trobar en aquella Barcelona vençuda i mísera de la postguerra. Les inquietuds els agermanaven, compartien lectures, projectes, idees. És molt bona la descripció que en fa, a partir d'ells, del laberint sense sortida dels anys quaranta i cinquanta. Brossa esdevé un personatge solitari, marginal, radical, alhora que es mostra molt intel·ligent, sensible i conversador, de més bon humor o de més mala llet, amb els pocs amics que van descobrint.

Brossa ha estat al front, on ha començat a escriure i, en perdre la guerra, s'ha vist obligat a repetir el servei militar com a càstig. Té una ferida de metralla en un ull. Perd la família, s'allunya de la mare, que s'ha casat amb un home ric, viu a casa d'una tieta, dorm fins tard i no s'afaita, tancat en la riquesa del seu món interior i l'efervescència del seu impuls creatiu. 'Quan Brossa torna a Barcelona no creu en res i, cosa que és pitjor, ho nega tot', escriu Puig.

Però té un bagatge anterior, tot i que Puig reconeix que en sap poc del Brossa d'abans de la guerra. No en parlaven. Ni de la seva vida familiar ni de les noies. Així i tot, cita unes declaracions de Brossa del 1968 que, segons ell, aclareixen o desencripten el Brossa jove, el d'abans de la guerra: 'Si no podia escriure, / als moments d'eufòria seria guerriller, / als de passivitat prestidigitador./ Ésser poeta inclou totes dues'.

Brossa, i no se sap ben bé per què, coneixia a fons tota la literatura catalana, especialment la poesia i el teatre. El seu pare era tramoista i ell, de ben petit, va recórrer amb ell moltes sales i va gaudir de molts muntatges. Coneixia a fons el teatre català, la poesia i les obres i idees de la segona avantguarda dels temps esborrats de la República. Brossa enllaça, a la seva peculiar manera, amb les arrels d'abans de la guerra. 'Tot era una mica enigmàtic i confús —escriu Puig—, per bé que ell era clar i net i s'hi veien coses "a sota de".'

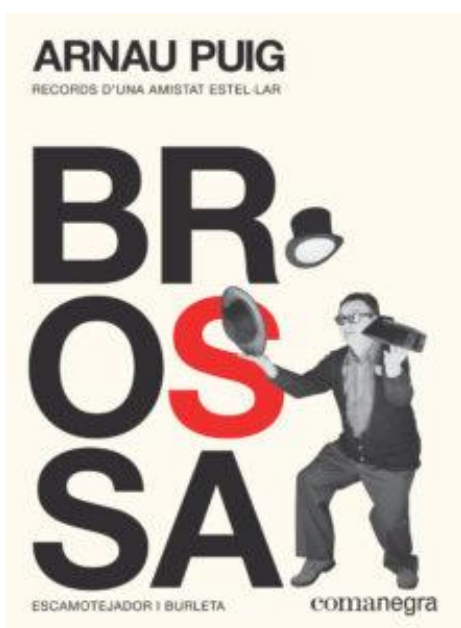

Els primers que Brossa contacta són J.V. Foix —'el poeta de Sarrià, pastisser, murri i oportunista'—, i el col·leccionista i barretaire Joan Prats. De les seves biblioteques i converses en traurà bon profit: L'Amic de les Arts, la Revista de Occidente, Salvat-Papasseit, el dadaisme, el surrealisme. Connecta amb les essències, però li manquen les persones. La guerra i l'exili han causat un buit generacional immens. I els qui han romàs són irreconoscibles o són muts. Com el poeta Sebastià Sánchez Juan, que s'havia fet censor, deia ell, per poder menjar.

Amb Puig caminem per aquella Barcelona raptada pel franquisme i l'església nacional-catòlica. Un desert cultural on a poc a poc, entre les 'deixalles i residus' de la postguerra, ells van fent petites troballes de grups minúsculs, gairebé clandestins, en sintonia amb ells. Van al Liceu i al Palau. Escenifiquen les obres en petit comitè. Brossa es va isolant, va entrant en la galàxia del llenguatge.

Un dels grans valors d'aquest llibre és la manera com ens descriu des de l'interior de les seves ments artístiques l'aspror d'un país culturalment mort i arrasat. I la manera com la flama feble però persistent del geni poètic torna a il·luminar els camins del laberint. Puig diu que explica què feien ells, sense saber on eren realment. Llegint aquest llibre m'ha vingut sovint al cap, com una música de fons, un aforisme de José Bergamín: 'El qui només cerca la sortida no entén el laberint i, encara que la trobi, sortirà sense haver-lo entès.'

En aquella societat hi ha un surrealisme que exalta el patiment, escriptors que vénen del falangisme que reten culte a l'autarquia i la mort, revistes que comencen en cercles universitaris del règim. Tanmateix, ells n'estan radicalment al marge, se senten surrealistes lliures, no reivindicatius. S'inicien en la pràctica de l'automatisme psíquic pur, sense censures; avancen vers un món nou, però tot és boirós. 'Un decret del general Franco —escriu Puig— ha anul·lat, ha esborrat la història autòctona anterior, malgrat que tu la recordis viva i activa.' Aquest és el drama que han d'afrontar.

Arnau Puig fa una reflexió brillant que defineix qui eren i on eren aquells dos naufrags perduts als anys quaranta i cinquanta: 'Si es vol, hom pot dir que érem l'altra cara d'un full de paper en una banda del qual hi havia els d'abans i en l'altra els d'ara. Per calc, per transparència, uns aspectes de l'acció es veuen tant d'un cantó com de l'altre, però la intenció, la dimensió, no hi té res a veure; es tracta de coincidències aparentment formals, però res més.'

I és així com, pàgina a pàgina, apareixeran Tàpies, Ponç, Dau al Set i, entre l'anàlisi i l'anècdota, entre la poesia i la realitat, o l'escamoteig i la burla, s'aniran trobant les claus que van forjar el caràcter radical, aïllat del context, d'un artista que volia 'desmuntar' les coordenades de la societat civil, que no en volia saber res i que finalment acabaria construint un món propi. Un llibre excel·lent per a entendre l'univers d'un joglar de la poesia que no es feia el marginal, sinó que s'hi sentia, i que amb el seu solipsisme va lliurar tota la vida al mot per dinamitzar-lo.

L'opinió de Manuel Guerrero, assagista i crític, especialista en Brossa

M'ha interessat tant el llibre que sento l'impuls de parlar-ne amb un dels grans especialistes en Brossa i la seva obra. Manuel Guerrero és assagista, crític i enguany comissari de l'any Brossa. A més de la relació personal i d'amistat amb el poeta, hi ha dedicat anys d'estudi i reflexió. Va ser l'impulsor i guionista del documentari *Joan Brossa per Joan Brossa* (1991), dirigit per Manuel Huerga i Toti Rovira, i comissari de l'exposició 'Joan Brossa, la revolta poètica' (2001) de la Fundació Joan Miró.

—Quin és el valor del llibre respecte de tot allò que sabem de Brossa i que n'ha estat publicat?

—No hi ha cap aproximació als primers anys creatius de Brossa que pugui comparar-se a la d'Arnau Puig en aquest llibre, de manera que es tracta d'un testimoni únic i indispensable per a entendre el primer Brossa i la seva evolució poètica, política i creativa.

—Què heu descobert de nou en el llibre?

—El nou llibre d'Arnau Puig permet de revisar amb profunditat els primers anys de la postguerra, quan Brossa comença la seva trajectòria poètica compartida amb ell en aventures que s'acaben formalitzant

com la revista *Algol* o, posteriorment, *Dau al Set*. Arnau Puig és dels darrers testimonis que poden parlar amb propietat i coneixement dels orígens creatius de Brossa, i en aquest sentit aquest llibre és un testimoni fonamental. Per bé que Puig ja havia escrit força sobre Brossa, sobre el seu teatre i l'època de *Dau al Set*, en aquest nou llibre fa un retrat més extens de la personalitat i del context personal, familiar i social del poeta en els anys de formació, creixement i consolidació de la seva obra.

—Hi ha aspectes nous o cap enfocament d'anàlisi de Brossa i la seva obra?

—Certament les opinions i reflexions d'Arnau Puig sobre Brossa eren conegudes i publicades, però no havia fet mai cap retrat tan complet del Brossa que va conèixer als anys quaranta i cinquanta i de la seva relació amb la família i amb el context cultural com en aquest nou llibre.

—Vós els coneixíeu tots dos. Com descriuríeu la relació Puig-Brossa?

—Ja al començament la relació de Joan Brossa i Arnau Puig va ser d'amistat profunda però alhora distanciada i conflictiva. Arnau Puig explica al final del nou llibre que encara es recorda del fet que deixés de dedicar-li un poema del llibre *Sonets de Caruixa*... Així que els desacords ja vénen de l'època de *Dau al Set*. Malgrat això es respectaven i es tractaven cordialment, però sempre amb una certa distància. Són dues personalitats fortes, amb interessos comuns que han fet camins diferents.

—Encarnen dues actituds diferents davant l'art i la vida?

—Efectivament. Puig i Brossa tenen actituds diferents respecte de la vida. Puig és més analític i reflexiu, mentre que Brossa és més intuïtiu i directe.

—Diu Puig que Brossa era una persona 'renyida' amb la realitat, que no era un artista de combat, sinó més aviat un escamotejador. Hi esteu d'acord? Com el veieu vós?

—Arnau Puig havia militat al partit comunista, Brossa no. Sempre havia mantingut les distàncies respecte de la militància política. Per això el retrat d'Arnau Puig a Brossa té a veure amb el fet que Brossa sempre anava a la seva, per lliure. S'havia mostrat pròxim al PSUC i a ERC en alguns poemes o llibres concrets, segons Puig, quan li havia convingut, però tendia a una actitud més llibertària. Això no vol dir que fos insolidari o totalment individualista, però sí que posava la seva mirada i els seus interessos personals per damunt de la resta de coses. Brossa, tal com explica molt bé Arnau Puig, anava per lliure i creava la seva pròpia realitat, indiferent molt sovint dels referents del moment o de la realitat tal com era descrita per la societat del seu temps. Brossa subverteix el llenguatge i la idea de realitat del moment i crea un llenguatge propi, un univers propi. El combat de Brossa no és al carrer o en la intervenció social, sinó en l'obra mateixa, en la transformació que opera en el llenguatge, en les formes poètiques.

Un sonet dedicat a Arnau Puig de punt final

Per acabar el llibre, Arnau Puig, de postres, ens ofereix —res millor— un sonet de Brossa del recull *Catalunya i selva* (1953-1954). 'Faci un sonet cada dia', li va aconsellar J.V.Foix. I li va fer cas. Aquest és el d'un dia dels anys cinquanta. L'autor ens diu que, en rellegir-lo ara, l'ha trobat 'excel·lent i molt abassegador, brossià en el llenguatge i profund en la dimensió suggerida'. Amb aquests versos us deixo.

EN NOSALTRES

«A Arnau Puig, amb amistat estel·lar.

Aquest circuit tenyeix la flamarada,
pura tenebra encresta la buidor
—la sent a les arrels qui la sent nada—;
rellampegueja al fum la qüestió:

Profunda cova deturant l'amplada,
quan el cervell reprèn la funció,
cadena aital no arriba a ser forjada
sinó dins el cervell del pensador.

El món és món, no hi ha cap altra guia,
i el pensament és un fenomen d'ell.
Oh solitud que no comprèn el dia!

Aigua lligada dins el sac més vell!
La terra no té cap filosofia:
No n'existeix enlloc, sinó al cervell.»

elperiodico.com

Diumenge, 14 d'abril de 2019

https://amp.elperiodico.com/es/ocio-y-cultura/20190414/cronica-laberint-striptease-escenari-brossa-7408148?_twitter_impression=true

'LABERINT STRIPTEASE': DESMONTANDO A BROSSA

Manuel Pérez i Muñoz

Existió una vez —eso cuentan— una Barcelona nocturna y canalla. Una ciudad que socializaba en cabarets de todo tipo, algunos mitificados como la Cúpula Venus o la Bodega Bohemia. Por aquellos escenarios — se dice— siempre anduvo Joan Brossa, babeando ante los desnudos de Christa Leem, teorizándolos hasta la categoría de arte supremo. En ese abundante corpus artístico se inspira 'Laberint striptease', espectáculo cabaretero y brossiano que dirige y espolea Roberto G. Alonso en el Escenari Brossa hasta el 12 de mayo.

Partiendo del libro '**Strip-tease i teatre irregular**' de mediados de los sesenta, Alonso se ha adentrado en una selva de géneros parateatrales, se ha impregnado de prosa, poesía y dramaturgia, ha insuflado vida, movimiento y música a objetos fetiche y estáticos poemas visuales, todo para sacar a pasear la parte más corrosiva y correosa del **universo Brossa**. Encargo heterodoxo en sentido y forma, el contenedor de cabaret se adapta como un guante de lentejuelas a la mano, lo sabe bien un director y coreógrafo que monta esporádicamente el casi secreto y selecto Cabaret 13 entre las cuevas de Poble Sec. Alonso —alternándose en alguna funciones con **Jordi Andújar**— se reserva el traje de MC clásico, maestro de ceremonias con accesos de ternura y nostalgia como cuando evoca los paisajes de su

juventud, las noches pasadas en el recién desaparecido Bar Cosmos rodeado de los referentes que atraviesan los números.

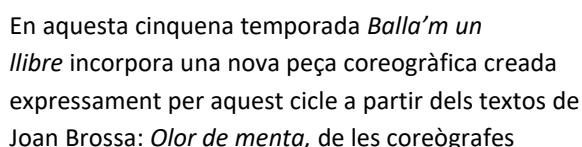
El resto de la compañía, y eso es fundamental para el cabaret, tiene entidad propia, sobretodo la presencia y naturalidad del multinstrumentista **Jordi Cornudella**, partenaire de Alonso en la mayor parte de escenas. Canta **Elena Martinell** y ponen cuerpo la stripteacista **Laura Marsal** y el saltimbanqui **Davo Marín**.

Y alerta, quien llamado por el título acuda buscando pit i cuixa quedará en parte decepcionado. Porque lo que se desnuda en el show es un Brossa lleno de aristas y capas creativas, una lectura bien pautaada que comienza desgranando lentamente, como en un striptease de sentidos, la poesía objetual, con juegos, disociaciones, ironía, fragmentación y sorpresa. ¿Han visto nunca ustedes un piano quitándose la “ropa”?

Anticlericalismo gamberro

Sube la tensión cuando se viste el tul de la crítica social, política —muy bien encajado el número de la urna en la que no se puede votar— y sobretodo la anticlerical, donde se quitan las prendas más gamberras. Hay en esa provocación mucho del original y menos del presente. Se echa en falta elevar la transgresión a lindares más actuales, o incluso mezclar Brossa con las parateatralidades híbridas del presente, como se hizo en parte en el cabaret que montó el Macba en el 2017 durante la gran exposición. Pero seguramente ese sería otro espectáculo, porque la virtud de '**Laberint striptease**' subyace en darnos una interpretación del universo brossiano nítida y concienzuda. Y así parece que lo agradecía el público el sábado, con entradas agotadas y ovación en pie.

L'edició d'aquest any incorpora una nova coreografia amb motiu de l'Any Brossa

A més de les 6 sessions dedicades a Brossa, *Balla'm un llibre* ha programat 15 sessions més del seu catàleg de coreografies interpretades en temporades anteriors sobre determinats títols literaris.

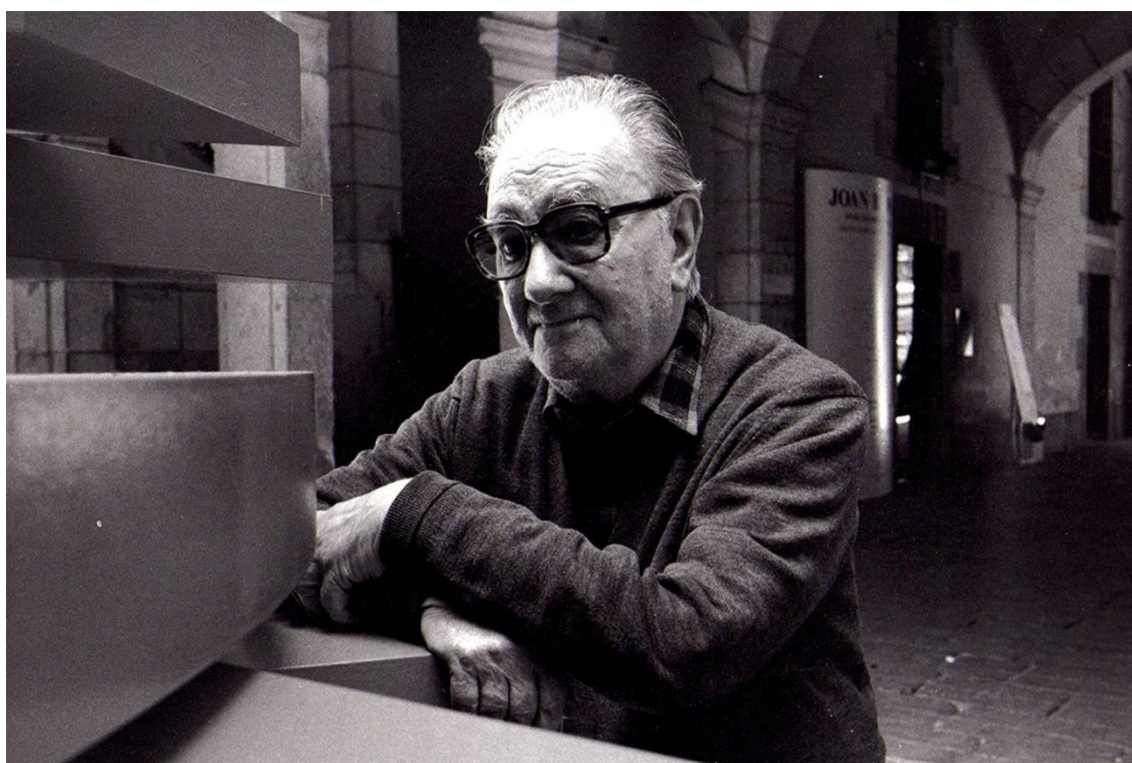
Diari Menorca

Dimarts, 16 d'abril de 2019

<https://artxipelag.com/converses/en-el-centenari-de-joan-brossa/>

EN EL CENTENARI DE JOAN BROSSA

L'illa inaudita

“La poesia és un fragment de la vida atrapat en una pàgina en blanc”. Per a Joan Brossa, el poema sostreu formes de la vida per conservar-les en els versos i, per tant, es manifesta a partir de la diversitat i la complexitat de l’existència, de l’interès per l’home, del compromís ètic i social, de tot allò que ens succeeix i que ens arriba, sempre a punt per ser dit en els mots precisos, en la forma múltiple i nova de l’art. Així, la seva obra és el fruit d’una exuberant dedicació a la poesia i a l’art des d’una radical contemporaneïtat mitjançant un procés continu d’investigació i d’experimentació de noves formes. Joan Brossa, amb una obra d’un volum i diversitat impressionants, representa de la manera més decidida l’avantguarda en la literatura catalana de la segona mitat del segle XX.

Vaig començar a llegir Joan Brossa a principis de la dècada dels 70, en el volum *Poesia Rasa* (Ariel, 1970), que aplegava els disset llibres que el poeta havia escrit des de 1943 a 1959. *Poesia rasa* va ser, de fet, la revelació d’un autor pràcticament desconegut que rompia amb els motllos de l’època i que duia a terme una aventura intel·lectual i estètica única durant els anys opressius de la dictadura amb un corpus que avança sempre fidel a ell mateix, a la llibertat creativa i al llenguatge més contemporani. A la

contracoberta del llibre, prologat pel professor Manuel Sacristán, es deia que “Joan Brossa és paradigma alhora d’avantguardisme i d’anacronisme: celebrat per uns, mentre d’altres li neguen el pa i la sal, és desconegut per a la majoria de lectors” i assenyalava el volum com un dels llibres fonamentals de la poesia catalana del segle XX. De fet, Brossa esdevindria un mestre de referència per als joves de la generació dels 70 que irrompien amb força en el panorama de la poesia catalana.

Fill d’un gravador, Joan Brossa va néixer en el si d’una família humil. Als 17 anys s’allistà a l’exèrcit republicà i serví en el front de Lleida durant la Guerra Civil. D’aquella època són els primers escrits, dedicats sobretot als seus companys, on ja es manifestaven els ideals catalanistes i d’esquerres que mantindria durant tota la vida. Després de la guerra es va veure obligat a fer el servei militar a Salamanca. Quan torna a Barcelona, treballa esporàdicament de gravador i de venedor de llibres prohibits. Aleshores comença a escriure poesia i coneix J.V. Foix i Joan Miró, les dues figures més significatives de l’avantguarda catalana. Brossa s’interessà pel surrealisme i n’adoptà les tècniques per elaborar el que anomenava imatges hipnagògiques que traslladà a la forma clàssica del sonet per influència de Foix. El 1947 va conèixer el filòsof Arnau Puig i l’artista Joan Ponç, amb els quals fundà la mítica revista “Dau al set”. En aquella època començà a escriure també l’obra teatral, que ell anomenava poesia escènica.

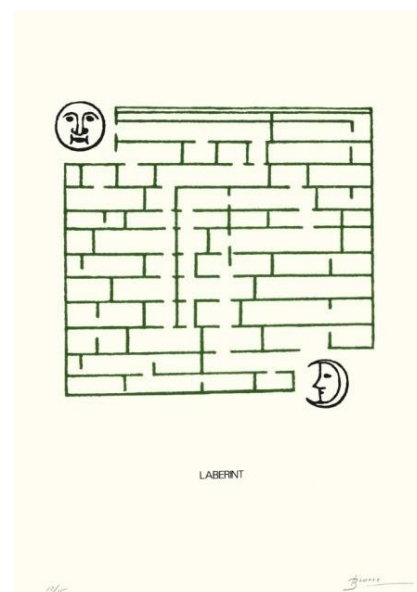
La poesia de Brossa, que no abandonaria mai l’experimentació en la seva obra, inicià un tomb important en la dècada dels 50 en lligar-se més a la realitat quotidiana i al compromís polític, a la vegada que investigava altres models mètrics com l’oda sàfica, forma en la qual arribà a produir deu llibres que destaquen per la denúncia de l’opressió i l’exhortació a la solidaritat, però que també inclouen temes com la poesia amorosa. Després, el poeta avançà cap l’essencialitat i la conceptualització i desenvolupà de manera notable la poesia visual i la creació plàstica, sense deixar de banda la poesia discursiva amb la investigació d’altres mètriques, com la sextina, una forma medieval que li permetia experimentar nous camins. La dècada de 1990 va ser la d’un ple reconeixement de Joan Brossa que va rebre importants guardons, com els premis Nacional de Cultura o de la Crítica. Brossa va morir a causa d’un accident domèstic quan se li preparaven una sèrie d’homenatges, entre els quals el nomenament de Doctor Honoris Causa per la UB que se li concedí a títol pòstum.

BROSSA I L'ÚLTIMA FONT DE SAVIESA

Tast editorial

«Un poeta és un mag i un mag ha de ser poeta perquè funcioni.» Joan Brossa va néixer a Barcelona el 1919, on va morir el 1998. A principis dels anys quaranta J.V.Foix li va aconsellar escriure sonets per canalitzar la seva creativitat i aconseguir un major domini formal del poema. Brossa va considerar els límits entre l'art i la literatura com una oportunitat per crear noves formes avantguardistes i originals. I bona mostra d'aquesta actitud vital i artística és la seva poesia visual: on acaba el poema i on comença l'art?

Amb motiu del centenari del naixement del poeta, dramaturg i artista autodidacta, i de la mà de la Fundació Joan Brossa, Nòrdica Libros publica *Poemes transgredits*, una selecció de 53 poemes i 30 poemes visuals. En fem un tast i escoltem l'entrevista a fons que li va fer Joaquín Soler Serrano l'any 1979.

—Explica'm, tu, què és el sol. —El sol.
—Explica'm què és la lluna. —La lluna.
—I per què en Pere plora amb desconsol?
—Perquè en sa vida no ha tingut fortuna.

—I les muntanyes què són? I els estels?
—No són més que els estels i les muntanyes.
—I aquestes canyes? I aquestes arrels?
—Doncs no són més que això: arrels i canyes.

—I aquesta taula? I aquest balancí?
I aquestes mans que fan l'ombra xinesa?
Digues: i el món? I l'home?
—Heus aquí
l'última forma de la saviesa:

Mira't a fons, afirma sempre el que és
i aprèn amb seny que no pots fer res més.

«Eco», *Sonets del vaitot* (1965-66), dins *Rua de llibres* (1964-1970), Barcelona: Ariel, 1980..

nuvol.com

Diumenge, 5 de maig de 2019

<https://www.nuvol.com/critica/de-lstriptease-de-joan-brossa-al-de-la-ribot/>

DE L'STRIPTEASE DE JOAN BROSSA AL DE LA RIBOT

Magda Polo i Pujadas

La setmana passada ens va visitar l'artista multidisciplinar la Ribot al Mercat de les Flors i al MACBA, amb la seva constel·lació d'accions, instal·lacions, performances i videoart. Feia set anys que la iniciadora de la Nova dansa a Espanya no estava artísticament a Barcelona i justament ho fa quan se celebra l'any Brossa.

Hi ha coses que passen quan han de passar. Després de l'estrena de *Panoramix*, vaig tenir l'ocasió de parlar amb ella de la seva obra i de les influències i relacions que l'havien nodrit al llarg de la seva carrera. Una de les meves preguntes va ser al voltant del poeta visual. Ella em va dir que quan era molt jove va enviar una carta al poeta expressant-li la seva admiració, però que no en va rebre mai cap resposta. No va ser fins al cap d'uns anys, quan ella ja era considerada una artista d'avantguarda, que es van conèixer personalment i van poder compartir les seves idees sobre l'accionisme artístic i les arts escèniques.

Tots dos, tant Brossa com La Ribot, cerquen, segons el meu punt de vista, l'essència poètica en l'acció i, en un determinat moment d'ambdues carreres artístiques, l'striptease -el diàleg del jo amb el seu propi cos que es despulla- els va facilitar una manera d'acostar-s'hi.

Després de la mort del dictador Franco comencen a proliferar a Espanya moltes pel·lícules de l'anomenat "cinema de destape". L'any 1976 el cinquanta per cent de les pel·lícules es correspon a aquest gènere; dos anys més tard aquestes pel·lícules ja eren etiquetades com a "S" (i més endavant, van passar a ser "X"). En el cinema postfranquista és habitual que s'exhibeixi un fort contingut eròtic, on apareixen de manera freqüent nus femenins i stripteases de les seves principals protagonistes. Anys abans només es podien veure aquest tipus de pel·lícules a Perpinyà i a Biarritz, on era habitual trobar-hi centenars d'autobusos i llargues cues d'espanyols esperant poder entrar i alimentar les seves fantasies eròtiques amb grans pantalles blanques observades per mirades lascives.

Com a contrapunt de tot això i en un to transgressor, Joan Brossa escrivia entre 1966 i 1967 cinquanta-sis accions teatrals publicades de manera conjunta el 1983 amb el títol *Del strip-tease al teatre irregular* (anteriorment, a l'any 1980 i al número dotze, van sortir publicats els textos *Strip-Tease & teatro irregular* la revista teatral madrilenya *Pipirijaina*). El poeta va assistir a una dotzena de sessions d'striptease a França. Tot i l'elevat nombre va esperar a explorar aquesta tècnica com a mitjà d'expressió després de sortir d'un striptease a Bordeus. No va ser fins al 1992 que es va representar una versió adaptada d'aquesta de l'obra de Brossa, *Strip-teases de butxaca*, per la Companyia Teatre de Nit a la sala Beckett de Barcelona. Curiosament el 1991 La Ribot crear el seu primer striptease *Socorro! Gloria!*, la primera obra que la consagraria com a artista radical de la dansa contemporània més avantguardista. Casualitats de la vida?

Segurament Brossa hauria trobat en La Ribot la seva striper ideal, però també va ser afortunat en trobar l'actriu -especialista en striptease- Christa Leem, la musa d'artistes i intel·lectuals dels anys 70, amb qui va ser molt aplaudit amb el seu *Estriptis català* al teatre Arnau del Paral·lel, on l'striper (antivedet) es despullava (lentament) i treia una carta (sempre era l'as de bastos) després de l'abandó de cada peça de roba fins a quedar-se completament nua amb una carta a l'esquena. Hem de recordar que Christa va convertir l'striptease en un acte diferencial, amb elegància, sensibilitat i sensualitat. I això a Brossa ja el va convèncer.

Amb els stripteases de La Ribot Brossa hauria compartit la idea que l'art és un revulsiu, que té un component crític, humorístic, irònic i transgressor, entre d'altres coses, per fer que el públic reflexioni sobre el que no s'està veient, sobre l'acció per l'acció. En despullar el cos tots dos artistes ens conviden a presenciar el fet de desvestir la paraula, el gest... i el cos és l'únic vehicle de comunicació. Un cos que desgrana metafòricament tot el que està condicionat per allò social que pesa en l'ànima del subjecte.

Despullar-se és un ritual. El ritual forma part de la trama i allò eròtic es transforma en un mitjà de reflexió sobre el cos i sobre la presència de la nuesa com a punt de partença de qualsevol acte de rebel·lia. Així, i amb aquesta intenció, concebia La Ribot *Socorro! Gloria!*, el preludi de les seves peces distingides i el començament del camí cap a la nova dansa contemporània (en un moment de l'striptease, i després de treure's un munt de roba, apareixen, a l'alçada del melic, unes sabates de puntes creant el dubte de si s'utilitzaran o no; però no s'utilitzen, es conserven només com a part de la memòria històrica del ballet). La repetició i la imprecisió, la naturalitat i la teatralitat es donen la mà dalt de l'escena per acostar-nos la veritat. La veritat poètica utilitza el cos en l'striptease amb tota la seva capacitat de seducció connotativa, ens suggereix una aprehensió de la realitat que se'n escapa per convidar-nos a desvestir la nostra pròpia mirada mirant. Ambdós artistes, Brossa i La Ribot, no només despullen un cos i eliminen allò superficial per anar al fons de les coses, per portar-nos més enllà de l'aparença, sinó que es despullen ells mateixos com a artistes. I reflexionant sobre això penso que segurament hauria pogut titular aquest article "Brossa i La Ribot 'al desnudo'".

nuvol.com

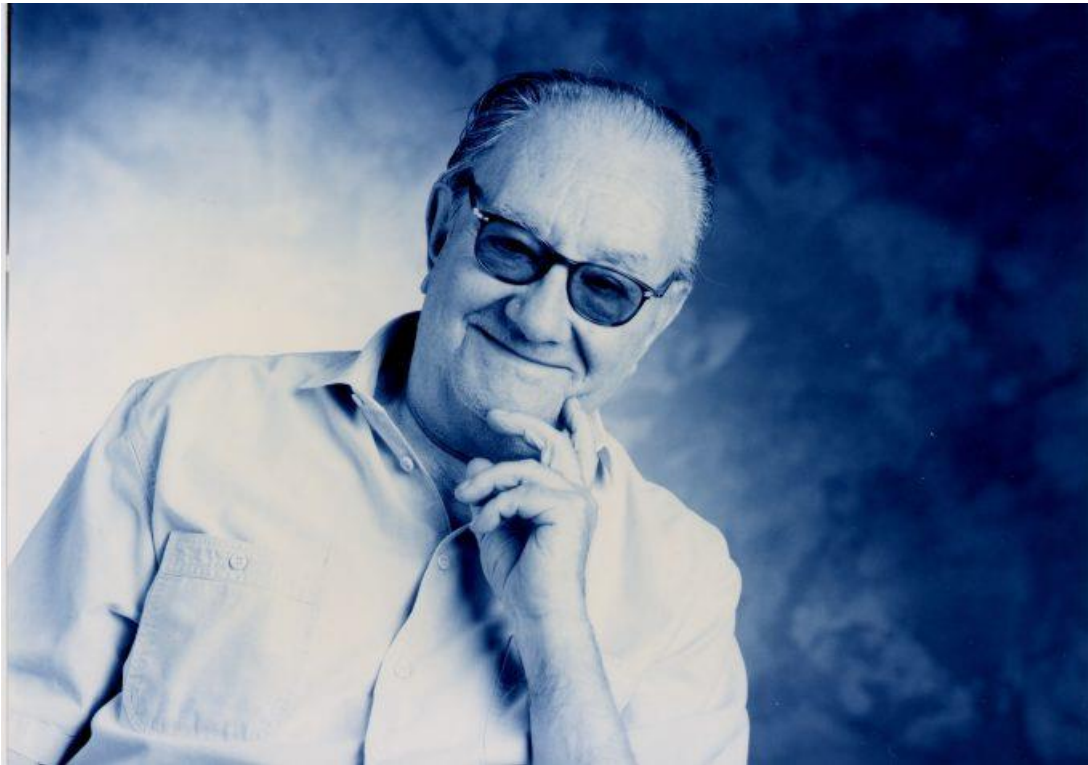
Diumenge, 5 de maig de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/tots-els-racons-de-la-poesia-experimental/>

TOTS ELS RACONS DE LA POESIA EXPERIMENTAL

Agència

[La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980](#), comissariada per Eduard Escoffet, és la nova exposició de la Fundació Joan Brossa i una de les activitats destacades del centenari del poeta català. Es tracta d'una de les exposicions més ambiciosos que s'han presentat en els últims anys a Europa dedicades a la poesia experimental, tant per l'abast geogràfic —inclou poetes de tots els racons d'Europa i d'Amèrica— com pel cronològic —més de tres dècades— i la quantitat de peces, més de 200.

Durant el segle xx la poesia s'expandeix a tots els àmbits creatius i conquereix els dominis de la imatge i el so sota la bandera de la llibertat. I Joan Brossa és sens dubte un dels autors que millor representa aquesta explosió de creativitat: un poeta que s'expressa en diversos formats —des de la poesia visual al teatre, passant pels poemes objecte, les sextines, els poemes transitables o el cinema— i que ho qüestiona tot, començant pel mateix llenguatge.

Entre 1946 i 1980, poetes de tots els racons d'Europa i Amèrica exploren **noves vies per fer dialogar la poesia amb les eines i els llenguatges del present**. És també en aquest període quan es multipliquen els grups, revistes, festivals i plataformes que acaben conformant una xarxa gairebé infinita que traspasa fronteres i que fa circular poemes visuals, concrets i sonors en tota mena de suports, sovint efímers i de baix cost. L'exposició se centra en tots aquests suports no només per mostrar les creacions d'aquests poetes sinó també per fer evident els mitjans d'intercanvi de l'època i mostrar textos teòrics que ajuden a entendre els plantejaments que hi ha al darrere d'aquesta vasta producció.

L'exposició s'inicia amb el **lletrisme**, el primer moviment d'avantguarda posterior a la Segona Guerra Mundial, que apostava per centrar-se en l'element mínim de l'escriptura: la lletra. Els lletristes, amb **Isidore Isou** al capdavant, es caracteritzen per una ingent producció teòrica i especulativa, per una expansió cap a tots els gèneres, fins i tot el cinema —*Le film est déjà commencé ?* (1951), de **Maurice Lemaître**, és un dels films fundacionals del moviment— i per una voluntat de transformació social i política. És, en certa manera, una frontissa entre les primeres i les segones avantguardes.

Un dels membres inicials del moviment lletrista, **François Dufrène**, fundarà l'ultralletrisme i es convertirà en un dels pioners de la **poesia sonora**. Aquest gènere, nascut de la mà d'**Henri Chopin** i **Bernard Heidsieck**, uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els límits del llibre. Chopin, a més, és l'editor de la revista *OU*, una revista en paper sovint acompanyada d'un disc i que suposa el primer altaveu de la poesia sonora internacional. Altres autors com **Brion Gysin** i **Paul de Vree** també destaquen en aquest gènere, no gaire diferent del text-sound, un gènere desenvolupat a Suècia per músics i poetes que feien servir l'estudi de gravació com a laboratori d'experimentació. La poesia sonora, doncs, afavoreix el canvi del llibre i el paper pel disc com a suport de difusió de la poesia, així com l'organització de festivals internacionals.

El moviment més internacional dels anys cinquanta i seixanta, però, serà la **poesia concreta**, que arriba a tots els racons del planeta gràcies a la seva voluntat d'assimilar els elements de la comunicació moderna, d'establir un contacte directe i ràpid amb el lector i de fer un retrat, sovint crític, de la realitat present. El llenguatge passa a tenir també un valor estètic i la disposició i la tipografia es converteixen en una nova sintaxi. El moviment neix simultàniament al Brasil i a Europa, de la mà del grup **Noigandres** (Augusto de Campos, Décio Pignatari i Haroldo de Campos) i **Eugen Gomringer** respectivament. A partir d'aquí s'hi afegeixen autors com **Franz Mon**, **Ferdinand Kriwet**, **Salette Tavares**, **Richard Kostelanetz**, **Ian Hamilton Finlay**, **Mathias Goeritz**, **John Furnival** i **Mary Ellen Solt**, entre molts altres. L'**espacialisme** de **Pierre i Ilse Garnier**, per la seva banda, aprofundeix justament en la idea d'entendre la pàgina com a espai on es poden moure les lletres i el text per trobar nous significats.

En tota aquesta galàxia, alguns personatges són summament importants, no només com a poetes sinó també com a agitadors i teòrics, com ara **Bob Cobbing**, **Fernando Millán**, **Edgardo Antonio Vigo** i **bpNichol**. Aquests agents sovint són també cabdals a l'hora de crear els espais de trobada i els canals d'intercanvi, una qüestió fonamental en aquest circuit. A Catalunya, més enllà de Brossa, destaquen els dos autors que el van acompanyar en l'exposició de poesia concreta de Lleida de 1971: **Guillem Viladot** i **Josep Iglésias del Marquet**; a la resta d'Espanya, el membre de **Zaj** **José Luis Castillejo**, **Elena Asins** i **Eduardo Escala**, a banda de molts altres autors que per raons d'espai han hagut de quedar fora. Amb el pas dels anys, la **poesia experimental** —per fer servir un terme més general— anirà alimentant el món de l'art, fins al punt que l'art conceptual, que domina la dècada de 1970, es pot entendre com una revolta poètica per desmaterialitzar l'art i apostar per canals i suports senzills i efectius, com ja estava fent la poesia.

L'exposició es divideix en **tres parts**. A la paret d'entrada, s'hi troben algunes de obres icòniques d'alguns dels autors més destacats: el mateix Brossa, Salette Tavares, Eugen Gomringer, Marcel

Broodthaers, Ronaldo Azeredo, Décio Pignatari i Felipe Boso. A la planta baixa hi ha el gruix del material, amb forma de bosc o constel·lació que es va expandint de manera laberíntica, i inclourà poemes de diversos autors coetanis de Brossa, revistes, documentació i obra original. A la planta superior, centrat en les aliances personals entre els poetes i en els espais de relació, hi haurà tot el material referent a revistes, antologies i festivals. Finalment i com a apèndix, la sala Fregoli acull el **Gabinet Brossa**, un espai dedicat únicament a Brossa que es podrà visitar durant tot l'any i que anirà canviant durant tot el temps que estigui obert.

Aquest projecte té un doble objectiu: **difondre la poesia experimental del segle XX al gran públic** i **ahora aportar nous elements de reflexió sobre el moviment** que actualment es troba en el centre dels interessos de bona part dels museus de tot el món. Així mateix, l'exposició també vol destacar el fet que el primer poema concret el va escriure Eugen Gomringer a Barcelona el 1951. De Gomringer a Brossa, doncs, es vol estendre i entendre tota aquesta constel·lació internacional de poetes que, després de la Segona Guerra Mundial, volen reconstruir el valor de la poesia amb unes formes obertes i experimentals que tenen en compte els canvis tecnològics i polítics i que volen traspasar tota mena de fronteres, començant per les nacionals i les lingüístiques. Es tracta d'autors que també volen trencar amb la idea de la poesia com a pràctica elitista o inaccessible.

L'exposició convida el visitant a perdre's en aquest bosc i explorar-ne els racons. També a resseguir els diversos lligams entre els poetes, que sovint treballaven en col·laboració malgrat els quilòmetres de distància i que creaven, editaven i teoritzaven alhora. L'exposició es vol fer ressò de tot aquest magma sense rutes predeterminades ni àmbits tancats, ja que un dels fets singulars de la poesia experimental és justament la llibertat de moviments, els múltiples nivells de relació entre els autors i la gran dificultat per establir caselles i definicions clares.

Mirades personals

Diverses persones d'àmbits com l'art i el disseny ens oferiran la seva mirada sobre l'exposició i els materials que s'hi poden veure. No es tracta de visites guiades habituals sinó d'aproximacions personals i diàlegs que permeten entendre l'abast de la poesia experimental més enllà de l'àmbit estricte de la literatura.

1 de juny: **Imma Prieto**, historiadora de l'art i comissària

15 de juny: **Óscar Guayabero**, paradissenyador i comissari

29 de juny: **David Bestué**, artista

7 de setembre: **Valentín Roma**, escriptor i comissari

21 de setembre: **Anna Pahissa**, especialista en publicacions d'artista

Coincidint amb la Nit dels Museus, el comissari oferirà una visita guiada nocturna a l'exposició. Serà el dissabte 18 de maig a les 22 h i amb entrada gratuïta.

Gabinet Brossa

Amb motiu de l'obertura d'aquesta exposició, la Fundació Joan Brossa presentarà un nou espai a la seva seu, el Gabinet Brossa, que acollirà una mostra permanent sobre Brossa que complementarà els materials de l'exposició i alhora donarà una visió completa de la creativitat del poeta. L'espai, a més, permetrà desenvolupar-hi activitats pedagògiques i petites accions. El Gabinet Brossa s'inaugurarà el mateix dia que l'exposició, el 16 de maig, i restarà obert com a mínim fins al final de l'Any Joan Brossa, tot i que la voluntat és que pugui continuar obert de manera permanent, ja que una de les peticions del públic que visita la Fundació és justament poder veure obra del poeta.

Situat en un espai entre l'Escenari Brossa i la Fundació (l'antiga sala Fregoli de l'Escenari Joan Brossa), serà un espai en transformació contínua, com proclamava el mateix Brossa: regularment s'hi faran canvis, amb la idea d'anar mostrant obres i materials diversos i anar obrint noves lectures. Serà, en altres paraules, una exposició permanentment variable al voltant de l'obra del polièdric poeta, amb poemes, obra gràfica, cartells, objectes i gravacions d'algunes accions.

eltemps.cat

Dilluns, 6 de maig de 2019

<https://www.eltemps.cat/article/7118/un-cabaret-alegre-i-irreverent>

UN CABARET ALEGRE I IRREVERENT

Francesc Foguet

Seduït pel món del *music-hall*, **Joan Brossa** va saber captar l'immens potencial creatiu de l'*striptease* més tradicional i, com li agradava de fer, el va convertir en l'eix d'algunes peces, recollides a *Striptease i teatre irregular*(1966-1967). Brossa va capgirar del dret i del revés la forma i el sentit de l'*striptease*. De manera sorprenent i crítica, el va dotar d'una categoria estètica nova, connotativa i transgressora. En va fer una recreació lliure que partia de les transformacions més inesperades i suggestives.

ub.edu

Dilluns, 6 de maig de 2019

<http://www.ub.edu/enxarxats/comenca-lembrossats-el-concurs-sobre-la-vida-i-lobra-de-joan-brossa.html>

COMENÇA L'EMBROSSATS, EL CONCURS SOBRE LA VIDA I L'OBRA DE JOAN BROSSA

XDL

The poster has a red background. At the top, the word 'embROSSats' is written in a large, white, stylized script font. Below it, the website 'www.ub.edu/sl/brossa' is written in a smaller, white, sans-serif font. Underneath the website, the hashtags '#AnyBrossa #embROSSats' are displayed in white. In the center is a black and white line drawing of Joan Brossa, an older man with glasses and a mustache, wearing a collared shirt. To the left of the portrait, the text 'El concurs de l'Any Joan Brossa a la Universitat de Barcelona' is written in white. To the right, it says 'Participa-hi, diverteix-te i guanya un paquet exclusiu Brossa!'. At the bottom left, there is a block of small white text: 'Hi col·laboren: Vicerectorat d'Estudiants i Política Lingüística, Xarxa de Dinamització Lingüística, Concurs: maig de 2019'. At the bottom center, the 'JOAN BROSSA' logo is shown. To its right is the 'UNIVERSITAT DE BARCELONA' logo with the text 'Serveis Lingüístics' underneath. On the far right, there is a circular gold seal that reads '101 ANYS EL CATALÀ BILINGÜE 30 ANYS BILINGÜE'.

Aquesta setmana comença l'**embROSSats**, un concurs dels Serveis Lingüístics i la Xarxa de Dinamització Lingüística adreçat a tota la comunitat UB. A través de preguntes tancades que cerquen el joc i l'humor, l'**embROSSats** donarà a conèixer detalls i curiositats de la vida i l'obra de Joan Brossa. Les preguntes, que s'aniran publicant durant tot el mes de maig, seran disponibles a l'adreça www.ub.edu/sl/brossa a partir de dimecres 8 de maig.

L'**embROSSats** està patrocinat pel Vicerectorat d'Estudiants i Política Lingüística.

D'aquesta manera, la UB se suma als actes de l'[Any Joan Brossa](#) 2019, en què es commemoren els 100 anys del naixement del poeta avantguardista català més important del segle XX.

Pàgina del concurs: www.ub.edu/sl/brossa/.

Us animem a participar-hi i a seguir el concurs a les xarxes socials amb l'etiqueta **#embROSSats**.

Bases del concurs: <http://www.ub.edu/enxarxats/bases-de-lembrossats.html>.

tarrega.tv

Dijous, 9 de maig de 2019

<https://www.tarrega.tv/2-2/>

LO PARDAL D'AGRAMUNT ACULL UNA EXPOSICIÓ DE VILADOT, BROSSA I IGLÉSIAS DEL MARQUET

admin

L'espai Lo Pardal d'Agramunt acull la mostra, que amb el nom de Poesia concreta, Joan Brossa, Josep Iglésias del Marquet i Guillem Viladot van oferir l'any 1971 a la sala d'exposicions la Petite Galerie de Lleida que era com una espurna d'art contemporani de final del franquisme. Va ser considerada la primera exposició de poesia concreta de l'estat espanyol. A la mostra també si poden veure llibres de poesia visual publicats per l'editorial Lo Pardal

Recuperar aquesta exposició ha estat una iniciativa de la Fundació Guillem Viladot que l'acollirà fins al 6 de juliol, del Museu Morera de Lleida on es podrà veure a la tardor i de la Fundació Brossa de Barcelona on també es podrà tornar a veure a partir de la primavera de l'any vinent.

ara.cat

Dimarts, 14 de maig de 2019

https://www.ara.cat/cultura/Mes-nenes-participaran-Cantania-Brossa_0_2233576814.html

MÉS DE 50.000 NENS PARTICIPARAN AL CANTÀNIA 'A DE BROSSA '

Agència

El projecte, a càrrec de L'Auditori, compta amb la música creada per Eduard Iniesta

L'Auditori de Barcelona celebra una nova edició del Cantània, titulada 'A de Brossa', que aplegarà més de 50.000 nens entre el 14 de maig i el 6 de juny a diferents llocs de Catalunya, Espanya i Portugal. L'edició d'aquest any del projecte musical liderat pel Servei Educatiu de L'Auditori comptarà amb música creada especialment per Eduard Iniesta a partir de poemes de Joan Brossa, de qui es commemora el centenari del naixement.

Per la Sala 1 Pau Casals de L'Auditori passaran, fins al 7 de juny, 28.800 nens de 615 escoles de tot el país. En paral·lel, per aprofundir en l'"experiència brossiana", durant els dies que se celebri el Cantània, el Foyer de L'Auditori acollirà una exposició amb poemes objecte i poemes visuals de Joan Brossa. També es farà a Mataró, el Vendrell, Figueres, Manresa i Vilafranca; i fora de Catalunya, a Saragossa, Burgos, Parla, Valladolid i Guimarães.

La història del Cantània d'aquest any, amb dramaturgia de Marta Gil, presenta la Blanca i la Bruna, que s'endinsen en l'univers del poeta Joan Brossa a través dels objectes i textos trobats en uns arxius foscos, a les catacumbes d'una biblioteca. La Blanca i la Bruna viatgen al món brossià de la màgia, el joc i les paraules gràcies a unes ulleres molt especials a través de les quals experimenten una nova mirada cap a elles mateixes i cap a la vida.

europapress.es

Dimecres, 15 de maig de 2019

https://amp.europapress.es/catalunya/noticia-poesia-experimental-centra-exposicion-mas-200-piezas-fundacio-brossa-20190515182355.html?_twitter_impression=true

LA POESÍA EXPERIMENTAL CENTRA UNA EXPOSICIÓN CON MÁS DE 200 PIEZAS EN LA FUNDACIÓ BROSSA

Europa Press

Repasa la obra del poeta desde 1946 hasta 1980

La poesía experimental en Europa y América entre 1946 y 1980 centra una exposición en la Fundació Joan Brossa dedicada al poeta durante sus años de trayectoria con motivo del centenario de su nacimiento con más de 200 piezas, ha informado la organización en un comunicado.

La exposición, 'La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980' comisiariada por Eduard Escoffet, abrirá al público desde este jueves y hasta el 29 de septiembre, y repasa las diversas tendencias de la poesía experimental en ambos continentes durante el mismo momento en el que Brossa desarrolló su lenguaje poético.

Tiene el objetivo de contextualizar la investigación poética sobre Brossa, "con una mirada amplia y necesariamente fragmentaria" de la galaxia de poetas que ensancharon el campo de la expresión poética.

La exhibición, de 1946 a 1980, arranca con la aparición en París del lettrismo, que organizó su primera actividad pública en enero de 1946, el inicio de una década, 1980, en la que Brossa comenzó a ser ampliamente reconocido.

Se trata de la aportación más importante de la fundación a la celebración del centenario del poeta y una de las exposiciones más destacadas de los últimos años dedicadas a la poesía experimental tanto por su alcance temporal como por número de piezas.

lavanguardia.com

Dimecres, 15 de maig de 2019

<https://www.lavanguardia.com/vida/20190515/462260414918/fundacion-brossa-recorre-en-exposicion-la-historia-de-la-poesia-experimental.html>

FUNDACIÓN BROSSA RECORRE EN EXPOSICIÓN LA HISTORIA DE LA POESÍA EXPERIMENTAL

EFE

Con el objetivo de contextualizar la búsqueda poética de Joan Brossa, la Fundación Brossa recorre en una amplia exposición de 200 piezas de autores europeos y americanos la evolución de la poesía experimental, desde 1946, cuando surge el letrismo en París, hasta los años 80.

La muestra, titulada "La red en el bosque" y comisariada por Eduard Escoffet, repasa las diversas tendencias de la poesía experimental y ofrece una mirada amplia y fragmentaria de la galaxia de poetas que ensancharon el campo de expresión poética e influyeron en el resto de ámbitos creativos.

Escoffet ha recordado este martes en la presentación que se trata de una de las exposiciones más ambiciosas que se han inaugurado en los últimos años en Europa dedicadas a la poesía experimental, "tanto por el alcance geográfico, como por el cronológico —más de tres décadas— y la cantidad de piezas.

Barcelona, 15 may (EFE).- Con el objetivo de contextualizar la búsqueda poética de Joan Brossa, la Fundación Brossa recorre en una amplia exposición de 200 piezas de autores europeos y americanos la evolución de la poesía experimental, desde 1946, cuando surge el letrismo en París, hasta los años 80.

La muestra, titulada "La red en el bosque" y comisariada por Eduard Escoffet, repasa las diversas tendencias de la poesía experimental y ofrece una mirada amplia y fragmentaria de la galaxia de poetas que ensancharon el campo de expresión poética e influyeron en el resto de ámbitos creativos.

Escoffet ha recordado este martes en la presentación que se trata de una de las exposiciones más ambiciosas que se han inaugurado en los últimos años en Europa dedicadas a la poesía experimental, "tanto por el alcance geográfico, como por el cronológico —más de tres décadas— y la cantidad de piezas.

Se trata de una escena, ha dicho Escoffet, tan difícil de acotar y tan vinculada a otros ámbitos como la experimentación sonora, las artes visuales y el diseño, que era necesario hacerla accesible al gran público a través de un montaje que, "más que explicar una historia, quiere facilitar que el público se pierda entre algunas de las muchas propuestas que revolucionaron la poesía del siglo XX y la acercaron a los instrumentos de comunicación presentes".

Entre 1946 y 1980, poetas de todos los rincones de Europa y América exploraron nuevas vías para hacer dialogar la poesía con los lenguajes del presente, y también en ese periodo se multiplicaron los grupos, revistas, festivales y plataformas que acabaron conformando una red casi infinita transfronteriza y que

hizo circular poemas visuales, concretos y sonoros en todo tipo de soportes, a menudo efímeros y de bajo coste.

La exposición se inicia con el letrismo, el primer movimiento de vanguardia posterior a la II Guerra Mundial, que apostaba por centrarse en el elemento mínimo de la escritura: la letra.

Los letristas, con Isidore Isou al frente, se caracterizaban por una ingente producción teórica y especulativa, por una expansión hacia todos los géneros, incluso el cine y por una voluntad de transformación social y política.

Uno de los miembros iniciales del movimiento letrista, François Dufrêne, fundó el ultraletrismo y se convirtió en uno de los pioneros de la poesía sonora, género nacido de la mano de Henri Chopin y Bernard Heidsieck, que unía experimentación vocal y tecnología para superar los límites del libro.

El movimiento más internacional de los años cincuenta y sesenta, fue la poesía concreta, que llegó a todos los rincones del planeta gracias a su voluntad de asimilar los elementos de la comunicación moderna, de establecer un contacto directo y rápido con el lector y de hacer un retrato, a menudo crítico, de la realidad presente, ha subrayado el comisario.

El movimiento nació simultáneamente en Brasil y Europa, de la mano del grupo Noigandres (Augusto de Campos, Décio Pignatari y Haroldo de Campos) y Eugen Gomringer, respectivamente.

A partir de aquí se añaden autores como Franz Mon, Ferdinand Kriwet, Salette Tavares, Richard Kostelanetz, Ian Hamilton Finlay, Mathias Goeritz, John Furnival o Mary Ellen Solt.

El espacialismo de Pierre e Ilse Garnier, por su parte, profundizaba en la idea de entender la página como espacio en el que se pueden mover las letras y el texto para dar nuevos significados.

La exposición se ocupa también de la escena local con los dos artistas catalanes que acompañaron a Brossa en la exposición de poesía concreta de Lleida de 1971: Guillem Viladot y Josep Iglésias del Marquet; y del resto de España se exhiben piezas del miembro de Zaj José Luis Castillejo, Elena Asins y Eduardo Escala.

En el recorrido expositivo se destaca el primer poema concreto, que fue escrito por Eugen Gomringer en Barcelona en 1951, en honor a las Ramblas.

En la Fundación Brossa se pueden contemplar algunas de las ediciones más importantes de la poesía experimental, como la "Caixa preta" (1975) y los "Poemóbiles" (1974) de Augusto de Campos; el libro "La caída del avión en el terreno baldío" (1967), de José Luis Castillejo, o los "Artefactos" de Nicanor Parra (1972).

También se exhiben diversos números de la revista-disco "Ou", de Henri Chopin; el poema-objeto "Maquinin" de la poeta portuguesa Salette Tavares; o los "Discos visuales" (1968), de Octavio Paz y Vicente Rojo.

ccma.cat/324

Dimecres, 15 de maig de 2019

<https://www.ccma.cat/324/la-fundacio-joan-brossa-estrena-la-mostra-la-xarxa-al-bosc-per-celebrar-el-centenari-del-poeta/noticia/2922259/>

LA FUNDACIÓ JOAN BROSSA ESTRENA LA MOSTRA 'LA XARXA AL BOSC' PER CELEBRAR EL CENTENARI DEL POETA

ACN Barcelona

La Fundació Joan Brossa estrena aquest dijous l'exposició 'La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980'. La mostra, que té Eduard Escoffet com a comissari, es podrà veure fins al 29 de setembre a la nova seu de la fundació, al carrer de la Seca de Barcelona. L'exhibició és una de les activitats destacades del centenari del poeta català i repassa les diverses tendències de la poesia experimental a Europa i Amèrica entre els anys 1946 i 1980, el mateix moment en què Brossa desenvolupa el seu llenguatge poètic, segons indiquen els responsables de la iniciativa. L'exposició inclou poetes d'arreu d'Europa i d'Amèrica, abasta més de tres dècades i presenta més de 200 peces.

Segons els impulsors de l'exposició es tracta d'un "esforç únic" per investigar aquesta escena, "tan difícil d'acotar i tan vinculada a altres àmbits com l'experimentació sonora, les arts visuals i el disseny", i "fer-la accessible al gran públic". L'exposició s'inicia amb el lletrisme, el primer moviment d'avantguarda posterior a la Segona Guerra Mundial que apostava per centrar-se en l'element mínim de l'escriptura, la lletra. Però també repassa el moviment "més internacional" dels anys cinquanta i seixanta, la poesia concreta.

Dimecres, 15 de maig de 2019

<https://surtdecasa.cat/barcelona/agenda/2019/exposicio-la-xarxa-al-bosc-joan-brossa-i-la-poesia-experimental-1946-1980/>

EXPOSICIÓ 'LA XARXA AL BOSC. JOAN BROSSA I LA POESIA EXPERIMENTAL, 1946-1980'

Agència

Exposició 'La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental', que repassa les diverses tendències de la poesia experimental a Europa i Amèrica entre els anys 1946 i 1980, el mateix moment en què Joan Brossa desenvolupa el seu llenguatge poètic. Serà un dels projectes més destacats de l'Any Brossa.

JOAN

BOB
COBBING,
FELIPE BOSO,
BPNICHOL,
ILSE I PIERRE
GARNIER,
EUGEN
GOMRINGER,
HENRI CHOPIN,
AUGUSTO DE CAMPOS,
BERNARD
HEIDSIECK,
BRION GYSIN,
MARCEL
BROODTHAERS,
FRANZ MON,
SALETTE TAVARES,
JUAN LUIS
MARTÍNEZ,
ALAIN
ARIAS-MISSON,
DÉCIO PIGNATARI,
FERNANDO MILLÁN,
ARRIGO
LORA-TOTINO,
AMANDA BERENGUER

I LA POESIA
I LA POESIA
I LA POESIA
I LA XARXA
LA POESIA
POESIA

EXPERI-
MENTAL,
EXPERI-
MENT-
AL,
AL,

BROSSA

BROSSA
BROSSA

BROSSA
BROSSA
BROSSA
BRO-
SSA

BOSC
BOSC

Amb l'objectiu de contextualitzar la recerca poètica de Brossa, 'La xarxa al bosc' vol oferir una mirada àmplia i necessàriament fragmentària de la galàxia de poetes que van eixamplar enormement el camp d'expressió poètica i van influir en la resta d'àmbits creatius. El període de l'exposició —de 1946 a 1980— ve determinat per l'aparició a París del lletrisme, que va organitzar la seva primera activitat pública el gener de 1946, i l'inici d'una dècada, la de 1980, en què Brossa començarà a ser àmpliament reconegut.

Horari: De dimarts a diumenge: de 16 a 21h

Comissari: Eduard Escoffet

Organitza: Fundació Joan Brossa amb el suport de: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Institució de les Lletres catalanes, Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona.

Dijous, 16 de maig de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/exposicio-poesia-experimental-brossa/>

EL PLAT FORT DE L'ANY BROSSA: 'LA XARXA AL BOSC', UNA EXPOSICIÓ SOBRE LA POESIA EXPERIMENTAL

Redacció

És una de les mostres més ambicioses que s'han presentat aquests darrers anys a Europa dedicades a aquest àmbit

S'acaba d'inaugurar a la Seca, la nova seu barcelonina de la Fundació Joan Brossa, l'exposició '[La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental](#)'. S'hi repassen les tendències de la poesia experimental a Europa i Amèrica entre els anys 1946 i 1980, quan Joan Brossa desenvolupava el seu llenguatge poètic. S'ha organitzat amb motiu del centenari del poeta i és un dels projectes destacats de l'**Any Joan Brossa**. Coordinada per Eduard Escoffet, es podrà veure fins el 29 de setembre.

Amb l'objectiu de contextualitzar la recerca poètica de Brossa, 'La xarxa al bosc' vol oferir una mirada àmplia i necessàriament fragmentària de la galàxia de poetes que van eixamplar el camp d'expressió poètica i van influir en la resta d'àmbits creatius. El període de l'exposició és determinat per l'aparició del lletrisme a París, que va organitzar la primera activitat pública el gener del 1946, i pel començament d'una dècada, la de 1980, en què Brossa va començar a ser àmpliament reconegut.

És una de les exposicions més ambicioses que s'han presentat aquests últims anys a Europa dedicades a la poesia experimental, tant per l'abast geogràfic—inclou poetes de tots els racons d'Europa i d'Amèrica— com pel cronològic—més de tres dècades— i la quantitat de peces—més de dues-centes. Un

esforç únic per a capbussar-se en aquesta escena, tan difícil de delimitar i tan vinculada a uns altres àmbits, com ara l'experimentació sonora, les arts visuals i el disseny.

L'exposició es divideix en tres parts. A la paret d'entrada, hi ha obres icòniques d'alguns dels autors més destacats: Brossa mateix, **Salette Tavares, Eugen Gomringer, Marcel Broodthaers, Ronaldo Azeredo, Décio Pignatari i Felipe Boso**. A la planta baixa hi ha el gruix del material, en forma de bosc o constel·lació que es va expandint de manera laberíntica. Aquesta part inclou poemes de diversos autors coetanis de Brossa, revistes, documentació i obra original. La planta superior se centra en les aliances personals entre els poetes i en els espais de relació hi ha tot el material referit a revistes, antologies i festivals. Finalment, com a apèndix, a la sala Fregoli es pot veure el **Gabinet Brossa**, dedicat únicament a ell, que es pot visitar durant tot l'any.

Aquest projecte té un doble objectiu: difondre la poesia experimental del segle XX entre el gran públic i, alhora, aportar nous elements de reflexió sobre el moviment que avui és al centre dels interessos de bona part dels museus de tot el món. Així mateix, l'exposició vol destacar el fet que el primer poema concret el va escriure Eugen Gomringer a Barcelona el 1951. De Gomringer a Brossa es vol estendre i entendre tota aquesta constel·lació internacional de poetes que, després de la Segona Guerra Mundial, van voler reconstruir el valor de la poesia amb unes formes obertes i experimentals que tenien en compte els canvis tecnològics i polítics i que volien traspasar tota mena de fronteres. Autors que també volien abandonar la idea de la poesia com a pràctica elitista o inaccessible.

elpais.com

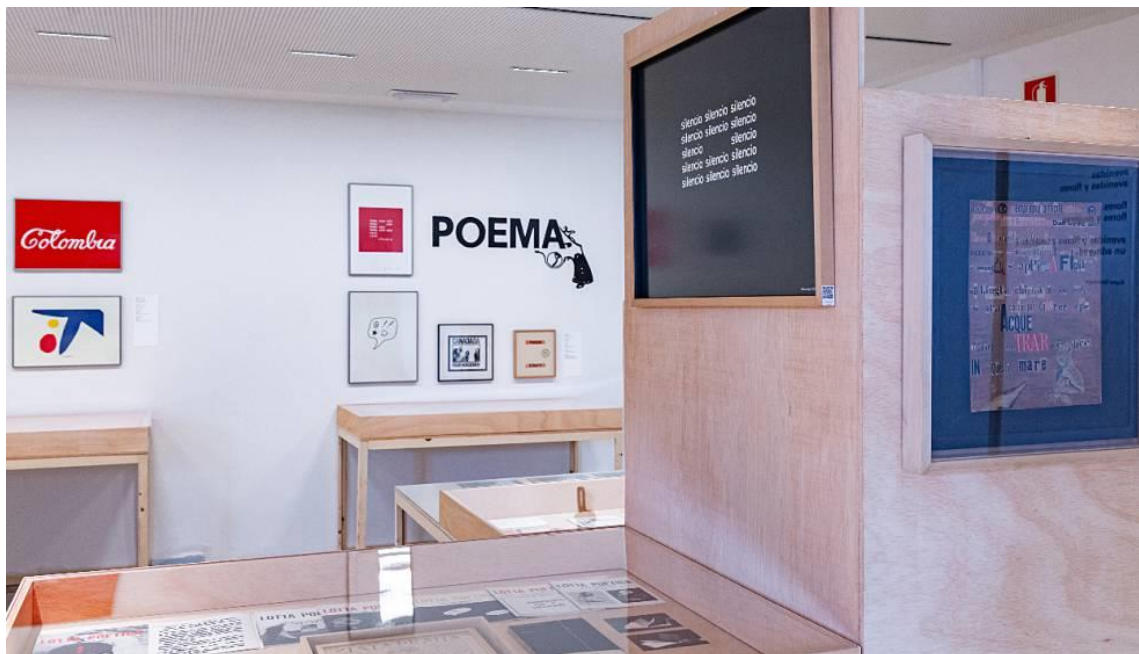
Dijous, 16 de maig de 2019

https://elpais.com/ccaa/2019/05/15/catalunya/1557935212_355422.amp.html

BROSSA, EN EL BOSQUE EXPERIMENTAL

Carles Geli

Una muestra en la fundación del poeta enmarca su obra en la red de rompedoras tendencias poéticas entre 1946 y 1980

Joan Brossa pone hacia abajo una A mayúscula y sí, recuerda a lo que bautiza: *Cap de bou* (1982). Felipe Boso, entre 1966 y 1978, atrapa la misma vocal, más futurista, le añade otras por los laterales y acaba convirtiéndolo, dice, en *A de águilas*. El catalán cogerá, en otro de sus poemas, una *i* minúscula, a la que corona con un punto y un acento a la vez, mientras el brasileño atraparé la palabra *lluvia* y el punto de la *i* lo depositará en el suelo, como si fuera una gota. Poesía visual; con estrategias muy parejas, en efecto, pero la verdad es que Brossa y Boso (casi sus apellidos otro juego) no se conocían físicamente, distanciados 8.301 kilómetros, y apenas se habían intercambiado correspondencia. Más que influencias, pues, son coincidencias, que se repiten en una tupida constelación de nombres y países, de Suecia a EEUU, de Francia a Alemania, de Barcelona a Italia, en la exposición *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980*, la apuesta de la [fundación del poeta](#) en su nueva sede de La Seca de Barcelona para el año del [centenario del nacimiento del multifacético creador](#).

Con más de 200 piezas, de discos y viejos *cassettes* a postales, de poemas-objeto a ediciones troqueladas, la muestra está llena de rarezas conceptuales que permiten colocar casi misteriosamente a

Brossa en la constelación de los rompedores cambios que se están dando en la poesía experimental en medio mundo mientras el autor de *Sonets de Caruixa* está trabajando, sin salir de casa como quien dice, en lo que será su obra, removiendo la poesía visual, el teatro, los poemas-objeto y los transitaibles, las sextinas o el cine.

Como la Segunda Guerra Mundial lo dinamitó todo, hizo lo propio con las formas literarias. Y la primera vanguardia que surge será el *letrismo*, que se pondrá a jugar con su minimalista esencia, en formas y texturas: la letra. Y ahí está un disco de 45 rpm., *Le lettrisme*, de Maurice Lemaître, editado por la multinacional Columbia, o ejemplares de la revista *OU*, dirigida por Henri Chopin, primer altavoz de la poesía sonora internacional y que solía incorporar un disco. Por ahí están algunos de los *Poemes habitables* de Brossa. “Habían cosas tuyas que siempre habían parecido como ocurrencias, pero en ese contexto cobran todo su sentido”, lanza Eduard Escoffet, comisario de una muestra que en buena parte se ha nutrido de su propio archivo, así como del de Manuel Guerrero, comisario del Any Brossa.

Un tono y un retrato aún más crítico de la realidad, con un contacto muy directo y rápido con el lector, lo conformó el movimiento más internacional de los años 50 y 60, la poesía concreta, nacida a la vez en Brasil y en Europa. Juegan ahí la página en blanco y las composiciones inversoímiles a partir de la máquina de escribir. La poesía se hace con los mínimos elementos y las estrategias de la comunicación de masas. Y así asoman poemas con seis patas de Salette Tavares, *Aranha* (1963), o la mínima expresión del boliviano Eugen Gomringer para su poema sobre la Rambla barcelonesa. “*Avenidas / avenidas y flores / flores / flores y mujeres / avenidas y flores y mujeres y / un admirador*”. Brossa irá con su propuesta *Poema* que acaba con la culata de una pistola y, no muy lejos en el espacio y el tiempo, el colombiano Antonio Caro con Colombia escrita con la grafía y el logotipo de Coca-Cola...

“No sabemos las vías de comunicación entre ellos; en muchos casos, no hay; en la mayoría es por correo”, sostiene Escoffet ante ejemplares de revistas francesas, también de la italiana *Lotte poetica...*, “pero perciben y conviven confluencias a pesar de no conocerse o tratarse poco”, enmarca en la que es una de las primeras grandes muestras de este fenómeno realizadas en Europa surgida del centro de estudios de la propia Fundació Brossa.

Para el caso del poeta catalán, le sirven en parte las antenas de sus colegas Guillem Viladot y, sobre todo, Josep Iglesias del Marquet: los tres estuvieron en la exposición de la poesía concreta de Lleida de 1971, nueve años antes de que Brossa empiece a ser ya ampliamente reconocido. Periodista también, Iglesias del Marquet fue profesor en EEUU y osciló entre el informalismo y el pop. Si del Viladot farmacéutico y psicólogo pueden apreciarse primeras ediciones de sus *Poemes de la incomunicació*, del otro hay una pequeña selección de las casi dos

centenares de postales que, transformadas por él en *collages*, fue enviando entre 1964 y 1966 a su mujer Paulina Colomer desde EEUU. “Cuando regresó, el cartero nos preguntó que qué había pasado con esas cosas tan raras y divertidas”, recordaba ayer la viuda del poeta. Están junto a las también postales de los *Artefactos* de Nicanor Parra o a la famosa *Baralla irregular* de Brossa (los naipes españoles retocados por el poeta). Y no muy lejos de los *Poemóviles*, del brasileño Augusto de Campos o la *Bombeta-poema*, la bombilla de Brossa.

Acaba la muestra con portadas de diez vinilos de poesía sonora de medio mundo y una selección de antologías de poesía experimental. ¿Qué ha quedado de todo ello? Para Escoffet, fue “gente que se avanzó mucho a su tiempo y su huella se puede reseguir en la música o en el diseño; en su época su impacto fue difícil de digerir, bajaron la poesía del pedestal, pero hoy los *millennials* los entenderán perfectamente”.

elnacional.cat

Dissabte, 18 de maig de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/fundacio-joan-brossa-exposicio_385603_102_amp.html?_twitter_impression=true

LA XARXA I EL BOSC, LA POESIA EXPERIMENTAL PROTAGONISTA DE LA GRAN MOSTRA DE L'ANY BROSSA

Joan Safont

La Fundació Joan Brossa acaba de presentar *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980*, la gran aposta expositiva de la institució en l'any del centenari del poeta, a qui es vincular amb els grans moviments de la poesia experimental europea i nord-americana que es van desenvolupar en paral·lel als seus anys de descoberta del seu propi llenguatge poètic. Com explica el president de la Fundació **Vicenç Altaió**, amb aquesta ambiciosa mostra, que inclou tres dècades, poetes d'arreu del món i més de dues-centes obres, la Fundació "vol situar Brossa en el context de crisi de la paraula i d'emergència de les segones avantguardes que es va produir després de la II Guerra Mundial".

Una xarxa de poetes que forma un bosc espès

La mostra que permet fer "un recorregut per tots els moviments de la poesia experimental i la investigació poètica de l'època", tal com ha destacat el comissari de l'Any Brossa Manuel Guerrero, està comissariada per **Eduard Escoffet** (Barcelona, 1979), membre de la nova generació de poetes que se senten hereus de Brossa de qui Altaió n'ha destacat la importància de la continuïtat. Escoffet ha definit la seva tasca com una "bogeria important" que l'ha dut a estudiar i aprofundir en tots aquests moviments poètics, d'entre els qual emergeix la figura de Joan Brossa, qui malgrat l'aïllament internacional de l'estat espanyol, va saber anar més enllà i ser present a les xarxes internacionals de poetes que van intercanviar idees i materials, fins a formar un bosc espès. Una galàxia de poetes experimentals en els que destaquen els catalans **Guillem Viladot** i **Josep Iglésias del Marquet**, de qui s'exposa una selecció d'unes sorprenents postals americanes -a cavall del collage i el pop art- que enviava a la seva futura esposa -present a la presentació a la premsa de la mostra- durant una estada als Estats Units.

Del lletrisme a la crisi dels any 80

L'exposició, formada per obres originals, cartells, postals, revistes, textos, etc. que van des l'emergència del lletrisme, a l'entorn de gener de 1946, fins l'any 1980, quan Brossa ja té un gran reconeixement i comença a canviar el seu llenguatge, en paral·lel a una crisi de l'experimentació poètica. Entre aquestes dues dates, l'exposició repassa la influència de la poesia concreta, la poesia sonora, l'especialisme o els moviments de ruptura estètico-política, com els que encapçalava la revista italiana Lotta Poetica. Precisament, l'exposició, estructurada en tres espais, té una presència destacada de publicacions, originals i edicions d'autors com Maurice Lemaître, Henri Chopin, Bernard Heidsieck, Salette Tavares, Edgardo Antonio Vigo, Eugen Gomringer, Elena Asins Nicanor Parra, Octavio Paz o els catalans Viladot, Iglésias i Brossa.

L'exposició permet descobrir similituds i coincidències en obres que es van desenvolupar en paral·lel i sense connexió aparent. Per exemple, en l'*A de àguila*, de Felipe Bosso, i el *Cap de bou* de Brossa -fet amb una A invertida- o en l'obra *Novel·la*, d'Antoni Tàpies i Joan Brossa -que utilitza certificats, carnets d'identitat- com *La nueva novel·la*, del xilè Juan Luís Martínez.

lavanguardia.com

Diumenge, 19 de maig de 2019

https://www.lavanguardia.com/encatala/20190519/462334627818/any-brossa-poesia-experimental-poesia-visual-joan-brossa.html?facet=amp&_twitter_impression=true/

UN POEMA EN UNA LLETRA

Magí Camps

Exposició 'La xarxa al bosc', la poesia experimental de Brossa i els seus contemporanis

Tot va començar amb una lletra. Després de la Segona Guerra Mundial, al gener del 1946, París va ser testimoni de la primera activitat pública del lletrisme, “un moviment poètic que es basa en la lletra com a element mínim del llenguatge”. Així ho va definir el poeta Eduard Escoffet, en la presentació als mitjans de l'exposició *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980*, a la Fundació Joan Brossa, del carrer de la Seca del barri del Born de Barcelona.

Tant Escoffet, el comissari de l'exposició, com Manuel Guerrero, comissari de l'any Brossa, i Vicenç Altaió, president de la fundació, van coincidir a afirmar que es tracta d'una de les mostres més importants organitzades sobre aquest període i de les més destacades de l'any Brossa.

Dos centenars d'obres del lletrisme, la poesia sonora i la poesia concreta omplen la Fundació Joan Brossa

Guerrero va voler remarcar el context internacional de l'exposició, amb peces emblemàtiques d'Europa i Amèrica, “gràcies al treball de molts anys d'Escoffet”. No són mestres i deixebles, no són influències de

Brossa o cap a Brossa; “més que d’influències, hem de parlar de concurrències”, va afirmar Altaió, d’unes obres que abasten el lletrisme, la poesia sonora i la poesia concreta, i que arriben fins al 1980, quan Brossa ja havia adquirit el reconeixement públic.

Escoffet va definir Brossa com “un autor polièdric que, tot i l’aïllament que es vivia a Espanya, va saber connectar amb el corrent internacional”. A l’època, les xarxes socials eren el correu postal, que transportava revistes d’un país a un altre i d’aquesta manera els poetes coneixien el que s’estava fent en altres indrets. Per això s’hi exposen les col·leccions completes de les revistes d’Edgardo Antonio Vigo *Hexágono '71* i *Diagonal Cero*, la que va publicar el “Manifiesto del espacialismo”, per posar-ne un exemple. “Eren poetes que no exposaven, sinó que intercanviaven revistes, postals, materials de baix cost en definitiva”, va puntualitzar Escoffet.

Amb obres procedents de diversos museus, a l’exposició s’hi mostren peces de Bob Cobbing, Alain Arias-Misson, Isidore Isou, Ernst Jandl, Felipe Boso, Eugen Gomringer, Henri Chopin, Bernard Heidsieck, Marcel Broodthaers, Paul de Vree i Antonio Caro; també d’Elena Asins, Carles Hac Mor i Biel Mesquida; els *Discos visuales* d’Octavio Paz i Vicente Rojo; els *Artefactos* de Nicanor Parra...

Brossa va coincidir amb els també poetes Guillem Viladot i Josep Iglésias del Marquet –periodista de *La Vanguardia* els últims anys de la seva vida– en la poesia concreta. D’Iglésias del Marquet s’hi exposen algunes de les 200 postals fetes per ell que enviava a la seva dona des de Nord-amèrica, en els períodes que hi va treballar. La vídua, que era a la presentació, va recordar que la cartera també se les mirava i que les va trobar a faltar quan el poeta i periodista va tornar a Barcelona.

A l’espai de la Fundació Brossa, els dos centenars de peces ocupen les dues plantes i es podrà visitar fins al 29 de setembre.

També s’hi faran visites guiades pel comissari i unes altres amb mirades personals d’Imma Prieto, Óscar Guayabero, David Bestué, Valentín Roma i Anna Pahissa.

Més Brossa als llibres

L’any Brossa és un reflex de la personalitat de l’artista: exposicions, recitals de poesia, llibres... De moment, des del 19 de gener, data del centenari, ja se n’han publicat tres llibres. El primer a arribar a les llibreries ha estat el dels *Poemes transgredits*, una aposta de l’editorial madrilenya Nòrdica Libros, que en una edició de qualitat reproduceix els poemes visuals de la col·lecció del Macba, acompanyats de textos de Glòria Bordons, vicepresidenta de la Fundació Joan Brossa, i de Manuel Guerrero, comissari de l’any.

Alhora, l'editorial Comanegra ha publicat *Brossa, escamotejador i burleta. Records d'una amistat estel·lar*, del sociòleg Arnau Puig, un dels impulsors de l'avantguardisme català, que presenta una anàlisi propera a l'home i la seva obra.

El tercer ha estat *El saltamartí*, que va ser publicat per primera vegada el 1968 i que ara, mig segle després, Proa recupera per a l'ocasió, amb pròleg de Pere Gimferrer.

ara.cat

Dimarts, 21 de maig de 2019

https://llegim.ara.cat/actualitat/Poesia-experimental-apta-millennials_0_2238376142.html?utm_medium=social&utm_source=twitter&utm_campaign=ara

POESIA EXPERIMENTAL APTA PER A MIL·LENNIALS

Jordi Nopca

‘La xarxa al bosc’ posa en relació l’obra de Joan Brossa amb el context europeu i americà entre el 1946 i el 1980

Un percentatge considerable dels lectors de poesia contemporanis no estan gaire familiaritzats amb la poesia concreta ni la sonora, i tampoc amb conceptes com lletrisme i textualisme. Potser ha arribat el moment de recuperar l'hàbit de llegir sense prejudicis ni constriccions: aquest és un dels objectius de l'exposició *La xarxa al bosc*, que es pot visitar a la Fundació Joan Brossa fins al 29 de setembre i que ha estat comissariada per un dels grans estudiosos de la poesia experimental, Eduard Escoffet. “La meua teoria és que tots aquests moviments que a les dècades dels 80 i dels 90 es van posar en dubte, ara es revaloritzen si tenim en compte el paper dels mitjans de comunicació i eines com les xarxes socials - explica Escoffet-. Aquesta exposició segurament és més digerible per a mil·lennials que per als companys de generació”.

Hi ha moltes maneres d'endinsar-se al bosc textual que proposa la mostra, “una de les més ambicioses que s'han fet a Europa des de fa dècades: inclou més de 200 peces i recorre més de tres dècades”,

asseguren Vicenç Altaió i Manuel Guerrero, president de la Fundació Joan Brossa i comissari de l'any dedicat al poeta, respectivament. Una d'aquestes portes d'entrada podria ser Eugen Gomringer, que amb *Constel·lacions* (1953) va ser un dels fundadors de la poesia concreta, tot i que dos anys abans havia escrit, des de Barcelona, el primer text en què els elements visuals i espacials eren tan importants com la rima i el ritme en la poesia lírica.

Gomringer, que amb 94 anys és el degà del moviment, està molt ben acompanyat a la paret d'entrada per algunes de les obres icòniques de Salette Tavares, Marcel Broodthaers i de Joan Brossa, fil conductor de tota la mostra. “*La xarxa al bosc* parla d'influències, confluències i coincidències”, diu Escoffet, i Altaió afegeix: “Bona part de l'art que hi veiem s'esdevé en el temps de l'informalisme, en què els artistes van voler mostrar que no hi ha només una manera de representar la realitat”. L'exploració cronològica de la mostra arrenca el 1946. “L'intent de reconstrucció del món després de la Segona Guerra Mundial va fer que la comunitat artística treballés en xarxa en comptes de lluitar entre ells per imposar un discurs”, diu Escoffet.

VEU I TECNOLOGIA

El primer moviment d'avantguarda en què es fixa l'exposició és el lletrisme, “que apostava per centrar-se en l'element mínim de l'escriptura: la lletra”. A partir de referents teòrics com Isidore Isou i Maurice Lemaître, autor d'un dels films fundacionals del moviment, *Le film est déjà commencé?* (1951), s'arribaria a la poesia sonora, que “uneix experimentació vocal i tecnologia per superar els límits del llibre”. Bernard Heidsieck i Henri Chopin en van ser dos dels pioners, i aquest últim es convertiria també en editor de la revista *OU* (1964), que “sovint s'acompanyava d'un disc i que va suposar el primer altaveu de la poesia sonora internacional”, incloent peces de William S. Burroughs, Brion Gysin i Gil J Wolman, de qui es va poder veure la mostra monogràfica *Sóc immortal i estic viu* al Macba l'any 2011.

La pistola que es converteix en poema de Joan Brossa inaugura la segona gran secció de *La xarxa al bosc*, que està complementada al pis de dalt amb una tria de revistes, publicacions i discos emblemàtics. “Des de la pistola disparem sobre el llenguatge”, sintetitza Escoffet abans d'assenyalar algunes de les obres, com aquell *Beba coca-cola* de Décio Pignatari en què el lema publicitari acaba convertint-se en “*cola cloaca*”, o *La fantasia al potere*, d'Eugenio Miccini, en què enmig d'un garbuix de retalls de diari trobem el lema *Poetry gets into life*. “Per a molts dels autors inclosos en la mostra, la poesia havia de baixar al carrer, havia de poder arribar a tothom i ser crítica”, comenta el comissari. “S'oposaven al vell model de la cultura burgesa i acadèmica -diu Altaió-. La majoria d'ells es troben en la tradició de l'avantguarda”.

“Fins ara s'havia llegit Brossa com a coetani de Salvador Espriu i d'altres autors de l'època, però aquesta exposició vol mostrar quins referents internacionals treballaven en direccions similars a les de l'autor barceloní”, diu Escoffet. Altres dels poetes concrets del panorama europeu i americà representats a *La xarxa al bosc* són Franz Mon, Ian Hamilton Finlay, John Furnival i Bob Cobbing. En el cas català destaquen, a més de l'enyorat Carles Hac Mor i Guillem Viladot, Josep Iglésias del Marquet, “un periodista que, a més d'estar interessat en la comunicació, també investigava la poesia”. Escoffet considera que “una de les joies” de l'exposició -de la qual s'editarà un catàleg al setembre-és la col·lecció de 174 postals enviades entre el 1964 i el 1966 a Paulina Colomer, la seva dona”. Són un exemple fascinant de *mail art*, on es poden veure els collages “del que l'autor veia als Estats Units i el Canadà combinats amb elements de reflexió política”.

LLETRES ESCRITES I EXPOSADES

S'acosta l'equador de l'Any Brossa i la galeria Miguel Marcos inaugura *Poesia expandida*, que es podrà visitar fins al 21 de juny i se suma a les sis mostres individuals que han dedicat a l'autor barceloní des del 1998. Reuneix poemes visuals i objectuals, cartells i llibres d'artista amb la vocació de recordar que

l'obra brossiana "no és un soliloqui d'artista", sinó "un diàleg perpetu". En paral·lel a l'exposició, dues editorials recuperen part del seu llegat: la madrilenya Nórdica en fa un tast antològic a *Poemes transgredits*, a cura d'una de les grans estudioses de l'autor, Glòria Bordons; Proa opta per relançar *Saltamartí*, del 1963. Gimferrer escriu que llegir Brossa és obrir "de bat a bat un món cada cop més rar i reptador: el món d'allò que Foix anomenava *el real poètic*".

nuvol.com

Dimarts, 28 de maig de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/allo-que-el-disseny-aprengue-de-brossa/>

ALLÒ QUE EL DISSENY APRENGUÉ DE BROSSA

Pol Guasch

La importància de **Brossa** —i el fet que avui valorem el seu llegat amb molta cura— rau en moltíssims aspectes: no només en la seva explosió creativa que fa expandir la poesia cap a límits insospitables, tot conquerint l'espai de la imatge i d'allò visual, sinó també pel qüestionament radical del llenguatge, a través d'una mirada genuïna i única en la poesia catalana. Avui, **Enric Satué**, dissenyador que va conèixer Brossa i amb qui van compartir moltes experiències, dialoga amb **David Torrents**, dissenyador multidisciplinari que reconeix l'herència de Brossa, i que entén el seu propi treball de disseny com una tasca vinculada directament amb l'art.

Tot i que la conversa d'avui havia de versar sobre la relació de Brossa amb el disseny, les anècdotes personals que va compartir amb Satué protagonitzen el diàleg. Satué comença a xerrar amb unes ulleres de sol, i remarca el gest com un homenatge al seu amic, que es cobria la mirada estràbica amb ulleres de

vidres fumats perquè, malgrat tot, afirma, Brossa també era presumit. Ja des del principi afirma que no vol fer una anàlisi crítica de l'obra brossiana, sinó ressaltar les observacions que es desprenen del tracte personal amb el poeta. I, així, comença amb la definició de la paraula 'predestinar': si predestinar, diu, és destinar per endavant, cal definir Brossa com un predestinat. Hi ha un seguit d'exemples que avalen aquesta tesi de Satué:

Que Brossa va néixer al Carrer **Wagner**, a Sant Gervasi, i que molts anys després escoltava aquest músic amb el delit d'escoltar el que ell considerava les millors composicions; que durant la guerra, quan era en la trinxera, sentí que el cridaven, sortí del solc on es protegia, va veure que no l'havia cridat ningú i, just en tornar a la trinxera, va descobrir que havia estat destrossada per un obús, i que tots els seus companys que estaven allà, havien mort; que va néixer un dinou de gener de mil nou-cents dinou, que escrit en números seria 19/1/1919, i que, per tant, en la seva data de naixement ja quedava tatuada la divisa que marcava la seva poesia, aquella que diu que un poema, amb el mínim, diu el màxim; i, així, Satué, va exposant anècdotes i perspectives calidoscòpiques que demostren que Brossa era un predestinat i que, a més, era un avançat al seu temps i a ell mateix, que sempre s'estava anticipant a les coses, amb una mirada poètica també estràbica, diferent i polimorfa.

Mentrestant, David Torrents, amb una calma humil, escolta i escolta les paraules de Satué, que no deixen espai pel diàleg. I el dissenyador continua: de Brossa remarca la seva extraordinària creativitat, també facilitada per la possibilitat de ser poeta les vint-i-quatre hores del dia —a diferència del **Foix** pastisser, del **Vinyoli** editor, o del **Martí i Pol** treballador, Brossa podia passar-se el dia mirant poèticament la vida. D'aquesta manera, ho observava tot des de la perspectiva d'un binomi, des de la capacitat de veure el que no es veu —explica Satué que en la vestimenta dels monjos i clergues, tota negra i plena de botons, Brossa hi veia una bragueta.

Després de les anècdotes personals i la reivindicació de la mirada única de Brossa, David Torrents dirigeix la conversa cap a la qüestió del disseny. Satué cita un fragment del poeta en què es veu la reivindicació brossiana del disseny com un art, i l'art del grafisme, a la vegada, com una forma de comunicació. Llegeix: "he observat que alguns grafistes se senten disminuïts davant dels pintors. Com que en el fons es consideren subalterns, a la primera oportunitat s'escapen al pla de la pintura per pagar un cop de teatre. Jo crec sincerament que s'equivoquen, la pintura és entranya d'un altre pou. A les obres dels pintors posats a grafista, sovint hi trobem a faltar el xoc, la capacitat de síntesi i la claredat del missatge". Brossa se situa a favor de la feina del dissenyador, que és diferent de la del pintor: "l'art del grafisme ha esdevingut una forma de comunicació important, i sense sortir del seu terreny, ofereix infinites possibilitats a un creador autèntic". Satué insisteix en la idea del poeta que el disseny gràfic no és sols disseny, sinó comunicació audiovisual, delícia intel·lectual i visual a la vegada.

Disseny gràfic, per tant, com a activitat artística de ple dret, present en la vida moderna i en la vida futura. Torrents, de fet, destaca de Brossa la seva capacitat de síntesi com a màxima virtut, la idea en què rau el valor que molts dissenyadors gràfics coetanis al poeta no tenien. "En tres segons, diu Torrents, el dissenyador ha d'atrapar amb la seva obra la mirada de l'espectador". I si capta la mirada, possibilita l'accés al contingut, a allò que hi ha darrere del disseny. La síntesi és un gest d'anar a l'essència, i per tant, de possibilitar l'accés al contingut: aquesta idea és, diu Torrents, allò que el disseny gràfic aprèn de Brossa. La síntesi i l'essència uneixen, avui, el poeta amb els dos dissenyadors: la mirada precisa d'un home avançat al seu temps que dominava tots els registres i que es fixava en com "escoltem els textos amb els ulls", com afirma Torrents. Brossa configurà, així, una poètica del despullament i la simplicitat punyent, que apostava només per allò essencial, i que volia dir, sempre, el màxim amb el mínim contingut.

ÚLTIMS ESCLATS DE LA FESTA VERDAGUER

Gerard E. Mur

La [Festa Verdaguer](#) –la celebració anual entorn del poeta, la seva obra i els cometes literaris amb què dialoga aquesta– s'encarrila cap al final. Diumenge i dilluns vinent se celebraran les seves darreres activitats al **MUHBA** de la **Vil·la Joana**, la casa on va morir el bard, a **Vallvidrera**. Totes les activitats seran gratuïtes.

Diumenge 9, a les 11.30 h, els professors de literatura **Maria-Mercè Bruguera** i **Josep Gordi** donaran una conferència sobre l'espiritualitat que desprèn la natura i com aquest misticisme és compartit mitjançant la paraula (prosa, vers, transmissió oral...). Ho faran a partir del llibre ***Sant Francesc, Verdaguer i la natura***, que ells mateixos han escrit. El volum examina els vincles que afloren entre els textos i les reflexions de **Sant Francesc** i el poeta de Folgueroles. Les reflexions tenen el seu germen en l'experiència espiritual, atemporal i universal que és la natura. La conferència, doncs, és una invitació a mirar i comprendre l'espai dual que conformen la natura i el cosmos. Un espai que ens és profundament transcendent.

També diumenge, a les 12.30 h, els poetes **Misael Alerm** i **Raquel Santanera** ens parlaran de tot allò que enllaça les obres de Brossa i Verdaguer. Una relació literària que –de Brossa cap a Verdaguer– va esdevenir també pura admiració. Alerm i Santanera posaran en diàleg dues obres poètiques tan enganyosament allunyades

Saltem ara a dilluns 10 (12.30 h) per escoltar **Arnau Tordera**, líder de la banda Obeses i *verdaguerià* apassionat. Verdaguer –és prou sabut– ha estat la font a la qual han anat a abeurar-se músics i compositors d’ahir i d’avui. I serà també –ens atrevim a especular– una de les fonts inspiradores de demà. Tordera llegirà poemes de l’autor de *Canigó* i desgranarà algunes adaptacions musicals del poeta per entendre com la seva obra s’ha anat actualitzant al llarg del temps a través de la música

I finalment, serà **Roger Mas** –un dels millors declamadors rítmics de Verdaguer l’encarregat de tancar la Festa Verdaguer 2019. Dilluns a les 18 h, el cantant de Solsona recuperarà els temes de ***Les cançons tel·lúriques*** (2008), el treball on va invocar el poeta amb tota la seva complexitat i essència. La crítica i el públic van acollir el disc amb comentaris elogiosos. Amb *Les cançons tel·lúriques*, a més, Mas va poder “trobar-se” a si mateix. Som davant d’un treball guaridor que el dilluns podrem escoltar íntegrament amb el complement d’alguna altra composició de Verdaguer que Mas ha adaptat durant els últims deu anys. Per exemple, a ***Parnàs***, el seu últim disc. Ara que ens endinsem al temps fort i l’illa encara no s’ha enfonsat, arrambem –també nosaltres– tota la força i l’assossec que puguem a l’autor de *L’Atlàntida*.

Divendres, 7 de juny de 2019

https://www.arabalears.cat/opinio/sabates-Brossa_0_2246775494.html

DINS LES SABATES DE BROSSA

Pere Antoni Pons

No he estat mai un brossià entusiasta. Des que vaig llegir, d'adolescent, 'Em va fer Joan Brossa' i el primer volum de 'Poesia rasa', Brossa m'ha semblat sempre un autor curiós i interessant, però d'una modernitat molt datada, filla d'un context sociohistòric i cultural determinat. Sempre m'ha fet la impressió que era més important –per la influència exercida sobre tants autors joves, per l'esperit aventurer i individualista amb què va crear– que autènticament original i genial. Una excepció és la seva poesia visual, d'una netedat expressiva, una contundència i un enginy encara avui sorprenents.

Dit això, vull aclarir tot d'una que la lectura de 'Joan Brossa o el pedestal són les sabates', el llibre de converses que li va fer Jordi Coca a principis dels 70, m'ha suposat una revalorització del personatge i de l'escriptor. Per introduir-se en el món brossià –el coneixement de la tradició i el fervor avantguardista, l'interès entremesclat per la poesia i el teatre i les arts plàstiques, el compromís sociopolític d'home revoltat que no es deixa temptar per dogmes ideològics...–, aquest és un llibre ideal. Coca el va escriure impactat per la descoberta del personatge, quan Brossa vivia gairebé als marges de tot i quan el gruix de la seva obra, abundant, restava encara inèdit. Publicat el 1971, el llibre es va reeditar el 1992, amb l'afegit de dues entrevistes aparegudes a 'Serra d'Or' (una del 82, l'altra del 92). Introbable des de fa anys, ara es reedita de nou, gràcies a Ensiola, i amb un pròleg de l'autor fet per a l'ocasió. Brossa hi parla de tot: de les seves rutines diàries, de 'Dau al Set' (carrega contra Tharrats, elogia Tàpies), de les portes mentals que li obriren Foix i Miró i Cabral de Melo, del teatre de l'absurd (que menysprea), de les hores passades a la Filmoteca mirant cine, de l'interès per la prestidigitació i la màgia, de com escriu, dels pares... El llibre és ple de frases d'una lucidesa precisa i essencial: "El que salva una obra no és la tendència [la moda o l'estètica de què participa], és la personalitat de l'autor". El mèrit autoral de Coca, no cal insistir-hi, és enorme.

CIBERSEXTINA QUARANTINA

Màrius Serra

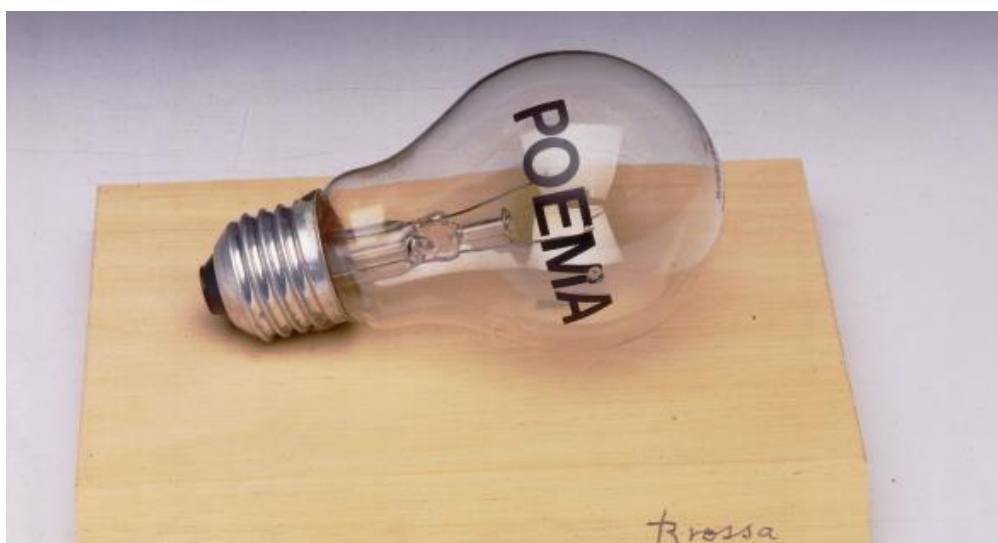
Aprofitant que Quaderns Crema reedita Viatge per la sextina 1976-1986 de Joan Brossa, dimarts a la Fundació Brossa es va celebrar una jornada dedicada a la detonant Sextina cibernètica, escrita per una màquina, que tant va sacsejar la concepció romàntica del poeta-mèdium que obté la inspiració d'una força superior. D'entrada, Glòria Bordons va explicar la importància de l'atzar en l'accés de Brossa a la complexa estrofa trobadoresca: un article erudit de Josep Romeu i Figueres al mateix número d' Els Marges que el 1975 publicava una obra de teatre de Brossa. La seva cibersextina va aparèixer el 1981, però el periodista científic Xavier Duran documenta, gràcies a l'arxiu del Macba, que data de 1977. Programada al centre de càlcul AGMA de Vilafranca de Penedès pel químic Santiago Farré i els informàtics Josep Font i Jordi Bastardes en un IBM de dimensions elephantines. Dimarts vam conèixer Josep Font, que va evocar el modus operandi que van seguir amb Brossa (llestes de gerundis, d'infinítius, noms...) per alimentar el programa que va escriure el "poema proveta" (Brossa dixit). D'entre la vintena de sextines produïdes, el poeta va escollir la que comença amb el vers "Collint l'argent bufo desfet de galtes" perquè va trobar que presentava "un lirisme desaforat". El moment més emocionant de la sessió de dimarts va ser quan Font va treure d'una bossa la pila de targetes perforades que contenen el programa. Papers foradats que representen la transició de l'era analògica a la digital.

Després, l'informàtic i poeta Eugenio Tisselli, autor del programa que permet la lectura combinatòria dels *Cent mille milliards de poèmes* de Queneau traduïts al català per Carles Hac Mor i Esther Xargay, va repassar els pocs textos fets per ordinador anteriors a 1977 i es va preguntar quins devia conèixer Joan Brossa. Els poetes de l'Oulipo (1960) no van crear l'ALAMO (*Atelier de Littérature Assistée par la Mathématique et les Ordinateurs*) fins al 1981. La sextina va néixer associada als daus de sis cares i l'atzar tot ho senyoreja. En l'edició que Jordi Cornudella publica del Curs de literatura catalana contemporània (Empúries) de Gabriel Ferrater, parlant de Riba el curs 1965-66, trobo una afirmació cent per cent Oulipo. Ferrater parla del joc entre discurs i vers: "Com que totes les llengües modernes tenen un vers més o menys accentual i més o menys rimat, hi ha una tendència a afirmar, a creure, que la gràcia del vers està en els efectes fònics que el vers proporciona. Això no és veritat. És a dir: una regla completament idiota, com per exemple que el quart fonema de cada vers ha de ser una t, per un poeta és tan bona com la forma del sonet o com qualsevol combinació mètrica o rítmica. Ara: naturalment, com més complexa sigui la forma i més variat sigui el joc de contrastos amb la forma gramatical del discurs, més interessant serà jugar amb una forma".

Brossa ho corrobora.

BROSSA, ARA I SEMPRE

Manel Guerrero Brullet

L'obra de Joan Brossa (Barcelona, 19 de gener del 1919 – 30 de desembre del 1998) com a poeta, dramaturg o artista no ha deixat d'interessar, cada vegada més, lectors, espectadors, visitants d'institucions culturals i museus d'arreu del món. Sens dubte, la dimensió artística i l'impacte dels seus poemes visuals, poemes objecte i instal·lacions ha contribuït a ampliar d'una manera exponencial la difusió internacional de la seva obra i també la seva popularitat entre nosaltres. Per molts, probablement, Joan Brossa ja pertany a la categoria de figures emblemàtiques de la cultura catalana, que al costat de noms com ara els de Gaudí, Miró, Dalí o Tàpies, ja formen part de la tradició de l'avantguarda i de la modernitat a Catalunya. Malgrat això, la seva obra és encara en molts aspectes desconeguda, o no prou coneguda, entre el gran públic. Després de vint anys de la seva mort, la totalitat de la seva obra, encara no del tot catalogada i no prou estudiada, es pot veure en perspectiva des de la seva dimensió realment immensa. El conjunt de més de vuitanta llibres de poemes, els volums del seu teatre complet, la creació de milers de poemes visuals, dels quals a penes se n'han editat uns centenars, la impactant producció d'objectes poètics, el catàleg d'instal·lacions i les intervencions urbanes, juntament amb les nombroses col·laboracions amb artistes, músics, cineastes, tan rellevants com ara Miró, Tàpies, Chillida, Amat, Perejaume, Borrell, Plensa, Esclusa, Mestres Quadreny, Carles Santos o Pere Portabella, formen, certament, un llegat extraordinari i únic en la nostra cultura. És per això que té tot el sentit celebrar-ne el centenari i poder revisar, estudiar i donar a conèixer la seva obra transgresora, múltiple i singular.

Per bé que l'Any Joan Brossa, impulsat per la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i innumbrables institucions públiques i privades, s'estén des del 19 de gener del 2019, data del centenari

del naixement del poeta, fins al 30 de desembre del 2019, tot coincidint amb el dia de la commemoració de la seva mort, no hi ha cap dubte que l'interès i l'actualitat de la seva obra seguiran més enllà de les dates de la celebració. De fet, la gran exposició Poesia Brossa, comissariada per Pedro G. Romero i Teresa Grandas, i presentada al Macba el 2017, que per primera vegada mostrava una àmplia selecció de documents de l'Arxiu Joan Brossa dipositat al Macba, iniciarà, el juny del 2019, una itinerància a Amèrica, al Museo Nacional de Bellas Artes de Buenos Aires, que continuarà, a Mèxic i els Estats Units, el 2020 i el 2021. Serà, sens dubte, una de les contribucions més importants de l'Any Joan Brossa per ajudar, amb el suport del Macba, l'Institut Ramon Llull i el Departament de Cultura de la Generalitat, a la difusió internacional de la seva obra.

Per sort, tot el llegat personal de Joan Brossa, les seves obres, la seva biblioteca, el seu arxiu de més de quaranta mil documents, que pertany a la Fundació Joan Brossa, està dipositat al Macba, i al seu centre de documentació, de manera que està preservat en les millors condicions possibles en un espai museístic públic amb accés obert a tots els estudiosos i agents culturals que ho desitgin. Per tant, podem dir que la fase de preservació patrimonial de l'obra de Brossa està garantida des de fa uns pocs anys.

Ara bé, el fet més remarcable de l'Any Joan Brossa és que, per primera vegada, la Fundació Joan Brossa pot disposar d'un espai propi cedit per l'Ajuntament de Barcelona en un edifici de la vella Seca, l'antiga fàbrica de moneda, al carrer La Seca, 2. El nou espai de la Fundació Joan Brossa, obert l'octubre del 2018, serà l'epicentre de l'Any Joan Brossa i el lloc on es concentraran moltes de les activitats programades. Fins al 14 d'abril, encara s'hi pot visitar l'exposició Art i folia. Joan Obiols i Vié. Psiquiatre i humanista, comissariada per Jordi Obiols, i, del 16 de maig al 29 de setembre, es podrà contemplar l'exposició La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental (1946-1980), comissariada per Eduard Escoffet. A la Fundació Joan Brossa es portarà a terme al llarg de l'Any Joan Brossa el cicle de converses Ens va fer Joan Brossa, amb el suport de la Institució de les Lletres Catalanes, que permet posar en contacte coneixedors personals del poeta amb joves creadors interessats en la seva obra.

Són innombrables les activitats, les edicions d'estudis, les reedicions, les exposicions, les lectures, les conferències, les representacions, els tallers, en institucions i centres culturals, biblioteques, escoles de tots els Països Catalans, que se celebraran al llarg de l'Any Joan Brossa i que no deixen de créixer. Les podeu consultar als webs de la Fundació Joan Brossa i de l'Any Joan Brossa. Esteu convidats a participar-hi!

BROSSA O L'OBJECTIVACIÓ

Arnau Puig

Hi ha escriptors que escriuen i que el que han sentit o pensat ho deixen de banda perquè ho agafi qui pugui interessar-s'hi. Joan Brossa, el poeta, dramaturg i creador de poesia visual o d'objectes poètics, no era d'aquest tarannà. Sempre tingué molta cura a recollir i guardar tot el que li vingué a la ment sigui per sensibilitat o per conceptualització perceptiva: el verb atrapant les formes ofertes per la societat.

Quan encara era un soldat de l'exèrcit republicà represaliat pels militars, clero i capitalistes colpistes espanyols, emplaçat per càstig al bell mig del camps de Salamanca –la universitària ciutat que s'havia entès en temps medievals i renaixentistes com el nucli del saber clàssic castellà–, el seu amic i company de sort bèl·lica, Enric Torno, explica que, en aquella atmosfera fètida, el xicot –ferit de guerra en un ull, però no reconegut per l'estructura de l'exèrcit triomfador– en els moments de lleure entretenia els companys amb jocs malabars. Li agradava jugar a l'escamoteig, fer desaparèixer el que era objectiu per mostrar als ulls dels altres una altra objectivitat.

El que vull fer constar és que volia que sempre les coses fossin objectives, reals, però de la seva realitat, la que ell creia percebre i que, a més, tot es diluís sense saber mai amb certesa de què anava la cosa. Aquest serà el secret de tota la seva obra: poesia, teatre i objectes visuals.

Un altre factor cal també considerar i fer present: la seva admiració pel transformista Leopoldo Fregoli. Era un actor de teatre, italià, dedicat a mostrar la dinàmica del “vist i no vist”, dels jocs a què hom pot

sotmetre la visualització de la pretesa realitat. Fregoli actuava generalment en els entreactes, aprofitant els temps en blanc que oferien. Sortia ràpidament, cada cop vestit, transformat, en un personatge de percepció diferent. L'espectador es meravellava de la rapidesa de les transformacions de personatges degudes als canvis d'indumentària gairebé instantanis; era només quedar-se en un no res visual objectivat. Qui s'havia mostrat era real, però només existia visualment. Aquest vist i no vist fascinà sempre Brossa i l'aplicà en la totalitat de la seva obra. El més banal i immediat esdevé en un instant una altra cosa –poèticament sorprenent– per desaparèixer tot seguit i sorgir quelcom d'una altra dimensió i sentit. Recordo com, trobant-nos –el 1945– al Montseny, en Brossa recollia escorces o pedres i amb un mot les convertia, visualment, en una altra cosa.

És el que faria després –amb el rigor idiomàtic; sempre utilitzà el català més estricte– amb els seus versos, aparentment banals i inconnexos o amb suggerents grans idees sense contingut implícit. Tot era real i a l'ensem inexistent. Però en Brossa volia que el que deia existís, volia la formalització de tot el que feia. Havia de quedar tot objectivat. Sorgiren, com abans amb l'objectivació visual, els poemes visuals: els objectes esdevenen per la seva presència no el que aparentment són o com es mostren, sinó simplement poètics, formalitzats sense sentit ni dimensió altra (potser una al·lusió a càrrec i responsabilitat de l'observador) que l'agradabilitat o la negativa visual adherent simultània, si bé després, obvi, de la percepció visiva.

Els poemes visuals esdevindran objectes poètics. Brossa pensarà o creurà experimentar sensorialment alguns fets, que ràpidament retindrà en uns mots o en un croquis maldestre –era un inhàbil manual total–, que passarà a qui vulgui encarregar-se'n perquè els converteixi en objecte concret. Realitzada l'objectivació i amb la conformitat de Brossa –molt difícil d'aconseguir atès que era gairebé impossible retenir el que precisament ell volia representar o mostrar–, aquella pensada o aquell croquis esdevenia poema objecte.

El mateix succeïa amb les seves escenes i representacions teatrals; tot era present al text –generalment ple d'acotacions minucioses d'escenificació– només calia la dinàmica objectivada del que havia estat pensat i escrit poèticament.

No sé d'on Brossa treia aquells constants acudits mentals que constitueixen la totalitat de la seva obra. Segurament la idea de materialització de tot el que sentia, experimentava, li venia del que veia fer al seu pare: fuster assistent aficionat d'escenògraf. D'un no res indicat pel director d'escena sorgia una realitat representada. La comprensió o incomprensió mental del que es mostrava era lliure, a càrrec de qui ho volgués assumir. Pur brossisme.

nuvol.com

Dijous, 13 de juny de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/joan-brossa-i-lamistat/>

JOAN BROSSA I L'AMISTAT

Gerard E. Mur

Brossa, el poeta silent, alimentava l'amistat amb xocs. Els xocs eren estímuls. L'empenta, per exemple, que va convertir **Carles Santos** en l'artista erudit que va ser. "Però i ara què, Santos?". L'elevadora sacsejada brossiana. Entorn de la concepció de l'amistat que tenia el poeta, la seva actitud vital i la personalitat íntima (i alhora pública) de l'autor de *Poemes civils* va girar la conversa que **Vicenç Altaió** i **Gabriel Ventura** van mantenir dilluns passat a la seu de la **Fundació Joan Brossa**. Una conversa intergeneracional que era, de fet, la represa d'altres reunions: "Tantes hores que hem xerrat a Cadaquès...". El marc del diàleg va ser el cicle '[Ens va fer Joan Brossa](#)', que gronxarà fins al mes de novembre.

Altaió, poeta radical, comissari i agitador cultural; Ventura, poeta experimental, actor i membre de la *troupe* d'**Albert Serra**. Sobre el rodatge de l'última pel·lícula del director (*Liberté*; premiada a Cannes), Ventura n'escriu una crònica llarga (*writing of*), tal com va fer Pons Alorda amb la filmació d'*Història de la meua mort*. Crònica de rodatge *albertserrià*, un gènere en formació. La *troupe* de Serra, per cert, té – segons Ventura – similituds amb la colla generacional de Brossa. Les vocacions híbrides, la vida artística

en comunitat, la confiança. També els seus capitans s'assemblen lleugerament: indomables, confiadíssims.

L'amistat com una forma de motor artístic i com Brossa exercia aquest vincle van ser els dos farcells que van recollir la conversa. Altaió, generós en anècdotes, va traçar una línia històrica de la seva relació amb el poeta. Una explicació detallada que va deixar els oients emmudits, també Ventura, que comentava la manera amb què tot aquell *boom* reverbera avui. L'ombra d'Altaió sobre Ventura va ser notable, però no pas condescendent.

Amistat, confiança i herència

Altaió és fill i creador –ahora– de la generació que va explotar en un “univers cultural experimental i diferent” durant la dècada dels anys setanta. Un univers de fills i nets que han procurat que quedi “tenallat”, que tingui “una continuació endavant”. Ventura, per exemple, és conseqüència d'aquesta cura pel futur. Aquesta explosió generacional va ser possible –entre d'altres coses– pel cultiu de l'amistat. Simple i comprovable. L'amistat aplicada a la seva trajectòria artística i òrbita social, Altaió la divideix i sintetitza en tres períodes.

Primer període. El guia callat. El primer període té lloc entre la universitat i la casa de **J. V. Foix**. Primers anys setanta. “Veníem dels morts”, recorda el poeta. Es treballava només per “la supervivència d'una cultura plena i rica que havia estat cinquanta anys –la gran eficàcia del franquisme– fora d'òrbita”. En aquell moment hi havia dos grans sistemes, el literari i l'artístic. No es creuaven. I Brossa “no existia”. La literatura estava rendida a la memòria. Altaió, estudiant de Filologia Catalana a l'Autònoma, assistia a les classes de **Joaquim Molas**, “interessat en l'avantguarda”, però amb el 90% de l'atenció orientada al passat. Tampoc **Palau i Fabre** respirava. “Encara pervivia la literatura veladora de la memòria. La cultura s'havia de suportar més en el seu valor moral que en el literari”. El simbolisme de Riba; l'arma política del realisme.

En aquell moment, Foix era “el gran supervivent de l'esperit de la relació entre les arts i les lletres”. Havia estat ploma fonamental de la revista *L'amic de les arts* (1926-1929), que també va acollir **Sebastià Gasch** o **Salvador Dalí**. Foix va ser el primer pare –l'únic, potser– de la generació d'Altaió. “Vam bescanviar els valors de referència, que, en aquell moment, representaven **Espru** o **Pere Quart**. Vam fixar-nos en la gran aventura literària que encapçalava Foix. Ens va adoctrinar i vam aprendre molt”.

El primer cop que Altaió –disset anys– va trobar-se amb l'autor de *Gertrudis*, aquest ja va llançar-li una imprevisible advertència: “No us penseu que perquè porteu el cabell llarg i les ungles brutes sereu més artistes que els altres”. “Esperant l'inconformista et trobaves amb algú que et portava cap a la lectura dels clàssics”. Una certa amistat va germinar, la qual cosa permetia l'estimulació intel·lectual. Procurar, doncs, una continuïtat. O millor encara: “Una ruptura en continuïtat”. Esberlar per renéixer. “Passeu, passeu, que dels meus no en queda cap; ara us toca a vós”, va dir Foix en obrir la porta a Altaió. Foix no feia pedagogia; s'assegurava una herència digna.

Aquí apareix Brossa, que crida l'atenció dels nous nuclis poètics. L'atenció, per exemple, dels poetes fundadors de Llibres del Mall: **Balasch**, **Bru de Sala** o **Marçal**. Casa edificada per publicar únicament poetes joves i representants de l'enllaç: Martí i Pol o Bartra. La col·lecció rebrà el suport de Tàpies i Miró, d'alguna manera, equivalents al llenç de Foix (i amics). Més o menys paral·lelament, “i fora del sistema”, Altaió i *troupe* funden a la Universitat Autònoma la revista *Tarot de quinze*: “Publicarem gent de la nostra generació i ens referirem a dos autors centrals: Palau i Fabre i Foix. Brossa no hi era perquè el tenien ells, el grup del Mall, que es fixava en el retoricisme màgic”.

L'any 1971 apareix el llibre de **Jordi Coca** sobre Brossa –*El pedestal són les sabates*– en què s'ofereix una idea de conjunt dels períodes del poeta. Aquell llibre va ser una “bufetada de coneixement”. Brossa

irromp. “Havia llegit *Poesia rasa*, però érem molt joves: el dia que em van robar *Poesia rasa* portava *Les dones i els dies* signat per Ferrater”, apunta Altaió. Brossa era llegit des del *descontext*. “No hi ha una relació personal”. La relació entre Altaió i el poeta arribarà significativament tard i l’afavorirà, és clar, Foix.

Altaió coneixerà Brossa a la “gran institució cultural” que serà la **Fundació Joan Miró**. “És el projecte del segon nucli de l’avantguarda, és a dir, la generació de Brossa”. Brossa participa conceptualment de la programació de la fundació. “El coneixeré bé quan un dia me’l trobo i m’esperona a conèixer altres poetes amb les mateixes inquietuds: Perejaume i Marçal”. El poeta és el referent de la nova generació, la generació del textualisme. Aquell que posa en crisi la societat, que expandeix la literatura. “Les *performances* eren a la muntanya, no anàvem a una galeria. Transitàvem fora del sistema”. Focs artificials entre els arbres, jocs de mans, objectes imprevistos.

La relació qualla i Altaió observa Brossa. L’observació serà, de fet, la manera d’aprendre del poeta. No es contempla la transmissió. “Brossa, com Miró, no parlava. No feien doctrina, feien obra”. L’antiacadèmia era la seva escola. “Mai he cregut que havíem de ser brossians”. De fet, era impossible: el guia era callat i dissident. Més observació: “Brossa no practicava l’ordre de l’amistat; creava un clima”. O bé: “El seu sistema sempre és de xoc”. La transgressió permanent contra el mateix medi de l’escriptura, per exemple. “Se’n fotia de la cultura i després era ell el culte”. Ventura recorda un poema que considera “principi poètic” i xoc contra els iguals: “No diguis més barbaritats / sobre els ocells”. Deixeu tranquils els ocells, trobadors ridículs. Poemes que són “objectes mentals”. Per Ventura, Brossa és un evident “provocador de situacions incòmodes”. Un referent d’actituds.

Segon període. Les empentes. “El Brossa té una cosa genial: donava empentes. Ningú es podia quedar allà on era”. Es troba el Santos i li dispara: “Toques molt bé el piano, però i ara què, Santos?”. La nova generació tindrà un músic excepcional gràcies a Brossa. Una altra empenta és la que donarà a en **Pere Portabella** (*No compteu amb els dits, Cuadecuc...*). Empentes fulminants. Per bé. El mateix havia fet amb el nucli del Mall: escriu una sextina d’honor a la “gentil i medievalista” autora de *Bruixa de dol*.

Gràcies a les empentes, la segona generació de l’avantguarda va arribar a trencar la closca i a mantenir-se. “Hi havia una gran complicitat. La complicitat de la ruptura”. Avui, Altaió, detecta “una dificultat de connexió entre els joves i nosaltres”. El gestor cultural recorda un sopar que va cuinar a Brossa, a qui “només li agradaven les mongetes i la botifarra”. Art al plat: un mar de pebrot sobre un llom a la sal. “La nostra amistat va quedar segellada per aquest gest quotidià, un gest de vida”. Aquesta és la clau del pany: “No hi havia diferència entre la vida i la literatura”.

“Brossa mai no et deia, sinó que et provocava”. Era el mentor taxatiu. Altaió entra a l’**Espai 10** de la Fundació Miró gràcies a ell. En sortiria la colla de Plensa, Barceló, Perejaume... Brossa, en definitiva, confia en la generació jove i futura.

Tercer període. Procés d’institucionalització. Anys noranta; fundació del **KRTU** (avui l’Arts Santa Mònica). La cultura comença a viure la invasió del poder. I com hem acabat? “La cultura de l’espai institucional ha estat ocupada progressivament per la política, el protocol i la comunicació”, veu Altaió. “La cultura ha quedat relegada”. Al KRTU, les dificultats sempre venien “per aquí”. “Havíem cregut que el sistema de mediatització –presència al circuit institucional– ens posava en una mena de paradís”. Una gran mentida, és clar. “I la gran mentida continua i provoca una crisi generalitzada”.

Tota aquella generació s’anava preparant per a la llibertat i aquesta cada cop s’allunyava més. La comercialització de la cultura s’envigorava amb força. “Al final on estem? Mirem Venècia, un supermercat de plantes baixes”. Brossa –recorda Altaió– va crear un imaginari de la ciutat de Barcelona. Es va fixar en la cultura popular: una botiga de màgia, un taller de pasta de paper, les golondrines. Condemnarà Venècia i les obres viciades de la Sagrada Família. “És un problema de model”.

ENS VA FER JOAN BROSSA

Jordi Puntí

L'Any Joan Brossa, que commemora el centenari del naixement del poeta, dramaturg, prestidigitador, escapista i cent etcèteres més, comença a donar els seus fruits. Després de l'empenta que va significar l'antològica en el Macba de l'any passat, l'Any Brossa –coordinat per Manuel Guerrero– ha propiciat la seva tornada a les llibreries a través de la poesia i dels estudis sobre la seva obra. S'han reeditat els llibres 'El saltamartí' (Proa), 'Furgó de cua' i 'Viatge per la sextina' (tots dos a Quaderns Crema), i Arola ha presentat tres volums més del seu projecte 'Poesia escènica', que recull tot el seu teatre. Especialment recomanables, també, són dues antologies amb intencions diferents: 'Poemes transgredits' (Nòrdica) ofereix una mirada panoràmica, que inclou la seva poesia visual, i 'Poemes de combat' (Vibop), a càrrec de Joan M. Minguet, proposa una lectura contemporània dels seus textos més bel·ligerants.

Com més t'endinses en l'obra de Brossa, més comprens el seu caràcter expansiu, multiforme, d'una curiositat que busca sempre els límits de l'expressió: aixecar la catifa de les convencions formals per veure què s'hi amaga sota, o fins i tot per fer-la desaparèixer en si mateixa. Llavors entens, també, que estem davant d'un autor transformador a nivell internacional. Aquesta presència sobresurt en l'exposició 'La xarxa al bosc', que es pot veure al nou espai de la Fundació Joan Brossa. Comissariada per Eduard Escoffet, explora la seva relació amb la poesia experimental, entre 1946 i 1980, situant-la al costat de veus com les de Broodthaers, Guillem Viladot o Nicanor Parra, entre d'altres. Entre tots ells,

Brossa aixeca el dit sense fer escarafalls, però concentra l'atenció. Així, **aquest Any Brossa ha de servir també per entendre que el poeta no és la baula, sinó tot un tros de la cadena** que uneix les avantguardes de J. V. Foix, Junoy, Sindreu o Salvat-Papasseit, amb la poesia actual dels Hac Mor, Casasses, Perejaume, Sunyol, Pey, Accidents Polipoètics, Casellas i cent etcèteres més que volen incloure a tots els que em deixo perquè aquí no hi ha prou espai. I és que és exactament com si Brossa hagués escrit durant tot un segle.

JOAN BROSSA PER ELL MATEIX, DE LA MÀ DE JORDI COCA

Pilar Parcerisas

L'editorial Ensiola de Mallorca, amb Guillem Frontera al capdavant i amb la complicitat de Manel Campaner, ha reeditat amb motiu de l' Any Brossa un llibre imprescindible per conèixer el poeta: Joan Brossa o el pedestal són les sabates, de Jordi Coca, tan vàlid avui com el primer dia.

Jordi Coca va conèixer Joan Brossa el 1967 de la mà de Josep Centelles, aleshores administratiu de la fàbrica Tecla Sala de l'Hospitalet, pare de Mercè Centelles i aleshores marit de Pepa Llopis, més endavant parella de Joan Brossa. Centelles havia dirigit *La mare màscara* (1948), obra de teatre de Brossa i era un seguidor i mecenes de la revista *Dau al Set* i dels artistes que li donaven alè. Joan Ponç, abans d'anar-se'n al Brasil el 1952 va lliurar a Josep Centelles un paper en homenatge a Joan Miró on Ponç apareix vestit d'arlequí, que va romandre primer enrotllat i després penjat al menjador de casa seva des del 1948. Un inèdit que amb la Mercè Centelles vam rescatar i restaurar per a l'exposició *Joan Ponç. Diàbolo* (2018). Coca dedica aquest llibre a l'artista Carles Pujol, que li va fer conèixer Josep Centelles i així va poder accedir a informacions i contactes de primera mà.

El 1969 es posà a treballar en aquest llibre entrevista que sortí publicat el 1971. Aquest llibre és un testimoni únic d'un Brossa que molt poca gent coneixia. En aquell temps, Brossa a penes era llegit per un cercle reduït d'amics i no havia desenvolupat una prolífica carrera en producció de poesia visual i objectual que s'impulsà als anys 80. El llibre és un retrat de Brossa per ell mateix on dóna les claus del seu quefer: l' actitud poètica, el procés de creació, l'instrumental poètic, les fonts d'inspiració, el per què d'aquestes fonts, l'ètica i la transparència del poeta.

Coca defineix Brossa com a "poeta, dramaturg, artista plàstic i home agudíssim i antenes intel·lectuals per desgranar el gra de la palla". Per completar aquesta visió, hi suma alguns textos brossians, que il·lustren el que el mateix Brossa exposa. El 1971 pocs eren els antecedents publicats que permetessin apropar-se a l'obra poètica de Joan Brossa. L'un era Em va fer Joan Brossa (1950), amb pròleg de João Cabral de Melo i Angel Carmona que fa la crítica de Novel·la (1965), un llibre en col·laboració de Brossa i Tàpies, en què parla de Brossa com a guerriller de la cultura. El 1992 el llibre es va reeditar amb el títol d' Oblidar i caminar. Ara, la versió actual recopila en certa forma les dues edicions.

Una poesia conceptual

És un llibre que ens diu com de conceptual és Brossa! El títol de la primera part parteix de la frase de Brossa: "Ara ja no vull més pedestal que les sabates". Tot un manifest i un punt de partida. El títol de la segona part parteix de la frase de Brossa "Per viure tranquil s'ha d'oblidar i caminar". Un postulat que ens indica moviment i acció. I enmig d'aquest punt de partida que es posa en moviment hi trobaríem el poema objecte "CAMÍ, escrit a una sola de sabata.

Brossa vol fer una poesia sense pedestal, poesia arran de terra, una Poesia rasa, que serà el títol d'un primer recull publicat el 1970. I, en teatre, Brossa proposa "dir, i no "recitar". Rebutja les aparences, vol un teatre real, no interpretat, una escenografia realista, un cinema sense actors, amb personatges reals. Tanmateix, les seves sabates toquen a terra, caminen per fer una poesia urbana, que es fa al caminar. Brossa és un flâneur a Barcelona que sempre comprava el mateix model de sabates a Can Segarra de Gran de Gràcia quan se li gastaven de tant caminar. Aquí podríem traçar un paral·lelisme amb Joan Miró, que tenia els peus a terra, però eren els peus del pagès català enfangats al terra.

No es podria entendre Brossa sense la postguerra i la crisi de la paraula que qüestiona el subjecte, que desconfia de la paraula i demana a l'art una alternativa a l'expressió de la paraula. No hi pot haver poesia després d'Auschwitz, diu Adorno. I Brossa perd un ull a la batalla del Segre, ull de vidre que retrobem a un poema objecte com a tap d'ampolla, i la Barcelona dels anys 1941, 1942 i 1943 és encara una ruïna a reconstruir. Sentit de pèrdua, d'haver perdut, que valora l'existència, el ser del seu temps: "M'agrada més ser que semblar. Això no prova que, com tothom, hi ha dies que vull ser i altres que sóc." Brossa accepta el terme "neosurrealisme" quan se'l qualifica com a tal, però ho diferencia clarament del surrealisme: "Es per una raó cronològica, però també per una diferència fonamental. Mentre que els surrealistes es capbussen en les tècniques d'introspecció, els neosurrealistes ja donen aquests mons per descoberts i n'aprofiten les troballes per enriquir l' instrumental poètic. El neosurrealisme no és un refregit del surrealisme. És un altre pas. Té un peu a l'abstracció i l'altre a la realitat."

És aquí on Brossa mostra que és capaç de reconciliar avantguarda i realisme, dos irreconciliables, com posar de costat J.V. Foix i Mestres Cabanes, el que ens ha costat molt d'entendre.

D'ofici, poeta

Brossa transporta la cultura menestral de la seva classe social a la poesia, una manera de fer la seva revolta poètica contra la classe burgesa, mitjançant l'ofici. Però no només filtra a la seva poesia la tradició de la cultura popular, les rondalles de l'àvia, el carnaval, sinó que també hi desplega el valor dels instruments i el ritual de l'ofici. Ens diu Brossa: "Sí, l'artista ha de tenir un ofici amb "aura", és a dir, una consciència de l'ofici". Així, rebutja la fantasia del somiatruïtes, i creu en la imaginació, "perquè entaula comunicació amb el subconscient i compromet totes les formes en el desdoblament d'un fet".

Se serveix del sonet, de la sextina com a eines poètiques i de la màgia, com a entrenament i concentració. Recordem la imatge de Brossa vestit d'ofici de poeta, amb un llapis sobre l'orella, com els fusters, o el martell del seu pare amb la B gravada a la fusta del poema Martell i carta, de 1951. O quan ens parla del ritual del teatre a la italiana: "Que soni el timbre, s'apaguin els llums, que pugi el teló, el ritual del teatre....una pujada de teló, ja valen per un acte sencer".

Aquest instrumental forma part de la seva revolta, contra els lletraferits i el cànon de la literatura que es fa a Catalunya a la postguerra, principalment el que marquen Carles Riba i els de la revista Ariel..., però també es rebel·la contra el poeta social. Al poema L'esmorzar a la muralla (1968) ho deixa ben clar i el tanca amb aquestes paraules: "De sobte un jove vell em diu tot alt: No m'interessa res d'això que deies; si no parles d'obers i xemeneies tu poc ets un poeta social". Com entén Brossa el poeta social? Doncs el que fa bé la seva feina de poeta. I punt.

Poesia de strip-tease

La proposta de Brossa és la d'un art de síntesi, essencial: "Madurar és saber ser essencial", ens diu. Per arribar a aquesta síntesi, hi ha d'haver un despullament. Brossa no només fa poemes i teatre sobre el "strip-tease". El strip-tease és també metàfora del despullament del poeta. Recordem aquell Baudelaire de Mon coeur mis à nu de Baudelaire, poesia despullada, poesia del flâneur, i ho entendrem millor si recordem les grans caminades que feia Brossa a peu per la ciutat. Poesia d'alliberament, poesia que es despulla, el strip-tease és inherent a la poesia brossiana. Poesia rasa, sense pedestal, sense guarniments, però que també té en compte la pàgina en blanc de Mallarmé i el seu rigor intel·lectual que despulla també la paraula i en fa ordenacions que ningú no havia fet abans.

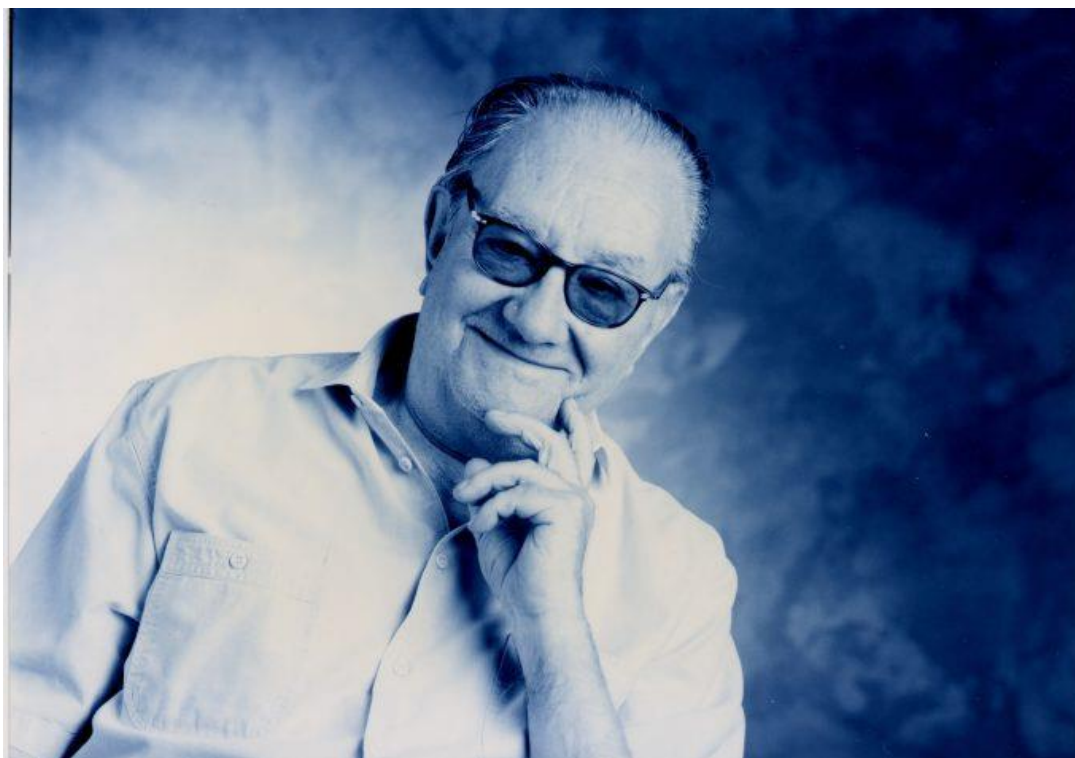
I, al mateix temps, per arribar a aquest despullament se serveix d'una realisme a ultrança, on les paraules són les coses. "Que la paraula és la serp viva" i "la paraula amor el món profús". A la Llumenerada (1961-63), ens diu: "Coses i noms per dins tenen un pacte". I al seu darrer sonet, a Flor de fletxa (1969-70), diu: "Al mig del mar penso plantar un avet, penso avançar pels mots sense cap gerra i mars enllà trobar una nova terra". Sempre el moviment, avançar i fer camí.

L'ètica i la transparència de Joan Brossa

En la preparació de l'exposició de Brossa al Reina Sofía m'arribà una carta de la Pepa dient que jo havia inclòs J.E. Cirlot en el grup i revista Dau al Set. Cirlot no era ben vist ideològicament pels membres del grup encara que hagués escrit a la revista i Brossa m'ho havia deixat sempre ben clar. Algú em volia fer la guitza i desacreditar-me davant Brossa i fer malbé la meva amistat amb el poeta. Mai a la vida havia dit ni publicat això i vaig respondre amb una carta desmentint-ho. I en Brossa em va trucar. Jo era al Centre d'Art Santa Mònica i vaig expressar-li el meu disgust. I em va dir amb gran tranquil·litat: "Així m'agrada! que escombris tots els racons a l'ànima." I aquesta gran netedat brossiana l'he retrobat al llibre entrevista de Jordi Coca: "Jo voldria tenir una ànima sense racons, que tot estigués a la vista. Les vivències, cal treure-les i després deixar-les estar. Una de les coses que més m'agraden és oblidar. El mecanisme de l'oblit és la higiene de la persona. Per viure tranquil s'ha d'oblidar i caminar". Després d'això, vaig aprendre a "oblidar i caminar". Crec que aquest llibre és el "primer pedestal" que es podia fer a Brossa, al "poeta d'ofici" i "poeta de benefici".

JOAN BROSSA. PER VIURE TRANQUIL S'HA D'OBLIDAR I CAMINAR

Enric Umbert-Rexach

El passat 2 de juny, coincidint amb la celebració del centenari del natalici del poeta, es va presentar a la Fundació Brossa la reedició del llibre *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* (Ensiola Editorial, 2019) escrit pel doctor en arts escèniques, professor, director teatral i escriptor **Jordi Coca**. Aquest llibre-entrevista, que inclou una breu antologia de poemes, es va publicar per primera vegada l'any 1971 a l'editorial Pòrtic. En aquella època, **Joan Brossa** era, encara, un poeta conegut però sí molt ben valorat pel seu cercle d'amics, entre els quals hi havia Antoni Tàpies, Joan Miró, Joan Ponç, Modest Cuixart, Pere Portabella, Carles Santos, Mestres Quadreny, Arnau Puig... La publicació va esdevenir, i encara ho és, una referència imprescindible que donava a conèixer la dimensió artística del poeta. El llibre es va reeditar l'any 1992 amb la incorporació de dues noves entrevistes publicades a la revista *Serra d'Or*, una del 1982 i l'altra del 1992.

La presentació del llibre a la Fundació va comptar amb el testimoni de bons coneixedors i amics del poeta, que es varen complementar molt bé entre ells. Hi participaren **Manuel Guerrero**, comissari de l'Any Brossa i impulsor d'aquesta reedició, qui qualificà el llibre d'essencial. **Pilar Parcerisas**, crítica d'art, destacà com el llibre reflecteix la consciència de l'ofici del poeta. **Francesc Foguet**, doctor en Filologia i màster en Teoria i Crítica teatral, per a qui es tracta d'un projecte literari i artístic molt coherent. **Jordi**

Malé, professor de Literatura a la UdL, afirmà que aquesta entrevista guanya molts enters perquè tots dos intervinents sumen. **Glòria Bordons**, doctora en Filologia, especialista en l'obra del poeta i vice-presidenta de la Fundació, va dir que el llibre li va servir de guia per entrar de ple en el món *brossià*. **Vicenç Altaio**, president de la Fundació Brossa i traficant d'idees, digué que la importància d'aquesta edició rau en el fet que 40 anys després continua sent molt vàlida. **Pere Portabella**, cineasta, destacà la radicalitat del poeta. **Joan Rabascall**, pintor, recordà el temps compartit a París pels volts dels seixanta. El mag **Hausson** oferí un sorprenent número de màgia i l'actriu **Viqui Sanz** llegí quatre poemes breus molt ben triats. També hi eren presents els editors, **Miquel Campaner** i **Guillem Frontera**. I finalment, **Jordi Coca**, a més dels agraïments, recordà com el *Concert irregular*, que havia vist de molt jove al Teatre Romea, el va transformar completament perquè aquella obra representava un pas de gegant en el teatre català de l'època.

Si Jordi Coca, en poc més de vint anys, no hagués descobert que Brossa era un dels escriptors «més pulcres, originals i d'expressió més variada de la segona meitat del segle XX», si no hagués llegit pràcticament tota la immensa producció que el poeta havia escrit fins aleshores, difícilment el llibre-entrevista tindria la importància que va aconseguir al seu moment i que encara preserva. Preguntes -i provocacions- que, amb molt de criteri, posen en safata unes respostes que ens permeten copsar el tarannà, la integritat, la personalitat lúcida i incorruptible del poeta, del dramaturg, de l'artista plàstic i de l'home amb unes «antenes intel·lectuals extraordinàriament fines i amb dedicació tossuda i constant a allò que li interessava». Un repàs, per tant, a la gènesi de la seva obra i als pensaments per ell desenvolupats.

Joan Brossa o el pedestal són les sabates té un plantejament molt original. Per una banda incorpora unes converses molt sintètiques i de gran rigor sobre els diferents períodes de la seva obra. Per altra, es tracta de la primera vegada que Brossa es va donar a conèixer en paral·lel a la seva obra més representativa i publicada, *Poesia Rasa* i *Saltamartí*. Jordi Coca emmarca el poeta dins el doble corrent existent en el sistema literari català de mitjan segle XX: per una banda Carles Riba amb una poesia molt rigorosa i, per altra, J.V. Foix. El llibre encavalca Brossa amb Foix com a promotors d'una revolta poètica que substituirà els altres dos grans referents fins aquell moment, Espriu i Pere Quart.

Jordi Coca diu que no es pot entendre la producció de Brossa si no és en la seva globalitat artística. És per això que titula el pròleg d'aquesta reedició *Les cares del dau*. Proposa una lectura que abasti els vectors més significatius de la seva creació, que rau en el reconeixement d'una cultura menestral, la màgia, el fregolisme, els efectes teatrals, les avantguardes del segle XX i la consciència social, «les formes d'expressió artístiques són cares d'una piràmide que es troben en el punt més elevat», ens diu Brossa.

El llibre dona visibilitat a un poeta que estava totalment marginat en la incipient societat literària, tot i tenir un paper central en el món de l'art gràcies a la seva relació amb Miró i Tàpies. Presenta una visió molt planera i alhora calidoscòpica d'un poeta que no diferenciava la seva vida artística de la literària sinó que, com ell deia, «anava convertint l'experiència en consciència». Ens presenta una imatge, creativa i quotidiana, que posa en equilibri una popularitat que es gronxa entre el reduccionista de l'obra escrita i la magnificència de l'obra plàstica o visual. Un llibre imprescindible.

Per finalitzar, res millor que recordar l'estrofa d'un sonet meravellós:

Soc mar que expressa idees de la riba,
escupo l'ham a terra i tallo el nus,
que la paraula serp és la serp viva
i la paraula amor el món profús.

(La paraula, 1963)

ASPECTES DE EL SALTAMARTÍ, DE JOAN BROSSA

Gerard Cisneros

Una de les peces que més bé expressa la poètica de *El saltamartí* és «Poema»

La boira ha tapat el sol.

Us proposo aquest
poema. Vós mateix
en sou el lliure i necessari
intèrpret.

Presenta un fet, la boira tapant el sol, que podria ser qualsevol altre. I això mateix és el poema. A partir d'aquí segueix una espècie de metapoema dirigit al lector que és gairebé una instrucció sobre com llegir la resta del llibre. Tal com diu Gimferrer al pròleg, l'obvietat referencial dels poemes desconcerta el lector, que no sap què més esperar-ne —o si ho ha de fer— i pot acabar buscant tres peus al gat. És interessant que digui que el lector és a la vegada «lliure i necessari». Lliure perquè Brossa no imposaria res més que la llibertat; necessari perquè la constatació de la boira tapant el sol necessita un interlocutor o que completi la comunicació. La situació d'aquesta proposició tan simple, referencial i neutra, en un llibre de poemes ja té una intenció en si mateixa i evidentment ja interpel·la al lector; però aquí la figuració de la realitat queda reduïda a un fet simple, un vers, i la interpel·lació al lector, que es

dóna per suposada en la majoria de poemes, n'ocupa quatre. Com si girés el mitjó d'una poètica que ja és simple, que redueix l'expressió —no l'expressivitat— al mínim, aquí ens n'ensenya el teixit.

Si la poesia és una representació de la realitat, en Brossa la realitat del senyor Joan Brossa és pràcticament la mateixa que s'expressa en el poema. Autor i poema estan íntimament lligats. A més en el cas de Brossa, el seu immens arxiu permet d'establir constantment relacions entre aspectes concrets de la seva realitat quotidiana i una peça o, en el cas de lavoc, més d'una. Tenim conservada una fitxa de vacunació de lavoc, el gos de Magda XXX, amiga de Brossa. «lavoc» és el títol d'un poema de *El saltamartí* que descriu el gos, que deu ser un beagle o alguna cosa semblant —ho podem saber per la descripció acurada que en fa Brossa en el poema i pel pes que indica la fitxa. Conèixer el referent *real* del poema no és res que ens hagi d'importar gaire, generalment; en canvi sí que ens importa, i molt, que existeixi aquesta possibilitat. Això és així perquè indica el lligam travat de l'obra, del símbol, amb el seu referent. El camí que va dels sonets als poemes visuals o objecte és una simplificació d'aquesta referencialitat, però mai la deixa estar: Brossa gairebé mai es deslliga de la seva realitat, sinó que més aviat l'explota tant com pot per fer-la expressiva, ni que sigui per la simple intenció de crear un cert impacte estètic —tot i que aquest mateix efecte ja mereix tota una reflexió. D'aquí ve també, el component moral i polític que recorre bona part de la seva producció.

Hi ha una figuració constant al llarg del llibre que es manifesta de diverses maneres. Brossa, partint del surrealisme més, diguem-ne, abstracte, creia que ja es tenien les eines del subconscient necessàries per retratar la realitat des de perspectives diferents a les habituals, tant quotidianes com poètiques. Ja no cal recórrer als somnis, l'inconscient ni les figures hipnagògiques. Ja no li feia falta l'evasió de la immediatesa, sinó que podia fer una poesia eminentment figurativa. Ara bé, tot i que aquest caràcter de la seva poesia és constant es va manifestant de maneres diferents: d'una manera juganera, Brossa va canviant les possibilitats d'expressió de la seva poètica. Un cas exemplar són els poemes *Avui* i *Cel d'hivern*, de les pàgines 30 i 31. Indico el número de pàgines perquè és necessari que estiguin acarats. A *Avui* Brossa hi diu que «la claredat donada per la lluna és extraordinària» i el següent comença dient que

ahir a les onze,
la claredat donada per la lluna
era extraordinària.

Molt sovint l'edició de poesia ha de tenir en compte la paginació —si és que l'editor en té bona cura— per no partir poemes i dificultar-ne la lectura. Però en aquest cas Brossa presenta el text mateix, les lletres impreses en una pàgina que tu, lector, tens davant, com un objecte estètic en si mateix que podries arrencar del llibre i emmarcar. No ens importa el significat de les paraules expressades sinó la relació que estableix entre els dos poemes-objecte: parla de la claredat de la lluna com podria parlar de qualsevol altra cosa, però la disposició dels poemes i el joc que estableixen és el que realment ens ha d'interessar. Tot plegat és un primer pas cap al que seran els poemes visuals primer i els poemes-objecte escultòrics o monumentals després. De fet, a *El saltamartí* hi ha els primers poemes visuals, cosa que ja indica la direcció que anirà seguint.

El primer a tractar el text imprès com a objecte estètic en si mateix fou Mallarmé; la tradició que se'n deriva passa per Apollinaire, Papasseit i arriba, clar, a Brossa, que és potser qui la radicalitza més i ja no és el text imprès, sinó que el text s'encarna en objecte fora del seu àmbit tradicional, la pàgina, per ser objecte tangible, palpable. A això s'hi suma, és clar, la destrucció del text verbal com a tal: les lletres són la unitat bàsica d'aquests objectes compostos que són els textos i les paraules i cal reduir la complexitat tant com es pugui per establir una comunicació més pura, més directa. Per tant, aquesta destrucció no comporta en cap cas una impossibilitat significativa. Les lletres no deixen de ser símbols i Brossa no

deixa d'intentar establir una sintaxi, un ordre expressiu. Un dels problemes que hom pot trobar en aquest projecte, però, és que la simplificació de l'expressió duu a una abstracció molt més pronunciada que la inicial: la manca de referents a l'hora de moure's en aquest espai comunicatiu fa que el lector-espectador quedi desconcertat —en el millor dels casos— o simplement no sigui capaç de sentir-se interpel·lat. Diu Marrugat que «les seves reflexions [les de Mallarmé sobre el llenguatge] serviren com a base a la desconfiança respecte del llenguatge que manifestava contínuament Valéry i que no li deixà altre camí que la infinita explotació d'aquest en el poema per tal de fer-lo més i més significatiu.» ¹Això no deixa de ser semblant al que li proposa Foix en recomanar-li que escrigui sonets. El domini del llenguatge li havia de permetre conèixer les seves possibilitats expressives —no com els surrealistes, que li demanaven una cosa que no es pot fer. Com si fos el vers donat de Valéry, per a Brossa la realitat és el punt de partida del poema. Això que en principi passa en qualsevol acte d'escriptura d'un poema, en Brossa és sensiblement més radical: no l'expressió simbòlica de la realitat, sinó la realitat mateixa, que intenta expressar minimitzant el marge que separa el mot-símbol de la cosa significada.

En aquest sentit i com explica Enric Balaguer Brossa entronca amb una altra tradició avantguardista: la del *ready-made* o l'art trobat. Aquesta tradició consisteix en agafar un objecte i treure'l del seu context per poder observar-lo des d'una perspectiva diferent, adquirint així un nou significat. És una estratègia que ja es practica d'una manera més o menys natural en el llenguatge, ja que les diferents situacions poden fer variar el significat d'un mot —i si la situació és un text literari, encara més. Però en el cas de Brossa i els altres avantguardistes, la gràcia és que l'objecte trobat no tingui, a priori, una implicació estètica, que no formi part del que *toca* que aparegui en un poema però li fas aparèixer amb calçador. Només el fet d'incloure aquest element en l'espai del poema fa que el receptor, el lector, l'observi des d'una perspectiva que no és l'habitual, perquè ara aquest és un element poètic i per tant té una càrrega simbòlica diferent de l'habitual.

En definitiva, Brossa fa dues operacions que es complementen a *El saltamartí*: d'una banda, intenta simplificar tant com pot el missatge per tal d'expressar la realitat d'una manera tan immediata com sigui possible. De l'altra, proposa una realitat que no és objecte d'un poema, normalment. Això implica una certa complicació en el simbolisme, ja que el fet de trencar la perspectiva habitual sobre un objecte implica afegir al seu sentit habitual el nou que agafa en formar part del poema, cosa que aparentment resulta contradictòria amb la primera operació. D'aquí que tan sovint la intenció de simplificar la comunicació acabi portant a fer-la més complexa o més mediada, arribant a requerir uns coneixements teòrics específics.

Un altre dels problemes que pot comportar aquesta manera de fer és que la proposta estètica és molt interessant —i un clàssic de l'art contemporani: quants artistes no han volgut comunicar l'objecte directament, sense la mediació d'un llenguatge en crisi?— però es pot tornar banal. El joc, l'ocurrència, l'acudit, tot són estratègies vàlides, però no sempre són fàcils de rebre. Per això és important que es reediti Brossa i, si pot ser, que se'l llegeixi i s'expliqui el seu projecte i la seva obra. L'interès de la publicació, que no és el mateix que l'interès del llibre, és força clar —i l'expressava Carles Rebassa en [aquest article](#)—: tothom sap alguna cosa de Brossa i més o menys tothom n'ha llegit poemes. Però la vigència de la seva poesia no s'acaba d'aprofitar. Hi ha una certa operació de recuperació d'alguns autors dels quals tothom parla però és possible que no tothom llegeixi —vegeu la crítica que fa Gimferrer a la còmoda condició de clàssic en la que hem instal·lat a Brossa. I és important que el llegat que va de la segona meitat del segle xx fins ara no es perdi, més que res perquè és l'enllaç entre els anteriors i els actuals i les tradicions estroncades fan de mal empeltar.

omnium.cat

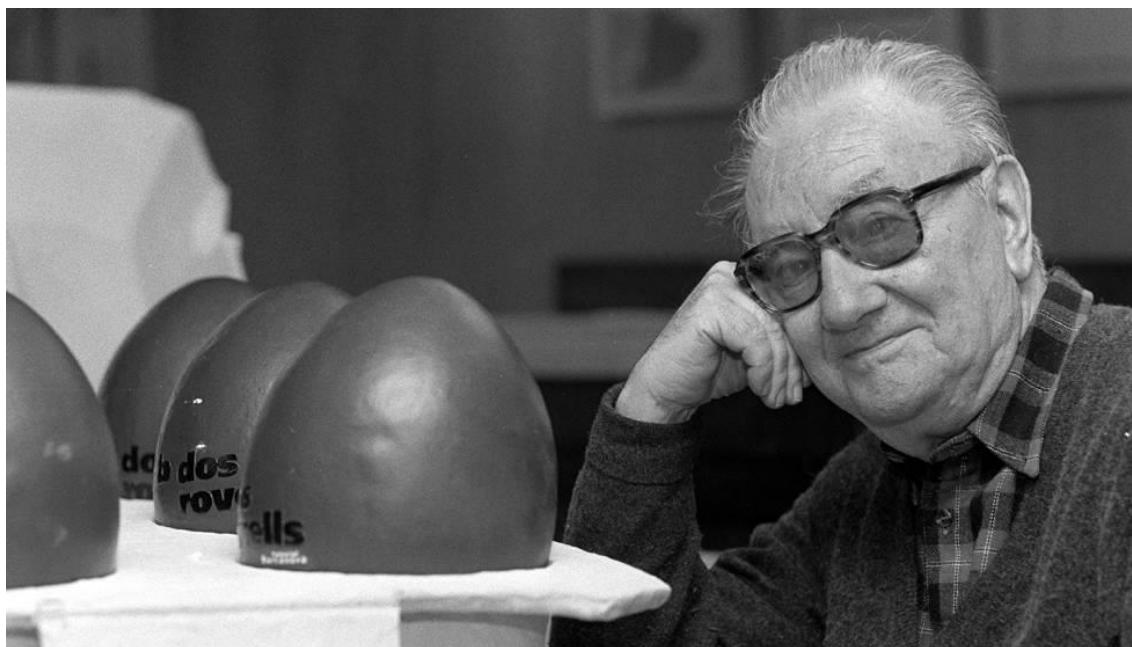
Dimecres, 26 de juny de 2019

<https://www.omnium.cat/ca/joan-brossa-dofici-paleta-vetllada-poetica-als-tapilluns-de-lateneu/>

“JOAN BROSSA, D’OFICI PALETA”. VETLLADA POÈTICA ALS TAPILLUNS DE L’ATENEU

Agència

El proper dilluns 8 de juliol, a les 21h, tindrà lloc al jardí de l’Ateneu Igualadí una vetllada poètica dins dels “Tapilluns” del Cafè de l’Ateneu.

Vestir les nits de dilluns amb música, poesia, cinema o qualsevol aventura artística tot fent unes tapes és exactament la definició dels Tapilluns, iniciativa del Cineclub i Cafè de l’Ateneu que enguany arriba a la tercera edició. Vetllades gastronòmiques culturals les nits de dilluns del mes de juliol a les 21h al Jardí Prohibit de l’Ateneu.

Òmnium Anoia col·labora en la lectura de poemes “Joan Brossa, d’ofici paleta”, organitzada amb Ateneu Igualadí, Llegim....? llibreria, Associació Cultural Galàxia i la revista Narranación, dins del programa d’actes del Tapidilluns i l’European Balloon Festival.

Part I | Dins l’Iglú de vent – Recital de poesia poemari Joan Brossa presentat per Galàxia Poètica i Narranación.

Part II | Jardí de l’Ateneu – Nit de tapes amb poemes visuals de Joan Brossa i documental

Revista Esguard

Dimecres, 26 de juny de 2019

<https://www.facebook.com/RevistaEsguard/>

L'IBM DE LA SEXTINA CIBERNÈTICA

Marius Serra

El model IBM 1130, presentat en 1965, va significar un pas de gegant en la popularització dels ordinadors.

Aquesta setmana t'expliquem una història fascinant de la mà de @mariuserraroig i el

van programar un IBM 1130 per generar poesia per ordinador.

“JOAN BROSSA, D’OFICI PALETA”. VETLLADA POÈTICA ALS TAPILLUNS DE L’ATENEU

Enric Umbert-Rexach

Entre els anys 1946 i 1968 **Joan Brossa** va escriure unes peces que anomenava *postteatre* o *accions-espectacle*. Es tracta d'un teatre d'acció on el diàleg apareix rarament i que s'agermana amb el *fregolisme*, els *strip-teases* i les accions musicals. Unes peces que han estat qualificades de pre-happening i que mostren un teatre totalment diferent del tradicional. Al voltant d'aquestes *accions-espectacles* va versar la conversa entre **Ester Xargay**, poeta, vídeoartista i agitadora cultural i l'escriptor, traductor i professor universitari **Joaquim Sala-Sanahuja**.

Aquest diàleg s'emmarca dins el cicle [Ens va fer Joan Brossa](#) que es duu a terme a la Fundació Joan Brossa durant tot l'any 2019 en commemoració del centenari del seu natalici i que està comissariat per Manel Guerrero. Un cicle que aparella amics del poeta que el varen conèixer de primera mà i artistes influïts per ell confegint un «acte de transmissió», com acostuma a dir el mateix Guerrero. En aquesta sessió, com que no hi havia confrontació generacional, ambdós ponents varen intercanviar anècdotes i experiències viscudes amb el poeta. Ester Xargay actuà, a més de ponent, com a mestre de cerimònies d'una tarda farcida de contingut.

Com aperitiu vàrem visionar la darrera entrevista a Brossa, que data de finals de 1998, un mes abans del seu traspàs, realitzada per la televisió BTV i conduïda per Carles Hac Mor, Ester Xargay i Bàrbara Raubert. Una filmació de qualitat molt baixa, d'uns 35 minuts de durada i que suposa un valuós testimoni pòstum. L'entrevista s'efectuà al pis-estudi, totalment desendregat, que el poeta tenia al carrer Gènova. Escoltàrem sentències com ara: "La vida és com un viatge amb bicicleta perquè, quan aquesta es mou, el paisatge canvia"; "Buscar el reconeixement comporta una concessió que, fins i tot, pot fer mal"; o «La gent té pena dels escriptors malalts». Paradoxalment deia que no li agradaven les fundacions perquè signifiquen un «pedestal pòstum pel seu fundador», molt coherent amb el que ell entenia per pedestal: una simple sabata. Parlava de la seva irregular relació amb en Tàpies, l'admiració per Miró i, en el vessant polític, parlà de la proximitat amb el PSUC tot aprofitant, de pas, per qualificar de bandarres tant el *clero* com els banquers.

Amb el pas dels anys Brossa es va convertir en personatge d'ell mateix i es feia difícil diferenciar-lo de les *accions-espectacle* que tot sovint protagonitzava espontàniament. En aquesta línia va discórrer la conversa entre els dos ponents, que la van farcir d'anècdotes viscudes, algunes hilarants. Joaquim Sala-Sanahuja recordà quan anaven tots dos al Liceu a escoltar Wagner i en Brossa aconseguia ser l'únic espectador que salvava l'obligació de portar corbata. En entrar a la sala, just en el moment de passar el control, es recaragolava simulant un fort atac de tos i s'escapolia, sense corbata, entre el públic. Tot un espectacle. O com s'adormia dalt d'un escenari enmig d'un recital de poesia a París. O de la seva ineptitud per viatjar perquè en sortir del tren sempre havia perdut alguna cosa o prenia mal. I és que en Brossa deia que «viatjar és molt cansat i a més no val la pena perquè sempre acabes trobant-te a tu mateix».

Ester Xargay digué que s'identificava totalment amb Carles Santos quan aquest manifestava que «hi ha qui ha anat a la Universitat i jo he anat al *Brossa*». Recordà, entre altres i com una anècdota molt significativa, l'esdevinguda en un festival d'accions i poesia visual a Vespella de Gaià, on una d'aquestes accions consistia només a dir: «Aquesta acció hauria de guanyar el premi». I en Brossa, que formava part del jurat, va quedar tan entusiasmat que no parava de repetir: «Quina economia de mitjans!». I l'acció, evidentment, va guanyar el premi.

Tot seguit, ja en la segona part de la sessió, l'Ester donà pas a la presentació de dos llibres fent palès que ens trobàvem en un espai de trobada per a la creació literària, un «sostre per artistes» o, si es vol, un espai «d'escriptors sense sostre» tot per, com qui no vol, defugir el terme fundació... Introduí a Margalida Pons, Doctora en Filologia Catalana per la UB i màster en Literatura Comparada per Indiana University, qui, des de la seva Mallorca natal, sempre ha donat vida a la literatura catalana més experimental i textualista. Margalida Pons presentà el poemari d'Ester Xargay, *Desintegrar-se* (Ed. Meteora, 2018), Premi de poesia Rosa Leveroni 2018 del que jo mateix me'n vaig fer ressò en aquesta tribuna de [Núvol](#) tot dient que la poeta relligava la poesia dins l'art contemporani i que utilitza un llenguatge paral·lel al dels artistes plàstics.

Margalida Pons digué que a *Desintegrar-se* hi trobem una poètica de la reescriptura i una política del no-jo. Poemes que esborren els límits entre l'art i el no-art, entre diverses disciplines, entre gèneres artístics. Poesia que fuig del jo, poesia deshabitada, que no nega sinó que poda l'ego, que no evita l'experiència sinó que la fa caminar per camins de la imaginació. I això ens mena a una sorpresa: quan el subjecte calla, tot comença a parlar, tot és llavor, tot fructifica.

Finalment Carles Sanuy es va fer càrrec de la presentació del llibre *Lletres de Carles Hac Mor, imatges d'un iconoclasta* (Documenta Universitària, 2019). Un llibre que reuneix les ponències de catorze coneixedors de l'obra *hacmoriana* presentades a les jornades que es varen celebrar entre la tardor de 2017 i l'hivern de 2018 a la Universitat de Girona i a l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Unes trobades

dedicades a la memòria del poeta practicant del *fracassart* i la *paraparèmia*, i coordinades per Maria Josep Balasch i la mateixa Ester Xargay. L'anàlisi d'aquest imprescindible volum dona per un nou article.

Carles Sanuy, a banda de parlar dels intersticis del llibre, va explicar com es van gestar les jornades. Per finalitzar, ens va oferir una petita performance en una pissarra en la qual, jugant amb les paraules que conformen el nom del poeta, va sintetitzar-lo en el mot C-A-O-S, sinònim proper al desordre i l'*antiretòrica* que tant defensava el poeta.

Una sessió maratoniana que va satisfer a tothom i que suma un nou pedestal al suggestiu cicle *Ens va fer Joan Brossa*.

Dilluns 1 de juliol el cicle continua amb una conversa entre Enric Casasses i Blanca Llum Vidal. Serà a les 19 h a la Fundació Brossa. Podeu trobar més informació del cicle [aquí](#). Podeu llegir les cròniques anteriors del cicle publicades a Núvol en [aquest enllaç](#).

L'ANY JOAN BROSSA

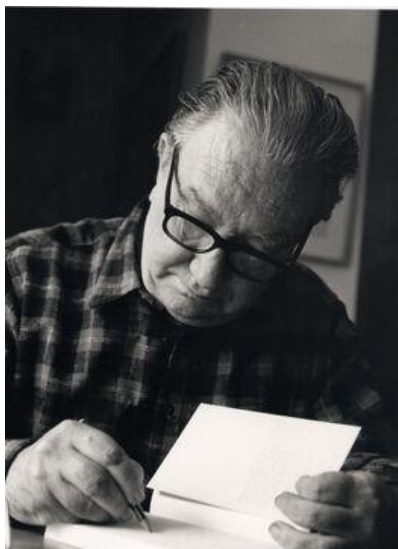
Agència

Des del 19 de gener del 2019, data del centenari del naixement de Joan Brossa, i fins al 30 de desembre del 2019, data que coincideix amb la commemoració de la seva mort (Barcelona, 30 de desembre del 1998) se celebra l'Any Joan Brossa, impulsat per la Fundació Joan Brossa, la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona, amb el suport de moltes institucions públiques i privades de tot el país.

No hi ha dubte que Joan Brossa és un dels poetes catalans i europeus més importants de la segona meitat del segle XX. I, juntament amb Miró, Sert, Gerhard, Foix, Dalí i Tàpies, és un dels referents indiscutibles de l'avantguarda catalana. Tot i que, de ben segur, la seva obra encara no és prou coneguda. D'entrada, doncs, hi ha prou motius per celebrar el seu centenari amb uns objectius ben clars: donar-lo a conèixer, estudiar-lo, reeditar els seus llibres, posar la seva obra a disposició dels lectors i representar la seva poesia escènica.

Joan Brossa és un poeta de la modernitat, un poeta que transgredeix el llenguatge i les formes poètiques convencionals fins a portar l'obra als límits del llenguatge. El que caracteritza tal vegada d'una manera especial la seva obra és la capacitat que té d'obrir espais, el seu esperit creatiu sense límits, la seva pràctica avantguardista, la seva revolta poètica, la seva actitud crítica social i política, la seva

capacitat d'irradiar la poesia cap a totes les arts, cap a la vida mateixa. És per això que l'obra de Brossa és radical, perquè arrela en la profunditat i creix i s'escampa en totes direccions. "Veig l'art i la literatura com un possible eixamplament d'horitzons cap a la llibertat, com uns instruments de penetració al coneixement humà, i en aquest sentit m'interessa molt més allò que resta per fer que no pas allò que ha estat fet", escriu a "Fases".

En el cas de Joan Brossa, a més, hem de celebrar que, per primer cop, com Verdaguer o Maragall, gràcies al nou espai que l'Ajuntament de Barcelona ha cedit a la Fundació Joan Brossa, podem gaudir d'un espai propi dedicat al poeta, a l'edifici de la vella Seca, l'antiga fàbrica de moneda, al carrer la Seca, 2. El nou espai de la Fundació Joan Brossa esdevé l'epicentre de l'Any Joan Brossa i és el lloc on es concentren moltes de les activitats programades. Perquè donar a conèixer el nou espai de la Fundació Joan Brossa i aconseguir la seva consolidació com a punt de referència de l'obra de Joan Brossa, de la irradiació de la paraula poètica i de l'experimentació poètica i artística, és un altre dels objectius principals de l'Any Joan Brossa.

L'exposició *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental (1948-1980)* és una de les més destacades del centenari i es presenta a la Fundació Joan Brossa fins al 17 de novembre. Comissariada per Eduard Escoffet, posa l'obra del poeta en relació amb els diferents moviments de l'avantguarda poètica de la postguerra, com el lletrisme, la poesia concreta, l'espacialisme o la poesia sonora, remarcant la importància i rellevància de l'obra de Brossa en el context internacional. Alhora, l'espai acull al llarg de l'any una programació d'activitats regular en què destaca el cicle *Ens va fer Joan Brossa*, de converses entre persones que van conèixer el poeta i nous creadors influïts per la seva obra, que compta amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes.

Entre nombroses exposicions i activitats per centres culturals, institucions, biblioteques, escoles de tot el territori, cal destacar la instal·lació itinerant *No em va fer Joan Brossa* de Cabosanroque. Pel que fa al món acadèmic, els dies 7 i 8

de novembre se celebrarà el II Simposi Internacional Joan Brossa, *Els arbres varien segons el terreny*, organitzat per Poció, grup de poesia i educació, la Universitat de Barcelona, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, la Institució de les Lletres Catalanes, l'Institut d'Estudis Catalans i la Fundació Joan Brossa.

EXPOSICIONS MÉS DESTACADES

- *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental (1946-1980)*, Fundació Joan Brossa, Barcelona (fins al 17 de novembre).
- *Joan Brossa, Josep Iglésias del Marquet, Guillem Viladot. Poesia concreta. Petite Galerie, Lleida, 1971*, Fundació Guillem Viladot, Lo Pardal, Agramunt (fins al 13 de juliol).
- *Joan Brossa, poeta de la revolta*, El Born CCM, Barcelona (del 3 d'octubre del 2019 al 12 de gener del 2020).

- *Antoni Tàpies. Teatre*, Fundació Antoni Tàpies, Barcelona (del 24 d'octubre del 2019 al gener del 2020).
- *No em va fer Joan Brossa*, instal·lació de Cabosanroque, Fundació Palau, Caldes d'Estrac (de l'11 de juliol a l'1 de setembre); Sala Trinitaris, Vilafranca del Penedès (del 20 de setembre al 20 d'octubre); Center of Contemporary Arts, Glasgow (del 30 d'octubre al 10 de novembre); Museu Abelló, Mollet (del 21 de novembre del 2019 al 5 de gener del 2020).

NOUS ESTUDIS, EDICIONS I REEDICIONS DEL POETA

- Arnau Puig , *Brossa: escarnidor i burleta. Records d'una amistat estel·lar* (Comanegra)
- Jordi Coca , *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* (Ensiola)
- Carles Rebassa , *Joan Brossa, ara i aquí* (Angle editorial)
- Joan Brossa , *El saltamartí* (Proa) , amb pròleg de Pere Gimferrer
- Joan Brossa , *Viatge per la sextina (1976-1986)* (Quaderns Crema)
- Joan Brossa , *Poesia escènica completa*, en vint-i-dos volums , edició a cura de Glòria Bordons i Héctor Mellinas(Arola)
- Joan Brossa , *Poemes transgredits* (Nórdica Libros)
- Joan Brossa , *Poemes de combat* (Vibop Edicions) , a cura de Joan M. Minguet
- Joan Brossa , *Em va fer Joan Brosa / Me hizo Joan Brossa*, versió castellana d'Andrés Sánchez Robayna (Galaxia Gutenberg)
- Joan Brossa , *Antología de poemas visuales* (Visor) , a cura de Marc Audí

Sapiens

Núm. 208. Juliol del 2019

<https://www.sapiens.cat/revista.html>

L'ORDINADOR POETA. EL DIA QUE UNA COMPUTADORA VA FER DE BROSSA

Xavier Duran

Coincidint amb el centenari del seu naixement, t'expliquem com aquest artista polifacètic barceloní va compondre un dels primers versos cibernètics i va obrir la porta a la literatura assistida per ordinador.

CASASSES SOMIA BROSSA (I ALTRES DESCODIFICACIONS)

Gerard E. Mur

Enric Casasses, que només es va creuar amb **Joan Brossa** tres o quatre vegades, ha escrutat amb cura el poeta i l'ha pogut desxifrar. El que ell es deixa, és clar. Per a l'autor de *Bes nagana*, Brossa és (com) una ràdio antiga. Una d'aquelles baluernes d'ones esmunyedisses. "Cal anar sintonitzant, trobar el punt i, aleshores, es pot entendre tot". Amb el punt escapat, la veu (del poeta) és vaga, hermètica. Casasses feia el símil dilluns passat a la seu de la **Fundació Joan Brossa**, acompanyat de **Blanca Llum Vidal**. Tots dos poetes eren els convidats d'una nova sessió del cicle **Ens va fer Joan Brossa**. Cada nou comensal examina l'autor d'*Or i sal* des de la indefugible subjectivitat. Brossa interpel·la. Ho esperis o no.

Llum Vidal va ocupar-se de presentar Casasses. Calia una breu introducció: la demanava la fundació. Poeta, editor, estudiós de la poesia, de la tradició literària catalana, sobretot: Català, Vallmitjana, Verdaguer, Girbal Jaume. O, senzillament i en síntesi, *només* poeta. "Amb poeta ja n'hi ha prou. I no perquè les altres activitats intel·lectuals siguin secundàries. Ni perquè la condició de poeta sigui el sùmmum. *Poeta* resumeix tot el que fa". I el que fa té "una relació directa amb la poesia". La traducció, per exemple, de William Blake i Max Jacob. Una relació amb la paraula "tan enigmàtica i misteriosa com física i material". "El més amorós | és la paraula i parlar", escriu el poeta.

Llum Vidal, també estudiosa (dels relats de Català o de la poesia de Guimerà), tanca la introducció amb una bateria de “coses anecdòtiques”, a risc de ser discutides pel personatge Casasses. Records arrencats. El recorda escoltant Brassens quan, de sobte, s’atura el so i cal prémer “el botó-de-perquè-vagi”, dit a la manera de “la Rodoreda senzilla”. Caminant per camins estrets. Parlant amb criatures, on creu poder trobar la veu de la veritat. Llegint Bauçà o Vinyoli. “Molt sol i molt acompanyat a la vegada”.

Casasses, que no ha de matisar cap record, entra ja “a la cosa de Joan Brossa”. Ho fa pel viarany del joc. Assenyala que l’obra brossiana toca poc el dau (res a veure amb **Dau al Set**). Brossa és el poeta de la sota i la reina. Domador de cartes. Tampoc sovinteja el dòmino, que sí que aprofita Casasses. Aquí insereix un episodi del passat. Amb l’amic **Víctor Compta**, Casasses va dirigir-se a Brossa per obtenir un cop de mà: volien editar una revista feta a mà, artesanal, **Druïda**. “Només et fien els deutes grossos”, justifica. Cal anar a veure als tsars. La revista es projecta amb la numeració de les fitxes de dòmino; això agrada al poeta, que els ajuda.

Salt ferotge. Brossa mor i Casasses hi somia tres mesos després. Detalls onírics significatius. Narrem el somni: el protagonista camina per un prat verd –“una comalada oberta, un pla de la calma”– i topa amb un poeta (Brossa!) ajagut a la gespa. S’hi troba bé. Un poeta, per cert, “urbanita, molt barceloní”, que tot i així escriu “alguns poemes muntanyencs molt forts”. (Té, de fet, un poemari –polític– titulat *Catalunya i selva*) El somni avança: Casasses parla amb Brossa, que li etziba alguna cosa com: “Els teus versos sí però no tant; ara, aquells que has escrit sobre mi...”. Petita píndola d’aquella sornegueria lleugerament egòlatra dels genis. Acaba la fantasia i Casasses salta del llit per anunciar des del prat de l’inconscient que: “Brossa està bé!”.

Última referència al joc abans d’esplaiar-se –tots dos convidats– amb un parell de comentaris de text. Al recull *No hi érem*, Casasses dedica una peça a Brossa, **Doble set**. Un sonet 4-4-3-3. Treuen el cap les fitxes de dòmino, el dau –a mig aire– i el gobelet de **Max Jacob**.

Lupa i debat

Traiem ara la lupa. Traiem-la de la butxaca. Primer per descodificar **Tu**, del poemari *Cant* (1954). Una composició esclatant que emmudeix a l’oient o lector. Llum Vidal es demana si podem dir-ne alguna cosa. Si el poema permet un comentari, una rèplica. És un d’aquells “poemes solars” categoritzats per Brossa, potser perquè “enlluerna”. L’art –sovint– és una gran roca concloent i incontestable: no admet reacció activa.

El poema és, clarament, una declaració d’amor. La destinatària –tu– centra una bona part de la discussió. Llum Vidal hi veu un ‘tu’ idealitzat. Un ‘tu’ que és més un «ella». Un ‘tu’ que fins i tot pot amagar un propòsit d’autoconeixement. El cert és que és “majúscul i desbordant”, l’essència de l’amor. La concreció, però, arribarà. Servida per **Manel Guerrero**, comissari de l’**Any Brossa**. Brossa pensa en **Julieta Serrano**, l’actriu. Casasses, per la seva part, apunta a l’estructura i a les imatges, “la força de les imatges”. La repetició no ho és tant. “Hi ha 29 estructures diferents”. La fórmula no és original (recordo la cèlebre exaltació *para una joven amiga* del xilè **Claudio Bertoni**). Les imatges són misterioses o senzilles. Finalment, la idealització permet que la imatge –el tu– “pugui ser qualsevol”. És també un amor amb context. El 1954, un “amor impubliable”. Segons Llum Vidal, “poesia rasa”, amb alguna ressonància surrealista. “Clàssic o modern, tant *me fot*”, clou Casasses.

Tot seguit escrutem –el públic dirà la seva– [*La veu escrita*](#), poema de comprensió més intricada. Publicat aquest a molta distància de *Tu*: dins el recull *Passat festes* (1995).

Obre Brossa amb una meditació sobre el pes del temps que continua amb una suspensió del poema: un parèntesi que genera debat. “(No estem amb un lleó que trepitja els ocells | i té un lloro a l’orella)”.

Aquest incís en el discurs desplega reflexions sobre l'obediència civil, l'autoritat real i els reproductors inferiors d'ordres superiors. No se'n treu l'aigua clara; Casasses recorda una declaració de l'autor: "Deia Brossa que tot el que escrivia tenia sentit". Mitges rialles. El poema –bellíssim, intens– continua per la falda de la política. Es discuteix el sentit de 'forasters': "Els catalans preguntem | i els forasters no contesten". La conclusió més nítida és que els forasters ja viuen aquí i ignoren –menystenen– la catalanitat sencera. La disquisició avança fins a desinflar-se.

La sessió es tancava amb la lectura d'una selecció personal de poemes de l'*amfitrió*. La majoria dels quals compartien –va fer veure Casasses– un tret distintiu: un tall cap a la meitat. És a dir, una primera part de comprensió espadada i un segon tram més clar; també, generalment, més polític.

Dilluns **15 de juliol** la Fundació Joan Brossa ens cita en una nova sessió del cicle amb els poetes **Pere Gimferrer** i **Maria Sevilla**.

Dijous, 4 de juliol de 2019

<https://www.miradorarts.com/ca/un-bosc-ple-de-lletres>/<https://www.nuvol.com/noticies/casasses-somia-brossa-i-altres-descodificacions/>

UN BOSC PLE DE LLETRES

Oscar Guayabero

L'exposició central de l'Any Brossa, *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980*, consisteix, bàsicament, en un breu panorama de la poesia experimental dels anys cinquanta als vuitanta, tot i que hi ha peces anteriors.

Per tant, no és una mostra sobre l'obra d'en Brossa, o no tant sols de l'obra d'en Brossa. I a més, no abarca el període més conegut de l'autor, dels anys vuitanta. Aquest fet, ja és en si mateix una novetat. La majoria d'exercicis de comissariat al voltant de Brossa, se centren en el propi autor. Potser fan referència als seus companys de Dau al Set, però poca cosa més.

En canvi, en aquesta ocasió, la clau consisteix en mostrar a Brossa com a part d'una xarxa de connexions, tant personals com formals o conceptuals, en un panorama internacional molt més gran. I el resultat és exuberant, dens, ric i fascinant.

A la segona meitat del segle XX, la poesia es va expandir a tots els àmbits creatius per acabar conquerint els dominis de la imatge i el so sota la bandera de la llibertat. Sense cap mena de dubte, Brossa va ser un

dels autors que millor representa aquesta explosió de creativitat, però el seu llegat no es pot entendre sense la resta d'artistes que van fer de la poesia experimental un art imprescindible.

Som davant d'una de les exposicions més ambicioses que s'han presentat en els últims anys a Europa dedicades a la poesia experimental, tant per l'abast geogràfic com pel cronològic i la quantitat de peces. Es tracta d'un esforç únic per capbussar-se en aquesta escena, tan difícil d'acotar i tan vinculada a altres àmbits com l'experimentació sonora, les arts visuals i el disseny. De fer-la accessible al gran públic a través d'un muntatge que, més que explicar una història o establir etiquetes, vol facilitar que el públic es perdi entre algunes de les moltes propostes que van revolucionar la poesia del segle XX i la van acostar a les eines de comunicació presents.

De fet, com a Brossa que soc (jo, com tota una generació de dissenyadors que ens vam endinsar en la poesia visual a partir del seu treball), sempre havia sospitat que el que ell feia estava emmarcat en una avantguarda més àmplia, que no era un exotisme. Aquesta exposició ho posa de relleu. Com a mostra, hi ha la peça "Poema/Pistola" (1970) que té vincles amb d'altres. Hi ha per exemple una imatge d'un col·lectiu de Nova York dels seixanta, anomenats els Motherfuckers, a la seva publicació Black Mask, en que hi ha una pistola i diu: "We're looking for people who like to draw" (Busquem gent que vulgui dibuixar), parafrasejant l'eslògan pel reclutament de Vietnam. No se si Brossa ho coneixia però te la mateixa actitud. A la pròpia exposició hi ha una peça anomenada *Pistol poem* concebuda com a poema sonor per Brion Gysin al 1960. També hi ha diversos cal·ligrames de Brossa que tenen ressonàncies amb obres de Felipe Boso, Eugen Gomringer o el propi Guillaume Apollinaire.

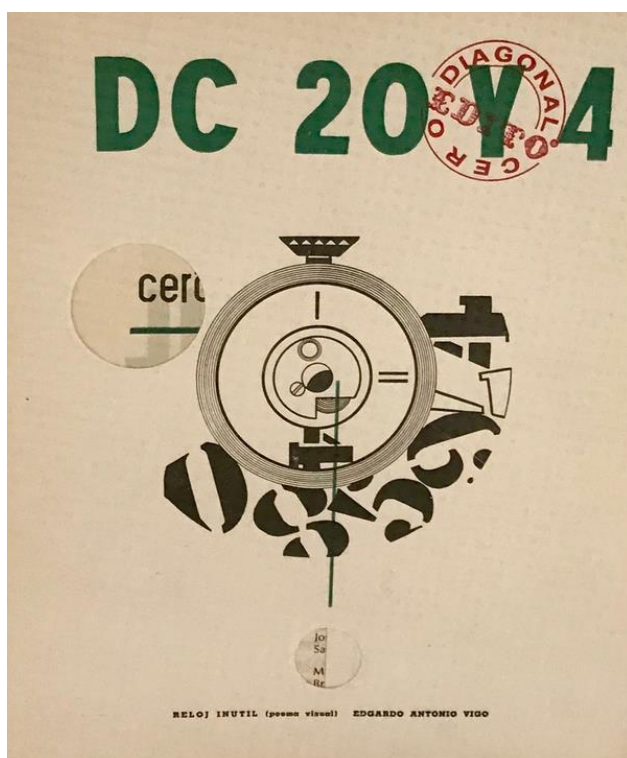
El recorregut, tot i que no està marcat, s'inicia amb el Llettrisme. Te força sentit si tenim en compte que va ser uns dels primers en treballar les lletres/paraules més enllà del seu significat obvi. La seva forma, el seu so, podien ser material de treball per generar obres. El Llettrisme, era originalment una resposta al que els seus adeptes interpretaven com l'excés de control del surrealisme per part d'André Breton, i també un intent de fer una poesia més popular. Els llettristes treballaven en diverses formes artístiques, incloent-hi el so i les arts gràfiques, en les quals sempre s'hi trobava la presència de les lletres. Del Llettrisme d'Isidore Isou vindria la Internacional Llettrista i d'aquí el Situacionisme de Guy Debord i tota la seva influència dins del maig del 68. Però pel que fa a l'exposició, el recorregut segueix per l'Ultra-llettrisme sonor, i Henri Chopin amb la seva revista *OU*. De fet, les revistes són molt presents en l'exposició. N'hi ha d'absolutament delicioses com la *Futura* Hansjörg Mayer. Aquesta publicació es feia en format cartell plegable i cada número estava realitzat per un autor diferent. L'única condició era que es fes amb una sola tipografia, la *Futura* de Paul Renner dissenyada al 1927 a Alemanya, molt influenciada per l'Escola *Bauhaus*.

Si ens atenim a les tipografies presents podríem definir aquesta exposició com a "moderna" en relació amb el moviment modern. Aquest moviment arrenca amb l'aparició de l'*Akzident Grotesk* de Hans Hoffmann al 1898. Era un derivació de la tipografia *Royal Grotesk* que va encarregar la Reial Acadèmia Prussiana de les Ciències. La necessitat d'un nou llenguatge que expressés exactitud, veritat, ciència, va crear una nova família tipogràfica (les lletres de pal sec o Sans Serif) lluny de les lletres gòtiques o romanes, pròpies del passat. Havíem entrat a la modernitat, encara que faltessin un any perquè fos evident.

L'exposició es plena de tipografies "modernes" com: l'*Helvetica* de Max Miedinger, creada a Suïssa al 1963; La Futura, tal com hem dit; la *Univers* de Adrian Frutiger creada al 1957 a França. En publicacions d'aquí, apareix sovint la *Venus* de la Fundició Bauer creada al 1907 a Alemanya i molt usada a Espanya perquè Bauer tenia una bona distribució.

És curiós veure com el gruix de l'exposició, que correspon a la *Poesia Concreta*, s'expressa en el llenguatge de la modernitat, pròpi de la *Bauhaus*, el *Disseny Suís* i l'*Escola d'Ulm*. Potser perquè aquests moviments comparteixen valors com la representació d'idees abstractes, en una nova realitat de caràcter universal. Hi ha una preocupació per l'expressió plàstica basada principalment en la línia i la superfície, l'ús d'elements geomètrics senzills (cercles, quadrats, triangles) i creació de tensions amb les diagonals. La *Poesia Concreta*, creava composicions geomètriques, formant estructures que recorden construccions o arquitectures, justament, un dels trets del disseny "modern". Fins hi tot, creava efectes cromàtics d'espai i vibració plàstica que recorden l'art cinètic tant propi de l'*Escola d'Ulm*.

Per a mi, una de les troballes de l'exposició es poder veure, en aquest univers internacional de la poesia experimental, l'obra de Guillem Viladot. En aquest bosc, Viladot es troba al seu lloc natural, com un dels impulsors de la poesia experimental, el sincretisme plàstic, el collage objectual i la poesia visual. És bastant xocant de veure com des del poble d'Agramunt o des del seu estudi ple de diaris, Viladot i Brossa estan connectats entre ells i alhora amb una escena internacional que aplega ciutats com Buenos Aires, Viena o Sao Paulo. El sol descobriment de Josep Iglesias del Marquet, no només com autor sinó com a connexió entre aquests autors locals i la xarxa internacional, ja mereix una visita. En el seu periple per Barcelona, Glasgow i Vancouver, Iglesias crea una sèrie de connexions que el fan treballar dins de moviments com el *New Dada* i el *Pop Art*. De fet, les seves postals poden perfectament emmarcar-se en el *Mail Art*, present en altres obres exposades i *Fluxus*, potser el gran absent de l'exposició.

Hi ha una sèrie de peces de *Type-writer art* (art fet amb una màquina d'escriure). Les més conegudes són de Bob Cobbing, i n'hi ha de veritablement notables. La idea de la màquina com a eina que no genera narrativa lineal, ni sentit sinó poesia i ambigüetat, és molt contemporània. Molts dels creadors de *Type-writer art*, encara que recorrien a recursos similars, utilitzaven la impressió a tinta que els feia més dúctils: poder manipular la mida de les fonts, manipular impressions, jugar amb colors i tipografies, etc.

Cal fer esment, també, del paper de la impremta en aquest bosc de poesia experimental. Hi ha peces fetes amb tipus mòbils de fusta o de plom, on s'intueix allò que en diem *gràfica d'impremta*. Aquesta gràfica utilitza la impremta com un laboratori i comença amb les avantguardes: *Constructivisme*, *De Stijl*,

Dada, Futurisme, etc. I és una constant al llarg del segle XX en moltes expressions de l'art. Fins que arriba el fotolit i l'Offset als 50 i després el Letraset.

També cal reivindicar el Ciclostil, que es va perfeccionant des de finals del XIX. Però no es fins els 50-60 que esdevé popular. Se les anomenava 'vietnamites', pel gran ús que se'n va fer durant la guerra de Vietnam (1964-1975). Els textos eren preparats amb l'ajuda d'una màquina d'escriure (un punxó per als dibuixos). Sobre una plantilla (o motlle) d'un paper especial, anomenada estergit, s'impregnava amb tinta per una de les cares, i llavors era capaç de trametre la tinta a les còpies per capil·laritat. A "La Xarxa al Bosc" hi ha diverses publicacions fetes amb aquest sistema.

Simptomàticament, l'exposició acaba just quan comença el boom de la fotocopiadora com a eina creativa i de producció. Les revistes van deixar pas als Fanzines. Així doncs tenim obra impresa però no fotocopiada. Un altre signe de la "modernitat" estètica de la proposta que no encaixaria amb fenòmens com el punk, encara que en moltes peces, es respira una actitud pre-punk molt suggerent.

L'exposició [La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental 1946-1980](#) es pot visitar a la Fundació Joan Brossa, a Barcelona, fins al 17 de novembre.

SEGUINT L'ESTELA BROSSIANA

Francesc Foguet

La poesia escènica de Joan Brossa defuig el teatre convencional i s'endinsa en el terreny de l'insòlit. En una exploració constant de les possibilitats del llenguatge poeticoteatral, **Brossa** hi experimenta amb tota mena d'estètiques, gèneres i formes, que duu al seu camp d'acció. Crea, d'aquesta manera, una nova convenció conscient, d'inspiració meierholdiana, que trenca amb els esquemes del teatre regular i juga amb les expectatives del públic. En un procés deliberat de recontextualització i resignificació, posa l'accent en el caràcter profundament ritual de les arts escèniques.

Seguint el camí fressat per Brossa, La corda engloba onze peces/accions de diversos dramaturgs ...

LA VEU AUTÈNTICA D'EN BROSSA

Jordi Bordes

El Centenari de Joan Brossa (1919-1998), poeta visual i dramaturg dels marges, ha permès rescatar 'El pedestal són les sabates', un llibre que va elaborar Jordi Coca el 1971 i que, 20 anys més tard, va tornar a editar completant-lo amb dues entrevistes posteriors que li havia fet per a 'Serra d'Or'. Ara, per tercer cop, es disfruta d'una lectura en què es pot sentir la veu directa de Brossa, en plena activitat creativa i en contínua definició com a artista polifacètic. CaboSanRoque va signar un 'A mi no em va fer Joan Brossa' (T. Alta, 216) i Jordi Oriol amb Carles Santos el van revisar a 'Esquerdas, Parracs, Enderrocs' (TNC, 2017). Marc Chornet, nou director de l'Escenari Brossa, reivindica la frescor del nebot artístic que no ha conegut però que l'ha influenciat. Com Roberto G Alonso amb 'Laberint striptease' (Escenari Joan Brossa, 2019). Al costat, és bo sentir la conversa, de fa mig segle, entre Coca i Brossa (Ensiola Editorial).

EL HACKEIG DE BROSSA

Pol Guasch

Els diàlegs del cicle *Ens va fer Brossa* segueixen el seu curs, i ara, de nou, tornen els poetes (ja hem pogut escoltar Enric Casasses, Blanca Llum Vidal, i Biel Mesquida, entre d'altres). El repte d'avui, però, és la trobada entre la visió de **Pere Gimferrer** (Barcelona, 1945), amic del poeta, i la resignificació volguda de **Maria Sevilla** (Badalona, 1990).

Maria Sevilla i Pere Gimferrer. Pere Gimferrer i Maria Sevilla. Ni un diàleg, ni un duel: un cara a cara a mig camí entre la reivindicació d'un personatge històric i la seva deconstrucció. De fet, comença la poeta recordant com **Brossa** afirmava que quan es fan homenatges, "mal asuntu". Així funciona la seva poètica, una col·lisió contra les formes protocol·làries i estandaritzades del llenguatge. Com un xoc. Al pròleg d'*El castell de la puresa*, recorda Sevilla, Pedrals comparava la llengua de Gimferrer amb una pistola que denota i detona (un Gimferrer pirotècnic, com l'artesania laboriosa brossiana); i el mateix Brossa, de Gimferrer, deia que "fereix, però no mata sempre". De col·lisions i explosions, es tractarà avui, doncs, del juglar dels mots a Gimferrer, passant per la poètica-metralla de la badalonina.

D'aquesta tríada (tres escriptors que basteixen la seva poètica en un diàleg latent i patent alhora), arribem a allò que Brossa deia en una oficina, assegut davant d'un funcionari, quan, en fer-se el carnet d'identitat, li preguntaren pel seu ofici: "poeta", va respondre. "Paleta?", va preguntar el buròcrata.

“No, poeta”, li etzibà. (El buròcrata va acabar posant “jornalero”, perquè pensava que Brossa podia sentir-se vexat). Poeta-paleta: professió emmudida en l’existència, també callada, d’un país perseguit, diu Gimferrer (potser per això escrivia sempre a llapis; precisament per això va prendre la posició radical de no moure’s mai del català, d’escriure’l sempre). Però que habités el català com a trinxera, no vol dir que no llegís altres llengües: Gimferrer explica que havia llegit els trobadors, els poetes catalans medievals, **Verdaguer**, **Carner** i **Foix**, però també **Lorca**, **Alberti** i **Hernández** (tan lluny i tan a prop). Així el recorda Gimferrer, com el manobre que va esdevenir mestre, al marge de la lliçó, a favor d’expressar la seva visió del món i la seva experiència (tan lluny i tan a prop: parlava de pel·lícules que la crítica tradicional no apreciava, d’aquí que el seu mestratge fos sempre clandestí).

La seva radicalitat era aquesta: no la del literat, sinó la de l’orfebre solitari que poleix cada dia, una mica més, la seva peça. La seva descendència poètica, però, no és tan sòlida, diu Gimferrer, i Sevilla exposa aleshores la seva recepció del poeta. Brossa va arribar-li a l’escola, des de la seva vessant didàctica, les endevinalles que exigien una intervenció hermenèutica del lector (la del nen, la més lúdica i menys enciclopèdica). De nou, un escriptor paradoxal, el d’una arma de doble fil molt brillant: l’irreverent que subvertia el llenguatge des de dins és el mateix que arribava a l’alumne de primària per portar la interpretació als límits. El públic, més proper a la generació de Gimferrer, intervé: ells no han conegut aquesta deriva institucional del poeta que omple els llibres de text oficials.

Sevilla insisteix: la seva recepció va ser de les mans de l’educació pública, en una pàtina de literatura institucionalitzada, però la comprensió del Brossa insurrecte va arribar més tard. Aquell que va escriure el pròleg de *Cau de llunes*, el que s’interessava per la multiplicació dels personatges i posava en evidència la performativitat (com **Marçal** deconstruint en la seva novel·la la polifonia que configura el personatge de Renée **Vivien**), el Brossa llibertari que dinamita i que hackreja, en definitiva. El que s’instal·la en la paradoxa, exposa Sevilla: el que rebutjava el treball però només podia entendre la poesia com una feina laboriosa, tot manipulant la llengua des del seu doble sentit ontològic; és a dir, la llengua com a única manera de transformar el món però com a inèrcia que tendeix a la repetició i que ens acaba engabiant. Sevilla evoca els *Textos de filosofía de guerrilla* de **Marina Garcés**, per subratllar la deriva paradoxal de la poètica de Brossa: que “cal oblidar les paraules per poder parlar”, que cal “parlar per interrompre el soroll”, i buscar, així, la paraula precisa, i dir-la sabent que, cada vegada que es diu, t’empresona. D’aquesta manera, la poètica brossiana, igualment problemàtica i paradoxal.

El Brossa llibertari, com un far. Ni un diàleg, ni un duel, el d’avui: un cara a cara que ens condueix al moll de l’os del que feia amb el llenguatge. “L’Estat és una gran paraula”, escrivia en un dels seus poemes, llegeix Sevilla. I aquí rau la potència del poeta, que en la síntesi absoluta concentra tota. El Brossa llibertari, com un mantra. L’Estat només és una paraula, però pel fet mateix de ser paraula, pel fet de ser una gran paraula, pesa com una llosa en la nostra boca. Tot el seu edifici poètic, el que Sevilla defineix com un hackeig lingüístic constant, no només mostra el poder i la fragilitat de les construccions culturals (la tribuna i la gàbia que és el llenguatge, com diria Garcés), sinó que s’alça com un intent reeixit de cremar-lo, destruir-lo, desballestar-lo, des de dins. El Brossa llibertari, com un corc.

L'ACTRIU I ESCRIPTORA ÀNGELS BASSAS RECORDA JOAN BROSSA

Àngels Bassas

Una tarda de principis de març m'arriba la proposta d'escriure sobre la figura polièdrica de Joan Brossa (1919-1998) en el marc de l'**Any Brossa**. El primer que em passa pel cap és el record meravellós d'haver actuat fa dues temporades a La Seca, en la funció Diumenge, al costat dels grans companys **Àlex Casanovas** i **Abel Folk**. Una peça en clau de comèdia que retrata molt bé la societat de l'època franquista.

Com a actriu em fascinava que les nostres rèpliques se succeïen a vegades sense tenir a veure les unes amb les altres, transformades en imatges poètiques. Un univers surrealista on, com a bona empordanesa, em va abellir navegar. Gràcies al mestre Hermann Bonnín, que n'assumia la direcció com a bon expert brossià, vaig interpretar aquest meravellós personatge de la Ròmula; una doneta de casa, avorrida en el seu matrimoni, que somia papallones i canta

cançons franceses mentre fa mitja. Tres personatges peculiars, somniadors i divertits atrapats en la seva quotidianitat. Si alguna cosa vam aprendre del màgic món de Brossa és que potser no cal entendre-ho tot. I que la bellesa també es troba en la màgia de les paraules.

Podríem omplir molts fulls parlant de la seva poesia (visual, literària o escènica), però prefereixo recomanar-vos visitar la web institucional de l'Any Brossa o seguir la magnífica feina que està fent la Fundació Brossa. Al seu web hi trobareu l'agenda d'activitats, exposicions, itineraris... M'ha cridat l'atenció una pestanya anomenada Racó educatiu, amb un munt d'iniciatives a escoles, que aplaudeixo efusivament.

Potser per deformació professional tendeixo a observar les persones que no conec i intento imaginar-me com deuen ser, què fan, com se senten o què somien. Intento veure-les des d'una perspectiva humana més enllà de la seva projecció pública. S'ha parlat tant de l'univers brossià que no vull ser una enciclopèdia més que vomiti informació que potser ja sabem, sinó que m'agradaria acostar-me a Brossa des d'una òptica diferent. I per fer-ho, decideixo evidentment parlar amb persones que el van conèixer i així potser acabo descobrint l'home que hi podia haver al darrere. Per sorpresa meva, topo amb anècdotes farcides de gastronomia.

Sabem què li agradava menjar a **Joan Brossa**? Doncs sí. Li agradaven molt els ous. Boris Ruiz m'explica una anècdota: quan Brossa el va venir a veure a la funció de la Metamorfosi de Kafka, dirigida per

Bonnín, en acabar van anar a sopar plegats en un restaurant molt fi. Mentre tots s'afartaven amb plats succulents, Brossa demanava una senzilla truita francesa. Jordi Coca, un altre mestre (que precisament li reediten aquest any el llibre *Joan Brossa, o el pedestal són les sabates*), corrobora la meua tesi sobre el seu estómac. Ho fa explicant-me precisament una altra anècdota culinària: van visitar els Tàpies en un restaurant sofisticat. A l'hora de les postres, li van demanar què volia. Brossa va respondre que volia un ou ferrat. Com que el cambrer es pensava que feia broma, li va portar un préssec en almívar rodejat de nata. Brossa, indignat, li va cridar: "No, senyor. Jo no li he demanat un ou ferrat en mànigues de camisa!" I més tard afegí: "Per això no m'agrada la cuina francesa: perquè te la porten mastegada."

Quan una vegada el matrimoni Coca va voler fer-lo content amb una impressionant truita de tres pisos, va contestar: "Ah, no, jo truites amb perruca, no en menjo." Definitivament, a Brossa no li agradava gens la sofisticació. De fet, vivia en un immens caos amb piles de papers i llibres que calia apartar per poder entrar al seu estudi; una mena de sobreàtic petit, al qual s'accedia només per un muntacàrregues. Segons ell, sabia on ho tenia tot.

Pel que m'explica Coca, semblava un drapaire, cosa que li va anar molt bé quan un inspector el va venir a visitar després de la gran tancada d'intel·lectuals a Montserrat, durant un cap de setmana de desembre del 1970, protagonitzada per 300 intel·lectuals catalans que protestaven pel Procés de Burgos, una fita clau de la lluita antifranquista segons la historiadora **Eva Serra**. Brossa va ser condemnat, com molts altres després d'aquella tancada, a pagar una multa. Però ell es va declarar "pobre de solemnidad".

Pel que sembla, aquell funcionari de l'Estat que el va anar a veure per la multa es va empassar l'ham:

¿Pero usted vive aquí? ¿Pero donde duerme? ¿Y cómo... con el frío que hace?
Pues mire usted: me quito los pantalones y me tapo con ellos.

L'inspector va veure un Brossa drapaire embolicat en aquella brutor de papers, sense adonar-se, pobre il·lús, que Brossa tenia també a les parets quadres ni més ni menys que de Tàpies, Pons, Cuixart o Miró, que eren aleshores els seus amics. Brossa adorava l'il·lusionisme, la màgia, el transformisme de Fregoli, el cinema... (hi anava cada dia i va ajornar fins i tot una operació per poder anar a l'estrena d'una nova pel·lícula de l'Spielberg). I així és com jo me l'imagino: surant entre ous ferrats poeticovisuals, quadres valuosíssims presidint estances de drapaire, i ell, murri, dibuixant paraules.

Divendres, 6 de setembre de 2019

<https://www.lavanguardia.com/politica/20190906/47198656208/beirut-castellers-carmena-y-brossa-los-atractivos-de-la-merce-2019.html>

BEIRUT, CASTELLERS, CARMENA Y BROSSA: LOS ATRACTIVOS DE LA MERCÈ 2019

EFE

Barcelona, 6 sep (EFE).- El Ayuntamiento de Barcelona ha presentado hoy la Mercè de 2019, que contará con un centenar de conciertos y 430 funciones artísticas y tendrá entre sus atractivos espectáculos relacionados con Beirut, el 50 aniversario de los castellers de la ciudad, el pregón de Manuela Carmena o la celebración del año Joan Brossa.

El teniente de alcaldía de Cultura, Joan Subirats; la directora artística del MAC Festival (Mercè Arts de Carrer), Marta Almirall, y el director de Acción Comunitaria del Ayuntamiento, Òscar Rebollo, han sido los encargados de presentar este viernes en una rueda de prensa la programación completa de las fiestas.

Barcelona, 6 sep (EFE).- El Ayuntamiento de Barcelona ha presentado hoy la Mercè de 2019, que contará con un centenar de conciertos y 430 funciones artísticas y tendrá entre sus atractivos espectáculos relacionados con Beirut, el 50 aniversario de los castellers de la ciudad, el pregón de Manuela Carmena o la celebración del año Joan Brossa.

El teniente de alcaldía de Cultura, Joan Subirats; la directora artística del MAC Festival (Mercè Arts de Carrer), Marta Almirall, y el director de Acción Comunitaria del Ayuntamiento, Òscar Rebollo, han sido los encargados de presentar este viernes en una rueda de prensa la programación completa de las fiestas.

La Mercè contará con un presupuesto similar al de años anteriores (3,5 millones de euros, más casi otro medio millón dedicado a "Asóciate a la Fiesta", un festival protagonizado por asociaciones barcelonesas) y un número parecido de espectáculos.

En total serán cinco días de celebración (del 20 al 24, ambos incluidos) en los que se prepararán 60 escenarios repartidos en 17 espacios distintos en seis distritos de la capital catalana.

Se llevarán a cabo más de cien conciertos musicales y habrá 147 espectáculos de teatro, danza y otras artes escénicas, distribuidas en 430 funciones.

Participarán en la cita 275 entidades y colectivos de la ciudad y habrá 57 actuaciones de cultura popular tradicional, y la plaza de Catalunya será el epicentro de 175 actividades.

Las fiestas las inaugurará el día 20 la exalcaldesa de Madrid Manuela Carmena con el tradicional pregón, mientras que las jornadas de castells serán el domingo 22 y el martes 24, ambas en la plaza de Sant Jaume, donde se sitúan el Ayuntamiento y el Palau de la Generalitat.

Los Minyons de Terrassa y los Castellers de Vilafranca protagonizarán los castells del día 22 -la "Diada Histórica"-, mientras que los siete castellers de Barcelona (Barcelona, Sants, Vila de Gràcia, Poble-sec, Sagrada Família, Jove de Barcelona y Sarrià) llenarán la plaza el 24 -fecha en la que se celebra la "Diada Local"-.

No faltará el tradicional correfocs, que se llevará a cabo el día 21, comenzando a las 18:30 horas, así como otras ya clásicas actividades que se celebran por estas fechas en Barcelona.

La ciudad invitada de esta edición es Beirut. Entre la programación dedicada a la capital libanesa se podrá seguir una conferencia del veterano periodista Tomás Alcoverro en el Col·legi de Periodistes o el ciclo de cine "Imágenes de Beirut" que propone la Filmoteca entre los días 17 y 29 de septiembre.

El MAC Festival repartirá sus espectáculos entre el parque de la Ciutadella, el parque de la Trinitat, el Castell de Montjuïc, la Llera del Besòs, el Palauet Albéniz y la Antiga Fàbrica Estrella Damm.

Tres grandes ejes moverán este festival: la Ciutadella acogerá espectáculos "comprometidos y reivindicativos" que abordarán temas como la crisis climática, los derechos de los animales o la libertad sexual; en el Castell de Montjuïc el protagonista será el circo contemporáneo, mientras el parque de la Trinitat dará voz a África.

En la Llera del Besòs, por otra parte, se celebrará el 25 aniversario de la ONG Payasos Sin Fronteras.

No faltarán tampoco el tradicional videomajale de la fachada del Ayuntamiento, dedicado en esta ocasión al año Joan Brossa, ni el Piromusical de la avenida Maria Cristina, que tendrá lugar el día 24. EFE

ESPAÑA APUESTA POR TODAS SUS LENGUAS EN LA FERIA DE FRÁNCFORT

Josep Massot

El plan de Cultura abarca aniversarios de Ortega y Gasset, Machado o Joan Brossa

El Ministerio de Cultura comenzará ya este año, del 15 al 20 de octubre, el protagonismo de la cultura española en la Feria de Fráncfort mediante un nutrido plan de actividades que culminará en el 2021, cuando España sea el país invitado del foro editorial más importante del mundo.

Olvido García Valdés, directora general del Libro y Fomento de la Lectura, dice que, a diferencia de la última vez que España fue protagonista de la feria, en 1991, “ahora se ha diseñado una arquitectura distinta, en la que no sólo figuren nombres, se difunda la literatura y se vendan derechos de autor, sino que, además de todo ello, ahora se estructura a partir de argumentos e ideas y se visualizará que España es un país plural, lema del programa”.

La directora general del Libro da especial importancia al reconocimiento decidido y sin ambages de la pluralidad lingüística del Estado español y de sus literaturas, “pues son las lenguas que nos hacen, y para nosotros es un tema central”, dice, consciente de las limitaciones de un Gobierno en funciones.

Este año participarán en la feria internacional 30 invitados y el segundo otros 60 para llegar a los Cien de Fráncfort en el 2021. Los criterios de selección también obedecen a la voluntad de reflejar la variedad y pluralidad de la sociedad en su conjunto. “Habrá en las mesas -dice Olvido García Valdés- representantes de narrativa, ensayo, poesía y teatro; de las distintas lenguas y de todas las generaciones,

personas de 70 o 80 años y jóvenes que hayan publicado sólo uno o dos libros, un equilibrio entre hombres y mujeres, porque la sociedad en su conjunto es así”.

El programa de este año tendrá varios focos. Cinco de ellos inspirados en distintos aniversarios. El primero, los 70 años de la conferencia que impartió Ortega y Gasset en 1949 en la Universidad Libre de Berlín, bajo un título significativamente en latín, *De Europa meditatio quaedam* (*Meditación de Europa*), con la sala abarrotada y un eco masivo en la prensa alemana. Fue un canto de esperanza y un llamamiento a reconstruir la unidad europea, proclamado en una ciudad en ruinas y un continente devastado. Según García Valdés, no se trata de glosar la conferencia, sino de reflexionar sobre la Europa de hoy, con los filósofos José Luis Pardo y Eurídice Cabañes, pensadora experta en creatividad computacional y videojuegos.

El segundo festejará los cien años del poeta catalán Joan Brossa, en colaboración con el stand del Institut Ramon Llull (poemas visuales) y Vicenç Altaió de la Fundació Brossa. Habrá charlas de Manel Guerrero (comisario del Año Brossa) y la especialista Glòria Bordons, además de una representación de la veterana serie de diálogos *Ens va fer Joan Brossa*, que en Fráncfort contará con el poeta Eduard Escofet y la escritora-artista Alicia Kopf.

El tercer foco tiene un interés especial para Olvido García Valdés, el 80 º aniversario de *Filosofía y poesía*, escrito por María Zambrano, en su exilio en Morelia (México). En la mesa participará, entre otros, Miguel Morey. El cuarto foco será la conmemoración de la publicación en 1979 de la trilogía del irreverente grupo gallego de vanguardia Rompente (*As ladillas do travesti* de Reixa, *galletas Kokoschka non* de Romón y *Facer pulgarcitos tres* de Avendaño), con la presencia de Antón Reixa y una joven escritora gallega.

El quinto foco está dedicado a recordar a Machado en Colliure en 1939, mediante la disertación de un prestigioso hispanista alemán. El medioambiente y la crisis climática, *Tierra somos*, contará con Bernardo Atxaga. *I see you* será la mesa de debate sobre el cómic español. *Escritores en otra lengua* reunirá a Antonio Gamoneda y a su traductor Manfred Böss con el fin de subrayar la importancia de la traducción entendida como un trabajo creativo. Otra de las mesas abordará el estado de cada uno de los ámbitos literarios, mientras el foro dedicado a la edición tendrá representantes de las editoriales grandes, independientes y de las distintas lenguas del Estado, con una presencia significativa de editoriales alternativas, como Traficantes de Sueños y Libros Mutantes y la Casa Encendida.

Olvido García Valdés destaca la mesa dedicada a la *España feminista*, -¿quién diría hace diez años -se pregunta- que España podría ser un ejemplo en la cuestión feminista para Francia, Italia o Alemania?- en la que intervendrán una ensayista del ámbito del académico y una narradora.

Los encuentros se celebrarán en el recinto ferial y del Instituto Cervantes y cuenta con la colaboración de la Federación de Gremios de Editores y Acción Cultural Española.

Dijous, 12 de setembre de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/trobar-joan-brossa/>

TROBAR JOAN BROSSA

Carlota Rubio

La Fundació Brossa si no la busques, no la trobes, “i que segueixi així!” exclama **Joan M. Minguet**, fins fa poc, professor d'Art Contemporani i Història del Cinema a la UAB. Amb Joan Brossa passa una mica el mateix: només estudiant i regirant la seva obra és possible arribar a abastar les múltiples dimensions d'un artista que, de senzill, no en té res. Per a provar d'aconseguir-ho, la Fundació convida en conversa a estudiosos i coneguts de Joan Brossa amb joves investigadors que, d'alguna manera, es reconeixen influenciats per l'obra del poeta, creant així un discurs intergeneracional sobre l'home i l'obra. Aquesta vegada ha estat el torn de Minguet i **Cloe Masotta**, Doctora en comunicació, els quals, sense conèixer-se prèviament, han arribat a la mateixa conclusió: els ha fet Joan Brossa perquè, fugint del temps, el poeta no ha deixat mai de ser contemporani.

Joan M. Minguet va començar la sessió del cicle [Ens va fer Joan Brossa](#) advertint que seria insistent amb una idea: “vivim en una època obscura”. L'historiador retrata amb un somriure un Brossa “burleta” i “torracollovaris” que concorda amb aquell “punyetero” d'**Arnau Puig** i “molt de la broma” de **Mestres Quadreny**. El mateix que, quan Minguet li va voler oferir el títol de Doctor Honoris Causa per la UAB, va deixar enrere la sornegueria per advertir: “no em facis posar corbata!”. Com deia el cantant **Raimon**, Joan Brossa vivia l'avantguarda des del gust per una impertinència impossible. I aquest

Brossa-xoc, o Brossa-combat és el que l'historiador reivindica i enyora: "actualment, no vivim en una dictadura política sinó cultural".

Minguet es mostra nostàlgic amb l'ambient cultural que va existir quan la dictadura era política. En l'essència llibertària d'una contracultura forçosament clandestina és on l'estudiós troba una genuïtat que no existeix en la indústria cultural actual, i per això defensa aferrissadament allò que, segurament, hagués volgut Brossa: que l'espai dedicat a ell i la seva obra es mantingui petit i proper, "que no creixi com aquestes institucions tan grans, la Miró o la Tàpies".

Així i tot, l'especialista parlava en termes derrotistes del paper actual de Brossa (vivim en una època obscura!): "Que Margarit sigui poeta nacional vol dir que ha perdut Brossa davant la cultura institucional". El retrat d'una Barcelona submergida en una realitat on qualsevol manifestació artística ha de ser recolzada per les institucions per a sobreviure va ajudar a entendre per què Minguet vol recordar i recuperar el Brossa més guerrer a *Poemes de combat* (Vibop). Davant manifestacions culturals lligades al poder, que són una "promesa de realitat que no deixa de ser un engany", Minguet reivindica una cultura no banalitzada, que trobi l'art en la vida i que reclami un esforç per part de l'espectador.

Cloe Masotta mai no va conèixer Joan Brossa, però estudiant el seu teatre i poesia performativa, ha forjat una devoció semblant a la de l'amic. Deia el mateix Brossa que "la fruita més antiga del teatre no ve de la paraula", i això és el que Masotta va tractar de demostrar-nos parlant d'un Brossa que, tant en teatre com en poesia, constantment va jugar amb les metamorfosis i la ruptura de qualsevol linealitat (narrativa, temporal o espacial). El Brossa estudiat i no pas conegut, doncs, és en essència el mateix: un xoc, que cal buscar per a poder abastar.

"Estem fotuts, refotuts i contrafotuts" escrivia Brossa en alguna carta de la freqüent correspondència que mantenia amb **Tàpies, J. V. Foix, Arnau Puig o Modest Cuixart**. En alguns aspectes, ho estaven molt més que nosaltres ara, però, recolzat per les avantguardes, el poeta va articular un art combatiu que, en el fons, és capaç d'explicar també la nostra contemporaneïtat. "És veritat que ens va fer Joan Brossa perquè, amb la Cloe, hem coincidit sense haver parlat res del que diríem aquí", va concloure Minguet. I, si des de diferents graus de proximitat amb l'artista, àmbits professionals i contextos socioculturals es pot trobar i experimentar el poeta d'una manera molt semblant, deu ser veritat que a tots ens ha fet una mica Brossa.

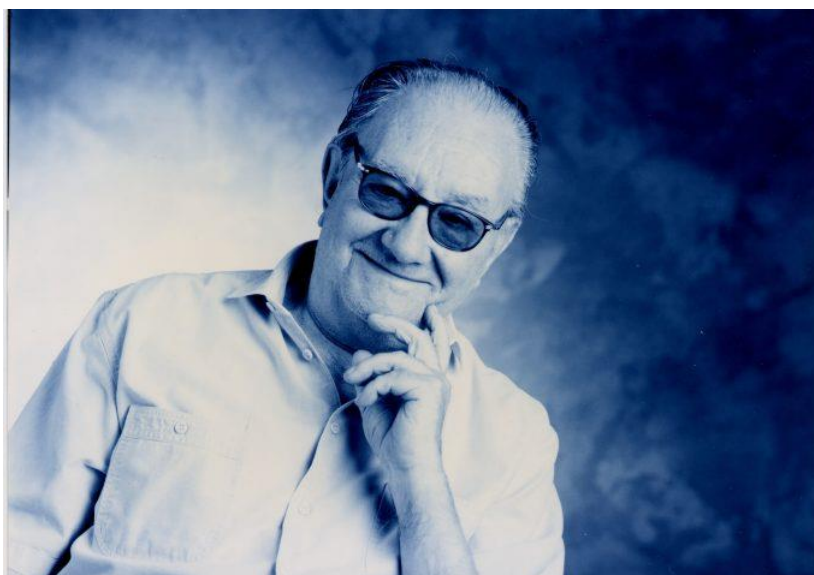
Divendres, 13 de setembre de 2019

<https://www.nuvol.com/critica/calidoscopi-brossa/>

CALIDOSCOPI BROSSA

Enric Umbert-Rexach

Enguany, coincidint amb el centenari del naixement del poeta, la **Fundació Joan Brossa** celebra el cicle 'Ens va fer Joan Brossa'. També s'han reeditat obres seves i s'han publicat estudis que en cartografien la figura. Aquest divendres 13 de setembre a les 17.30h es presenten les novetats editorials de l'Any Brossa a La Setmana del Llibre en Català.

S'obre el teló. Cortina de vellut vermell. Al fons de l'escenari un llençol blanc amb la inscripció: *Any Joan Brossa*. Al centre, un home vell, assegut en un balancí, llegeix *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* (Ensiola), escrit per Jordi Coca, reedició de 1971. Inclou una extensa entrevista i una breu antologia de poemes. El llibre presenta una visió molt planera i alhora calidoscòpica d'un poeta que no diferenciava la seva vida artística de la literària sinó que, com ell deia, «anava convertint l'experiència en consciència». Ens trobem amb una imatge del poeta, creativa i quotidiana, que posa en equilibri una popularitat que es gronxa entre el reduccionisme de l'obra escrita i la magnificència de l'obra plàstica o visual. Un artista que aconseguí l'equilibri entre desig i possibilitat.

Un pianista es posa a tocar. Entra un arlequí per l'esquerra arrossegant un llençol. Un a cada banda de l'escenari, el despleguen. Hi llegim: «Em va fer Joan Brossa». Carles Rebassa, en el seu llibre *Ara i aquí* (Angle Editorial), transita per una sèrie d'episodis molt personals amb què enllaça aprenentatge i creativitat. Es confessa *brossià* irredempt, perquè d'aquest poeta «guerriller i prestidigitador» ha après a «mirar el món amb els ulls del llenguatge» i a entendre, com ell, que el màxim d'expressió es pot assolir amb un mínim d'elements.

Entre bastidors un home diu: «ninot que porta un pes a la base i que, desviat de la seva posició vertical, es torna a posar dret: el poble». Reedició d'*El Saltamartí* (Proa). Pere Gimferrer, que en signa el pròleg, defensa que aquests poemes no han perdut ni una engruna d'aquell do subversiu i de lluminosa capacitat per sobtar-nos amb una mirada perspicaç i desconcertant que travessa les coses. Poeta radical, experimentador de la paraula, que es va allunyar de la poesia entesa com a construcció retòrica tot eixamplant el capital de les avantguardes per obrir portes al futur.

Per la banda dreta apareix una dona que fa estriptis. Mentre es despulla veiem que duu a l'esquena una carta de joc vista de dors. *Poemes Transgredits* (Nordicalibros), selecció a càrrec de Glòria Bordons, que destaca la capacitat de Brossa, autèntic investigador de la poesia, per simplificar la frase fins a convertir-la gairebé en un telegrama, i de Manel Guerrero, que qualifica la seva obra com a transgressora, alliberadora i sorprenent perquè trenca, des del màxim rigor, fronteres entre gèneres i disciplines. Brossa va transgredir els límits entre poesia, art i vida per donar veu a noves formes totalment avantguardistes i originals.

Travessa l'escenari a corre-cuita una ballarina amb un tutú vermell. Del sostre cauen a intervals de cinc segons les sis lletres del cognom de l'autor. Arnau Puig, l'amic «estel·lar», anatomitza l'estreta, i no sempre fàcil, relació i revela capteniments poc coneguts en el seu llibre *Brossa, escamotejador i burleta* (Comanegra) com, per exemple, el seu pronunciat egotisme, ja que entenia la relació humana en un sol sentit: «només se sentia satisfet si li servia per a la seva imatge».

Entra en escena un jove amb una carpeta de dibuix sota el braç. En arribar al prosceni l'obre i ensenya una làmina on hi ha escrit: *En Jo_n ha perdut la A* (El cep i la nansa i Ajuntament de Barcelona). Escrit per Pep Molist i il·lustrat per Maria Beitia. Relat *embrossat* per a la mainada que ens endinsa en el joc visual amb les lletres capitanejant la proposta amb la capdavantera «A». Combinació de paraula i imatge, transformació i experimentació, per generar un nou missatge clar i directe. Simplicitat carregada de contingut.

Un home, que entra-i-surt, reparteix fulls clandestins. *Poemes de combat* (Vibop Edicions), a cura de Joan M. Minguet que, en aquest recull de composicions de revolta, aposta per la seva inqüestionable vigència. La ironia amb l'església, l'alineació de l'individu, la denigració de la dictadura o el cant als Països Catalans, són elements que, encara avui, ens interpel·len.

De sobte es fa el silenci. Teló.

Llarga vida a Brossa.

EL COMBATIU JOAN BROSSA

David Castillo

L'editorial del Maresme Vibop recupera els poemes de combat de Joan Brossa

Després d'un autèntic allau de publicació o reedicions de llibres de Joan Brossa, el centenari del naixement del poeta també ha servit per desenterrar aspectes més de resposta que el podrien separar de la imatge lúdica que tant l'ha caracteritzat. En els seus poemes socials i polítics, Brossa mai deixava, però, de fer broma. Algú s'atreviria actualment a presentar el cap degollat de l'alcalde com ell ho va fer de Porcioles? No. Per aquest motiu, en aquests temps de censures i repressions, la lectura de l'antologia *Joan Brossa poemes de combat* és doblement interessant. Publicada per

l'editorial del Maresme Vibop –que lidera la periodista Montse Serra–, l'antologia ha estat a cura de Joan M. Minguet. I és una bomba per la qual segurament avui hauria estat processat.

Minguet comença la introducció fent-se preguntes: "I si llegim Brossa des de l'estricta contemporaneïtat? I si en fem una lectura fora dels marcs acadèmics? Com si Brossa hagués acabat de publicar algunes de les seves composicions i ens interpel·lessin ara mateix? Com si l'art servís per a alguna cosa més que per encabir-lo en el pou del temps? La filologia, la història de l'art, la història de les arts escèniques, les humanitats en general, en el moment en què prenen un objecte d'estudi, actuen en un doble sentit. En primer lloc, n'ofereixen claus d'interpretació, summament necessàries, això és evident. Però, de manera immediata, segresten vulguin o no vulguin aquell objecte d'estudi, el col·loquen en el passat i el desposseeixen de la seva possible càrrega d'insubmissió. Els estudis artístics en són l'exemple més fefaent: els museus poden ser una font de coneixement, però alhora esdevenen magatzems –o mausoleus– on s'igualen les obres més acomodaticies amb aquelles altres d'arrel contestatària."

Té tota la raó i l'actualitat és un dels valors d'aquest llibre modèlic. Per exemple quan parla de la monarquia o en el brillant poema *Estanc* per parlar d'allò que abans anomenàvem "l'estanquera": "*Se restablece la bandera bicolor, / roja y gualda, como bandera de España. / La tradicional bandera bicolor, roja y gualda, la gloriosa enseña que ha presidido las / gestas inmortales de nuestra historia. / Hay un sello.*"

Tots els poemes són d'aquesta guisa.

lavanguardia.com

Dilluns, 16 de setembre de 2019

<https://www.lavanguardia.com/politica/20190916/47387829027/miro-y-brossa-100-anos-poesia-y-arte-en-la-historia-de-una-amistad.html>

"MIRÓ Y BROSSA 100 AÑOS": POESÍA Y ARTE EN LA HISTORIA DE UNA AMISTAD

Redacción

Valladolid, 16 sep (EFE).- La amistad y relación artística entre el pintor y escultor Joan Miró y el poeta y dramaturgo Joan Brossa articula la exposición que a partir del próximo miércoles acoge la Iglesia de las Francesas de Valladolid con motivo del centenario del nacimiento del literato catalán.

"Miró y Brossa 100 años" se articula en torno a la figura de ambos artistas de manera independiente y a la interrelación entre los dos para mostrar la influencia que la poesía, la palabra y la semiótica tienen en la creación plástica de Miró, según una nota de prensa de la Fundación Municipal de Cultura.

La obra de Joan Brossa se mostrará en paralelo a la creación plástica de Joan Miró; dos artistas que se conocieron a comienzos de la década de los cuarenta, y desde entonces, iniciaron un camino de amistad y colaboración artística.

En ese camino paralelo, Miró ilustró los libros de Brossa y creó carteles para algunas de sus obras dramáticas, que ahora serán expuestos en la Sala de Exposiciones de la Iglesia de las Francesas.

La buena relación entre ambos se manifiesta en libros de Brossa como "Oda a Joan Miró" y "Tres Joans", que formarán parte de la exposición, además de otras obras que configuran el panorama artístico contemporáneo en la segunda mitad del siglo XX.EFE

Dimecres, 18 de setembre de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/lempremta-de-joan-brossa/>

L'EMPREMTA DE JOAN BROSSA

Joan Gener Barbany

Diumenge passat, el cicle ["Poesia als Parcs"](#), que organitzen la [Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona](#) i la Institució de les Lletres Catalanes, va oferir al Parc del Montnegre i el Corredor un recital en record i homenatge a Joan Brossa. Joan Gener Barbany hi va ser i ens en fa la crònica.

Anar fins a la Font del Pradelló és un d'aquells trànsits curiosos. S'ha de deixar a banda un polígon estrany de Sant Celoni i agafar un camí al marge quan de cop i volta, les corbes de la carretera t'endinsen, literalment, al Parc del Montnegre i el Corredor.

Pocs metres abans que s'acabi l'asfalt i just a tocar de la senyal que ratlla el nom d'Olzinelles, prop de 20 cotxes estaven aparcats enmig d'un prat sense cultivar. Faltaven pocs minuts per les dotze del migdia i la seixantena d'assistents tenien les cadires ben disposades a la Font del Pradelló, un indret on la mà de l'humà hi és en la seva justa mesura.

Els arbres teixien l'aixopluc, un raig de sol escalfava la molsa de les parets, la petita estàtua religiosa s'ho mirava tot amb certa incredulitat i un fil d'aigua queia de la font...

Clara Saperas, de Tramoia Cultura, conscient que el lloc és dels que parla per si sol, va explicar que el cicle “Poesia als Parcs” té la intenció d’acostar la gent al paisatge i a aquest amb la literatura. Després, Manuel Guerrero, comissari de l’Any Brossa, va remarcar que tenia tot el sentit celebrar un recital al Montnegre, justament perquè el mateix Brossa havia fet estades al Parc.

Aquest és el fil que va estirar Perejaume, que va esbossar algunes idees entorn la figura de Joan Brossa, no sense qüestionar que “els centenaris semblen una idea bastant allunyada del que és l’art i la cultura”. Sigui com sigui, va explicar que la influència de Joan Brossa va ser i encara és present en molts artistes i que la seva obra, de tan extensa i diversa, permet a qui vulgui “entrar-hi per on vulgui”. De la relació de Brossa amb la Natura, Perejaume en va destacar una relació més aviat mental, gens física ni concreta. De fet, el mateix Brossa havia rebutjat, amb ironia, sortir a passejar pels boscos durant un cap de setmana que els dos van compartir a una de les masies del Parc.

Després d’uns aplaudiments sincers, va començar el recital de Carles Rebassa. Que s’hi va posar de ple i sense cap comentari previ perquè el primer poema, “Jardí de Mots” ja era un inici en si mateix:

“(He agrupat lletres de manera
que formin mots i després
he aplegat els mots en una
frase que esdevé el poema.)”

Carles Rebassa és un escriptor i poeta reconegut i també un rapsode total. La selecció de poemes va mostrar el Brossa polièdric que és alhora enginyós i punyent, experimental i polític, màgic i vital. En veu del mallorquí, Brossa va sonar present, quasi viu, mentre **Domènec Boïgues** (Orquestra Fireluche) ofería contrapunts i entre línies amb la seva guitarra, en un discret però efectiu segon pla.

Rebassa va conduir el públic entre poemes com “Mosaic”, “Victòria”, “Serra la vella”, “Elegia” o “Arbre”, fent bo allò que Perejaume havia dit en parlar de l’experiència poètica de Brossa: “no creava poemes...més aviat el que feia era relacionar coses i realitats...i esperava que elles mateixes es transformessin en una altra cosa”. Potser per això, Rebassa va cloure amb “X” del llibre *Suite tràmpol o*

en compte enrere fent evident que llegir Brossa no és tasca senzilla però sempre hi acabes pescant alguna certesa:

“Tancant el cicle, retorno a l’u,
Ara, però, amb tots els coneixements.
Transcorren segles i segles.
Les civilitzacions se succeeixen.
Cal afegir al saber una
més ampla dimensió de l’ésser.
Els homes lluiten els uns contra els altres.

[...]

I és fàcil d’endevinar que vindrà el dia,
després d’erupcions i esquerdes,
que l’univers continuarà existint
sense l’home”

Quan tothom esperava un poema final fruit dels aplaudiments, Manuel Guerrero va convidar a seguir a Perejaume, i aquest, va conduir al públic fins un marge de la carretera. El mateix Perejaume va cloure l’acte amb “Carrandella” del llibre *Passat Festes*, després d’explicar que aquell havia estat el poema dit el dia que havien deixat les cendres de Brossa... just als uns turons que veiem allà al fons.

bonart.cat

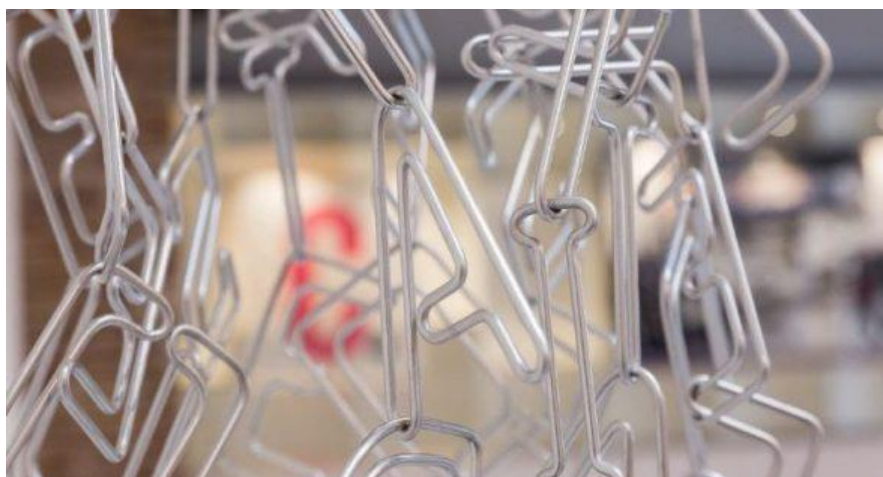
Dimecres, 18 de setembre de 2019

<https://www.bonart.cat/actual/es-prorroga-fins-a-novembre-lexposicio-sobre-joan-brossa-i-la-poesia-experimental/>

ES PRORROGA FINS A NOVEMBRE L'EXPOSICIÓ SOBRE JOAN BROSSA I LA POESIA EXPERIMENTAL

Anna Carreras i Aubets

La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980, comissariada per Eduard Escoffet, es prorroga fins al 17 de novembre de 2019.

La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980 es va inaugurar el passat 16 de maig i des de la seva inauguració ha rebut més de 2.000 visitants, sent aquest un dels principals motius de la seva pròrroga. És el projecte més destacat dels que ha produït la Fundació Joan Brossa en el marc de l'Any Brossa. A més a més, en el marc de l'exposició encara es presentaran diverses activitats, com les mirades personals a l'exposició a càrrec de diversos especialistes (Anna Pahissa i Imma Prieto).

Es tracta d'una mostra emmarcada dintre del centenari del poeta català i comissariada per Eduard Escoffet, repassa les diverses tendències de la poesia experimental a Europa i Amèrica entre els anys 1946 i 1980, el mateix moment en què Joan Brossa desenvolupa el seu llenguatge poètic. Amb l'objectiu de contextualitzar la recerca poètica de Brossa, *La xarxa al bosc* ofereix una mirada àmplia i necessàriament fragmentària de la galàxia de poetes que van eixamplar enormement el camp d'expressió poètica i van influir en la resta d'àmbits creatius.

El període de l'exposició —de 1946 a 1980— ve determinat per l'aparició a París del lletrisme, que va organitzar la seva primera activitat pública el gener de 1946, i l'inici d'una dècada, la de 1980, en què Brossa començarà a ser àmpliament reconegut.

És una de les exposicions més ambiciosos que s'han presentat en els últims anys a Europa dedicades a la poesia experimental, tant per l'abast geogràfic —inclou poetes de tots els racons d'Europa i d'Amèrica— com pel cronològic —més de tres dècades— i la quantitat de peces, més de 200. Es tracta d'un esforç únic per capbussar-se en aquesta escena, tan difícil d'acotar i tan vinculada a altres àmbits com l'experimentació sonora, les arts visuals i el disseny, i fer-la accessible al gran públic a través d'un muntatge que, més que explicar una història o establir etiquetes, vol facilitar que el públic es perdi entre algunes de les moltes propostes que van revolucionar la poesia del segle XX i la van acostar a les eines de comunicació presents.

info.valladolid.es

Dimecres, 18 de setembre de 2019

<http://www.info.valladolid.es/-/miro-y-brossa-unidos-por-la-poesia-en-la-sala-de-exposiciones-de-las-francesas?inheritRedirect=true&redirect=%2Finicio>

MIRÓ Y BROSSA, UNIDOS POR LA POESÍA EN LA SALA DE EXPOSICIONES DE LAS FRANCESAS

Agencia

La muestra profundiza en la relación personal y la mutua influencia artística entre ambos creadores en el centenario del nacimiento de Brossa.

La poesía de Joan Brossa se nutre y se plasma en imágenes del mismo modo que Joan Miró llena sus imágenes de poesía. La palabra es uno de los muchos puntos de tangencia artística en los que resultó su férrea amistad y en los que profundiza la muestra **‘Miró y Brossa. 100 años’**, inaugurada esta mañana en la Sala Municipal de Exposiciones de Las Francesas por la concejala de Cultura y Turismo, Ana Redondo, y su comisario, Óscar Carrascosa.

Con esta exposición Valladolid se suma al centenario del nacimiento de Joan Brossa y se adelanta a otras muestras conmemorativas programadas en ciudades como Buenos Aires, que recordará al poeta en diciembre, y Ciudad de México, que hará lo propio en mayo.

A través de **69 obras cedidas** por la Fundación Joan Brossa y la Galería Joan Prats el recorrido bucea en el vínculo personal y profesional que unió a ambos artistas. El visitante encontrará piezas únicas, caso de la mayoría de los ‘poemas objeto’ de Brossa que se exhiben, o ediciones limitadas a un puñado de ejemplares, como las pruebas de autor de Miró presentes. Algunas de ellas, además, se muestran al público por primera vez.

Joan Brossa (Barcelona, 1919 - 1998) y Joan Miró (Barcelona, 1893 - Palma de Mallorca, 1983) se conocieron en 1941, año en el que el MOMA de Nueva York dedica una retrospectiva al pintor catalán. Admirado por Brossa – “es el personaje más importante que he tenido la suerte de conocer”, manifestó, fue quien le animó a plasmar su poesía de forma gráfica.

La exposición, que puede visitarse **hasta el 1 de diciembre**, es reflejo de una concepción compartida del proceso creativo como “un ejercicio de despojamiento”, ha explicado el comisario. “Su interés por la magia y el esoterismo, centro de sus tertulias”, les llevó a una “lectura mística de la pintura”. Ejemplo de ello son los elementos aislados que introduce Miró en sus litografías –“como los ojos despojados de su personaje”, señala Carrascosa- o el poema objeto que Brossa bautiza, precisamente, como ‘Despojamiento’.

Una depuración que da paso a la yuxtaposición de elementos “de su imaginario personal, en el caso de Miró, y de objetos añadidos de forma inesperada en el de Brossa”. El camino creativo lleva, así, a armar una nueva realidad a partir de fragmentos, como ya propuso André Bretón en su Manifiesto Surrealista.

Brossa comparó la pintura de Miró con "el efecto de un estimulante": una provocación que dejó ver en su obra plástica, sus poemas visuales y sus recordados poemas objeto -muchos de ellos son resultado de su colaboración directa- y que se deja sentir en la exposición.

- 'Miró y Brossa. 100 años', en la Sala de Exposiciones de Las Francesas.
- Hasta el 1 de diciembre.
- De martes a domingo y festivos, de 12 a 14 y de 18.30 a 21.30 horas.
- Entrada libre.

Dimecres, 18 de setembre de 2019

<https://www.elnortedecastilla.es/culturas/arte/sala-francesas-ilustra-20190918134317-nt.html>

LA SALA DE LAS FRANCESAS ILUSTRA LA RELACIÓN POÉTICA Y PICTÓRICA ENTRE BROSSA Y MIRÓ

Jesús Bombín

La exposición de 69 grabados, litografías, serigrafías y poemas visuales se puede visitar hasta el 1 de diciembre

El centenario del nacimiento de Joan Brosa (1919-1998) enmarca la exposición que reúne en la sala de Las Francesas 69 grabados, litografías, serigrafías y poemas visuales de este artista y de Joan Miró (1893-1983), **a modo de discurso explorativo de la relación personal y artística que trabaron desde 1941.**

La colaboración entre ambos creadores catalanes se tradujo en la edición de libros como 'Oda a Joan Miró' (1973) y 'Tres Joans' (1978), los poemas visuales o el **juego en torno a signos y símbolos con los que se establecen «paralelismos entre magia y poesía»**, explica Óscar Carrascosa, comisario de la muestra.

Una escalera de madera con notas musicales nombrada 'Poema objeto musical' en la cabecera de la sala y una mecedora de madera denominada 'Despojamiento' **con hojas otoñales situada en el coro son las dos obras de Joan Brosa que delimitan un recorrido por las fórmulas de descontextualización y yuxtaposición** empleadas por el poeta y el pintor en sus tramas creativas.

Marcados por **la influencia de disciplinas esotéricas y en especial Miró por la música, el ascetismo** y la depuración formal, en la sala se plasma el resultado del diálogo de dos artistas en los que el hábito de la tertulia imprimió resonancias evidentes en su modo de afrontar el dibujo, la pintura y la poesía visual a partir de figuras y cromatismos comunes.

De la Fundación Joan Brosa y la galería Joan Prats de Barcelona proceden las obras de esta muestra que se puede contemplar hasta el 1 de diciembre, de martes a domingo y festivos de 12:00 a 14:00 horas y de 18:30 a 21:30 horas con entrada gratuita.

europapress.es

Dimecres, 18 de setembre de 2019

<https://www.europapress.es/castilla-y-leon/noticia-vinculo-poesia-brossa-arte-miro-muestra-valladolid-20190918144851.html>

EL VÍNCULO DE LA POESÍA DE BROSSA Y EL ARTE DE MIRÓ EN UNA MUESTRA EN VALLADOLID

Europapress

Cerca de 70 obras de Joan Miró y Joan Brossa dialogan en la Sala Municipal de Exposiciones de las Francesas con la exposición 'Miró y Brossa. 100 años', que profundiza en el vínculo personal y artístico de ambos creadores que siguieron un camino similar tras "llenar sus imágenes de poesía" Miró y "nutrir su poesía de imágenes" Brossa. La muestra, que se podrá visitar hasta el 1 de diciembre en el espacio museístico vallisoletano, se ha inaugurado este martes en un acto en el que ha ...

Leer más: <https://www.europapress.es/castilla-y-leon/noticia-vinculo-poesia-brossa-arte-miro-muestra-valladolid-20190918144851.html>

Dijous, 19 de setembre de 2019

http://www.diariodevalladolid.es/noticias/cultura/arte-brossa-miro-converge-francesas_161682.html

EL ARTE DE BROSSA Y MIRÓ CONVERGE EN LAS FRANCESAS

Ana de la Fuente

Una exposición ilustra en el centenario del nacimiento de Brossa la estrecha relación poética y pictórica entre ambos creadores

Definir a Joan Brossa como un poeta resulta cuando menos insuficiente. En él confluyeron muchos aspectos que lo convirtieron en un artista poliédrico de la palabra. De todo lo que le rodeó, hizo poesía. Ahora, coincidiendo con el centenario de su nacimiento (1919-1998), la sala de Las Francesas profundiza en el vínculo personal y artístico que a lo largo de su vida mantuvo con el pintor y escultor Joan Miró. Y lo hace reuniendo un total de 69 piezas de ambos artistas procedentes de la Fundación Joan Brossa y de la galería Joan Prats de Barcelona. «Considero la mayor suerte de mi vida haber trabajado con Miró. Él y Joan Prats fueron los primeros en alentarme en el laberinto de la poesía visual», apuntaba Brossa, para quien la pintura de Miró «tenía el mismo efecto que un estimulante».

A pesar de la distancia generacional, ambos protagonizaron una andadura paralela. «Brossa nutrió su poesía de imágenes y Miró llenó sus imágenes de poesía», señalaba ayer Óscar Carrascosa, comisario de la exposición Miró y Brossa. 100 años, que hasta el próximo 1 de diciembre puede visitarse en la sala de exposiciones de Las Francesas. «Con esta exposición no estamos descubriendo a los artistas, sino que profundizamos en el vínculo que existió entre ambos», añadió Carrascosa.

Las obras del poeta se muestran en paralelo a las de Miró analizando su relación personal y artística. Juegan y dialogan delimitadas por una escalera de madera con notas en sus peldaños (Poema objeto musical) que preside el altar de la antigua iglesia de Las Francesas y por una vieja mecedora (Despojamiento) que ocupa la capilla.

Creador sin molde, Brossa fue capaz de emancipar la letra de la palabra, jugar con los símbolos, cerrar con un candado una baraja de naipes o elevar a la categoría de arte una tijera rota o un sombrero coronado con un marcador de precios. Se atreve también con obras en las que hace guiños a la cultura oriental y se acerca al ilusionismo con dibujos laberínticos o litografías de juegos de azar convirtiéndose en una suerte de mago o prestidigitador de la palabra.

La colaboración entre ambos artistas se tradujo también en la edición de libros como la Oda a Joan Miró o Tres Joans en homenaje a los tres juanes: Miró, Brossa y Prats que pueden verse en la sala. En el año de su centenario, Brossa también será objeto de dos nuevos homenajes en Buenos Aires el próximo mes de diciembre, y en Ciudad de México, en mayo de 2020.

EL TRANSFORMISTA FRÈGOLI, A FIGUERES

A. C.

El Museu del Joguet explora l'admiració de Joan Brossa pel personatge, del qual va aplegar materials durant tota la vida · L'actor i il·lusionista va innovar en el món del teatre i es va guanyar el favor de la crítica i del públic a escala internacional

Cantant, il·lusionista, ventríloc i actor, Leopold Frègoli (Roma, 1867 - Viareggio) va ser, entre finals del segle XIX i principis del XX, un innovador teatral que va fer guanyar prestigi entre el públic i la crítica al transformisme. El personatge, que va arribar a assolir fama a escala internacional, centra ara una exposició al Museu del Joguet de Figueres integrada, entre d'altres, per documents i materials recopilats pel poeta Joan Brossa, que des de jove es va sentir atret per ell i el dinamisme, la sorpresa i el capgirament poètic de les aparences que destil·laven seus espectacles.

La mostra, que es podrà visitar fins al 4 de novembre, recull, juntament amb material inèdit procedent de col·leccions particulars i del fons del museu, una selecció dels materials aplegats per Brossa. Aquest fons, per exprés desig del poeta, es conserva a Figueres cedit en comodat per l'ajuntament de Barcelona al Museu del Joguet.

Frègoli es va dedicar al teatre i a les varietats des de molt jove. El seu debut a Roma, el 1890, amb una obra de transformisme, el va catapultar a la fama. Tres anys després va fundar dues companyies teatrals amb les quals va recórrer el país, i va acabar actuant als Estats Units, en diversos països europeus, d'Amèrica del Sud i el nord d'Àfrica, unes gires que li van donar fama mundial.

El seu primer espectacle fora d'Itàlia va ser a Barcelona, l'any 1894, i repetiria en diverses ocasions més fins al 1922, amb un èxit sense precedents. Convertit en un ídol de masses, el seu nom va donar origen a l'expressió «anar més de pressa que en Frègoli», per la velocitat amb què canviava de personatge.

Era l'únic intèrpret de les seves obres, que tenien una trama dramàtica, on forma trepidant es transformava en mil i un personatges, canviant la caracterització, la veu i el registre per a fer-los convincents. Per aquests canvis, necessitava la col·laboració de molts ajudants, i per a les seves gires, transportava gairebé tres tones de material. Durant la seva carrera, va fer servir més de 800 vestits i 1.200 perruques.

Frègoli també va destacar per incorporar als seus espectacles diversos ginyes mecànics innovadors per fer els vertiginosos canvis de personatge.

El 1897 va conèixer els germans Lumière, a qui va comprar un dispositiu per interpretar i dirigir curtmetratges que incorporava als muntatges i que li van permetre explotar-lo sota la marca Fregoligraph.

El seu èxit va propiciar l'aparició de diversos imitadors, com Fregolino -pseudònim d'Eduardo Juncadella- a qui Brossa va poder veure actuar i conèixer.

En el llibre que repassa records del poeta, *Brossa x Brossa* de Lluís Permanyer, detalla que la seva atracció «gairebé inexplicable» pel transformista havia començat perquè la seva família n'hi parlava, i va dedicar-li molta obra, fins a convertir la metamorfosi que caracteritzava l'actor en el nucli de la seva ideologia artística. Si per Brossa l'ànima del teatre no era la literatura, sinó el carnaval, Frègoli i els seus xous eren el més proper al món carnavalesc.

El que l'atreia de l'italià i del transformisme general, deia, era «per damunt de tot, l'efecte sorpresa, la rapidesa i el caràcter insòlit d'aquell espectacle. A més de ser el creador del gènere, Frègoli tenia un sentit teatral enorme i dominava tots els recursos. Va ser precursor del cinema».

Divendres, 20 de setembre de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/joan-brossa-ara-i-aqui-la-cultura-es-un-lloc/>

JOAN BROSSA ARA I AQUÍ: LA CULTURA ÉS UN LLOC

Marta Campabadal

És possible alliberar el subconscient i deixar fluir la creativitat i l'espontaneïtat? Aquesta va ser una de les primeres preguntes que li va fer [Joan Brossa](#) a [Joan Miró](#), en la conversa que van tenir al conèixe's.

Jo us vinc a parlar d'un dels artistes catalans d'aquest col·lectiu, que no és ni Picasso, ni Foix, ni Miró, sinó Joan Brossa (1919-1998). Que vulgui parlar-vos de Brossa ara i aquí, no és pas casual, ja que enguany se celebra el centenari del naixement d'un barceloní que no deixà ningú indiferent. De fet, l'itinerari que la [Setmana del Llibre en Català](#) organitzà d'ell, fou el més exitós de La Setmana, amb uns 24 assistents que vam recórrer el centre de la ciutat buscant les empremtes del poeta, de la mà d'un altre poeta, el mallorquí [Carles Rebassa](#).

L'artista, amalgama d'influències

Un artista és un conjunt d'influències, d'experiències i records, que s'acaba materialitzant en una marca deixada a base de llibres i altres expressions artístiques. Això queda palès en les diverses "A", "B" i "Z", lletres fetitxe de Brossa, que trobem en diversos llocs de Barcelona. Aquesta idea també es mostra en el poema *El meu poble*, on el poeta construeix el seu món i espai cultural a través de totes les referències que l'han marcat.

Una vegada passada la Porta de la Llibertat,
des de la plaça Méliès trenqueu pel carrer
de Fruitós Canonge, on podreu admirar

el Palau de la Música Catalana. Des d'aquí
pugeu per les grades de Busby Berkeley
a la plaça Robert-Houdin, enllaç del museu
Gauguin i el del Picasso. Pel pintoresc carrer
dels Clowns arribeu a la plaça Frègoli,
al cinema Keaton, a la plaça Joan Miró
i al pati de les Tres Taronges, al bell mig
del barri Gaudí i Jujol, i d'aquí
us podeu dirigir al teatre Richard Wagner.

El meu poble (Passat festes, 1993-1995), Joan Brossa

En aquest sentit, Brossa pensava i entenia la cultura com un lloc, en tant que espai que cadascú crea a partir dels seus referents. A més, Brossa era un poeta urbà, i no només això, sinó que era barceloní, ja que Barcelona el va marcar profundament. Una ciutat de la qual va marxar poc i on sempre va tornar de pressa. Aquest amor per la ciutat es va veure reflectit en les empremtes que hi va anar deixant al llarg de la seva vida, retornant a la ciutat tot el que havia fet per ell i deixant una Barcelona atapeïda de Brossa. Exemples d'aquest fet van des de les lletres de "[Barcino](#)" a la plaça de la Catedral, passant pel [Rellotge il·lusori](#) al [Teatre Poliorama](#), les [Lletres gimnastes](#) a la botiga [El Ingenio](#), o l'[antifaç](#) a una llamborda de Les Rambles –que segurament us ha passat sempre desapercibuda. Aquesta última, una creació de Brossa amb motiu del [Premi Sebastià Gasc](#), que l'any 1991 es va atorgar a La Rambla en reconeixement de les estàtues humanes.

Totes aquestes mostres són tresors. A vegades, però, semblen passar a l'oblit: és el cas del Rellotge il·lusori, ara cobert per l'estrena de l'espectacle de torn. El mateix passa amb les botigues especialitzades que es troben en perill d'extinció. Davant d'això, cal conservar la visió del lloc on som i del que aquest representa, i preguntar-nos: estem girant l'esquena a la memòria?

L'absència d'ortodòxia com a bandera

Com podeu veure arribats aquest punt, és clar que Brossa no va ser un artista convencional, ni volia ser-ho. De fet, era un poeta que no tan sols no seguia les normes estètiques de l'època, sinó que a més, no es relacionava amb altres poetes. Ell preferia trobar-se amb mags, pintors, escenògrafs, músics o transformistes. El poeta Carles Rebassa, que pròximament publica el llibre *Brossa ara i aquí* (Angle

Editorial, 2019), comenta que la de Brossa “és una aposta radical per la creació poètica, perquè va posar la poesia com a centre vital de la seva vida i sempre li va donar prioritat.”

La seva peculiaritat el va condemnar a l'oblit durant molt temps, ja que el seu nom va restar gairebé clandestí dins de les lletres, i no va ser fins posteriorment, que va agafar la volada que actualment té. I bé, si aquest article us ha fet venir ganes de Brossa, no patiu, només cal que us acosteu a la seva [Fundació](#) al barri del Born, o que aquestes festes de la Mercè aneu a veure el [videomapatge](#) de l'Ajuntament "Brossa a Capell A" dedicat, és clar, al nostre poeta predilecte. Mentre observeu les creacions del poeta, penseu en la resposta que Joan Miró li va donar a la pregunta de com alliberar el subconscient: "Tan bon punt em poso davant d'una tela, entro en trànsit. El fet de pintar ja és suficient." Paraula d'artista.

lavanguardia.com

Dissabte, 21 de setembre de 2019

<https://www.lavanguardia.com/local/barcelona/20190921/47507197178/mapping-ayuntamiento-fiestas-la-merce-joan-brossa.html>

EL 'MAPPING' DE LA MERCÈ RECUPERA EL SURREALISMO DE JOAN BROSSA

Martí Paola

El espectáculo audiovisual conmemora el centenario del nacimiento del poeta.

Se ha convertido ya en uno de los actos más esperados de las fiestas de la Mercè, el vídeo *mapping* de la fachada del ayuntamiento. Miles de barceloneses se citan en la céntrica plaza de Sant Jaume para dejarse llevar, durante las noches de fiesta mayor, por el colorido, la luz y los efectos sonoros de estas tradicionales proyecciones. Este año, y para conmemorar el centenario del nacimiento del poeta Joan Brossa, el espectáculo gira en torno a su obra, vida y trayectoria. Numerosos elementos del universo Brossa centran cada uno de los cuadros que se proyectan, dando especial atención a la letra “A”, decorando la portada del consistorio, jugando con sus elementos arquitectónicos y coloreando todas y cada una de las piedras del edificio.

tarrega.cat

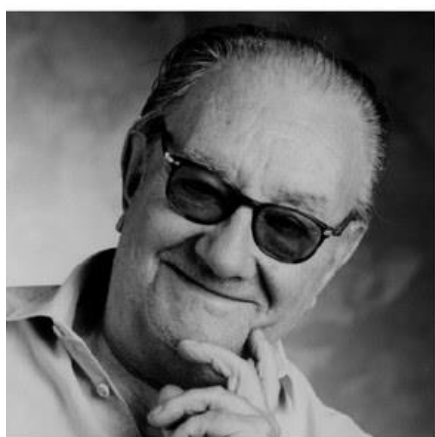
Dilluns, 23 de setembre de 2019

<https://www.tarrega.cat/cultura-participacio-pobles/noticies/any-joan-brossa>

TÀRREGA SE SUMA A L'ANY JOAN BROSSA I OFEREIX EL DIJOUS 26 DE SETEMBRE (20H, PLAÇA DELS COMEDIANTS) UN MUNTATGE D'EL CELLER D'ESPECTACLES INSPIRAT EN L'UNIVERS CREATIU DE L'AUTOR

Agència

Prèviament, la Regidoria de Cultura també presentarà al públic la programació de la nova Temporada de Teatre i Dansa de la capital de l'Urgell, que assoleix la 25a edició

100
Joan
Brossa

Tàrrrega se suma a la celebració de l'any Joan Brossa (1919 – 1998), el qual commemora el centenari del naixement del polifacètic escriptor, dramaturg i poeta visual. La Regidoria de Cultura oferirà **de franc el dijous 26 de setembre (8 vespre, plaça dels Comediants)** la representació del muntatge “Escombraries – Tot recollint Brossa”, producció d'El Celler d'Espectacles que rememora la fascinació de Joan Brossa vers el gènere del cabaret i les arts escèniques. D'aquesta forma, Tàrrrega reivindica el llegat artístic de qui és considerat un dels pares de la Fira de Teatre al Carrer, l'esdeveniment cultural més emblemàtic de la capital de l'Urgell.

Entrellaçant circ, màgia, strip-tease i metafísica, El Celler d'Espectacles seduirà el públic mitjançant una posada en escena inspirada en l'univers creatiu de Brossa i plena de sorpreses, fidel al tarannà subversiu i inclassificable de l'autor. **La convocatòria de dijous, gratuïta i oberta a tothom, servirà alhora per presentar el contingut de la nova Temporada de Teatre i Dansa de Tàrrrega, cicle que enguany assoleix la 25a edició.** És, per tant, una de les programacions escèniques estables amb més trajectòria a les terres de Lleida. Teresa Garcia, programadora del Teatre Ateneu, i Emili Baldellou, autor, director i crític teatral, desgranaran les propostes escèniques que configuraran el cicle, que aixecarà el teló el proper 5 d'octubre.

exterior.cat

Dimarts, 1 d'octubre de 2019

<https://exterior.cat/noticies/buenos-aires-acollira-dues-mostres-en-parallel-de-lexposicio-poesia-brossa/>

BUENOS AIRES ACOL·LIRÀ DUES MOSTRES EN PARAL·LEL DE L'EXPOSICIÓ 'POESIA BROSSA'

Redacció

El proper 8 d'octubre s'inaugurarà la mostra *Poesia Brossa*, dedicada al poeta català, al [Museu Nacional de Belles Arts](#) i el [Centre Cultural Kirchner](#) de Buenos Aires (Argentina). Comissariada per Teresa Grandas i Pedro G. Romero, revisa el treball visual i performatiu del poeta català Joan Brossa (1919-1998).

L'exposició es presenta en dues seus en paral·lel. Al Centre Cultural Kirchner s'exhibeixen les seves primeres indagacions i les influències que determinen la formació d'un llenguatge propi, així com la deriva política de la seva obra i l'ús del transformisme o de l'striptease com a eixos de la faceta política.

Al Museu Nacional de Belles Arts es presenta una recapitulació visual sobre la producció poètica brossiana, en la producció dels anys vuitanta, que implosiona a partir de la triple exposició realitzada entre el 1988 i el 1989 a les galeries Mosel & Tschechow de Munic, Joan Prats de Barcelona i La Máquina Española de Madrid.

Després d'aquesta recapitulació, s'opta per constel·lar l'obra de Brossa a l'espai global de la poesia, en relació amb artistes argentins. Un recorregut complementari entre totes dues institucions que posa de manifest el que Erich Auerbach va definir com la capacitat global de la poesia de donar una mateixa resposta als signes d'un mateix temps.

La mostra, que s'allargarà fins el 8 de desembre, s'ha pogut veure a l'Artium (Vitòria) i al MACBA (Barcelona) durant la temporada 2017-2018 amb una excel·lent acollida del públic. S'inclou en el marc de l'Any Brossa, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Acción Cultural Española, l'Institut Ramon Llull i el CCEBA Centro Cultural de España en Buenos Aires.

nuvol.com

Dijous, 3 d'octubre de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/joan-brossa-la-poesia-al-centre-de-tot/>

JOAN BROSSA: LA POESIA AL CENTRE DE TOT

Pol Guasch

Miquel Martí i Pol, damunt d'un escenari, vestit de farmacèutic, feia moure el cap d'un ninot, i després d'un silenci llarg, deia: "El poble". Qui el dirigia era **Lluís Solà**, i el vers que pronunciava era el darrer del poema "Saltamartí", que Brossa havia dedicat al dramaturg i poeta, a l'inclassificable i inacabable Solà. Era ell qui havia decidit de posar en escena els **Poemes civils**, el llibre de Brossa en què havia descobert un llenguatge que no havia vist mai abans:

Saltamartí

a Lluís Solà

Ninot
que porta un
pes a la base i que,
desviat de la seva posició
vertical, es torna a posar
dret.

El poble.

Brossa afegia a la definició de **Pompeu Fabra** una sola paraula. Una. I així feia resignificar tot el contingut, el modulava per catapultar el significat cap a un lloc inimaginable, desconegut. És el que Lluís Solà i **Carles Rebassa**, el darrer dilluns de setembre, abans d'una tardor que es preveu calenta i se sap difícil, abans d'unes setmanes en què el poble haurà d'alçar-se una altra volta, debaten: "més simple no es pot ser; més contundent i expressiu, tampoc", diu Solà. El poeta es retira, gairebé desapareix, tot modificant un text ja existent amb l'afegit més petit: el gra de pols que tot ho canvia. Per Solà, aquesta és la demostració d'un vessant de la poètica brossiana: la poètica del mínim, en què l'autor sembla que s'aboleixi per deixar que el buit s'expressi. Un gest que és, al capdavant, una reverència absoluta per la llengua —el poema està dedicat a Solà, però és un clar homenatge a Fabra—, una reverència per una manera de descriure la realitat en què no hi hagi gairebé interferències, i una reverència a la multiplicitat i democratització de la llengua i la cultura —és el poble qui la crea, és al poble a qui pertany.

Carles Rebassa, al seu torn, destaca la força d'impacte de Brossa, que es concentra en aquesta darrera paraula: la consciència poètica del món s'esdevé quan descobreixes que hi ha un llenguatge, diu, en què primer et reflecteixes i, després, t'estampes. Potser aquí ja intuïm aquella màxima del poeta, que Rebassa ha sabut encarnar: situar, sempre, la poesia al centre del discurs. Mantenir-la tothora en el centre fins que esdevingui, ella mateixa, per si sola, el centre de tot. Tal com Solà esbossava aquell Brossa fugitiu, que desapareixia de la seva creació —entre fingiment i realitat—, Rebassa defensa el Brossa contundent, però més enllà d'emfatitzar la seva part d'obra censurada —el que seria, solament,

una cara del poliedre que és el poeta—, subratlla la constel·lació de tres-cents seixanta graus que fou Brossa: un poeta dins del qual pots viure, afirma, que t'arrossega amb les seves grapes cap a una altra dimensió. Solà i Rebassa, doncs, destaquen, més enllà de qualsevol reduccionisme, el poeta militant que amplià el camp del llenguatge, de la sensibilitat i de la lluita.

Contra la solemnitat i sempre defugint transaccions i pactes a mitges: així era Brossa. No acceptar transaccions, explica Solà, és mantenir-se sempre íntegre en la defensa ferma del llegat artístic heretat que ha arribat al present i, per tant, en la creació d'una veu que es projecta cap al futur, més enllà de l'ara. Entre el passat i el futur, entre l'herència que ens arriba i l'òptica de Brossa que volem consolidar, es fila la xarxa que és, pròpiament, com diu Solà, la consciència humana: una llengua, una determinada visió de les coses, una cultura, una forma de lluita, un gest particular d'alçament. Per això el passat llunyà de Brossa s'ha de reflexionar des del present vigent en què ens toca llegir-lo, i pensar-lo: Rebassa exposa que cal defugir el paternalisme amb què sovint s'ha jutjat la immensa obra del poeta. Més enllà de fer lectures en un sentit acumulatiu que afirmen que Brossa va escriure massa, explica, cal entendre la seva obra en un sentit horitzontal, de desplegament: que la reiteració dels seus versos i poemes és, de fet, la idea de bastir un dipòsit poètic propi a través del qual es pot desplegar qualsevol activitat i es pot parlar de qualsevol cosa.

"El poble", escrivia al final del poema que dedicà a Lluís Solà. A *Poemes civils*, Brossa ja s'erigia contra un estat autoritari que creava una cara de llibertat cap a l'exterior però actuava amb repressió i coacció de

portes endins. Per això el concert i les melodies que componia en la seva intimitat, en la soledat de la creació, casaven tan bé amb les harmonies que els lectors tenien dins, interioritzades, exposa Solà: perquè el poeta escriu les paraules d'una col·lectivitat passades per la seva pròpia persona, perquè el públic és el conjunt de persones que tenen un teclat de piano semblant al que toquen els creadors. Així ho defineix Solà, però també Rebassa: llegir Brossa, de dalt a baix, amb la voluntat d'implicar-se en la lectura, de participar del seu llenguatge, és

endinsar-se en un "embrossament" del que costa sortir. I a això s'afegeix el sentit de transcendència que amara la seva obra: com exposa Rebassa, si al principi de la seva obra intenta mirar més enllà del mur i projectar un altre món, en la seva obra tardana el poeta no està de tornada, sinó que es despulla dels elements que ja no necessita per alliberar-se de segons quines presons. I, finalment, la transcendència de Brossa rau en la seva existència, en el simple i radical fet d'estar en el món.

La pregunta vertiginosa es converteix ràpidament en una constatació que glaça: com pot ser que avui, darrer dilluns de setembre, abans d'una tardor que es preveu calenta i se sap difícil, Brossa se'ns presenti tan vigent? En les pròximes setmanes constatarem la resposta, si és que no la sabem i sols fem que emmudir-la. "El poble", "el poble", "el poble", podem repetir-nos mentrestant.

TALLER FAMILIAR: REHABILITACIÓ FAÇANA EN CLAU BROSSA. CONCURS IDEES INFANTILS

CAATEEB - Barcelona

La Setmana de la Rehabilitació comença amb un taller familiar on descobrir el fascinant món de la rehabilitació d'edificis. Proposem fer una activitat on posar tota la creativitat dels infants i de les seves famílies al servei de la rehabilitació i aprofitarem celebrar dos grans esdeveniments: Commemoració de l'any de Joan Brossa (façana del CAATEEB) i la celebració el dia mundial de l'hàbitat ONU-Hàbitat.

Els assistents faran de tècnics i proposaran una versió rehabilitada de la façana del CAATEEB amb intervenció "brossiana" inclosa.

Previ al taller, explicarem com es parteix per proposar una rehabilitació de façana amb intervenció i explicarem alguns principis sobre Brossa i la seva intervenció.

Situarem dos espais de treball davant de la façana del CAATEEB per tal que pugin observar l'actual façana i plantegin la seva rehabilitació integral, incorporant els elements que millorin energèticament la façana i integrant la reinterpretació del poema visual actual. Un cop acabada la "proposta de rehabilitació" els assistents tindran l'oportunitat de conèixer de prop el llagost que presideix el Col·legi i el seu treball entrarà a formar part del concurs d'idees. En finalitzar es lliurarà un detall per la seva participació.

Es publicaran els millors treballs a la revista de l'Informatiu.

Vine amb la teva família i participa en la rehabilitació!

lavanguardia.com

Dimarts, 8 d'octubre de 2019

<https://www.lavanguardia.com/vida/20191008/47874772569/catalunya-el-club-wagner-nace-en-barcelona-y-suma-200-miembros.html>

EL CLUB WAGNER NACE EN BARCELONA Y SUMA 200 MIEMBROS

Redacción

BARCELONA, 8 (EUROPA PRESS) El Club Wagner Barcelona, que ha nacido para reunir propuestas a los seguidores de la figura de Richard Wagner, ha sumado 200 miembros y este lunes ha presentado una temporada en que homenajeará a Joan Brossa, Siegfried Wagner y Wolfgang

ara.cat

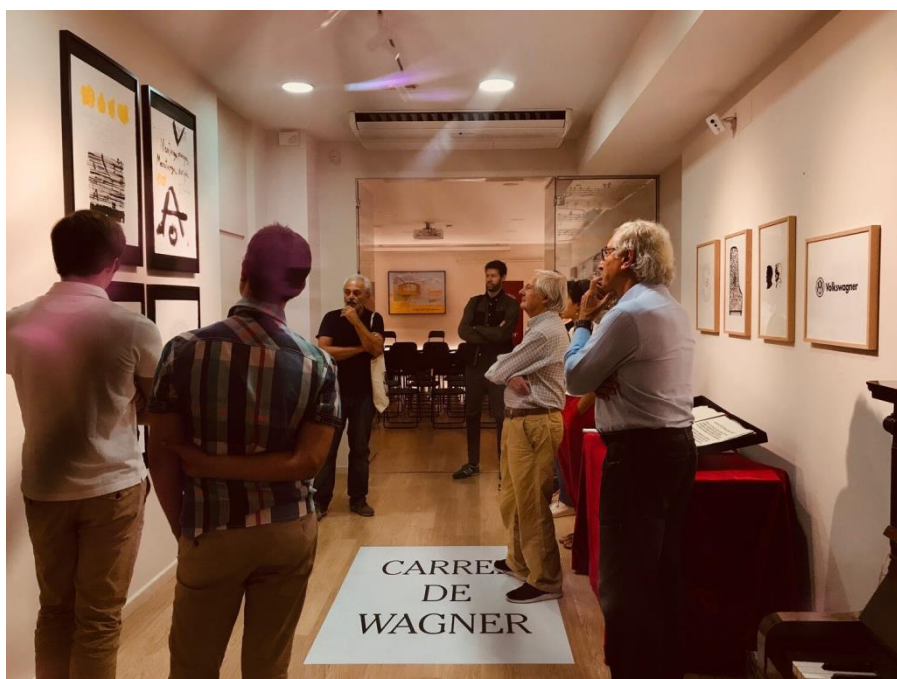
Dimarts, 8 d'octubre de 2019

https://www.apabcn.cat/ca_es/agenda/Pagines/ActivityDetail.aspx?slug=taller-brossa-caateeb

EL CLUB WAGNER HOMENATJA PERSONATGES COM JOAN BROSSA, SIEGFRIED WAGNER I WOLFGANG WAGNER

Lídia Fernández

Programa una trentena d'activitats amb col·laboracions internacionals: Liceu, el MEAM i Bayreuth.

"Barcelona era wagneriana i ho torna a ser cada vegada més", ha explicat el president del Club Wagner Barcelona, Manel Bertran, aquest migdia en la presentació de la temporada 2019-20. El club, que es presenta com "un espai obert als seguidors de Wagner i dels compositors que li són afins, on es faran presentacions, tertúlies, projeccions i conferències", ha entrat a formar part de la Richard Wagner Verband International, la institució més important del món que agermana les entitats que revaloritzen la figura del compositor. L'activitat principal del Club Wagner és l'exposició *wAgnér À l'A Brossa-El Carrer de Wagner*, que s'ha inaugurat aquest dimarts coincidint amb el centenari, enguany, del poeta i artista Joan Brossa.

El Club Wagner se suma a les commemoracions de l'aniversari Brossa dedicant-li una exposició i dues sessions en relació amb Wagner: *wAgnér À l'A Brossa-El Carrer de Wagner* s'ha inaugurat aquest dimarts, dia 8, i el 14 es mostrarà la multidisciplinarietat del poeta amb els comentaris de Jordi Pagès a les seves pròpies obres dedicades a Brossa, el recital de poesies de Joan Vigó, l'exposició de poemes

visuals de l'arquitecta Carme Arianoutsos Crespi i un disseny de la personalitat artística del mestre a través de Josep Vilaseca, que va ser el seu barber i amb qui va compartir experiències estètiques inoblidables. L'homenatge es completa amb la conferència *Brossa o El cor alat*, de Glòria Bordons, acadèmica especialista en el poeta, que el dia 23 d'octubre ens situarà en el "primer Brossa i l'activitat barcelonina dels anys 40 del segle XX, amb Dau al Set".

També han destacat que aquest any se celebrarà una nova temporada del Fòrum Barcelona Clàssica amb la participació de la *Revista Barcelona Clàssica*. Comptarà per primera vegada amb la complicitat del TREC i d'institucions com el Palau de la Música, La Pedrera, L'Auditori, el Gran Teatre del Liceu i les Joventuts Musicals de Sabadell. La primera sessió serà el 9 d'octubre a les 19.30 h a la Sala d'Assaig de l'Orfeó Català i versarà sobre la música coral.

Aquest nou conjunt de complicitats es presenta de forma atractiva després d'un estiu en què els membres de l' *staff* del Club Wagner han fet una estada a Bayreuth per trobar formes de col·laboració. Han arribat a un acord amb la Fundació de les Arts i els Artistes (MEAM), el Dr. Sven Friedrich, que és director de *Wahnfried* i membre del jurat del Concurs Lohengrin que organitza el mateix club, i el Gran Tastre del Liceu, perquè les quatre obres més ben posicionades es puguin exposar a l'emblemàtica Halle de la casa on Wagner va viure a Bayreuth, avui un museu, durant els festivals del 2020, en què s'estrena una nova producció del *Ring*.

cultura.gencat.cat

Dimarts, 8 d'octubre de 2019

<https://cultura.gencat.cat/ca/ilc/detalls/activitat/e3a49adf-e4e5-11e9-8544-005056924a59>

‘EL CADÀVER EXQUISIT DEL TEATRE CATALÀ’

Agència

Presentació del llibre 'La cadira trencada. Teatre català d'avantguarda' de Núria Perpinyà, editat per Arola, que vol ser, en paraules de l'autora, "una commemoració del nostre teatre més atrevit i experimental". L'acte forma part de l'Any Joan Brossa ja que el poeta no només és la cara visible del llibre, sinó que en aquest s'hi analitza extensament la seva obra. Al costat de Brossa, Perpinyà reflexiona sobre les obres més trencadores de Sánchez Juan, Pedroló, Carles Santos, La Fura dels Baus, Roger Bernat, Albert Mestres i Jordi Oriol, entre molts d'altres. La presentació anirà a càrrec de l'autora del llibre i de Vicenç Altaió, president de la Fundació Joan Brossa, de Manuel Guerrero, comissari de l'Any Joan Brossa, i de Mercè Ballespí, de l'Aula Municipal de Teatre de Lleida.

L'acte també comptarà amb una vintena llarga de dramaturgs que realitzaran una performance col·lectiva en forma de cadàver exquisit brossià sota la direcció de Jordi Coca.

LA MOSTRA ITINERANT 'POESIA BROSSA' ARRIBA A BUENOS AIRES

Agència

L'exposició, organitzada en el marc de l'Any Brossa, també es podrà visitar a Ciutat de Mèxic i a Nova York

L'exposició "Poesia Brossa", dedicada al poeta català Joan Brossa, s'ha inaugurat a Buenos Aires. Organitzada pel MACBA en col·laboració amb el Museo Nacional de Bellas Artes (MNBA) i el Centro Cultural Kirchner (CCK) de Buenos Aires, fa una revisió del treball de l'artista a través dels llibres, les recerques plàstiques, el teatre, el cinema, la música i les arts d'acció. La mostra estarà oberta al públic fins al 8 de desembre i posteriorment es podrà visitar a Ciutat de Mèxic i a Nova York.

"Poesia Brossa" es presenta a dues seus en paral·lel. Al CCK s'exhibeixen les primeres indagacions de Brossa i les influències que determinen la formació d'un llenguatge propi, així com la deriva política de la seva obra i l'ús del transformisme o de l'*striptease* com a eixos de la faceta política. Al Museu Nacional de Belles Arts es presenta una recapitulació visual sobre la producció poètica brossiana, en la producció dels anys vuitanta, a partir de la triple exposició realitzada entre el 1988 i el 1989 a les galeries Mosel & Tschechow de Munic, Joan Prats de Barcelona i La Máquina Española de Madrid.

L'exposició s'ha organitzat en col·laboració amb la Fundació Joan Brossa en el marc de l'Any Brossa, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Ramon Llull, Acción Cultural Española i el CCEBA Centro Cultural de España a Buenos Aires. Va ser presentada a l'Artium, a Vitòria, i al MACBA, a Barcelona, durant la temporada 2017-2018, amb una excel·lent acollida del públic. Han assistit a l'obertura de la mostra la directora general de la Direcció General de Creació, Acció Territorial i Biblioteques del Departament de Cultura, Àngels Ponsa; el secretari de Govern de Cultura de l'Argentina, Alejandro Pablo Avelluto; el director del MACBA, Ferran Barenblit; el director del Museo Nacional de Bellas Artes, Andres Duprat, i els dos curadors de la mostra, Teresa Grandas i Pedro G. Romero.

L'Any Joan Brossa, impulsat per la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament de Cultura i el Departament d'Educació, i la Fundació Joan Brossa, juntament amb l'Ajuntament de Barcelona i altres institucions públiques i privades, se celebra amb motiu de la commemoració del centenari del naixement del poeta. Iniciat el 19 de gener de 2019, en els cent anys del naixement del poeta, es perllongarà fins al 30 de desembre de 2019, data que coincideix amb el dia de la commemoració de la seva mort. L'Any Joan Brossa està comissariat per Manuel Guerrero.

Dijous, 10 d'octubre de 2019

<https://www.larepublica.cat/minut-a-minut/la-poesia-de-brossa-arriba-a-largentina-en-el-marc-duna-exposicio-del-macba/>

LA POESIA DE BROSSA ARRIBA A L'ARGENTINA EN EL MARC D'UNA EXPOSICIÓ DEL MACBA

Agències

ACN Barcelona.-La poesia de l'artista català Joan Brossa ha arribat a Buenos Aires, la capital de l'Argentina, a través de l'exposició 'Poesia Brossa', organitzada pel Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba) amb la col·laboració del Museu Nacional de Belles Arts (MNBA) i el Centre Cultural Kirchner (CCK) de la ciutat argentina. La mostra, que forma part de les activitats previstes en l'any de commemoració del poeta, revisa la seva obra a través dels llibres, les recerques plàstiques, el teatre, el cinema, la música i les anomenades arts d'acció. L'exposició s'ha inaugurat aquest dimecres i es podrà veure fins al 8 de desembre, abans de viatjar a Ciutat de Mèxic i a Nova York.

Els organitzadors han previst per a la iniciativa dos escenaris en paral·lel. Al CCK s'exhibeixen les primeres indagacions de Brossa i les influències que determinen la formació del seu llenguatge, així com el vessant polític de l'obra i l'ús del transformisme o de l'striptease com a eixos que el vertebrin. Al Museu Nacional de Belles Arts es presenta una recapitulació visual sobre la producció poètica de l'artista dels anys vuitanta a partir d'una exposició triple duta a terme entre el 1988 i el 1989 a les galeries Mosel & Tschechow de Munic, Joan Prats de Barcelona i La Máquina Española de Madrid. L'exposició s'ha organitzat en col·laboració amb la Fundació Joan Brossa en el marc de l'Any Brossa, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Institut Ramon Llull, Acción Cultural Española i el CCEBA Centro Cultural de España a Buenos Aires.

Dijous, 10 d'octubre de 2019

<https://www.diaridegirona.cat/cultura/2019/10/10/proces-creatiu-brossa-material-artistic/1007234.html>

EL PROCÉS CREATIU DE BROSSA COM A MATERIAL ARTÍSTIC I PEDAGÒGIC

Acn/Ddg

Dues escoles de Salt i una de l'Escala han transformat objectes inspirant-se en els mecanismes de creació del poeta per a un muntatge que es podrà veure a Temporada Alta fins diumenge

El festival [Temporada Alta](#) estrena avui **Correu Brossa**, una instal·lació a la sala La Planeta de Girona en record al poeta Joan Brossa, fruit d'un any de treball artístic dels alumnes de cinquè de primària de tres centres gironins. La mostra està formada per diversos espais i **la majoria dels objectes són fruit del procés creatiu que han fet els alumnes de les escoles de la Farga i el Gegant del Rec de Salt i de l'Esculapi de l'Escala inspirant-se en Brossa.**

Correu Brossa «no gira sobre la figura de Joan Brossa, sinó en els mecanismes de creació», detalla una de les comissàries, Natàlia Llovet. Per això, la gràcia del muntatge és «despertar la curiositat per veure on està el poeta en cada material» transformat pels alumnes.

El muntatge es va obrir ahir a les escoles i el cap de setmana també el podrà visitar qualsevol espectador del festival. És una mostra sense recorregut concret, sinó que parteix de diferents «mòduls», amb una part més plàstica i una més performativa.

Al centre de la sala hi ha un esquelet de grans dimensions amb un telèfon vermell al mig que convida l'espectador a marcar un número i escoltar. Des d'aquest

primer moment, **la interacció entre el públic i el material ja es fa més que evident** per descobrir «la idea de transformar» que tenia el poeta, afirma l'altra comissària, Inés García, que explica que es pot experimentar «la transformació d'un mateix amb les disfresses» que hi ha en una punta de la sala o observar «la transformació d'una classe» a partir d'un taller en què els alumnes feien de professors i els professors, d'alumnes.

També convida a descobrir com els nens han transformat les lletres de l'abecedari en sons i els han enregistrat amb violins i violoncel·ls.

Aquesta és una de les aportacions que van fer els alumnes de l'escola del Gegant del Rec de Salt. Durant tres anys van portar a terme un projecte pedagògic centrat en la música i l'orquestra que formava part del projecte Planters de l'Associació ConArte.

L'Eloi Homs, alumne del centre, explica que van «gravar els sons a l'escola» recreant el procés creatiu que feia Joan Brossa a l'hora de fer poesia. Abans, però, els alumnes van estudiar la figura de l'artista. L'Alba Santana, altra alumna del Gegant del Rec, assegura que va aprendre que el poeta «ho feia tot al seu estil i era molt original».

Van estar treballant durant tot el curs a partir de «caixes misterioses» que rebien a la classe. L'Alba explica que a la primera hi havia «serpentes i un barret», i en d'altres caixes hi havia «coses que havien anat fent les altres escoles», com una baralla de cartes dibuixada pels alumnes convidant-los a jugar. Tot aquest material que es generava a les aules i s'anaven enviant els alumnes estava guiat pel treball que feien els professors amb l'Associació ConArte.

Ahir, **les tres escoles que han participat en el projecte van visitar La Planeta**. L'Eloi deia que estava «nerviós» abans d'entrar per veure què haurien fet amb les seves creacions. L'Alba va afegir que de seguida va anar «a buscar allò que havíem fet», però que no s'imaginava «gens» trobar un espai on pogués «jugar» amb les obres d'art que havien pensat a classe.

MAR REDONDO I EVA FIGUERAS: «JOAN BROSSA, EN EL PERÍODE QUE ESTEM VIVINT SOCIALMENT, ES FA IMPRESCINDIBLE»

Universitat de Barcelona

Anar i tornar a Brossa. Exposició del fons Patrim, Col·lecció Belles Arts de la Universitat de Barcelona, coordinat per Mar Redondo i Eva Figueras, és un volum que neix de l'exposició homònima que, en el marc de la commemoració del centenari del naixement del poeta Joan Brossa, va tenir lloc a la Sala Josep Uclés de Badalona i que va descobrir una part de les obres que componen el fons Patrim de la Col·lecció Belles Arts de la Universitat de Barcelona.

Entrevistem Mar Redondo i Eva Figueras, professores del Departament d'Arts Visuals i Disseny, que ens expliquen el sentit d'aquesta iniciativa.

1. D'on neix la idea de confrontar les obres dels graduats de Belles Arts amb la poesia escènica de Joan Brossa?

Amb el propòsit de donar a conèixer una part del patrimoni de la Facultat de Belles Arts, el Vicedeganat de Cultura de la Facultat ens va encomanar un projecte expositiu del fons Patrim. Aquest fons està constituït per les obres dels estudiants de fi de grau que han estat seleccionades per un jurat i adquirides per la Universitat de Barcelona. Al llarg dels anys, gràcies a aquesta iniciativa hem reunit una col·lecció ben interessant, en la qual trobem les primeres obres d'artistes amb una important projecció professional.

Totes dues som investigadores del grup de recerca Poció. Poesia i Educació, i ens vam plantejar la mostra com un projecte per enllaçar la innovació docent, la recerca i la transferència. Faltaven pocs mesos per l'inici de l'Any Brossa, que havia de commemorar el centenari del naixement poeta, i vam pensar que aquest podria ser l'homenatge de la Facultat de Belles Arts.

Amb la narrativa del projecte, que consistia a treure a escena les obres del Patrim i establir diàlegs entre elles (diversos temps, diverses modalitats, diversos propòsits), amb algunes propostes temàtiques directament o indirectament presents en la producció del poeta, i amb una primera selecció d'obres, vam anar a veure la Glòria Bordons, especialista en Brossa. Ens va adreçar a l'arxiu del Fons Joan Brossa —quina magnífica descoberta!— i ens va orientar vers la seva poesia escènica. I es va produir l'encaix! Finalment, l'eix temàtic que guia l'exposició és el diàleg entre la selecció d'obres del fons Patrim i una tria de la poesia escènica de Joan Brossa. Amb aquests diàlegs fem evident la vigència de la producció de Brossa i la projectem cap al futur: l'obra que genera obra.

2. A quin públic s'adreça aquest llibre?

A tots els públics interessats en l'art i la poesia experimental, tant de l'àmbit universitari com del públic en general. Compartim amb Brossa el convenciment que la poesia esdevé un acte de comunicació que permet al lector-espectador reflexionar sobre la relació indefugible entre la quotidianitat, el temps present i l'art. El llibre suposa, a més, donar una nova materialitat a un projecte expositiu que, de fet, és efímer. Li atorga persistència i memòria.

3. Quina aportació fan els textos de Glòria Bordons, Héctor Mellinas i Manuel Aramendía al llibre?

Són una aproximació a la riquesa i diversitat del món brossià, de la mà d'acadèmics experts que provenen d'àmbits diferents. La transversalitat és una característica de les mostres de la producció artística contemporània, i també del grup de recerca Poció. Poesia i Educació. Des d'aquesta perspectiva, la recerca resulta enriquidora, productiva i complexa, tan complexa com la nostra societat i les seves manifestacions culturals.

4. Com valoreu la figura de Brossa vint-i-dos anys després de la seva mort?

Quina figura de la nostra cultura podria guiar el propòsit i l'eix temàtic de l'exposició millor que ell? Joan Brossa és un autor sempre important. Precisament en el període que estem vivint socialment, la riquesa, la transversalitat i la singularitat de Brossa com a creador, sempre a prop de l'art del seu temps, resulta d'inqüestionable contemporaneïtat. L'artista cívic, compromès amb la llengua, la cultura, l'art, les llibertats, i crític amb les desigualtats socials, es fa imprescindible.

5. Quines altres iniciatives proposaries per donar a conèixer el fons Patrim als interessats en l'art?

De fet, des de fa ja més d'una dècada, les noves adquisicions del fons Patrim s'exposen cada any a la Fundació Vila Casas. La darrera edició va ser el juliol de 2019 a [Can Framis](#). S'han emprès diverses iniciatives per difondre el Patrim, per exemple, en col·laboració amb el màster de Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia de la Universitat de Barcelona; també va ser un dels eixos principals de la celebració dels 35 anys de la Facultat de Belles Arts. És fonamental continuar aquesta tasca de difusió perquè, en definitiva, es tracta d'una de les maneres de transferir a la ciutadania els resultats del coneixement que produïm a Belles Arts. Les obres dels millors estudiants palesen els resultats de les metodologies característiques dels processos de docència-aprenentatge en aquesta facultat. Són un bon reflex que explica què fem a Belles Arts, una excel·lent carta de presentació a la ciutadania.

Dissabte, 12 d'octubre de 2019

<https://www.bonart.cat/actual/jordi-pages-homenatja-joan-brossa-al-club-wagner/>

JORDI PAGÈS HOMENATJA JOAN BROSSA AL CLUB WAGNER

Anna Carreras i Aubets

Aquest mes d'octubre, el Club Wagner, al carrer València, 209, de Barcelona, se suma a les commemoracions de l'aniversari Brossa, dedicant-li una exposició i dues sessions en relació a Wagner. *wAgnèr À IA brossA-El Carrer de Wagner* s'inaugurà el dimarts 8, mentre que el dia 14 podrem gaudir de la multidisciplinarietat del poeta, amb els comentaris de Jordi Pagès a

les seves pròpies obres dedicades a Brossa, el recitat de poesies per part de Joan Vigó l'exègesi de poemes visuals per part de l'arquitecta Carme Arianoutsos Crespi, i un disseny de la personalitat artística del mestre a través de Josep Vilaseca, qui va ser el seu barber i amb qui va compartir experiències estètiques inoblidables.

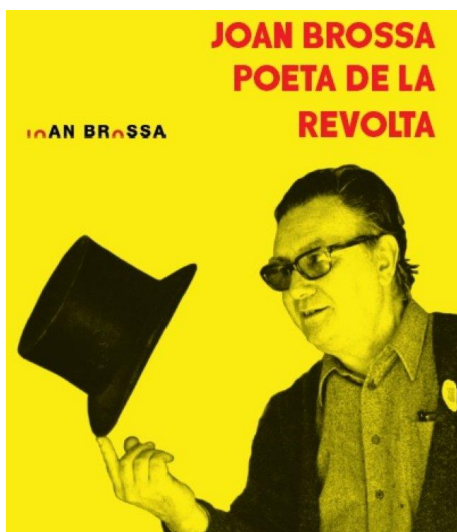
L'homenatge es completa amb la conferència "Brossa o El cor alat", de Glòria Bordons, acadèmica especialista en el poeta, que el dia 23 d'octubre ens situarà en el primer Brossa i l'activitat barcelonina dels anys 40 del segle XX, amb Dau al Set.

L'exposició *wAgnèr À IA brossA-El Carrer de Wagner*, que es podrà visitar tot mes d'octubre, i compta amb impressions facsímils de les obres de Brossa dedicades a Wagner i a la música: *Serigrafia sobre paper Geller Guarro (Piano amb lletres)*, de 1982, *Poema visual (ombra de Wagner)*, de 1982, *Poema visual (Volkswagner)*, de 1988 i *Poema visual (S amb pentagrama)*, de 1988. A més, el Club Wagner Barcelona exposa, gràcies a la gentilesa del mestre Josep Maria Mestres Quadreny, el llibre d'artista *El Carrer de Wagner*, escrit i dissenyat per Brossa i Tàpies, una peça de col.leccionista que no podia faltar en aquesta ocasió. Per la seva banda, el pintor Jordi Pagès ofereix la seva suite *Maritunga orinupa, Maratunga xuripà* (90x70), inspirada en el poema *Romancets del dragolí* (1948), de Joan Brossa.

JOAN BROSSA. POETA DE LA REVOLTA: MÉS ACTUAL, IMPOSSIBLE

Gustau Nerín

El Born CCM presenta, des de fa alguns dies, Joan Brossa. Poeta de la revolta, una exposició que recorda el Brossa més compromés, el lluitador catalanista i antifranquista, i també el qui desafiava contínuament al poder amb un llenguatge innovador i provocatiu. És una exposició de petit format amb molta poesia (no podia ser altrament), però sense ni un pèl d'elitisme; és pensada per a un públic ben ampli. Aquesta obra, emmarcada en l'Any Brossa, ha estat comissariada per Judith Barnés i Manuel Guerrero Brullet i es podrà veure fins al 2 de febrer. L'accés és lliure.

Un radical

El Joan Brossa que deixa veure l'exposició a través de les seves obres és un home fermament compromés amb els valors de la catalanitat i de la democràcia. Però, a més a més, ens trobem amb un home terriblement crític, que qüestiona permanentment totes les formes de poder: la religió, l'exèrcit, el capital, la moral... Celebra els moments d'insurrecció, com la vaga dels tramvies, i ret homenatge als que defensen la llibertat: a Puig Antich, però també a un anònim home que reparteix fulls clandestins... Però Brossa va més enllà de la denúncia victimista. Usa l'humor i una tremenda capacitat de sàtira per desmuntar el franquisme i tota opressió. I ho fa, també, enfrontant-se a les formes del llenguatge totalitari. Per a ell no hi havia contradicció entre la seva

visió com a poeta i la seva vocació d'activista. Brossa va arribar a escriure que "Si no podia escriure, als moments d'eufòria / seria guerriller, als de passivitat prestidigitador. / Ésser poeta inclou totes dues coses".

Contundència

Si Joan Brossa fos viu, potser avui tindria problemes per publicar els seus poemes, ja que amb diferents pretextos (com els delictes d'odi o l'apologia del terrorisme) sembla que retorna la censura. El dia de la mort de Franco, al llit, escrivia el poema *Final!* en què desitjava que el dictador hagués acabat els seus dies torturat i "penjat d'un arbre al fons d'algun camí": "t'esqueia una altra mort amb violència",

recorda, i acaba amb un brindis provocatiu "Alcem la copa!". Abans, el dia de l'atemptat contra Carrero Blanco, havia escrit el poema "Llaor":

"A Espanya ha estat creada aquest hivern / una obra mestra de l'art conceptual: / fer volar el cotxe del cap del govern / amb ell a dins..."

La gent no s'adona del poder que té

Sens dubte, la poesia de Brossa sobreviu al seu temps i és, encara avui, un cant a la revolta. Al seu poemari *Askatasuna* s'hi incloïa un poema que el 2017 es va fer viral:

*La gent no s'adona del poder que té:
Amb una vaga general d'una setmana
N'hi hauria prou per a ensorrar l'economia,
Paralitzar l'Estat i demostrar que
Les lleis que imposen no són necessàries.*

bonart.cat

Dimarts, 15 d'octubre de 2019

<https://www.bonart.cat/actual/juan-naranjo-celebra-lany-brossa-amb-una-nova-exposicio/>

JUAN NARANJO CELEBRA L'ANY BROSSA AMB UNA NOVA EXPOSICIÓ

bonart

Juan Naranjo Galeria d'Art & Documents, en el marc de les activitats de l'any Joan Brossa, presenta l'exposició *+ enllà de les paraules, experimentacions 1921-2019* que es podrà veure del 16 d'octubre al 12 de novembre, al carrer Casanova 136-138 B-3 08036 Barcelona amb cita prèvia.

La mostra s'inicia en els anys vint amb el llibre de Joan Salvat-Papasseit, *L'irradiador del port* i els gavines publicat a Barcelona el 1921, en el qual es recopilen poemes que havia realitzat entre 1919 i 1921. És un dels primers llibres de poesia experimental publicats a Barcelona. El llibre es va editar en un moment marcat per l'eufòria tecnològica derivada del futurisme i el desdibuixament de les fronteres entre disciplines que van proposar els dadaistes.

En aquest període alguns creadors van començar la utilització de recursos visuals com els cal·ligrames, els jocs tipogràfics, la desestructuració dels textos, les experimentacions sonores en les quals les paraules comencen a perdre el seu significat lingüístic i adquireixen un nou valor. Aquest tipus d'experimentacions seran presents al llarg del segle XX relacionades amb els moviments d'avantguarda, amb els corrents innovadores. *+ Enllà de les paraules, experimentacions 1921-2019* presenta un conjunt d'obres i documents realitzats entre 1921 i l'actualitat.

L'exposició a partir de llibres, revistes, registres visuals i sonors, fotografies, obres gràfiques i altres documents il·lustra alguns dels temes que han format part de l'esperit innovador d'aquesta època, ens mostra algunes obres que han explorat els límits entre la paraula i altres matèries artístiques de creadors com Joan Salvat-Papasseit, Raoul Hausmann, Edouard Léon Théodore Mesens, Georges Hugnet, André Martel, Henri Chopin, Paul de Vries, Isidore Isou, Maurici Lemaître, Guillem Viladot, Bernard Heidsieck, Josep Iglesias del Marquet, Eduardo poloni, Eugeni Bonet, Joan Brossa, Juan Hidalgo, Bartolomé Ferrando, Vicenç Altaió, Giacinto Scelsi, Marcel Pey, Salvador Saura, Xavier Franquesa, Carles Camps, Santi Pau, Jordi Cerdà, Ana Solano, Giuseppe De Mattia, Marta Fiol i Eduard Escoffet .

Continuant amb la seva línia de mostrar la producció de creadors de Llatinoamèrica, en aquesta ocasió, l'artista i editor peruà Andrés Marroquín Winkelmann ha comissariat i incorporat a l'exposició una selecció d'obres realitzades al Perú entre 1927 i l'actualitat per Carlos Germán Belli, César Bolaños, Rodrigo Vera Cubas, Michael Prat, Jorge Eduardo Eielson, Enrique Verástegui, Carlos Oquendo d'Amat, César Toro Montalvo.

Dimecres, 16 d'octubre de 2019

https://www.lavanguardia.com/opinion/20191016/471019856482/brossa-y-nuestro-tiempo.html?facet=amp&utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_content=opinion&utm_campaign=twitter_impression=true

BROSSA Y NUESTRO TIEMPO

Jordi Llavina

Joan Brossa, adorador de la máscara y poeta originalísimo. Confieso que nunca fui muy devoto suyo. Aun así, hallo en su obra elementos que no siempre encuentro en la de otros autores. Verbigracia, la ironía.

Brossa se mofaba de todo. Y su entera producción es un ejercicio radical de libertad: “Yo creo que el único / pedestal son los / zapatos”. Cuando Pujol —¿se acuerdan?— pactó con Aznar —¡vaya si se acuerdan!—, escribió: “Si un partido nacionalista catalán pacta / con un partido castellano de ultraderecha, / se ha dejado engañar o nos engaña”.

Releyéndolo, doy con estos versos que parecen escritos adrede para nuestra época de represión (el poema, no necesariamente político, lleva por título *Independencia*): “Circulación restringida. / Prohibido aparcar. / Pases personales numerados. / Detector de metales. / Registro en la entrada. / Y un perro especializado / en

la búsqueda de explosivos”. Ocho años antes del nacimiento de Greta Thunberg, cuando el planeta —que a él le parecía “muy interesante”— estaba algo mejor que ahora, apuntó: “Cubo de plástico para depositar / la basura: es de cien litros de capacidad / y evita que se extiendan por el suelo las bolsas, / los plásticos con bolsa. Observando / la basura podemos adivinar / la posición social de las personas”.

También anotó: “El Hombre siempre habla con la autoridad / que le da el fracaso”. No se refería a Pedro Sánchez, imenudo fraude!, o a actores tragicómicos como Rivera o Cantó. Brossa hizo que su apellido fuera poético: “No estés seguro de que la palabra *brossa* / venga de basura. Antiguamente la *brossa* era la hoja / de un arbusto del mismo nombre”. De segundo, se apellidaba *Cuervo* (¡viva Poe!). ¿Y estos versos?: “Mis conocimientos gastronómicos son escasos: / pero tras la lluvia me gusta pasear por el campo; / conozco la naturaleza y sé que, si los árboles meditaran, / lo harían por las raíces”. ¿Qué tienen que ver gastronomía, lluvia y árboles meditabundos? Nada, pero todo ello da cuenta de la inagotable capacidad de asombro del poeta. Sus títulos ya eran una hermosa declaración de principios: *Poemes de seny i cabell*, *La clau a la boca*, *Sumari astral* ... O *Passat festes*, que significa, llanamente, cuando ya hemos dejado de formar parte de este mundo que tanto le sorprendía.

LA BARCELONA DE BROSSA

Antoni Capilla

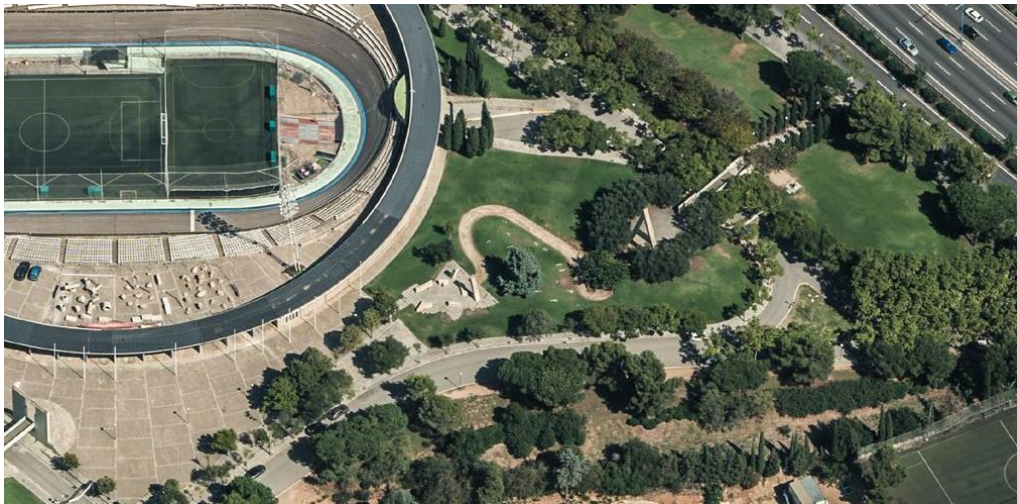
El CAATEEB us proposa un itinerari urbà que permet recórrer la geografia de Joan Brossa per la ciutat de Barcelona i veure els seus poemes visuals, els indrets on va viure i treballar i alguns homenatges que li han fet altres artistes.

Joan Brossa (Barcelona, 1919-1998), segurament el poeta avantguardista català més important de la segona meitat del segle XX, era un home de caminar, de recórrer Barcelona, un personatge més de la seva obra poètica, amunt i avall a peu. Els seus poemes urbans estan repartits per places, jardins, edificis i carrers de la ciutat i milers de persones passen diàriament per davant sense saber-ho.

El Llagost i Poema visual per a una façana (Bon Pastor, 5)

La ruta per la geografia brossiana comença, molt a la manera del poeta, per la A, per la lletra omega de la seva poesia visual. Aquest és el primer poema urbà de Brossa i està format per tres instal·lacions de 1984 que corresponen a les tres fases del desenvolupament dels éssers vius: la naixença, el camí i la mort. La primera és una A majúscula de pedra de 16 metres que fa de porta d'entrada. La segona és una sèrie de signes de puntuació que es troben escampats per la gespa. I la tercera mostra les runes d'una lletra A idèntica a la primera.

El Llagost i Poema visual per a una façana (Bon Pastor, 5)

Joan Brossa va rebre l'encàrrec del Col·legi d'Aparelladors de modernitzar la seva seu social i va concebre dues instal·lacions. D'una banda, el Poema visual per a una façana, inaugurat el juny de 1993, un centenar de lletres de colors vius distribuïdes de forma peculiar. 50 corresponen al nom de l'entitat col·legial, ocupen la façana i es troben ordenades, sense un sentit aparent, com si fossin en una caixa de linotipista, mentre que les altres 50 formen el nom de l'entitat com si s'haguessin caigut per la paret en un esclat de caos i haguessin pres, en aquest terrabastall, tot el seu sentit. La segona instal·lació és el Llagost l'insecte de 3 tones d'acer, dissenyat per Brossa i pel grafista Josep Pla Narbona, inaugurat mentre sonava música de Wagner. A més, Brossa va escriure un poema també titulat El llagost: "Enmig de l'expectació general, un gran llagost / ha aparegut al cim del Col·legi d'Aparelladors. / El carrer ha estat parilitzat unes hores. / El cònsol de Mèxic ha assegurat que al seu país / aquest insecte, que en diuen chapulín, és considerat / pels indis autòctons com a símbol de la saviesa."

Faune (Illa Brossa)

L'interior de l'illa formada pels carrers de Rosselló, d'Aribau, de Còrsega i d'Enric Granados, l'anomenada Illa Brossa, acull, des del 2004, un petit jardí, batejat com a placeta de Joan Brossa. A aquest petit jardí es troba la reproducció a escala d'un poema visual de Brossa realitzat el 1998. La reproducció està feta amb ferro verge tallat i pintada per l'artista Lluís Maria Riera a instància de la Fundació Brossa. El faune és un ser mitològic grecollatí, mig home mig animal, amb banyes i potes de cabra, i representa la sexualitat masculina. Per a Brossa, era símbol del Carnaval i la transgressió.

Camí de l'A a la Z (València, 252)

El col·legi que l'orde religiosa de les missioneres de la Immaculada Concepció tenen al carrer de València, entre Balmes i Rambla Catalunya, llueix des del 2007 i de forma pòstuma un cal·ligrama de Joan Brossa per iniciativa de l'Institut Municipal de Millora del Paisatge Urbà que decora una de les petites mitgeres de l'immoble. El poema de Brossa, escrit el 1997, enllaça l'A i la Z de l'abecedari amb 11 petjades, i comparteix ubicació amb una altra, l'Art Poètica de Josep Maria Junoy (1916).

Rellotge il·lusori (Rambla dels Estudis, 115)

Aquest poema visual es va instal·lar al vestíbul del Teatre Poliorama quan aquest va reobrir després d'estar tancat durant uns anys, entre 1982 i 1984. Els arquitectes de l'estudi MBM (Martorell-Bohigas-McKay) van encarregar a Brossa el disseny d'un rellotge per al vestíbul que homenatgés el rellotge que, des del 1886, presideix la façana del teatre i que marca l'hora oficial de Barcelona, depenent de la Reial Acadèmia de Ciències i l'Art. El rellotge de Brossa, està situat sobre una columna metàl·lica de color negre amb una esfera al damunt i fa servir el fenomen de la refracció, que permet veure flotant en l'aire una imatge reflectida per un mirall còncav on s'hi reflecteix una peculiar esfera de rellotge.

L'Antifaç (La Rambla)

El premi Sebastià Gasch del Foment de les Arts Decoratives (FAD) de l'any 1991 va ser a la Rambla. Per recordar-ho, Brossa va dissenyar una placa amb forma d'antifaç que es fixar al paviment de la Rambla de les Flors que el poeta va concebre també com un homenatge al seu amic Sebastià Gasch, crític d'art, defensor de les avantguardes i, com ell, amant del circ i el món de l'espectacle.

Lletres fugitives (València, 344)

Quan el Cercle de Lectors va inaugurar la seva nova seu (1998) va demanar a Brossa un poema per a l'entrada. El poeta va tornar a recórrer a l'alfabet, element molt present a la seva obra, i va idear un abecedari del que fugen tres lletres, la omnipresent A que obre el camí al coneixement, la Ç característica del català i la X que simbolitza el misteri.

Homenatge al llibre (Jardinets de la Gran Via)

El món del llibre també va inspirar una de les obres més populars de Brossa, situada a tocar de la cruïlla de la Gran Via amb el passeig de Gràcia. Des del 1952, la part baixa del passeig de Gràcia acull una fira de llibres d'ocasió organitzada pel Gremi de Llibreters de Vell. El 1994, aquesta entitat va encarregar al Joan Brossa i al grafista Josep Pla Narbona el disseny d'un monument al llibre per inaugurar-ho coincidint amb l'inici de la 43a edició de la fira. El resultat és un poema visual en el que conviuen un llibre i un saltamartí. Originalment, les tapes del llibre eren d'acer i les fulles de ferro, però el 2002 es va restaurar i ara tot el conjunt és d'acer.

Lletres gimnastes (Rauric, 6)

Molt a prop de la Rambla trobem una de les obres més singulars del poeta visual. Els propietaris de la botiga de disfresses El Ingenio, la família Cardona, eren amics d'en Joan Brossa que hi va instal·lar el 1997 un poema visual format per dues lletres A de color vermell clavades a la paret i dues més situades a l'interior de la botiga enganxades, com si es trobessin a un trapezi. Un regal de Brossa a uns amics que li van fer de mestre pel que a una de les seves grans afeccions, els jocs de màgia.

Barcino (Plaça Nova, 1994)

La ruta per la geografia brossiana ens porta a la pot-ser la seva obra més fotografiada i coneguda pels milers de turistes que colonitzen la ciutat, el seu homenatge a l'antiga colònia romana que va ser

Barcelona en els seus orígens. La zona de la plaça Nova es va reurbanitzar el 1991. Des de 1994, i com a benvinguda als visitants de Ciutat Vella, hi ha un ideograma de Brossa que forma les lletres Barcino, el nom primigeni de la ciutat romana que avui es diu Barcelona. L'ideograma està format per set lletres figurades (la C, per exemple, és una lluna minvant), sis d'elles de bronze i una d'alumini clavades al paviment.

Espai Escènic Joan Brossa (Allada-Vermell, 3-7, 1998)

La penúltima parada de la ruta ens porta al barri de la Ribera. A banda de la seu de la Fundació Brossa (La Seca, 2) hi trobem el darrer poema visual de Brossa instal·lat a Barcelona en vida del poeta. El Teatre Espai Brossa està coronat pel darrer poema visual de Brossa instal·lat a Barcelona. S'hi va col·locar l'octubre de 1998, només dos mesos abans de la mort del poeta. Es tracta d'una lletra B gegant, de color vermell, reclinada en forma d'antifaç. Davant del teatre també hi ha una tarima amb una frase del poeta: *"Quan un país no va a l'hora, el primer que se'n ressent és el teatre"*.

A-Z amb figures antropomòrfiques (Jardins Joan Brossa)

El Parc d'Atraccions de Montjuïc va tancar el 1988, després de 32 anys de funcionament. Desmuntades les instal·lacions mecàniques, es va reconvertir en un parc públic d'unes cinc hectàrees de superfície que el 2003, els Jardins de Joan Brossa. El 2005 s'hi va col·locar aquest poema visual, d'una sèrie semblant al que hi ha al costat del Velòdrom d'Horta: dues lletres, l'A i la Z, acompanyades de dues figures antropomòrfiques, que es troben a la paret de l'antic polvorí que ara tanca una de les àrees de jocs infantils. A aquest parc es nota la presència de Brossa per duplicat. Així, en el mur de formigó situat a l'esquerra de la porta d'entrada es reproduïx el seu poema Música d'arpa en grans lletres metàl·liques en relleu: *"Ocell / crec que és millor que obris els ulls / i fugis de la meva espatlla / Aprofita avui per creuar extensions marines / i encendre't d'estrelles"*.

A Brossa (Plaça de la Prosperitat)

A l'altra punta de la ciutat, al districte de Nou Barris, al populós i obrer barri de la Prosperitat on un company de professió, Perejaume, va fer un homenatge artístic a Joan Brossa. La reforma d'una mitgera a la plaça de la Prosperitat el 2009 va regalar al barri una obra de Perejaume dedicada a Joan Brossa: un

tribut a la màgia brossiana on 20 parells de passes acompanyen les lletres que formen el cognom del poeta. La instal·lació, que havia de presidir originalment l'entrada de la Biblioteca Mercè Rodoreda, aconsegueix una de les condicions de Perejaume: lluir en un barri humil.

Els estudis de Brossa

Joan Brossa va mantenir una relació molt especial amb el barri de Sant Gervasi, on vivia i treballava. Fins a la Guerra Civil, va viure al carrer d'Alfons XX, 65-67, el mateix indret en el que a principis dels anys 50 va instal·lar el seu primer estudi on, com recorda el cronista Lluís Permanyer a *Brossa x Brossa* (La Campana, 1992), "és aquí on va desenvolupar, per dir-ho així, el seu mètode d'arxiu i de treball: un ordre particular en què la majoria hi veiem profund desordre, l'acumulació de tota mena de coses amb el pretext de fer ús de materials pobres en els seus poemes objecte". La tardor del 1958 Brossa va canviar d'estudi i es va instal·lar un àtic del carrer de Balmes, 206. Molt a prop d'aquest estudi es trobava un dels seus llocs favorits en els seus darrers anys de vida, l'antiga seu de la Filmoteca de Catalunya, a la que hi venia sovint i sempre seia a la mateixa butaca. Com a homenatge, la Sala Chomón de l'actual Filmoteca (situada al Raval) acull un petit homenatge en forma de poema visual: una butaca vermella, la butaca d'en Brossa.

Autor de les fotos: Fotografies de Chopo, Cristina Arribas, Aina Gatnau i Helena Castro

NOTA DE L'EDITOR: Este artículo fue publicado originalmente en El Informatiu número 362

Dijous, 24 d'octubre de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/actualitat/la-mostra-antoni-tapies-teatre-indaga-en-el-lligam-de-l-artista-amb-les-arts-esceniques-modernes_434319_102.html

LA MOSTRA 'ANTONI TÀPIES. TEATRE' INDAGA EN EL LLIGAM DE L'ARTISTA AMB LES ARTS ESCÈNIQUES MODERNES

La Llança

La **Fundació Antoni Tàpies** ha inaugurat aquest dijous una mostra que explora la relació de l'artista amb les arts escèniques. **'Antoni Tàpies. Teatre'**, comissariada per **Núria Homs**, recull part del material que va crear Tàpies en col·laboració amb el món de l'espectacle, un vincle fins ara poc investigat respecte a la resta de disciplines artístiques conreades per l'artista. Entre les peces exhibides, hi ha pintures, dibuixos, esbossos i material documental, alguns dels quals inèdits, que recreen cinc escenografies dissenyades per Tàpies. Pel director de la Fundació Antoni Tàpies, Carles Guerra, la "bellesa" de la mostra rau en la "tensió" que evidencia entre la pintura i el teatre moderns.

"És una exposició que torna a caminar sobre una relació problemàtica, però que en el cas de Tàpies acaba generant resultats excepcionals", ha apuntat Guerra en referència al vincle entre la pintura i l'àmbit escènic. En aquest sentit, la comissària de la mostra, Núria Homs, ha assegurat que les escenografies de Tàpies permeten veure el seu interès per la renovació del teatre català en un context on imperava una ambició més "conservadora".

La mostra, la primera en tractar la relació de l'artista català amb el teatre, s'estructura a través de les cinc escenografies creades per Tàpies: 'Or i sal' (1961), 'Semimaru' (1966), 'L'armari en el mar' (1978) – de Joan Brossa i Josep Maria Mestres Quadreny –, 'L'Éboulement' (1982) i 'Johnny va agafar el seu fusell' (1989). Tot i el caràcter "efímer" de les representacions teatrals, Homs ha remarcat l'esforç fet per reunir obres i material documental que expliquin i recreïn aquestes intervencions.

Entre aquestes peces, destaquen pel seu valor un conjunt d'esbossos de 'L'Éboulement' i els telons dissenyats per a 'Cap de mirar' –que s'hauria d'haver estrenat al Liceu el 1991–, inèdits fins ara. Segons Homs, totes les escenografies de Tàpies "es mouen dins dels paràmetres de la seva personalitat artística" i reflecteixen interessos, materials i símbols compartits amb la resta d'obres del creador.

La relació de Tàpies amb el teatre va més enllà dels projectes escenogràfics i abraça diverses formes que també inclou l'exposició. Així, s'hi poden veure referències a les col·laboracions de l'artista a les primeres posades en escena de peces de Brossa i a la seva participació en sessions privades de cabaret a domicilis particulars. Alhora, també es mostra l'interès de Tàpies per la figura de l'actor i transformista Leopoldo Fregoli i es recorda la seva fascinació per la màgia i l'òpera.

L'exposició, que es podrà veure fins al 19 d'abril, s'emmarca en l'Any Brossa i forma part de l'homenatge a Josep M. Mestres Quadreny amb motiu del seu 90è aniversari.

Dijous, 24 d'octubre de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/la-mostra-antoni-tapies-teatre-indaga-en-el-lligam-de-lartista-amb-les-arts-esceniques-modernes/>

LA MOSTRA 'ANTONI TÀPIES. TEATRE' INDAGA EN EL LLIGAM DE L'ARTISTA AMB LES ARTS ESCÈNIQUES MODERNES

ACN

L'exposició conté pintures, dibuixos i material documental de projectes del creador vinculats amb el món de l'espectacle

ACN Barcelona.-La Fundació Antoni Tàpies ha inaugurat aquest dijous una mostra que explora la relació de l'artista amb les arts escèniques. 'Antoni Tàpies. Teatre', comissariada per Núria Homs, recull part del material que va crear Tàpies en col·laboració amb el món de l'espectacle, un vincle fins ara poc investigat respecte a la resta de disciplines artístiques conreades per l'artista. Entre les peces exhibides, hi ha pintures, dibuixos, esbossos i material documental, alguns dels quals inèdits, que recreen cinc escenografies dissenyades per Tàpies. Pel director de la Fundació Antoni Tàpies, Carles Guerra, la "bellesa" de la mostra rau en la "tensió" que evidencia entre la pintura i el teatre moderns.

"És una exposició que torna a caminar sobre una relació problemàtica, però que en el cas de Tàpies acaba generant resultats excepcionals", ha apuntat Guerra en referència al vincle entre la pintura i l'àmbit escènic. En aquest sentit, la comissària de la mostra, Núria Homs, ha assegurat que les escenografies de Tàpies permeten veure el seu interès per la renovació del teatre català en un context on imperava una ambició més "conservadora". La mostra, la primera en tractar la relació de l'artista català amb el teatre, s'estructura a través de les cinc escenografies creades per Tàpies: 'Or i sal' (1961), 'Semimaru' (1966), 'L'armari en el mar' (1978) —de Joan Brossa i Josep Maria Mestres Quadreny—, 'L'Éboulement' (1982) i 'Johnny va agafar el seu fusell' (1989). Tot i el caràcter "efímer" de les representacions teatrals, Homs ha remarcat l'esforç fet per reunir obres i material documental que expliquin i recreïn aquestes intervencions. Entre aquestes peces, destaquen pel seu valor un conjunt d'esbossos de 'L'Éboulement' i els telons dissenyats per a 'Cap de mirar' —que s'hauria d'haver estrenat al Liceu el 1991—, inèdits fins ara. Segons Homs, totes les escenografies de Tàpies "es mouen dins dels paràmetres de la seva personalitat artística" i reflecteixen interessos, materials i símbols compartits amb la resta d'obres del creador. La relació de Tàpies amb el teatre va més enllà dels projectes escenogràfics i abraça diverses formes que també inclou l'exposició. Així, s'hi poden veure referències a les col·laboracions de l'artista a les primeres posades en escena de peces de Brossa i a la seva participació en sessions privades de cabaret a domicilis particulars. Alhora, també es mostra l'interès de Tàpies per la figura de l'actor i transformista Leopoldo Fregoli i es recorda la seva fascinació per la màgia i l'òpera. L'exposició, que es podrà veure fins al 19 d'abril, s'emmarca en l'Any Brossa i forma part de l'homenatge a Josep M. Mestres Quadreny amb motiu del seu 90è aniversari.

TAPIES VA AL TEATRE

Maria Palau

Una mostra explora la intensa relació de l'artista amb les arts escèniques a partir de les cinc escenografies que va dissenyar entre els anys seixanta i vuitanta

Tot i el seu posat seriós i tímid, Antoni Tàpies tenia un gran sentit de l'humor. Als anys cinquanta, ell i els seus amics artistes es reunien en domicilis particulars per representar sessions improvisades de cabaret. En feien prou amb un toc de maquillatge i una mica d'enginy per al vestuari. Brossa feia de prestidigitador, Pere Portabella ballava amb una ampolla de vi i Tàpies es transformava en un personatge espasmòdic que proferia uns udols esgarriposos. Aquestes actuacions no van traspasar mai la porta de l'àmbit íntim i són mínims els rastres que en preserven els records. Sí que n'ha sobreviscut una fotografia de Leopoldo Pomés, a casa del qual se'n van fer moltes, d'aquestes funcions, en què apareixen Tàpies, Modest Cuixart i Lluís Maria Riera.

Aquesta entranyable imatge s'exposa a la Fundació Tàpies dins d'una llarga vitrina farcida de molt més material que traça les connexions de l'artista informalista amb les arts escèniques, un territori del seu univers creatiu que no s'havia explorat amb una mirada profunda. Ho fa ara la mostra *Antoni Tàpies. Teatre* (fins al 19 d'abril), i no només amb documents, també amb obra inèdita vinculada als cinc projectes escenogràfics que va realitzar entre el 1961 i el 1989. Els cabarets domèstics són un substrat previ, com també ho és la primera i última vegada que Tàpies va pujar dalt d'un escenari com a actor. Va fer d'arlequí a *Nocturns encontres*, de Brossa, el 1952.

El Tàpies teatral és indestruïble de Brossa. Des dels temps de Dau al Set s'escrivien cartes per convocar-se a tocar plegats Wagner o, encara en la negra nit del franquisme, van tramir un llibre de bibliòfil que

és tota una declaració d'amor al transformista italià Leopoldo Fregoli i als gèneres d'herència parateatral.

L'exposició és, doncs, un bon moment per celebrar els magnífics fruits de les seves col·laboracions i per oblidar la part fosca de la seva relació personal, que es va trencar bruscament als anys noranta. Les fundacions dels dos creadors han treballat juntes, i molt gustosament, aquest projecte expositiu adherit a l'Any Brossa. Vicenç Altaió, al capdavant de la seva institució, recorda amb tristesa aquest final d'època en què les noves generacions d'intel·lectuals i creadors, com ell mateix, es van trobar en situacions incòmodes. "Tu de part de qui estàs?", li va preguntar Tàpies. "De tots dos", li va respondre.

En lloc d'aquesta enemistat d'última hora, Altaió prefereix esplaiair-se en el Tàpies que va ajudar el poeta subversiu a entrar "al sistema literari i artístic del país". Pel director de la Fundació Tàpies, Carles Guerra, "aquesta exposició ens torna a mostrar un Tàpies que treballa en xarxa, que necessita produir amb altres; trenca la imatge de l'artista solitari tancat al seu estudi", raona.

Brossa és l'autor de dues de les cinc peces que Tàpies va enriquir amb les seves imatges visuals. El primer text brossià que el va inspirar és *Or i sal*, que es va estrenar el 1961 al Palau de la Música. "Tàpies es va apuntar a la renovació del teatre català per homologar-se a l'escena europea", remarca Guerra. Va concebre quatre telons que, per la seva naturalesa efímera, no es conserven. Però sí els esbossos, esplèndids, fidels al seu llenguatge pictòric. "Hi ha una continuïtat", remarca Núria Homs, la comissària de l'exposició. El treball a *Or i sal* n'és un bon exemple. Tàpies va demanar que durant la funció la tramoia quedés a la vista. El mateix que ell feia amb algunes de les seves pintures, que posava d'esquena a la paret perquè es veiés l'esquelet del bastidor. "Per a Tàpies l'art, com el teatre, era una trampa, un truc que ens creiem per anar més enllà", sosté Homs.

Els interessos dramaturgics de Tàpies anaven més enllà de la cultura occidental. Orient, i sobretot el Japó, exercien en ell una gran fascinació. En els escenaris la va poder conceptualitzar en la peça *Seminaru*, que es va presentar el 1966 al Teatre de l'Aliança del Poblenou. L'únic testimoni que en queda són mitja dotzena de fotografies. L'escenografia consistia en un conjunt de cordes de les quals brotaven un mocador nuat i un bastó. És el Tàpies que mostra més desacomplexadament "la seva radicalitat i la seva capacitat evocadora".

El tercer repte tornava a dur el segell de Brossa. *L'armari en el mar* es va veure al Teatre Lliure, el 1978, amb els frac dels músics enlairats al sostre de l'escenari, seguint les indicacions de Tàpies. Quatre anys després, faria la seva aportació internacional en un hangar de París amb una intervenció a *L'Éboulement*, de Jacques Dupin. I el 1989 va tancar cicle al Mercat de les Flors amb un *Johnny va agafar el seu fusell* protegit amb una immensa lona de la qual emergien els objectes quotidians que dotava de transcendència en les seves pintures, com ara el llit i la cadira.

Menys sort va tenir Tàpies amb l'òpera. En el seu historial hi ha dos intents fallits. Un, per voluntat pròpia, en rebutjar la comanda que li va fer la Deutsche Opera de Berlín de crear el decorat per a *Don Giovanni*. Mozart li va semblar un autor massa allunyat del seu temps. L'altre projecte que no es va realitzar, i no se sap ben bé per què, era un encàrrec del Liceu: es deia *Cap de mirar*. S'hauria d'haver estrenat a principi dels anys noranta, però es va anar ajornant i va quedar defenestrat definitivament quan es va cremar el teatre de la Rambla. Una desil·lusió per a Tàpies i per als altres dos companys seus d'aventura creativa: Brossa i el compositor Josep Maria Mestres Quadreny, de qui enguany se celebra el 90è aniversari. S'ha intentat obsequiar-lo amb l'estrena d'aquesta òpera maleïda, però no ha estat possible, si més no aquest 2019. Mentre es continuen fent gestions, a la Tàpies llueixen els dissenys de l'artista, que no s'havien vist mai.

Dissabte, 26 d'octubre de 2019

<https://www.nuvol.com/noticies/gloria-bordons-brossa-es-el-guerriller-i-es-el-mag/>

GLÒRIA BORDONS: “BROSSA ÉS EL ‘GUERRILLER’ I ÉS EL MAG”

Carme Badia

Glòria Bordons de Porrata-Doria (Barcelona, 1953) fa més de quaranta anys que estudia l'obra del poeta i artista visual Joan Brossa (1919-1998). Catedràtica de Filologia Catalana a la Facultat de Ciències de l'Educació (UB), és l'ànima de la **Fundació Joan Brossa**, de la qual és vicepresidenta. Ha escrit nombrosos estudis i materials pedagògics a propòsit de Brossa i no hi ha ningú més autoritzat per parlar-ne. En el marc de l'actual Any Brossa, impulsa el II Simposi internacional dedicat al creador els propers 7 i 8 de novembre.

Brossa va néixer fa 100 anys, però no se'l coneix fins als 50 anys fets.

Sí, se'l comença a conèixer el 1970 amb *Poesia rasa*, que era una recopilació dels anys 1943-1959. Amb el franquisme havia publicat molt poc, tres llibres: *Saltamartí* (1969) i dos més en edicions clandestines. Els pòsters de poesia visual els comença el 1971. Escriure i publicar simultàniament no ho farà fins al 1977 amb *Sextines 76*, a Llibres del Mall.

Passats vint anys de la seva mort, com se'l valora?

Ara es comença a veure més bé la seva aportació, comparant-lo amb el que es feia a Europa, per exemple. Brossa és un cas únic, diferent de tota la poesia que es produïa aquí. Però falta molt perquè la gent conegui la immensitat de la seva obra. A les escoles es treballa, però potser massa l'aspecte lúdic i poc la “poesia literària”, que deia ell referint-se a l'escrita. Brossa també va fer molts sonets!

Aplegar tota la poesia “literària” és justament un dels teus projectes.

Sí. Brossa va publicar d’una manera tan desordenada! Sempre duia una llista del que li quedava per editar. En aquesta llista, quan va morir, hi havia quatre llibres, que ja estan publicats: *Poemes inèdits* (Rata), que inclou dos poemaris, *Fora de l’umbracle* (Arola) i *El dia a dia* (Edicions 62). Jo per fer la poesia completa em basaré en els llibres publicats, perquè els poemes inèdits esparsos que no estaven en cap recull el poeta els havia descartat.

També hi ha tot el teatre.

Sí, precisament estem acabant la reedició de la *Poesia escènica* amb Arola Editors. Falten quatre volums, que sortiran aquest any. En total seran 22 volums del teatre de Brossa!

Tot és anar desbrossant Brossa... Quedarà res pendent?

Només els objectes. El teatre, com deia, ja està enllestit a Arola Editors. La prosa completa també, a l’editorial Proa, i la poesia visual s’aplega als *Poemes visuals* d’Enciclopèdia Catalana i també al catàleg raonat de la Fundación Azcona, que es publica enguany.

Com és que t’has dedicat tota la vida a Brossa?

Vaig conèixer Brossa amb 21 anys. Em vaig enamorar de *Poesia rasa*. Brossa va ser molt generós, em va anar ensenyant carpetes... Vaig fer la tesina i la tesi sobre la seva obra. No he sortit de Brossa! I no me’n penedeixo: m’ha obert a tot un món de lectures i pensaments. És el meu “pare espiritual”.

Com ha evolucionat la teva visió de la seva obra?

Brossa té tanta producció i tantes capes que sempre vas descobrint coses noves. Ara naturalment quan el llegeixo parteixo de moltes més lectures i coneixements, inclosa la visió de les noves generacions. La seva última etapa, en què reflexiona sobre la vida, cada dia la veig més profunda ara que jo també em vaig fent gran.

Qui són aquestes noves generacions?

Justament el simposi del novembre vol revisitar Brossa i interessa la visió de la generació de 40 anys, que no el van conèixer, com Marc Audí i Jordi Marrugat, que n’han fet una tesi, un llibre i molts articles, o Ainize González, una mica més jove, que també n’ha fet una tesi. Interessa també fer com Brossa: trencar les fronteres entre art, teatre i literatura. Per ell tot era poesia. No pots entrar en la seva obra i només quedar-te amb la poesia visual.

Una temptació!

De fet avui s’envien tuits de Brossa! Molts se sorprenden d’obres seves que siguin dels anys 50. I no sols la poesia visual, sinó també la manera d’escriure. Els seus contemporanis no podien veure la seva modernitat.

Què el fa vigent?

És molt actual perquè interrelaciona les arts, barreja paraula i imatge, es compromet amb el seu temps, entén la poesia com un truc de màgia... Tot va junt: Brossa és el “guerriller” i és el mag.

vilaweb.cat

Dissabte, 2 de novembre de 2019

<https://www.vilaweb.cat/noticies/poesia-experimental-la-connexio-i-internacionalitzacio-de-joan-brossa/>

POESIA EXPERIMENTAL, LA CONNEXIÓ I INTERNACIONALITZACIÓ DE JOAN BROSSA

Montserrat Serra

Fins al 17 de novembre encara es pot veure l'exposició 'La xarxa al bosc' · En parlem amb l'encarregat, Eduard Escoffet

Aquest novembre l'Any Brossa entra a la recta final amb el segon simposi internacional dedicat al poeta els dies 7 i 8 a l'Institut d'Estudis Catalans, l'arribada a les llibreries del catàleg raonat de l'obra visual experimental de Brossa el 2 i el final de l'exposició de referència d'aquesta efemèride, 'La xarxa al bosc', a la Fundació Joan Brossa de Barcelona, oberta fins al 17 de novembre. És d'aquesta exposició, dirigida pel poeta Eduard Escoffet, de què us volem parlar.

L'empenta d'Eduard Escoffet d'ençà que tenia vint anys (o menys) en la poesia experimental ha fet possible l'exposició 'La xarxa al bosc', fruit del seu interès i recerca durant tant de temps. Disposa d'una col·lecció prou important d'objectes, publicacions i originals vinculats a la poesia experimental, la que als anys cinquanta va separar-se de la poesia convencional i va escrutar nous camins conceptuals i estètics.

Es tracta d'una exposició ambiciosa, tant pel nombre de peces –al voltant de les dues-centes– com per les dècades que abasta, del 1946 al 1980. Dins la poesia experimental, sobretot se centra en tres corrents: el lletrisme, primer moviment d'avantguarda posterior a la Segona Guerra mundial, que se centrava en l'element mínim de l'escriptura, la lletra; la poesia sonora, que vincula experimentació vocal i tecnologia i superar els límits del llibre; i la poesia concreta, la que va tenir més abast: assimilava els elements de la comunicació moderna, establia un contacte directe i ràpid amb el lector i era crítica,

sovint, amb la realitat dels poetes. La majoria d'autors que s'hi mostren són de referència europea, americana i mundial, però són poc coneguts aquí. Una dificultat afegida és que la majoria d'obra de poesia experimental es conserva en arxius privats i s'ha hagut de localitzar, tot i que la majoria de peces provenen de l'arxiu personal d'Eduard Escoffet.

Passejar-se per l'exposició 'La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental 1946-1980' acompanyats pel seu director, Eduard Escoffet, és descobrir a cada pas avantguardes, minoritàries, sovint amagades del discurs de l'art i la poesia oficial, però que han estat una baula imprescindible per a avançar cap al món artístic i poètic actual.

—Diríeu que aquesta exposició és la culminació de tot un procés personal vostre, al voltant d'una mirada sobre la poesia?

—És una cosa molt instintiva, perquè l'exposició parla sobretot amb intuïció i no pas amb erudició. És a dir, no hi ha texts explicatius. I això va ser un debat intern a l'hora d'organitzar l'exposició. Jo tenia molt clar que no s'havia d'explicar res més enllà del text del fulletó de mà, al desplegable. Perquè la meua aproximació a la poesia experimental no és causada per un context que m'hi porta o per una família que té una biblioteca, sinó que, senzillament, de totes les coses que hi havia al món jo triava què m'interessava i què no. Per això vull afavorir que el públic tingui una experiència directa amb tot aquest material, que no es vegi sotmès a interpretacions del director o a explicacions didàctiques. Sinó que, a partir de la intuïció, que cadascú estiri el fil. L'avantatge d'ara és que un cop vista l'exposició pots aproximar-te als poetes que t'interessen també per internet. Per tant, per mi era més important primer l'aspecte estètic i intuïtiu. Aquesta exposició és un bosc, però no és un bosc que vulgui fer por ni que sigui dedicat als interessats en la poesia experimental només, sinó que és un bosc obert i plaent per a tota mena de públic. He volgut que els autors parlin amb les obres o els contextos teòrics o les publicacions, edicions, postals. És la manera de mostrar com es va articulant aquesta xarxa internacional de poetes. Perquè durant més de tres dècades es construeix a tot el món una xarxa de poetes que quan entres al bosc no veus, però que quan t'hi fixes va apareixent d'una manera molt clara.

—El bosc no és la xarxa?

—El títol de l'exposició, 'La xarxa al bosc', és la unió de dues obres de teatre de Brossa. Perquè l'exposició va començar amb un mapa mental que vaig fer a partir de Joan Brossa. I d'aquí vaig anar creant la xarxa d'autors que em semblava que entre el 1946 i el 1980 eren importants, que havien aportat una veu pròpia a la poesia experimental internacional, que havien tingut relació amb Brossa o que hi havien estat influïts o hi havien col·laborat. I vaig col·locar tots els noms, repartits per països. Era un mapa impossible, amb tot de noms, línies entre ells, però quan me'l vaig mirar em vaig adonar que era allò que volia explicar. I els vincles eren múltiples: els qui eren amics, els qui tenien una relació estètica, els qui es van influir mútuament... Era un laberint. I era difícil, perquè sovint el mateix poeta va fer d'autor, d'editor, de distribuïdor, de teòric... I funcionava aquesta idea de bosc i xarxa, perquè són poetes que no es poden compartimentar: el qui fa poesia concreta també fa poesia sonora o el qui és conegut per la poesia sonora té una part gràfica que també és molt important. O el qui tots coneixem per haver editat tal revista també té un vessant de *performance* molt interessant.

—I en aquest bosc, com situeu Brossa?

—Hem d'entendre que hi havia molts més autors que experimentaven al mateix moment. Brossa no és un poeta aïllat com alguns d'aquí expliquen, sinó que hi ha un context internacional que va en la mateixa direcció. Alhora, quan ens hem mirat tot el panorama internacional, ens podem tornar a mirar Brossa i adonar-nos que no està gens malament, tenint en compte que va començar a fer poesia els anys quaranta i cinquanta a l'Espanya més negra, tancada, franquista. Com podia entrar en contacte amb més idees poètiques contemporànies? Aquí era molt complicat.

—**Brossa pren una gran potència.**

—És més potent conceptualment que no hem cregut aquí; fins i tot formalment.

—**La idea d'aquesta exposició també era intentar això que dèieu, posar Brossa en el context internacional. Formava part d'un moviment que es donava a fora. Però ell què en sabia?**

—En aquest punt entra en joc un personatge que és clau, que és la descoberta que he fet preparant l'exposició, qui el connecta. Parlo de Josep Iglésias del Marquet. De fet, a l'exposició només hi ha tres autors catalans: Brossa, Guillem Viladot i Josep Iglésias del Marquet (bé, també hi ha una peça de Carles Hac Mor). Són tres autors que protagonitzen la primera exposició específica de poesia concreta que es va fer a Catalunya, l'any 1971 a la Petite Galerie de Lleida. I són els tres grans autors que determinen la poesia visual a Catalunya. I centrant-nos en Josep Iglésias del Marquet: al començament dels anys seixanta se'n va anar a fer de lector a la Universitat de Glasgow i uns quants anys després a la Universitat de Vancouver. I és durant aquests anys fora que entra en contacte amb l'art pop, la poesia concreta i tota mena d'experimentacions artístiques, perquè li interessava molt l'art i la literatura. I segurament és ell qui comença aquí a parlar de poesia concreta i més qüestions sobre poesia experimental. I en l'exposició de poesia concreta del 1971 és ell qui en fa el disseny, és qui fa el logotip, és ell qui fa el disseny de les primeres publicacions de l'editorial Lo pardal... És un personatge que ha passat desapercbut, però crec que és qui transmet què passa a fora a personatges com Brossa i Viladot.

—**L'altra cara de la moneda és que situar Brossa en el context internacional també és internacionalitzar-lo. Ja no és únicament un poeta local, singular, divertit i punyent, sinó que és molt més. I l'exposició també forma part d'aquesta feina d'internacionalitzar Brossa.**

—Sí, en aquest aspecte hi ha molta feina a fer encara, perquè la lectura majoritària que aquí es fa de Joan Brossa és una que a fora no interessa gens. És limitada i localista. Brossa és un autor a qui agradava passar per un bromista, però és molt més que això i és molt més que les arts vermelles. Ell és tot un món que encara trigarem a pair, del qual podem treure molts fils, però que està una miqueta segrestat per una mirada limitada i localista en el mal sentit.

—**Entrem a l'exposició?**

—Entrem-hi. L'exposició és dividida en tres parts: el nucli dur, que és 'el bosc'; la paret que vincula amb la planta de dalt que anomenen 'el camí'; i el segon pis, que és 'la xarxa', conté les antologies, revistes, etc., i permet de veure les places públiques on coincidien.

—**Trieu algunes peces, que siguin icòniques, que valgui la pena de subratllar.**

—Només hi ha una vitrina ordenada cronològicament, la del lletrisme, l'excusa que em serveix per a començar el període del 1946. Hi ha diferents elements lletristes, d'un disc al guió d'una primera pel·lícula, per veure com els lletristes van ampliant els àmbits creatius. I d'aquí cada vitrina s'estructura a partir d'un autor, un moviment o una idea estètica... Hi ha una vitrina que gira entorn de la forma, tot són cercles, una altra que tot són quadrats... I en tot l'espai hem posat poemes de Brossa en vinils, amb la idea que hi restin. Fins i tot n'hi ha un al lavabo que és sorprenent.

—**L'exposició també vol destacar el fet que el primer poema concret el va escriure Eugen Gomringer a Barcelona el 1951.**

—*Avenidas y flores*, un homenatge a la Rambla de Barcelona, és un dels poemes fundacionals de la poesia concreta i és escrit a Barcelona el 1951. És el primer poema que Eugen Gomringer ja va fer pensant en un altre tipus de poesia, trencant totalment amb les coses que havia fet fins llavors i optant per una poesia més simple. És clar, entre aquesta peça, on encara hi ha text, que bàsicament és la

combinació de paraules, i el poema *Silencio*, de tres anys més tard, hi ha un salt important. *Silencio*, de Gomringer ja és poesia concreta *stricto sensu*.

—**Gomringer i Brossa es coneixien?**

—Hi ha diversos autors amb els quals segur que hi va tenir contacte en un moment o un altre, tot i que sempre va anar per lliure.

—**Dau al set no apareix en aquesta exposició.**

—No, solament apareixen obres que tenen rellevància internacional.

—**Tampoc Tàpies? Ho dic en el sentit que alguns artistes podien haver fet de pont internacional.**

—No, perquè volia centrar la proposta bàsicament en la poesia. I només hi ha poetes.

—**Presenteu-me una altra peça.**

—Una altra peça que et proposo és la revista *Futura*, de l'editor alemany Hansjörg Mayer, que es va publicar del 1965 al 1968. És molt senzilla, impresa només per una cara, va doblada i quan l'obres queda com una mena de pòster. Conté un disseny exquisit i gust per la tipografia. També en destaco que és un format pobre i fàcil d'enviar per correu. I la tercera qüestió important és que hi conflueixen alguns dels grans autors de la poesia experimental d'aquell moment, com Augusto de Campos, un dels més destacats. Li passa una mica com a Brossa: no pots explicar la literatura catalana del segle XX sense conèixer i citar Joan Brossa, com tampoc es pot entendre la literatura brasilera sense Augusto de Campos.

JOAN BROSSA, POESIA VISUAL I MANDONGUILLES AMB PATATES

Clàudia Rius

La Fundació Joan Brossa organitza el cicle [Ens va fer Joan Brossa](#), que ajunta persones que van tractar personalment amb l'artista amb persones que, per generació, no van conèixer-lo però estan influenciades per ell. El catorzè diàleg del cicle s'ha centrat en la poesia visual de l'artista, i ha comptat amb la crítica d'art **Pilar Parcerisas** i l'investigador literari **Marc Audí**. Això és el que han dit sobre el polifacètic poeta.

Joan Brossa tenia 64 anys quan el Departament de Cultura de la Generalitat va dedicar-li una exposició itinerant que el va fer arribar arreu del territori, l'any 1983. Sota el títol *Joan Brossa. Poesia visual, poemes objecte, cartells*, aquella mostra, comissariada per Pilar Parcerisas, va servir difondre "el Brossa més visual", així com per donar a la seva obra "una obertura que un poeta difícilment pot tenir", explica **Manel Guerrero**, comissari de l'Any Brossa.

A Brossa, la seixantena li va ser profitosa. Li plovién els encàrrecs i els seus projectes no paraven d'augmentar. "Als anys 80, Brossa era absolutament present: a tot arreu hi havia cartells i visualitats seves", apunta l'investigador Marc Audí. Sobre la poesia visual, l'any 1982 se n'editaven 32 litografies, impulsades per la seva dona, **Pepa Llopis**, el galerista **Carles Taché**, i els amics **Lluís M. Riera**, **Antoni Tàpies** i **Manuel Viñas**. Paral·lelament, Lluís M. Riera també va organitzar la primera exposició d'objectes i poemes visuals de Brossa a la Galeria Prats (1982-1983), que després va presentar a Nova York.

Tot aquest coneixement sobre els objectes i poemes visuals de Brossa va ser la base per a l'exposició organitzada pel Servei d'Arts Plàstiques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, que va viatjar per diverses localitats de la geografia catalana entre maig i desembre del 1983. La mostra comptava amb dos textos: "La creació brossiana...", de **Daniel Giralt-Miracle**, i "Joan Brossa, poeta de la il·lusió", de Pilar Parcerisas. El *momentum* va propiciar a Brossa un augment de visibilitat, i durant l'exposició fins i tot viatjava amb el cotxe oficial de la Generalitat.

Va ser també als anys 80 quan Parcerisas va tenir el primer contacte amb Brossa. Ella tenia vint-i-tres anys, feia de crítica d'art al Diari de Manresa, i en un dels seus viatges a galeries de Madrid va conèixer a l'artista. Es van fer amics. "Jo l'anava a veure a Balmes, o ell venia a casa i jo li cuinava mandonguilles amb patates", explica la crítica d'art als diàlegs *Ens va fer Joan Brossa*. Ell, "icònic i concret", va ensenyar a Parcerisas "la relació de l'art amb la vida", però sempre d'una manera divertida i enrient-se'n dels "artristes", com els anomenava.

Segons Pilar Parcerisas, l'art brossià tractava sobre "un món de somni que havia desaparegut". Un món que a través d'ell han conegut persones com Marc Audí, que mai va coincidir amb Brossa, però que hi ha connectat a través del seu arxiu; "una caverna extraordinària" en la qual el Marc hi va trobar una obra molt diferent de la que s'exposava, "més difícil, menys llampanant, més austera". Segons el jove, "pura

filologia visual". A Audí, format a França, centrar-se en Brossa li permetia sortir dels estudis estrictament literaris i centrar-se en "uns poemes que duïen avesats coneixements i accions".

Però a l'arxiu, aquest especialista no va trobar cap veritat suprema. L'obra de Brossa s'esmuny entre

l'art i la literatura, i manté sempre un misteri. Segons Parcerisas, la poesia visual de l'artista s'explicava com una sortida a la crisi de la paraula que va suposar la postguerra. En el seu art, "Brossa buscava un terreny propi, desconegut, on poder créixer", i ho feia jugant molt amb la realitat i amb els seus contraris. Per això, "de l'ultrarealisme arribava al neosurrealisme: la seva concreció era tal que traspassava el mirall i se n'anava a l'altra banda", explica la crítica d'art.

Tant Audí com Parcerisas coincideixen en el mateix: l'obra de Brossa no sempre té una explicació racional. "Ell volia tenir-te a prop perquè tu interpretessis el que feia, però per altra banda volia deixar-ho tot obert", apunta la manresana. I tot plegat, l'artista ho combinava amb un sentit lúdic del dia a dia, amb una manera de fer divertida i juganera que reivindicuen totes les persones que el van tenir a prop. Però Brossa també sabia posar-se solemne. En un moment en què algú va generar malentesos amb Parcerisas perquè deixés d'entendre's amb el poeta, la crítica d'art va parlar amb Brossa per aclarir la situació i ell li va dir: "Així m'agrada, que escombris tots els racons de l'ànima". Una frase que la Pilar Parcerisas encara repeteix, perquè el mestre també la va ensenyar a "oblidar i caminar".

Avui en dia no queda gairebé res inèdit de Brossa, a part dels poemes i objectes que pugui guardar algú a nivell personal. Aquest novembre, la fundació Azcona de Madrid publicarà un catàleg raonat de tota la seva obra visual, coordinat per **Alicia Vallina** i **Glòria Bordons**. Segons Marc Audí, publicar un volum com aquest “és urgent”, sobretot ara que “la conservació museística limita l'accés a l'arxiu”. Parcerisa hi està d'acord, i també creu que el catàleg pot provocar que apareguin sorpreses noves. Perquè com apunta Audí, “l'obra de Brossa no s'arriba a esgotar mai” i és important “fixar-ne un estat pràcticament definitiu”.

Els temps avancen, les societats canvien, i els nous admiradors de Brossa agrairan tenir-ne estudis de referència. Sobretot tenint en compte que, d'aquí a un temps, els objectes que l'artista utilitzava per fer els seus poemes visuals potser deixen de tenir sentit per als més joves. I si no, espereu a veure si d'aquí a uns anys algú sap per a què serveix una cadena de vàter, o quina és la utilitat d'unes claus. Seguint la filosofia de Brossa, val més prendre-s'ho amb humor. I amb un bon plat de mandonguilles amb patates.

Diumenge, 3 de novembre de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/joan-brossa-buenos-aires_437958_102.html

BROSSA FA LES AMÈRIQUES

Clàudia Rius

“Necessitava trobar una tercera dimensió a la meua poesia”, deia Joan Brossa (1919-1998) a la revista *Serra d’Or* el 1991. Aquesta era una de les tantes maneres en les quals l’artista resumia la seva vitalitat per crear. Poeta? Dramaturg? Escultor? Són moltes les denominacions que l’artista barceloní va rebre: la seva pluralitat de llenguatges artístics, tant en solitari com en col·lectiu, va dificultar classificar-lo en una sola disciplina. Cent anys després del seu naixement, el Museo Nacional de Bellas Artes de Buenos Aires i el Centre Cultural Kirchner (CCK), els dos punts neuràlgics de la cultura més importants de l’Argentina, inauguren l’exposició *Poesia Brossa* un recorregut per la carrera del poeta visual, des dels seus inicis fins a la producció dels anys 80, passant pel surrealisme al grup artístic Dau al Set. Curada per Teresa Grandas i Pedro Romero, la mostra està organitzada pel Museu d’Art Contemporani de Barcelona (MACBA), que ja la va exhibir el 2018. El seu art, transgressor i innovador en plena dictadura

franquista, també traspassa fronteres a l’actualitat a 10.000 quilòmetres de la seva ciutat natal i es condensa en aquesta mostra, que es podrà visitar fins el 8 de desembre en ambdues seus i que es fixa en tres eixos principals de la recerca artística de Brossa: l’oralitat, l’antipoesia i allò performatiu.

El teatre oferia a Brossa allò que la poesia escrita tradicional -format amb què va començar la seva carrera artística- no li permetia trobar: una tercera dimensió, una possibilitat de fer

moure les paraules, una expressió que anava més enllà del paper i el llapis. La mostra de la seu del CCK comença traçant els inicis de la seva història artística amb les poesies performatives de Brossa mitjançant vídeos i fotografies de les seves trobades i avança amb peces que en van formar part, com un guant de fusta o cartells de les obres. La transgressió visual brossiana arrossegava tot tipus de formats: el seu contingut innovador sortia d’una sinceritat artística tan ferma que la forma s’anava emmotllant segons les necessitats artístiques del barceloní. El famós bitllet de tren de Renfe amb una panerola de plàstic a sobre o els *Poemes experimentals* compostos per un martell i una carta del deu de cors sobre fusta (1950) o per agulles clavades sobre paper

(1947) són tan sols algunes de les obres que es poden veure a la sala, així com correspondència de Brossa amb altres intel·lectuals i artistes.

“El que m’ha interessat sempre és l’aventura”, comentava l’artista a *El Temps* en una entrevista el 1990. L’atreviment de Brossa en l’art era doble: per la forma –trencador de gèneres i creador d’una poesia visual tangible i conceptual– i pels temps que corrien, en plena dictadura. No ho va fer

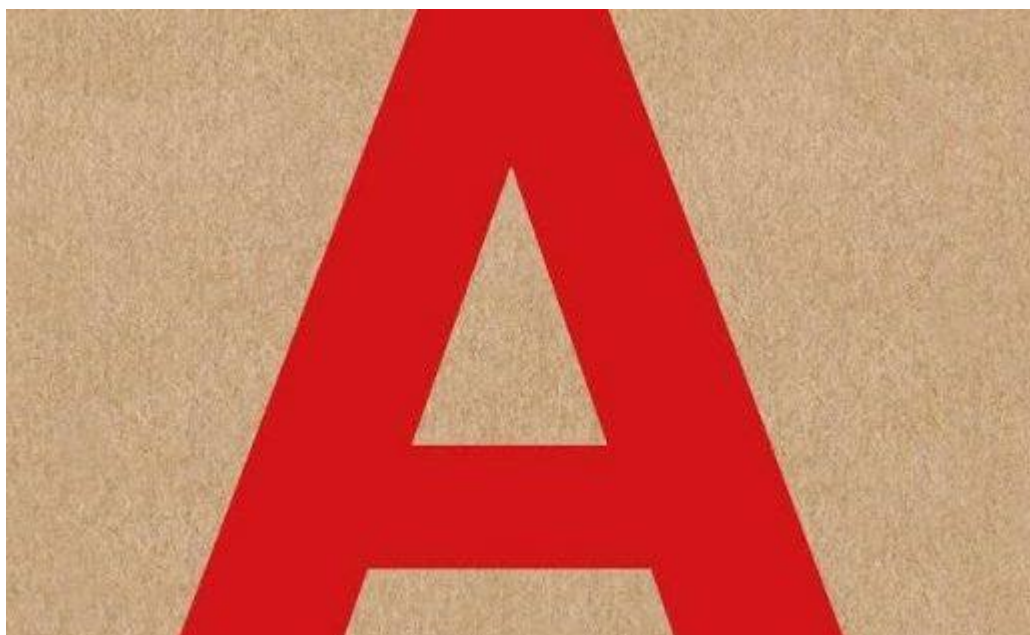
tot sol: la mostra també recull la seva participació amb el seu grup artístic Dau al Set amb obres com *l’Original per a Dau al Set*, de Modest Cuixart, el retrat que li fa Antoni Tàpies al *Retrat de Joan Brossa* o la *Suite Joan Brossa*; aquesta última, feta pel mateix artista i Joan Ponç i representant un sis de cors sortint d’un sobre de paper.

La seu de l’exposició del Bellas Artes centra el seu torn en reunir peces de la seva època dels anys 80, una producció marcada per l’obertura de l’Estat després de la dictadura i amb peces no només relacionades directament amb la política, sinó també en diàleg amb una mirada internacional. La pistola amb la paraula ‘poesia’ com a canó o el segell amb la cara de Franco al costat del dors d’una carta amb la frase “A franquear en destino” son tan sols algunes de les obres en dos dimensions que es poden veure. Aquesta segona sala també aprofundeix amb els seus *Poemes objecte* com la *Roda* quadrada o la bombeta amb la paraula “Poema”, una provocació a l’espectador que el dur a reconsiderar els suports tradicionals de les paraules o allò obvi en la vida contemporània. El recorregut complementa l’època daurada de Brossa amb un diàleg d’obres d’altres d’artistes argentins contemporanis de primera línia, com Roberto Jacoby, Edgardo Vigo o Liliana Porter, entre d’altres.

La seva producció poètica, feta íntegrament en català, connecta de ple amb la societat argentina, un país que va viure una terrible dictadura militar fa tan sols 35 anys i que també ha sofert el terror repressiu. Brossa era un visionari, o potser era el més lògic dels artistes: el seu propi anhel en la recerca artística el va portar a ser l’avantguarda de la poesia mitjançant objectes i dramatúrgia i va fer, de les seves peces, un llenguatge universal. Avançat al seu temps, i amb influències com els jocs de paraules sobre el paper de Mallarmé o els caligrames d’Apollinaire, Brossa continua transcendent, 100 anys després, com el referent de la poesia visual catalana, i continua creuant fronteres.

CATÀLEG RAONAT DE POEMES VISUALS DE JOAN BROSSA

Aunna Carreras i Aubets

En plena celebració de l'Any Brossa, quan fa cent anys del seu naixement, la Fundació Azcona i la Fundació Joan Brossa han presentat a la fundació catalana el *Catálogo razonado de poesía visual. 1941-1970* que han editat conjuntament. La gran majoria del seu contingut és inèdit, i només una part de les obres van ser exhibides a l'exposició *Poesia Brossa*, al Museu d'Art Contemporani de Barcelona entre setembre de 2017 i febrer de 2018.

El raonat, de 685 pàgines, recull la totalitat de treballs, llibres o conjunts en suport paper de l'artista barceloní (1919-1998), considerat una de les figures clau de l'art i la literatura catalanes contemporànies.

En concret, «Poemes experimentals» (1941-1959); «Suites de poesia visual», algunes de les quals van ser editades com a llibres d'artista amb Antoni Tàpies i Joan Miró (1959-1969); «Poemes solts» i «Poemes esparços» (1960-1963); i «Poemes habitables», realitzats l'any 1970 com un conjunt de 45 poemaris de concepcions molt diverses.

La presentació va comptar amb Teresa Grandas, conservadora del MACBA i co-comisaria de l'exposició antològica del MACBA, Vicenç Altaió president de la Fundació Brossa, Ladislao Azcona, president de la Fundación Azcona, i les co-autores Alicia Vallina i Glòria Bordons, aquesta última patrona i Vicepresidenta d'estudis i membre de la direcció executiva de la FJB.

Dimecres, 13 de novembre de 2019

https://www.elnacional.cat/lallanca/ca/profunditat/brossa-cataleg-raonat_441108_102.html

BROSSA DE CAP A PEUS

Carlos Gil-Vernet

Reunir l'obra visual i experimental d'entre el 1941 i el 1970 de **Joan Brossa** no ha sigut un encàrrec fàcil. Coincidint amb la celebració de l'**Any Brossa**, la **Fundació Azcona** i la **Fundació Joan Brossa** han unit forces per presentar el primer catàleg raonat de l'obra de l'artista i que recull d'obra d'aquest període.

Un catàleg raonat és una publicació que presenta obra d'un artista endreçada cronològicament i contextualitzada. En aquest cas, el **Catàleg raonat de poesia visual. 1941-1970** presenta en 685 pàgines tots els seus treballs, llibres o conjunts en suport de paper de l'artista barcelonès dins d'aquest període. La majoria del material és de contingut inèdit i només una petita part va ser exhibida dins el marc de l'exposició "**Poesia Brossa**" que es va fer al **MACBA** i que ara **es pot veure a Buenos Aires**.

Concretament, el catàleg es divideix en 5 seccions: els "Poemes experimentals" (1941-1959) on s'engloben algunes de les peces més famoses de l'artista, "Suites de poesia visual" (1959-1969) on es van editar llibres d'artista en col·laboració amb **Antoni Tàpies** i **Joan Miró**, "Poemes solts i Poemes Esparsos" (1960-1963) i finalment els "Poemes habitables", un conjunt de 45 poemaris realitzats l'any 1970. Les coautores del catàleg, **Alicia Vallina** i **Glòria Bordons**, aquesta última patrona i vicepresidenta d'estudis de la Fundació Joan Brossa, han volgut remarcar el poder de la paraula i la imatge per a Brossa, amb l'ús d'un llenguatge subversiu, pocs filtres i un recurrent humor àcid. Ladislao Azcona, president de la Fundació Azcona, destaca de l'artista "ser un dels poetes experimentals més importants de l'Europa de la Segona Avantguarda". Gràcies a la fundació, que fa més de 20 anys que publiquen catàlegs raonats de diferents artistes, s'ha pogut aconseguir un llibre rigorós en la tècnica que fixa l'obra del primer període de Brossa per al futur.

CARTOGRAFÍA DE UNA DESAPARICIÓN O IMAGINAR DE SER EL QUE NO ETS

Judith Barnes

[...] *El silenci és l'original,
les paraules són la còpia.*

Sergio Blanco assegut en una cadira. Una taula austera amb alguns llibres de Brossa, apunts i el text que ha de ser llegit. Il·luminació tènue. La imatge del mar en moviment, un mar que és tots els mars, a la nit. Només un toc de color: una A gegant llampant a la dessuadora del dramaturg. Un exordi, vint-i-vuit demostracions i un epíleg. 00Un correu electrònic que rep de part de Xavier Albertí el 24 de gener del 2017. Així comença Cartografía de una desaparición. Panegírico a Joan Brossa.

A partir d'una petició feta pel director del Teatre Nacional de Catalunya i per mitjà de l'autoficció, Blanco construeix un relat en primera persona per tal d'aconseguir retratar el poeta. Amb un coneixement mínim sobre l'obra de l'escriptor català, el dramaturg francouruguaià fa emergir Brossa a partir de la construcció del jo. És des del dia a dia de Blanco, en els viatges, entre les classes i els congressos que descobrim un creador arcaic, un poeta que dóna cos a les lletres, que potencia el signe, que escriu com un pintor. El descriu com un creador enorme, reflexiu, trampós, complicat, que concep poesia des de la deconstrucció permanent de la realitat i del llenguatge, des de la mutilació de la llengua, i que filosofa, a més, sobre la condició humana. En destaca el caràcter provocador de l'obra brossiana així com la capacitat imaginativa. També reivindica la pàtria del poeta des de l'idioma en què s'expressa i la incidència que fa en el silenci com una forma de fer desaparèixer el llenguatge. El

dramaturg es deixa posseir per la paraula escrita de Brossa fins a ser capaç d'elaborar el decàleg del perfecte poeta a partir de fragments de poemes literaris de l'autor. La lloança és excelsa.

L'estil de Blanco és l'estil de Brossa: reflexiu, precís, clar, sense cap mena d'ornamentació. El relat es desenvolupa d'una forma exhaustiva, talment com una conferència, però l'alè poètic és present en la manera com s'articulen les frases. Des de la contenció emotiva es teixeix una narració acadèmica, plena de cites, on conviuen l'alta i la baixa cultura. Qui hauria imaginat mai que la poesia de Brossa es trobaria amb la música de Marco Antonio Solís? El dramaturg i el poeta comparteixen el gust per la sorpresa, pel gag. De fet, tots dos, un des de l'autoficció i l'altre des de la creació poètica, es mouen en el camp de l'ambigüitat tot activant la ment de l'espectador i del lector. La veritat i la mentida, la

realitat i la ficció contribueixen a crear un espai alternatiu on l'engany n'és el protagonista. El món dels dos és un món de mirades múltiples i plurals, que conviuen en la contradicció.

Sergio Blanco concep Joan Brossa com una mena de poema corpori en l'espai. És per això que, a banda de llegir l'obra del poeta fins a intoxicar-se, de visualitzar vídeos per escoltar-lo, per veure'l en acció, necessita transitar la Barcelona del poeta per crear una nova

cartografia dintre de la cartografia. Recórrer Barcelona posa de manifest que Brossa és un poeta barceloní de soca-rel, que esdevé una icona més de la ciutat, igual com ho són Joan Miró i el Barça. Blanco escriu des dels espais brossians, se submergeix en l'esperit dels llocs, necessita estar en contacte amb el sentir d'una cultura, deixar-se portar per la musicalitat d'un idioma que li és aliè, per comprendre que Brossa és present sense ésser-hi, que les paraules del poeta perduren, que existeix una Barcelona brossiana que roman viva des del silenci.

Amb *Cartografia de una desaparición* ens n'adonem que el poeta i el dramaturg juguen al joc dels miralls: l'autoretrat d'un és la descoberta de l'altre. Casualment, o potser no, Brossa moria el dia exacte en què Blanco celebrava el seu dissetè aniversari. El destí voldria que es trobessin a Barcelona l'any 2017. Xavier Albertí va fer connectar dos mons que s'ignoraven amb motiu de l'epicentre Brossa. Ara, dos anys més tard, gràcies a la celebració del II Simposi Internacional Joan Brossa 'Els arbres

varien segons el terreny' coordinat pel grup de recerca Poció. Poesia i Educació de la Universitat de Barcelona, dirigit per Glòria Bordons, tornem a reviure una història que ens acaba remetent a la infantesa, a l'estat més ingenu de la condició humana, al moment en què la llibertat esdevé l'estat natural de l'home.

delegaciomadrid.gencat.cat

Dijous, 14 de novembre de 2019

https://delegaciomadrid.gencat.cat/es/centre_cultural_llibreria_blanquerna/Activitat-cultural/exposicions/detalls/Exposicio-Joan-Brossa-Guillem-Viladot.-Alfabeto-desbaratado.-Poemas-visuales-objetos-y-libros

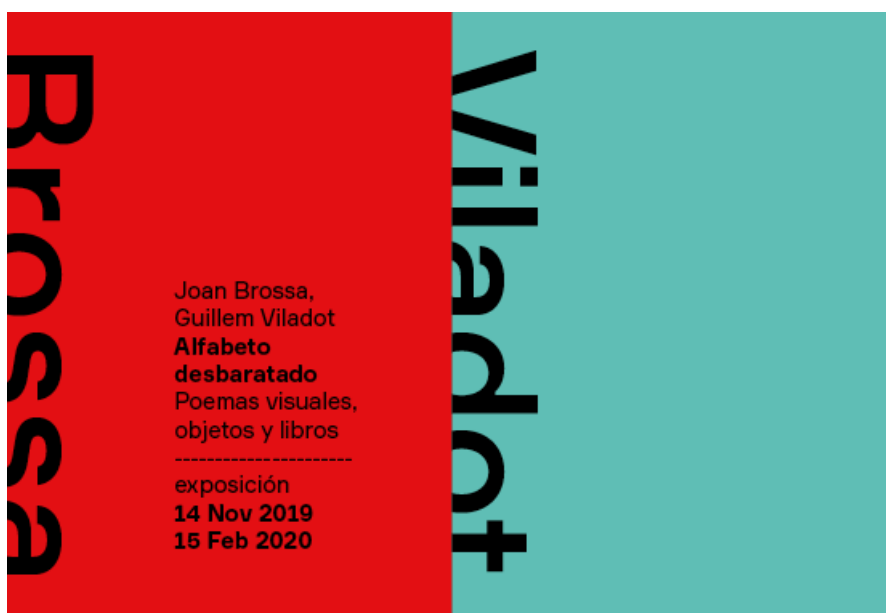
EXPOSICIÓ 'JOAN BROSSA, GUILLEM VILADOT. ALFABETO DESBARATADO'

Agència

Joan Brossa (Barcelona, 1919-1998) y **Guillem Viladot** (Agramunt, 1922-Barcelona, 1999) son dos de los máximos exponentes de la literatura y de la poesía experimental catalana de la segunda mitad del siglo XX. Heterodoxos y transgresores, son autores de una obra amplia y diversa que abre la poesía a otras disciplinas y que une y amplía la relación de la poesía con las artes visuales.

Expusieron juntos, por primera vez, en la célebre muestra *Poesía concreta*. Joan Brossa, Guillem Viladot, Josep Iglésias del Marquet, en la Petite Galerie de Lleida, en 1971. Viladot, autor de *Poema de l'home* (1973), junto con Iglésias del Marquet, creó en Agramunt el proyecto editorial singular e insólito de Lo Pardal de libros de poesía visual, donde Brossa también publicó su libro *Maneres* (1976). Pioneros de la poesía visual y objetual en Cataluña y España, su obra es un referente ineludible de la poesía experimental europea más radical.

A partir de la mirada crítica, lírica y lúdica de Brossa y Viladot con el lenguaje, la imagen, los objetos y los signos del alfabeto, esta exposición –retomando el título de un libro de Brossa, *Alfabet desbaratat* (1998)– presenta una selección de algunos de los poemas visuales, objetos y libros más destacados de los dos creadores.

Divendres, 15 de novembre de 2019

<https://www.pressreader.com/spain/la-vanguardia/20191115/281552292686706>

GABRIEL PLANELLA

Fernando García

El secretario técnico y jefe de contenidos culturales de la Delegació del Govern en Madrid y del centro Blanquerna es el impulsor de la gran exposición que la entidad dedica desde ayer a los poetas catalanes Joan Brossa y Guillem Viladot.

Si es verdad que la cultura da tregua y que la poesía apela a la armonía, Madrid fue ayer metáfora de concordia. Contra los vientos y mareas de la mala política, la crónica cultural se escribió allí en catalán. Con los nombres de tres poetas como grandes titulares. La jornada empezó en el Ministerio de Cultura con la concesión del Cervantes a Joan Margarit. Y terminó en la librería Blanquerna, muy cerca del Congreso de los Diputados, con la inauguración de una cuidada exposición de Joan Brossa y Guillem Viladot. Se titula Alfabeto desbaratado ,en referencia a un texto de Brossa, e incluye poemas visuales, libros y objetos poéticos de ambos autores. Podrá verse hasta el 15 de febrero en este local de la delegación de la Generalitat de Catalunya.

Aunque la motivación inicial fue la celebración del año Joan Brossa al cumplirse este año el centenario de su nacimiento, el delegado de la Generalidad en Madrid, Gorka Knörr, y el secretario general técnico e impulsor de la muestra, Gabriel Planella, quisieron aprovechar el tirón para dar a conocer en la capital española a un artista hasta ahora casi ignorado como es Viladot: un creador “periférico” tanto en el sentido geográfico –nació y vivió en Agramunt– como en el de su conciencia y orgullo de hombre alejado de los foros urbanitas. “Él

tenía una farmacia y era un burgués rural, mientras que Brossa era un comunista urbano”, dicen los comisarios de la exposición, Manuel Guerrero, responsable asimismo de los actos del Año Brossa, y Pau Minguet, de la Fundació Viladot Lo Pardal.

La poesía pertenece al espíritu y la palabra y por tanto huye de la guerra, decíamos. Pero puede ser combativa. Y aquí lo es en el caso de ambos poetas. “Los dos eran profundamente catalanistas y contrarios al régimen. Formaban parte de la resistencia cultural contra el franquismo”, comentan los comisarios mientras a la sala del centro

Blanquerna empiezan a llegar los más de cincuenta invitados al acto. Comparecieron allí, entre otros, la poeta y ex directora general del Libro, Olvido García Valdés; el delegado de la patronal Pimec en Madrid, Guillermo Muñoz; el director del Museu Jaume Morera de Lleida, Jesús Navarro; representantes de la corporación de Agramunt...

La muestra se abre con una reproducción mural del poema visual

La llave, de Brossa, cuyos dientes son cuatro filas con las letras del abecedario. “También puede verse en ella una bandera”, nos sopla Manuel Guerrero. “Brossa era siempre polisémico”, añade.

Los símbolos y las metáforas son innumerables en esta exposición. Algunos mantienen una vigencia llamativa. Como el grabado de un mapa de España convertido en juego de damas donde los territorios se disponen a enfrentarse en una partida todavía incierta. O como una moneda de dólar convertida en imagen de un escapulario sobre un collar cuyas cuentas son las de un rosario. O como España presentada como una carta trucada de naipes, del palo de copas, que lleva el número 9 pero donde sólo hay 8 figuras.

La obra de Viladot sorprende. Ya sólo el poderío visual y la elegancia

El centro Blanquerna abre una lucida exposición de los poetas visuales Joan Brossa y Guillem Viladot

de los dibujos y elementos poéticos que de él se exponen merecerían una mayor proyección. El farmacéutico y artista de Agramunt tomaba objetos diversos de la vida cotidiana, como por ejemplo peonzas y pequeños aperos de labranza –por citar algunos que aquí se presentan–, y los convertía en una preciosidad con sólo disponerlos adecuadamente, con inspiración, sobre una tabla pintada en color oscuros.

Brossa y Viladot, casi coetáneos, practicaron juntos la “poesía concreta”, que también expusieron codo con codo. Y triunfaron lo suyo. También colaboraron con colegas tan destacados como Miró, Tàpies o Chillida, así como con el cineasta Pere Portabella, de quien se muestra la primera película que hizo con el barcelonés, No compteu amb els dits. Fueron, en suma, dos de los grandes. De ahí el esmero que los organizadores han puesto en esta muestra, diseñada por el museógrafo Frederic Perers. Digna de ver.

ara.cat

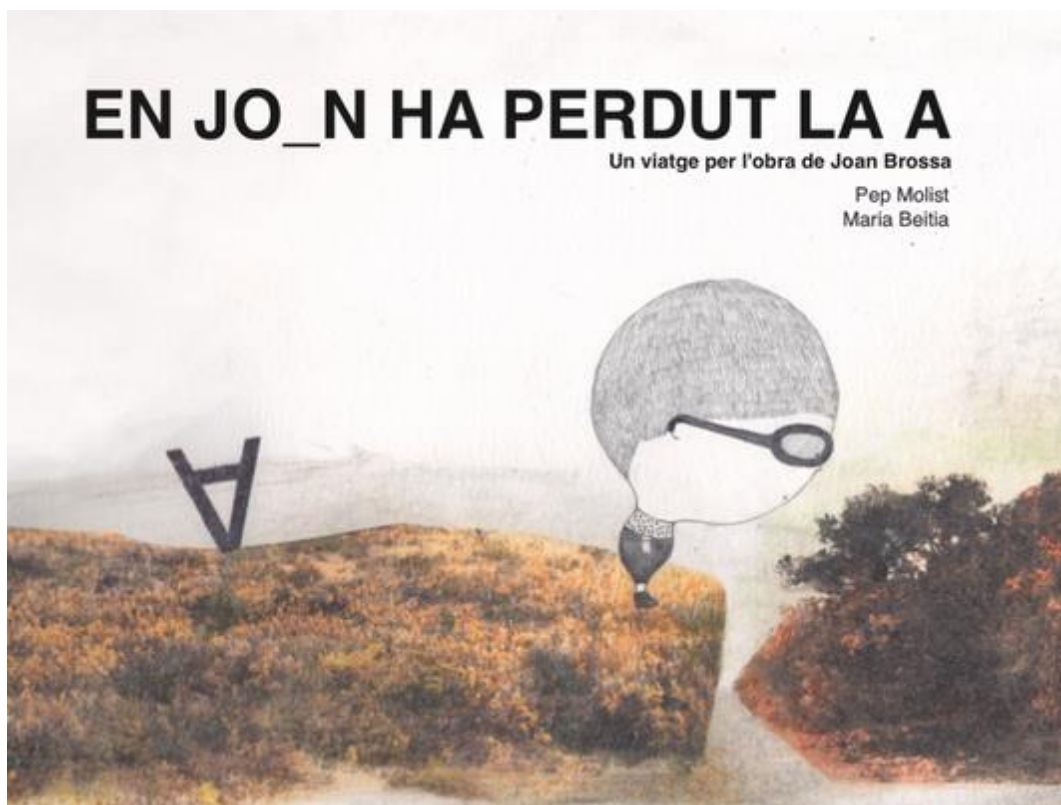
Divendres, 15 de novembre de 2019

https://criatures.ara.cat/oci/Plans-cap-setmana-canalla_0_2344565617.html

PRESENTACIÓ LITERÀRIA

A. F.

Demà dissabte, a les 17.30 h, a la Fundació Joan Brossa es farà la presentació del llibre *En Jo_n ha perdut la A. Un viatge per l'obra de Joan Brossa*, que publica El Cep i la Nansa. A la presentació, adreçada a famílies, hi participaran narrant el conte l'autor Pep Molist i la il·lustradora Maria Beitia, i també hi haurà una activitat brossiana a càrrec d'Assumpta Mercader. En aquest taller, amb un barret de copa i una pila de poemes de Joan Brossa, es convidarà els assistents a gaudir de la poesia i a crear poemes d'inspiració brossiana, tot buscant el plaer del que és efímer i de gaudir de la creació poètica.

EN JOAN BROSSA OBRE LA CORTINA I DIU: 'VISCA ELS PAÏSOS CATALANS!'

Núria Cadenes

«Les tisoires que han volgut esquarterar-nos llengua i país, que continuen forçant la maquinària de les obsessions i dels silencis per amagar això que som, i empetitir-nos, esborrar-nos finalment del mapa, han topat amb la força i la cabuderia i la consistència de la cultura»

Hi ha una dona. Jove. Rossa. Vestida de cap a peus. Qui es documenti o en tingui memòria sabrà que és la Christa Leem. El terra enrajolat en blanc i negre com un tauler d'escacs. I una cortina de fons. Vermella. De vellut. Ella, seriosa, tranquil·lament, es despulla. Els guants. Sabates de taló. Les mitges. A mesura que es treu la roba, va mostrant, i van caient també a terra, les cartes que duu per tot arreu. Sempre la mateixa: l'as de bastos. Hi ha música de fons. Disruptiva. Sorollista. Calmada. Quan ja és nua, l'artista fa mitja volta i se'n va cap a la cortina. Mostra una darrera carta, enganxada a l'esquena però tombada. Mai no sabrem quina era. Ho podem deduir, és clar, o pensar que el joc és l'imprevisible, precisament. El cas és que la dona ha desaparegut d'escena, que s'atura la música i que, quan penses que ja s'ha acabat, en Joan Brossa obre la cortina i diu, contundent: 'Visca els Països Catalans!'

És una obra enregistrada el 1977. De títol, *Estriptis català*. La mostraven al Macba, a l'exposició que hi va haver fa un parell d'anys. Perdura també a la xarxa, és clar. A la retina del públic del teatre Arnau de Barcelona que la veïes completa, l'any 1983. I als arxius corresponents. Allà on serveix l'obra vasta,

combativa, depuradíssima d'aquesta bèstia de les lletres i de les arts, d'aquest alt representant de la cultura moderna que va ser en Joan Brossa. El gran renovador. L'interrogador. L'imprescindible.

Aquesta setmana, València ha acollit un seguit d'actes de l'Any Brossa que aviat es tancarà. Música, escena, paraula, imatge: poesia. Moments d'esgarriança en sentir Miquel Gil com canta la versió que Miguel Poveda i Marcelo Mercadante van fer de 'Final!', el millor poema que hi ha sobre el dictador espanyol Franco. Sentir-lo a València el mateix dia que Joan Brossa el va escriure, el mateix dia quaranta-quatre anys després que veiés la llum el seu impecable sonet amb estrambot (ah, per transgredir les formes i capgirar-les i avançar, cal abans conèixer-les i dominar-les -o estimar-les, fins i tot, de vegades), ha estat una veritable i emocionant celebració. A la brossiana manera.

De segur que el coneixeu, però per si de cas, i per gust, perquè està tan ben filat, i perquè diu tantes coses, i la ràbia, i la tendresa final, no em puc estar de copiar-lo, rellegir-lo, mig cantar-lo, fins i tot, si ningú no ha de sentir els meus galls. Ara de seguida reprendrem això de València i de tot, però abans, el grandíssim sonet que va escriure Brossa el 20 de novembre de 1975:

«—Havies d'haver fet una altra fi;
et mereixies, hipòcrita, un mur a
un altre clos. La teva dictadura,
la teva puta vida d'assassí,

quin incendi de sang! Podrit botxí,
prou t'havia d'haver estovat la dura
fosca dels pobles, donat a tortura,
penjat d'un arbre al fons d'algun camí.

Rata de la més mala delinqüència,
t'esqueia una altra mort amb violència,
la fi de tants des d'aquell juliol.

Però l'has feta de tirà espanyol,
sol i hivernat, gargall de la ciència
i amb tuf de sang i merda, Sa Excremència!—

Glòria del bunyol,
ha mort el dictador més vell d'Europa.
Una abraçada, amor, i alcem la copa!»

Que fan ganes de ballar i d'abraçar-se, sí, i de brindar. I que això va passar a València, anit. I en algun moment, per obra i màgia d'aquest art de sonets, sextines i retalls, Dau al Set, circ, cabaret i poemes dibuixats o corporis o efimers de performance, Fegoli i Méliès i Miró i Tàpies també, i Carles Santos i Christa Leem, en algun moment, deia, va semblar que, darrere d'una cortina vermella imaginària (i de vellut), amb unes ulleres grosses de sol (de camuflatge), ens observés el poeta. Amb aquell posat del vídeo de l'*striptease*. Que fa el gest teatral, solemne però divertit. Que riu per sota el nas. Com dient ara us he fotut o aquesta no te l'esperaves o pensa-hi, si vols.

Jo volia explicar que en Joan Brossa ha tornat a València, i celebrar-ho. No ho he fet. Perquè només de començar m'ha assaltat aquest seu somriure enigmàtic. El del vídeo. I aleshores m'he adonat que no pot tornar qui mai no se n'ha anat. A la Forest d'Arana li guardaven lloc, i a tot arreu hi havia els amics, els lectors (o miradors, o escoltadors, o representadors), que l'acollien. *Els ulls de l'òliba*, que és considerat el seu millor llibre de sonets, es va publicar, precisament, al País Valencià. Ell, en fi, va fer, del conjunt del país, una normal insistència. Sempre.

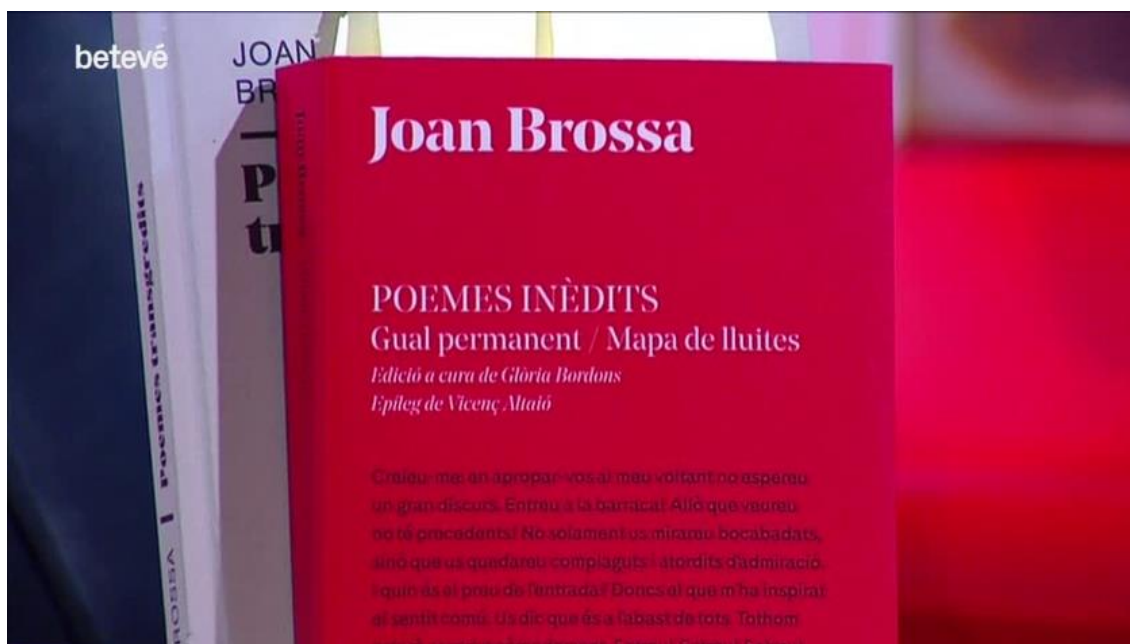
Al capdavant, les tisores i les estiregonyamentes que han volgut esquarterar-nos llengua i país, que continuen forçant la maquinària de les obsessions i dels silencis per amagar això que som, i empèitir-nos, convertir-nos en simple accent, en curiositat remota, esborrar-nos finalment del mapa, han topat amb la força i la cabuderia i la consistència de la cultura. Malgrat tot. De l'economia, també (i també malgrat tot). Coses reals, que existeixen encara que les neguin.

Visibles o soterrades, les relacions s'han mantingut, han continuat funcionant sempre, a banda i banda de les ratlles que malden per guixar-nos a terra. La cultura les ha obviades amb esportiva naturalitat, aquestes ratlles. No parlo pas de les 'institucions' ni de les 'indústries' culturals: de la cultura. La que no té límits. La que, quan en veu, els salta.

Com era aquell altre poema? Ah, sí, una acció brossiana en tres versos: 'Mentre el meu amor vigila les cantonades, / pinto amb un esprai vermell en una paret: / Visquen els Països Catalans!'

JOAN BROSSA I EL SEU LLEGAT EN 6 LLIBRES CLAU

Àrtic

Aquest dijous ha començat a l'Institut d'Estudis Catalans el **2n Simposi Internacional Joan Brossa** amb l'objectiu d'actualitzar les lectures que s'han fet de la seva obra i posar-les en relació amb el seu context cultural i social. A l'Àrtic hem volgut aprofitar l'ocasió per parlar de la recta final d'aquest Any Brossa amb **sis dels llibres que ha inspirat i ens faran conèixer-lo a través de diferents mirades**. A més, fins al 17 de novembre es podrà veure a la Fundació Joan Brossa l'exposició ["La xarxa al bosc"](#), comissariada per Eduard Escoffet, amb una mostra gràfica important de la seva poesia experimental.

1

'En Jo_n ha perdut la a'

Maria Beitia, Pep Molist 2019. Ed. El Cep i la Nansa.

'En Jo_n ha perdut la a' és un clar exemple de com explicar (o homenatjar) alguns dels poemes visuals més celebrats de Brossa amb originalitat, sensibilitat i rigor. Un Joanet versió capgròs guarda les lletres de l'alfabet en un piano (el seu piano), li cauen al terra i la "a" desapareix. La història ressegueix l'aventura de la recerca passant, integrant (com a collage), i reinterpretant algunes de les seves grans creacions. Es tracta, doncs, de **poesia visual entesa com "un servei a la comunicació"**.

2

‘Poemes transgredits’

Joan Brossa. Ed. Nórdica, 2019

‘Poemes transgredits’ és un repàs il·luminador de com Brossa parteix de les formes clàssiques (va començar fent sonets als anys 40) per transgredir-les i violentar-les. La Glòria Bordons (vicepresidenta d’Estudis de la Fundació Joan Brossa) reivindica la seva condició no només de poeta visual sinó de gran avantguardista que va des del sonet surrealista a l’experimentació amb el llenguatge o **la prestidigitació amb les cartes**: la màgia, el transformisme i el cicle de Fregoli (aquí el veiem fins i tot desaparèixer), entre d’altres. Hi podem trobar un sextet amb notes musicals i, fins i tot, un poema dedicat a la lluna només amb números.

3

‘Gual permanent/Mapa de lluites’

Joan Brossa, 1977-1984. Ed. Rata

En aquest llibre parlem d’uns poemaris també curats i transcrits per Glòria Bordons, que arrenquen en el context de la Transició (d’aquí la idea de gual permanent), però que van més enllà de la crítica implícita o de lluita social, ja que a banda també **reflexionen sobre la pròpia creació, l’escriptura, evocacions biogràfiques i peces narratives en forma de poema.**

4

‘Poemes de combat’

Joan Brossa. Edicions Vibop, 2019

‘Poemes de combat’ comprova que la seva poesia funciona a la perfecció com a reivindicació de tantes causes d’avui dia. Una selecció que **reivindica el Brossa més combatiu i més contestatari** (contra la lectura més formalista que van fer per exemple Molas i Castellet). Un Brossa molest amb les injustícies i amb els abusos del poder que ens deixa versos com ara: “Han volat amb cartutxos de dinamita el monument al fundador de la Guàrdia Civil”.

5

‘Brossa: escamotejador i burleta’

Arnau Puig, 2019. Ed. Comanegra

Arnau Puig recorda l’amistat estel·lar amb Brossa en un llibre molt personal: **‘Brossa: escamotejador i burleta’**. Aquí **repassa el context cultural i teatral** on va créixer, records personals (en parlava del teatre de Rusiñol mofant-se’n), l’analitza com a “joglar de la poesia”, de l’obra plàstica, els lligams polítics i la teoria de l’escamoteig: res del que es diu o del que es mostra és el que realment es presenta.

6

‘Itineraris brossians’

Daniel Giralt-Miracle/Glòria Bordons, 2006.

‘Itineraris brossians’ presenta i explica obres de Brossa **situades als parcs i als carrers de Barcelona i altres molts indrets de Catalunya i el món**, tot proposant diferents itineraris. Tenim des del ‘Poema visual transitable en tres temps’ (1984) al Velòdrom d’Horta, ‘El rellotge del vestíbul del Poliorama’ (1985), ‘Les lletres de Barcino’ (1994), ‘Homenatge al llibre’ (1994) del passeig de Gràcia o la façana del del Col·legi d’Aparelladors i Arquitectes Tècnics (1993).

Dissabte, 23 de novembre de 2019

https://www.llull.cat/catala/actualitat/actualitat_noticies_detall.cfm?id=37269&url=la-complexitat-traduir-brossa-%C2%ABla-creativitat-es-difcil-combinar-amb-literalitat%C2%BB.htm

LA COMPLEXITAT DE TRADUIR BROSSA: «LA CREATIVITAT ÉS DIFÍCIL DE COMBINAR AMB LA LITERALITAT»

Literatura

En el marc del "[II Simposi Internacional Joan Brossa: Els arbres varien segons el terreny](#)", el Llull reuneix a l'Ateneu Barcelonès tres dels traductors del poeta a d'altres llengües: Victoria Pradilla, Alfonso Alegre i Marc Audí. Parlem de l'obra brossiana, de la primera impressió que van tenir en llegir un poema seu, de l'enorme complexitat que té traduir-lo a d'altres llengües, del recorregut que han fet els seus llibres, del ressò internacional i de la continuïtat de la seva poètica en autors actuals.

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la Fundació Joan Brossa i l'Escenari Joan Brossa han estat els punts neuràlgics, entre el 7 i 8 de novembre, del "[II Simposi Internacional Joan Brossa: Els arbres varien segons el terreny](#)". Un del objectius de les jornades ha estat el d'"impulsar noves lectures" de l'autor i ha comptat amb la participació de poetes, traductors, teòrics i crítics com **Perejaume**, **Enric Casasses**, **John London**, **Jordi Marrugat**, **Eduard Escoffet** o **Ronald Polito**, entre molts d'altres.

En la tasca de posar en comú el bagatge dels traductors que han fet possible que l'obra de Brossa fos viva en d'altres llengües, el Llull reuneix a l'Ateneu Barcelonès, i amb la col·laboració de la Fundació Joan Brossa i el PEN Català, a **Victoria Pradilla** i **Alfonso Alegre** (traductors de *Suite tràmpol* o *El compte enrere*), i a **Marc Audí** (traductor de *Sumari astral* i d'una antologia a Éditions de l'Amandier), encarregats de fer ressonar els versos del poeta en castellà i francès, respectivament. A la conversa també hi participen **Manuel Guerrero** (comissari de l'Any Joan Brossa) i **Glòria Bordons** (professora, investigadora i experta en Brossa).

La trobada posa en comú inquietuds, maneres d'encarar un text, gustos i també dèries pel que fa a una obra tan extraordinària i tan difícil de traduir. "La complexitat del poeta ha fet que fos mal llegit, fins i tot banalitzat –assenyala Bordons–. És capaç de fer sextines, però també mostra una enorme complexitat en els poemes curts. I ens hem trobat que moltes de les coses que han circulat no estan ben traduïdes, perquè Brossa té una part de construcció típica del català que molts traductors d'altres llengües no han captat".

Manuel Guerrero subratlla el fet que el poeta treballés "amb tots els registres de la llengua, també el català oral, el parlat". La seva singularitat –que compta amb l'afegit de tenir sempre l'assessorament i supervisió d'**Andreu Rossinyol**– fa que algunes traduccions –com les del castellà, una llengua molt propera– siguin traduccions esbiaixades. "Són falsos amics", afegeix Alegre. "Passa també amb d'altres traduccions del català al castellà, amb gent que es pensa que domina l'espanyol, però que fa massa calcs. En castellà has d'escriure diferent de com sona el català, no és tan fàcil com sembla".

El traductor, també creador

"En tota traducció has de dominar molt la llengua d'arribada", afirma Alegre. Uns vasos comunicants que requereix que el traductor també sigui creador. "Quan es tradueix un sonet o una sextina, normalment es manté el decasíl·lab, però no la rima, perquè aquesta seria la manera més fàcil de traïr l'original. Però Brossa t'hi obliga, **perquè ell juga amb la rima i, si no es manté, el poema mor**". En aquest sentit, "la creativitat del poeta és molt difícil de combinar amb la literalitat".

"Tot traduint Brossa, amb l'Alfonso fèiem un tàndem amb les feines repartides –puntualiza Pradilla–: jo feia una primera versió i ell, com que domina els aspectes formals, ho rematava. Anàvem jugant, de vegades dies sencers", en el que ha resultat ser un equip col·laboratiu pràcticament perfecte, reivindicat pel mateix Brossa com qui millor ha traslladat els seus poemes al castellà. Guerrero ho té clar: "**en el cas de Brossa, el traductor ha de ser també poeta**. Si no, és impossible fer-ho bé".

El seu traductor al francès, Marc Audí fa memòria de quina va ser la seva primera trobada amb Brossa, com a lector: "va ser per mitjà de la poesia visual, que ja m'atreia des de molt petit". Més endavant, va venir la poesia escrita. "Recordo haver comprat l'any 2011 els *Romancets del dragolí*. Jo vivia a França i tenia el català com a cosa subsidiària i em va semblar que aquell títol, tan sortit del *Cavall fort*, anunciava per on anava el llibre. **Però vaig quedar absolutament fascinat**".

Una llengua "altament popular, erudita i sàvia"

Audí va quedar impregnat de la cultura "d'aquesta llengua altament popular, altament erudita i sàvia de Brossa. En ell, la llengua no flueix fàcilment, al contrari. A *Em va fer Joan Brossa*, no hi ha res que sigui la llengua quotidiana. Tot és la llengua menestral, però amb la particularitat d'estar molt travada". Un cop passada la primera lectura, Audí arriba a *Sumari astral*, que més endavant va poder traduir al francès. "Per mi, és **el seu punt àlgid poètic**".

"Quan tradueixes Brossa hi ha la temptació de ser extraordinàriament fidel al català. I això dona un francès que no té cap mena d'interès, com he constatat. Has de donar a la llengua un caire una mica passat". Com passa amb el català: el de Brossa no és el mateix d'ara. "Com tampoc no ho pot ser el francès: hauria de ser una mica el de fa 30 o 40 anys, i aquí sí que he tingut ajuda d'amics".

"La llengua de Brossa són aquelles veritats absolutes que són **endevinalles permanents** –explica–. Però tampoc és una llengua delirant, sinó que és una cosa molt controlada". Quan el tradueixes, has de saber restituir aquell registre sense que sembli ridícul. "La llengua de Brossa no és de serpentina i confeti, és molt descriptiva, molt arrelada en allò que està passant. L'has de restituir en francès sense que semblin o bé unes instruccions d'una rentadora o bé una cosa ocurrent. Personalment, m'ha anat molt bé tenir amics francesos de soca-rel i d'una certa edat que m'han ajudat a restituir un francès dels anys 60. És el caire, la llengua mateixa, el lèxic i la sintaxi". Audí, de fet, confessa haver-se trobat "una mica jove" en algunes coses de Brossa, com ara els *Striptís*.

La vida: màgia i "performance"

"Vaig descobrir Joan Brossa a la universitat", recorda Alegre. "El contacte personal amb ell va venir després, en el meu cas a través de diverses entrevistes". "A nosaltres no ens el va presentar ningú –afegeix Pradilla–. Simplement, el vam anar a veure a casa seva, també el vam visitar al seu famós estudi, i li vam presentar el què fèiem, sense interlocutor. Em va sorprendre que sempre tenia les claus posades al pany".

"Parlar de Brossa és parlar de moltes coses, de vivències, de milers d'anècdotes", reprèn Alegre. "**Entenia la vida com a 'performance', màgia i diversió**. Sempre et convidava a mil coses. Recordo un

divendres de cendra, en una taula rodona, on hi érem nosaltres, en Català-Roca, el Mag Hausson i la seva dona, disfressada de Caputxeta vermella amb cistella".

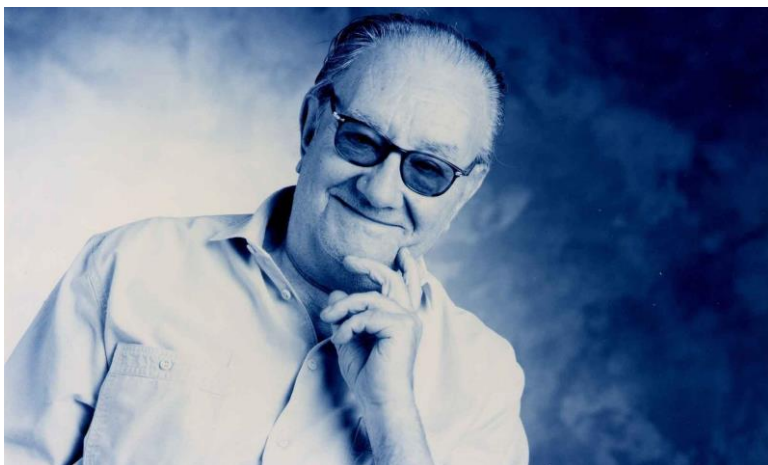
"També hi havia una geisha i una monja, no pas disfressades, sinó autèntiques", afegeix Pradilla. "Brossa semblava que convocava la màgia i la poesia a la realitat. Recordo que al costat de la nostra taula rodona hi havia un reservat amb dos guardaespalles, perquè a dins hi havia un ministre. Era fascinant, provocava situacions úniques i imprevisibles".

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC), la Fundació Joan Brossa i l'Escenari Joan Brossa han estat els punts neuràlgics, entre el 7 i 8 de novembre, del ["II Simposi Internacional Joan Brossa: Els arbres varien segons el terreny"](#). Un del objectius de les jornades ha estat el d'"impulsar noves lectures" de l'autor i ha comptat amb la participació de poetes, traductors, teòrics i crítics com **Perejaume**, **Enric Casasses**, **John London**, **Jordi Marrugat**, **Eduard Escoffet** o **Ronald Polito**, entre molts d'altres.

En la tasca de posar en comú el bagatge dels traductors que han fet possible que l'obra de Brossa fos viva en d'altres llengües, el Lulll reuneix a l'Ateneu Barcelonès, i amb la col·laboració de la Fundació Joan Brossa i el PEN Català, a **Victoria Pradilla** i **Alfonso Alegre** (traductors de *Suite tràmpol* o *El compte enrere*), i a **Marc Audí** (traductor de *Sumari astral* i d'una antologia a Éditions de l'Amandier), encarregats de fer ressonar els versos del poeta en castellà i francès, respectivament. A la conversa també hi participen **Manuel Guerrero** (comissari de l'Any Joan Brossa) i **Glòria Bordons** (professora, investigadora i experta en Brossa).

La trobada posa en comú inquietuds, maneres d'encarar un text, gustos i també dèries pel que fa a una obra tan extraordinària i tan difícil de traduir. "La complexitat del poeta ha fet que fos mal llegit, fins i tot banalitzat –assenyala Bordons–. És capaç de fer sextines, però també mostra una enorme complexitat en els poemes curts. I ens hem trobat que moltes de les coses que han circulat no estan ben traduïdes, perquè Brossa té una part de construcció típica del català que molts traductors d'altres llengües no han captat".

Manuel Guerrero subratlla el fet que el poeta treballés "amb tots els registres de la llengua, també el català oral, el parlat". La seva singularitat –que compta amb l'afegit de tenir sempre l'assessorament i supervisió d'**Andreu Rossinyol**– fa que algunes traduccions –com les del castellà, una llengua molt propera– siguin traduccions esbiaixades. "Són falsos amics", afegeix Alegre. "Passa també amb d'altres traduccions del català al castellà, amb gent que es pensa que domina l'espanyol, però que fa massa calcs. En castellà has d'escriure diferent de com sona el català, no és tan fàcil com sembla".

El traductor, també creador

"En tota traducció has de dominar molt la llengua d'arribada", afirma Alegre. Uns vasos comunicants que requereix que el traductor també sigui creador. "Quan es tradueix un sonet o una sextina, normalment es manté el decasíl·lab, però no la rima, perquè aquesta seria la manera més fàcil de traïr l'original. Però Brossa t'hi obliga, **perquè ell juga amb la rima i, si no es manté, el poema mor**". En aquest sentit, "la creativitat del poeta és molt difícil de combinar amb la literalitat".

"Tot traduint Brossa, amb l'Alfonso fèiem un tàndem amb les feines repartides –puntualiza Pradilla–: jo feia una primera versió i ell, com que domina els aspectes formals, ho rematava. Anàvem jugant, de vegades dies sencers", en el que ha resultat ser un equip col·laboratiu pràcticament perfecte, reivindicat pel mateix Brossa com qui millor ha traslladat els seus poemes al castellà. Guerrero ho té clar: "**en el cas de Brossa, el traductor ha de ser també poeta**. Si no, és impossible fer-ho bé".

El seu traductor al francès, Marc Audí fa memòria de quina va ser la seva primera trobada amb Brossa, com a lector: "va ser per mitjà de la poesia visual, que ja m'atreia des de molt petit". Més endavant, va venir la poesia escrita. "Recordo haver comprat l'any 2011 els *Romancets del dragolí*. Jo vivia a França i tenia el català com a cosa subsidiària i em va semblar que aquell títol, tan sortit del *Cavall fort*, anunciava per on anava el llibre. **Però vaig quedar absolutament fascinat**".

Una llengua "altament popular, erudita i sàvia"

Audí va quedar impregnat de la cultura "d'aquesta llengua altament popular, altament erudita i sàvia de Brossa. En ell, la llengua no flueix fàcilment, al contrari. A *Em va fer Joan Brossa*, no hi ha res que sigui la llengua quotidiana. Tot és la llengua menestral, però amb la particularitat d'estar molt travada". Un cop passada la primera lectura, Audí arriba a *Sumari astral*, que més endavant va poder traduir al francès. "Per mi, és **el seu punt àlgid poètic**".

"Quan tradueixes Brossa hi ha la temptació de ser extraordinàriament fidel al català. I això dona un francès que no té cap mena d'interès, com he constatat. Has de donar a la llengua un caire una mica

passat". Com passa amb el català: el de Brossa no és el mateix d'ara. "Com tampoc no ho pot ser el francès: hauria de ser una mica el de fa 30 o 40 anys, i aquí sí que he tingut ajuda d'amics".

"La llengua de Brossa són aquelles veritats absolutes que són **endevinalles permanents** —explica—. Però tampoc és una llengua delirant, sinó que és una cosa molt controlada". Quan el tradueixes, has de saber restituir aquell registre sense que sembli ridícul. "La llengua de Brossa no és de serpentina i confeti, és molt descriptiva, molt arrelada en allò que està passant. L'has de restituir en francès sense que semblin o bé unes instruccions d'una rentadora o bé una cosa ocurrent. Personalment, m'ha anat molt bé tenir amics francesos de soca-rel i d'una certa edat que m'han ajudat a restituir un francès dels anys 60. És el caire, la llengua mateixa, el lèxic i la sintaxi". Audí, de fet, confessa haver-se trobat "una mica jove" en algunes coses de Brossa, com ara els *Striptís*.

La vida: màgia i "performance"

"Vaig descobrir Joan Brossa a la universitat", recorda Alegre. "El contacte personal amb ell va venir després, en el meu cas a través de diverses entrevistes". "A nosaltres no ens el va presentar ningú —

afegeix Pradilla—. Simplement, el vam anar a veure a casa seva, també el vam visitar al seu famós estudi, i li vam presentar el què fèiem, sense interlocutor. Em va sorprendre que sempre tenia les claus posades al pany".

"Parlar de Brossa és parlar de moltes coses, de vivències, de milers d'anècdotes", reprèn Alegre. "**Entenia la vida com a 'performance', màgia i diversió.** Sempre et convidava a mil coses. Recordo un divendres de cendra, en una taula rodona, on hi érem nosaltres, en Català-Roca, el Mag Hausson i la seva dona, disfressada de Caputxeta vermella amb cistella".

"També hi havia una geisha i una monja, no pas disfressades, sinó autèntiques", afegeix Pradilla. "Brossa semblava que convocava la màgia i la poesia a la realitat. Recordo que al costat de la nostra taula rodona hi havia un reservat amb dos guardaespalles, perquè a dins hi havia un ministre. Era fascinant, provocava situacions úniques i imprevisibles".

La vigència extraordinària de Brossa

Brossa és un autor polièdric i complex: dissenyador, cartellista, artista, dramaturg, poeta. La seva obra està prou valorada en l'actualitat? "Des de França, no", entoma Audí. "És conegut per qui l'ha de conèixer de la poesia experimental. Però, a veure: qui coneix Verdaguer o Maragall, a França? Ningú. Realment, tampoc els podem acusar d'obviar-lo. Hi ha coses traduïdes que no circulen, i això és així. I la gent que coneix Brossa a França és a través de la seva obra visual".

"A l'Estat espanyol i a l'Amèrica llatina, Brossa ha tingut una bona difusió", explica Guerrero. "Però també és cert que és més conegut l'artista visual que no pas la seva poesia escrita. És poc conegut per la dimensió de la seva obra. També té molta obra traduïda en portuguès, amb **Roland Polito** que ha fet una gran feina", remarca Bordons.

En tot cas, sí que hi ha un consens extraordinari en considerar la seva obra plenament vigent i actual. "Hi ha coses que són molt vigents perquè ell sap fer-te sentir intel·ligent –explica Audí–. Brossa té **la capacitat de controlar molt el seu poema i d'obrir-lo al lector**, és una poesia que t'interpel·la. Però també cal assenyalar que hi ha una poesia que ara està molt passada, com per exemple Les odes sàfiques, que són extraordinàries, però no vigents. Ep, no té perquè ser tot vigent, no passa res!".

Pel que fa al llegat, Brossa és ben viu. "Ningú no m'ha explicat tan bé Brossa com el **Perejaume** en la conferència que va fer al II Simposi. I també en **Casasses**, que va treure el personatge que s'havia fet ell, tan desagradable", diu Audí. "Qui millor ens ha explicat Brossa són dos poetes. Hi ha continuïtat? Home, és ben evident. La generació jove, tan intertextual –Maria Sevilla, Maria Cabrera, Raquel Santanera, Pol Guasch–, tots fan reculls amb cinc epígrafs, cites a l'interior, agraïments, sortides, etc. El Brossa apareix menys en aquests joves, cert. Però si els vas a veure a l'Original et diuen que els ha influït. Tots ells en parlen com un clàssic".

"El diàleg de Brossa transcendia la poesia –detalla Alegre–. Músics, artistes, dissenyadors. Això el feia molt diferent. Aquest diàleg amb les arts el feia també molt important i potent. I, també, que **Brossa odiava la pedanteria**". Al capdavant, aspectes que detallen l'excel·lència d'un autor proper i intens, popular i complex, poderós i precís, amb un peu al futur i l'altre a la tradició, tal com certifiquen Victoria Pradilla, Alfonso Alegre, Marc Audí, Manuel Guerrero i Glòria Bordons al llarg d'aquesta conversa que demostra la vigència de Joan Brossa. Singular, imprevisible, irreplicable.

Dimecres, 27 de novembre de 2019

https://www.ara.cat/cultura/Hockney-Brossa-Banksy-Bauhaus-DART_0_2351764931.html

DAVID HOCKNEY, JOAN BROSSA, BANKSY I LA BAUHAUS, PROTAGONISTES DE LA NOVA EDICIÓ DEL DART

Antoni Ribas Tur

La 3a edició del festival de cinema documental sobre art contemporani arrenca aquest dijous i també inclourà pel·lícules sobre Antonio López, Pedro Lemebel, Josep Renau i l'art a Corea del Nord

Als directors del [Dart, el festival de cinema documental d'art contemporani](#), no se'ls escapa res: la tercera edició, que arrenca aquest dijous, inclou documentals d'artistes tan diversos com David Hockney, [Josep Renau](#), [Joan Brossa](#) i [Antonio López](#), l'activista xilè [Pedro Lemebel](#) i la cineasta experimental Barbara Rubin, una artista de l'òrbita d'Andy Warhol i Jonas Mekas. "La línia mestra és aconseguir que hi hagi documentals de les disciplines més importants: arquitectura, fotografia, pintura...", afirma Marc Gomariz, director del festival juntament amb Enrichetta Cardinale. "També que hi hagi algun documental sobre un moviment artístic, i sobre dones artistes: enguany en tenim tres i en voldríem tenir més", subratlla.

El documental inaugural és [A bigger splash](#), de Jack Hazan, una pel·lícula de culte sobre la ruptura de David Hockney amb qui era el seu company, Peter Schlesinger. Va ser realitzada el 1974, es va mantenir inèdita una dècada i té la peculiaritat que és una barreja de documental i ficció. Un altre dels plats forts és [The man who stole Banksy](#), de Marco Proserpio, sobre com un taxista palestí va tallar el mur amb una intervenció de Banksy als territoris ocupats per vendre'l.

La programació del Dart d'enguany es desplega fins diumenge a Barcelona –al Phenomena Experience (Sant Antoni Maria Claret, 168) i als Cinemes Girona (Girona, 175)– i inclou tretze pel·lícules, tres més que el 2018. Totes estan realitzades en els últims dos anys. Una novetat respecte a les edicions anteriors és que vuit dels documentals van ser seleccionats en una convocatòria oberta en la qual van participar més de 90 pel·lícules. Es poden veure en una secció a concurs. Entre aquests documentals, hi ha *Moonface. Una mujer en la guerra*, de Xavi Herrero, un retrat de l'aclamada fotògrafa de guerra Christine Spengler que va guanyar la Biznaga de Plata en el Festival de Cinema de Màlaga.

L'objectiu dels directors del Dart és acostar l'art contemporani al gran públic. De fet, el festival és pioner a l'Estat, en un moment en què els documentals sobre arts plàstiques i fotografia són cada vegada més populars. "Quan vam crear el festival volíem saber si hi havia camí per recórrer a nivell de contingut, i vam crear una base de dades immensa. A nivell nacional no hi tanta producció però a nivell internacional, sí: hi una xarxa de festivals als Estats Units, el Canadà, el Regne Unit, França, Itàlia, Bèlgica i Polònia, i les grans companyies que feien documentals més enfocats a la música, la moda i els esports s'estan diversificant i produeixen o financen projectes", conclou Gomariz.

Dimecres, 27 de novembre de 2019

<http://www.paseodegracia.com/mPDG/?Idioma=es&Seccion=Noticia&Noticia=75251>

SERGI GUIX: "JOAN BROSSA SIGUE SIENDO MUY VIGENTE, FUE UN INSPIRADOR Y UN INSUFLADOR DE ENERGÍA"

Álvaro García Montoliu

Hablamos con el codirector del documental "Brossa, La Insurrecció Poètica", que se proyecta en Dart Festival.

Creador en su sentido más amplio, poeta, jugando con conceptos, palabras y las letras, de polifacético artista plástico, de reivindicador de las artes parateatrales, amante de mimos, magos, payasos y saltimbanquis, de cinéfilo empedernido... Joan Brossa fue un tipo único. Como una manera brillante de cerrar el centenario de su nacimiento, Dart se suma a los fastos con la proyección de este documental de Zeba Produccions que ahonda en su influencia en la literatura y la creación artística en la cultura catalana y española del siglo XX, especialmente a través de su acción desde la revista Dau al set. Hablamos con Sergi Guix, codirector, junto con Eduard Miguel, del documental "Brossa, la insurrecció poètica", que se podrá ver el sábado a las 16h en Cinemes Girona.

¿Cuándo ves la 'A' de Brossa, qué sientes?

Siento que estoy delante de la puerta de entrada a un universo donde las palabras cobran vida. Un universo, en apariencia caótico, pero salpicado de un rigor poético llevado al extremo.

¿Qué significó Joan Brossa para la vanguardia catalana del siglo XX?

Yo creo que Brossa lideró a un grupo de gente que reivindicó la vanguardia de principios de siglo, en la inmediata postguerra. De hecho me gusta pensar en Joan Brossa como un costurero que tejó los hilos que enlazan la vieja vanguardia de preguerra con el arte contemporáneo.

Para Joan Brossa, el conocer a Joan Miró i JV Foix supone un cambio de paradigma. Allí deja de ser un joven sin demasiado rumbo a tener una idea fija: quiere ser poeta. Y en esa Barcelona gris y derrotada de los años 40 y 50 empieza a descubrir otros jóvenes que lo acompañarán en esa aventura: Antoni Tàpies, Arnau Puig, Modest Cuixart, Joan Ponç... Y con la única pretensión de dar a conocer su trabajo, crean algo excepcional, la revista Dau al Set.

De Brossa parece que ya se ha dicho todo, se ha analizado su obra desde todos los puntos de vista posibles. El documental llega ahora en pleno Any Brossa. ¿Qué ofrece La insurrecció Poética que no hayamos visto o leído antes?

Yo creo que poner en orden a la vida y la obra del personaje, al menos ésa era nuestra inquietud principal. Puede parecer una formalidad pero con Brossa era un reto, ya que su poesía, su teatro o su cine pueden resultar complejos y ordenándolos a lo largo de su biografía, conseguimos que el espectador pueda comprender de una manera más clara el porqué de ciertas obras.

¿Cómo se enfoca un documental de solo una hora sobre una figura tan inclasificable e inabarcable como la de Brossa?

Bueno, continuando con lo anterior, lo más importante es ser consciente que no puedes abarcarlo todo porque estás condenado al fracaso. Tienes que ser lo suficientemente preciso —escueto, si lo prefieres— para que el espectador desee explorar, a posteriori, los diversos territorios donde cultivó el poeta.

Brossa dijo cosas como: “Me he dado cuenta que el cine te enseña a mirar y, en este sentido, me ha hecho ganar tiempo. Hay cosas que sin haber visto cine no las habría hecho. Puedes entender el cine como un pasatiempos o como un hecho cultural”. Como cineasta, ¿qué te enseñó?

Que la mirada cinematográfica no es solo una; que otro cine es posible, que diría aquél... Yo creo que en el campo cinematográfico, Brossa tiene la gran suerte de encontrarse con otro personaje capital, que es Pere Portabella. De hecho, es una suerte compartida porque el resultado de *No compteu amb els dits*, *Umbracle*, *Vampir cuadecuc* o *Nocturn 29* así lo demuestra.

Detrás del documental están la Corporació de Mitjans, la Fundación Joan Brossa, el ICEC, deudores como cabosanroque y en las presentaciones se ha volcado todo el mundo, desde la Filmoteca a históricos de la ciudad como Lluís Permanyer o Albert Serra. ¿El apoyo al documental ha ido más allá de lo que esperabais?

La verdad es que nos lo esperábamos, primero porque contábamos con el apoyo de la Fundació Brossa y sabíamos que el trabajo que hacen a diario es espectacular. Su ayuda nos ha facilitado mucho las cosas y ha hecho que el contacto con amigos y admiradores de Brossa fuese más sencillo. Por otra parte Televisió de Catalunya siempre se mostró favorable al proyecto y eso es algo que es de agradecer.

También te lo pregunto porque ya se ha hablado de que quizá Cataluña no estuvo a la altura de un visionario tan grande como Brossa, que nos dio más de lo que recibió. ¿Por fin se le está haciendo justicia?

Bueno, es aquello de Nadie es profeta en su tierra, ¿no? Desgraciadamente, no creo que Brossa sea un caso único pero sí que, como dices, parece que finalmente se le está haciendo justicia. El nuevo edificio que el Ayuntamiento ha cedido a la Fundació (*Carrer de la Seca, 2*) es una maravilla y no tengo ninguna duda que se convertirá en un espacio cultural de referencia en la ciudad.

Tras su muerte se creó la Fundación Joan Brossa, que sirvió para mantener viva la llama de su espíritu. Gracias a su trabajo aparecen filmes como el vuestro. ¿Es necesario Brossa 100 años después de su nacimiento?

Yo creo que Brossa continúa siendo muy vigente hoy en día. Es un artista que te puede gustar más o menos pero es un inspirador. Ya en su momento, mucha de la gente que lo conoció afirmaba lo mismo, que era un personaje capaz de sacar lo mejor de cada uno.

Un ejemplo: Carles Santos era un prometedor pianista cuando conoció a Brossa. El primer día que tocó delante de él, Brossa se lo quedó mirando y le dijo algo como “Muy bien, sabes tocar, pero, y aparte de eso, que más sabes hacer?”. Y ya ves lo que hizo Santos... No sé, supongo que aparte de poeta, Brossa era una especie de gran insuflador de energía.

JOAN BROSSA, L'HOME QUE VA REGIRAR LA LLENGUA

Joan Tardà Fernández

Andreu Rossinyol, Martí Sales i Manuel Guerrero conversen sobre la figura del polifacètic poeta

La Fundació Joan Brossa ha celebrat el centenari del poeta amb el cicle 'Ens va fer Joan Brossa', un seguit de converses entre persones que van tractar amb el poeta i dramaturg i d'altres més joves que es declaren bossians però que no van conèixer-lo personalment. L'última trobada ha servit per traçar un perfil el més acurat possible de la seva persona i manera de ser. També s'ha posat de manifest que la seva obra perdura en el temps, tot influint nous artistes. En aquest cas, els interlocutors han estat el corrector de Brossa, **Andreu Rossinyol**, i el poeta i assagista **Martí Sales**. Tot plegat, moderat pel comissari de l'any Brossa, **Manuel Guerrero**.

Andreu Rossinyol començava el col·loqui fent pinzellades de caire anecdòtic en relació a Brossa. "Recordo com un bon dia Brossa em va picar a la porta de la dispensa on vivia amb tres editors més i em va dir: 'M'agrades perquè m'assenyales els hiats i les sinalefes'", rialles multiplicades del públic. Ja amb la sala emmudida i frisant per saber més del cantó més desconegut del poeta, Rossinyol declarava que "normalment li feia correccions ortogràfiques. Sovint hi havia discussions en les correccions, però

escoltava molt". I ho rematava, tot assegurant que "generalment, els autors més curts són els que s'ofenen més, i aquest no era el cas de Brossa".

Acte seguit, el moderador Manuel Guerrero (que havia tractat amb Brossa) etzibava que el poeta polifacètic havia dedicat, almenys, quatre poemes al seu corrector, l'Andreu Rossinyol. "Ho has de fer molt bé perquè la persona objecte de les teves esmenes t'honori amb poemes", subratllava amb to sorneguer. Rossinyol, sota l'atenta mirada de Sales, reprenia la paraula per fer dos apunts més sobre el seu tarannà: "Brossa deia la seva amb humilitat i s'hi mirava molt amb les correccions, això diu molt d'un escriptor."

Ara sí, Sales es feia amb el torn de la paraula per portar Brossa al terreny més personal. "Vaig endinsar-me en el món de Brossa per la germana del veí de casa meva; vaig trobar un llibre seu publicat per l'Institut del Teatre en una prestatgeria de casa seva i vaig quedar al·lucinat", remarcava amb una mirada nostàlgica. Segons ell, Brossa té la particular qualitat de, al llarg del temps, ser capaç d'arribar a molts llocs diferents i mantenir-se perdurable. A continuació, es disposava a llegir fragments de l'obra de Brossa sota la mirada espasmòdica dels assistents que demanaven, amb insinuacions i gesticulacions, més lectures.

Tot seguit, el mateix Sales indicava que la prova que l'obra de Brossa roman viva és que artistes del camp de la música com **Carles Santos** i del cinema com **Pere Portabella** han estat fortament influïts per l'obra del poeta, però sense arribar a copiar-lo. Segons Sales, "Brossa va rebre l'avantguarda en vena per **J.V Foix** i després la va passar a Carles Santos, el seu apòstol". Rossinyol reaccionava amb cops de cap d'assentiment i deixava anar rialles sobtades per reprendre el fil i continuar aportant anècdotes: "ell tot ho escrivia a llapis i la dona del corrector **Bartomeu Bardagí** li passava a màquina".

Pel que fa als textos teatrals, Rossinyol asseverava amb humilitat que els debats més "intensos" eren sobre llengua, però també sobre qüestions purament estilístiques. Aleshores, Manuel Guerrero posava de la seva part per completar la visió personal de Brossa. "Sempre es queixava que el seu teatre no es representava, i que quan el representaven no li agradava". De fet, atenent-nos a les paraules de Guerrero, podem arribar a la conclusió que el teatre de Brossa encara és un món per descobrir a nivell escènic. "La poesia de Brossa sí que va tenir el seu públic, sobretot als anys 70; només hem pogut gaudir d'alguns flaixos i algunes bones representacions, però molt espaiades en el temps", recalca.

Sales seguia l'estela de Guerrero per posar èmfasi en el fet que, a pesar de la manca de representacions del seu teatre, Brossa va deixar petjada en artistes com Carles Santos o Jordi Oriol, **Carles Rabassa** o **Eduard Escoffet**. I insistia en el fet que "s'ha arribat a bon port perquè hi ha una gran obra que perdura. Aquesta obra forma part de la veu d'altres artistes que l'han assimilat, però que no el copien". I comparava Brossa amb J.V Foix i **Joan Vinyoli**, tot assegurant que "la irradiació de Brossa tocava tots els pals: música, dansa, cinema..."

"Tot això li dona un joc i un ressò que difícilment tenen altres poetes", continuava Sales, "Després va començar amb els poemes visuals i els poemes objecte". I acabava per deixar constància que una persona que ha estat important en el reconeixement de Brossa és **Pere Gimferrer**. En aquest sentit, Guerrero reforçava l'afirmació de Sales, amb una dada contrastable: que Gimferrer va escriure amb continuïtat sobre Brossa.

Rossinyol, pensatiu, recordava l'extrema necessitat que tenia Brossa de trobar el mot just. "Va regirar la llengua popular gràcies a una gran versatilitat a l'hora de treballar amb molts registres. Tal era la seva obsessió per la paraula escrita que un cop va refusar una invitació a un acte públic perquè estava escrita amb faltes d'ortografia", deixava anar amb un tímid somriure als llavis.

“El que més em fascina de Brossa és que fes, en el mateix moment, una sextina o un sonet o objectes a la galeria i tingués la capacitat sempre de ser rigorós i, alhora, imaginatiu”, conclou Guerrero. “Brossa era molt generós i de casa seva sempre sorties amb alguna cosa. Tenia la porta sempre oberta i mai no deia que no a ningú. No li importava que fossis una persona totalment desconeguda”.

Martí Sales posava punt final a una conversa de dues hores, que es podria haver allargat fins a la matinada, amb la lectura de *Formes irregulars de tocar el piano* de Carlos Santos.

Dilluns, 2 de desembre de 2019

<https://www.elperiodico.com/es/barcelona/20191202/exposicion-espai-brossa-la-sala-prohibida-7757655>

UN GEPETTO SOLO PARA ADULTOS

Carles Cols

La sala prohibida era el desván de Equis, discípulo sin saberlo del 'arte povera', que creó durante 30 años un museo sexual de los autómatas que ahora se rescata en el Espai Brossa

‘Tamaño natural’, de **Luis García Berlanga**, podría cartografiarse como el Everest de esta filia, pero la exposición que el Espai Brossa de Barcelona abrirá al público el próximo jueves 5 de diciembre es también, sin lugar a dudas, todo un ochomil. Un Annapurna sexual, pongamos por caso. Contar lo que ahí se exhibirá no es tan simple como parece. Lo más aconsejable es realizar un ‘flashback’ de 30 años en el tiempo, porque lo importante no es solo el destino final, ‘La sala prohibida’, que es como ha sido bautizada la muestra, sino también los avatares del viaje. Todo comienza un día de los años 80 en que el señor **Equis** se jubila e informa a sus parientes, señora **Equis** incluida, de que el desván de la casa será a partir de entonces su reino particular de puertas infranqueables para todo miembro de la familia.

Sobre lo que entre las paredes y el techo de aquel desván ocurrió desde entonces solo se puede hablar ahora desde la especulación, sustentada, eso sí, por lo que allí fue hallado cuando aquel hombre falleció y hubo que encarar el duelo de pasar página con sus pertenencias. Durante tres décadas, el señor **Equis** compró, no se sabe si en un único lote o en periódicas visitas a un ‘Todo a 100’ del barrio o alguna tienda similar, un par o tres de cientos de muñecas baratas de marcas blancas. También algunos de sus compañeros masculinos de viaje, indispensables, como se verá, para su plan.

En su taller, porque el desván tenía también esa función, aquel autodidacta discípulo de **Germano Celant**, el padre del concepto del 'arte povera', vamos, el uso de materiales humildes con propósitos artísticos, modelaba aquellas figuras con un fin decidido de antemano. Por decirlo sin rodeos, les concedía orificios corporales que en la fábrica les habían sido negados, una rudimentaria vagina y un igualmente simplón ano. Hacía más. Recortaba las puntas de sus melenas (en eso en fábrica sí que eran generosos) y les proporcionaba así un vello púbico adulto. A ellos, un ariete entre las piernas digno de **John Holmes**. El señor **Equis**, por ponerle ya un nombre, era un **Geppetto** sicalíptico que ni siquiera necesitaba la visita de un hada para que las figuras cobraran vida. Se la proporcionó él, quién sabe si inspirado en el Museu d'Autòmates del Tibidabo.

Antes de proseguir con el relato temporal emerge, claro, una primera y lógica incógnita. ¿Cuál era el propósito? ¿El resultado final, el visionado de esas coreografías de placer tan duraderas como el mecanismo a manivela que las ponía en marcha, o, por el contrario, el goce eran las horas de trabajo artesano, el encontrar la pieza del puzle y encajarla en su sitio? Por ejemplo: una de las composiciones de **Geppetto** es una joven desnuda manteada por cuatro compañeras vestidas. Hay ahí una planificación, un bricolaje y un resultado final, y cuesta decidir cuál de esas tres fases le resultó más placentera.

Como ya imaginará el lector, aquel desván prohibido dejó un día de serlo. El señor **Equis** falleció. De la sorpresa de la familia se tiene aquí una descripción por boca de terceros. Al museo de los autómatas se llegaba no sin antes pasar entre tres maniqués de tamaño natural, intimidatorios. A uno de ellos bastaba tirarle de una palanca para que tuviera una monumental erección, parece que de dimensiones del Priapo de Hostafrancs. Las otras dos figuras, también móviles, se entregaban a la coyunda. Era tras unas cortinas, no obstante, donde estaba el más inesperado hallazgo, las olimpiadas del sexo.

Viene a partir de aquí la segunda parte de la historia, distinta pero igual de jugosa. La familia no consideró aquello una mancha que era necesario eliminar. Ofreció el conjunto de aquella obra (lo dicho, un resurgimiento del 'arte povera') a un anticuario de Barcelona. Lo vio, lo sopesó e hizo una contraoferta. No se pusieron de acuerdo. Aquel día pudo caer en el olvido todo aquel material, pero en el restaurante El Portalón de Barcelona tuvo lugar un afortunado giro en el guion. Cada lunes se dan cita aquel local de buenas comidas algunos de los más profesionales anticuarios de la ciudad, tipos con los que Barcelona está en deuda, responsables a menudo de rescatar de la hoguera piezas que la inacción de las instituciones públicas, con la excusa de la falta de presupuesto, dejarían perder. No sería este el caso de la herencia de nuestro **Geppetto**, es obvio, pero la cuestión es que en mitad de aquella tradicional francachela de los lunes en El Portalón se habló del misterioso desván. Con los postres en la mesa ya había acuerdo. Adquirirían el lote completo a escote, pero no con ánimo de revenderlo después, sino como coleccionistas.

El caso Berlanga

Habrà quien piense precipitadamente que aquello fue un arrebato entre gamberro y esnob por parte de cuatro amigos que se lo podían permitir, pero eso tal vez será porque en estas latitudes se tiene lo lúbrico por una afición sin valor. En enero del 2018, por poner un ejemplo, el tesoro que **Berlanga** guardaba en una habitación también secreta y desconocida por su familia, a la que se accedía por una escalera secreta de su dormitorio, salió a subasta por 27.000 euros y nadie pujó por él. Se ofertaban 12.000 volúmenes, de los cuales unos 3.000 eran de literatura o temática erótica, con originales y valiosas primeras ediciones compradas en todo el mundo a lo largo de su vida. Al norte de los Pirineos esto sería inconcebible. En París es célebre, pese a su halo de misterio, la colección Mony Vibescu, el 'louvre del sexo', en cuya existencia solo se repara cuando, en una exposición, como la que el CCCB de Barcelona dedicó a la arquitectura de los espacios dedicados al deseo, se lee en la letra pequeña quién ha prestado las piezas para su exhibición.

La cuestión es que, en una feliz decisión, los nuevos propietarios de la colección del señor **Equis** quisieron darla a conocer y qué mejor espacio para ello que un centro cultural que lleva el nombre de **Joan Brossa**. Sus letras equilibradas no andan tan lejos, como poesía visual, de las acrobacias que realizan algunas de esas figuras de nuestro **Geppetto**.

A la espera de que se levante el telón, algo se sabe de lo que se podrá ver del 4 de diciembre al 12 de enero, temporada de 'pesebres', pero estos solo para adultos. En algunos casos será a través de mirillas de 'voyeur' en la pared. Entre lo más notable destaca, tal cual fue encontrado, un teatrillo con cinco violinistas desnudas en el foso de la orquesta, una coreografía de muñecas que danzan con todo el plástico al aire y, como clímax final, una pareja que aparece copulando tras un abanico que se cierra por arte de magia, mientras un perrito se pone sobre dos patas mientras agita las otras dos.

A veces, y con razón, se echa en falta en esta ciudad aquel carácter transgresor y pendenciero de antaño, que ponía el foco sobre algo en las periferias de la cultura y después todo eran aplausos. A lo mejor el señor **Equis** es nuestro **John Kennedy Toole**, que en vida no logró que las aventuras de **Ignatius J. Reilly** fueran publicadas y el reconocimiento solo le llegó cuando se lo llevó la **Parca**.

Al hombre que secuestró a un alcalde le habría encantado

La exposición '**La sala prohibida**' es una de las tres instalaciones que a partir del próximo miércoles se abrirán al público bajo un inequívoco título común, **PostBrossa**, es decir, citas culturales que, se supone, le habrían encantado al irreplicable poeta, escenógrafo y comprometido creador fallecido en Barcelona en 1998. La inauguración coincide, ahora que se cumplen 100 años de su nacimiento, con la feliz decisión del Ayuntamiento de Barcelona de reeditar un librito publicado en el 2006 en el que se proponían siete itinerarios en busca de las huellas que en las fachadas, calles y plazas barcelonesas dejó Brossa. En una ciudad no especialmente bien dotada de arte en la calle (al menos del que paga e instala la autoridad municipal), hay que reconocer que, sin embargo, los guiños brossianos son abundantes y están muy presentes, aunque no siempre donde deberían estar. Este último es el caso, al menos de una de las esculturas más olvidadas de Brossa, 'Record d'un malson', a la que esta sección, '[barceloneando](#)', tuvo el gran placer de dedicar un homenaje titulado, sin apenas mentir, '[El hombre que secuestró al alcalde de Barcelona](#)'. En ella se recuerda al Brossa más travieso, siempre dispuesto a desafiar a la autoridad y a la corrección política. Nunca se sabe, pero apetece pensar que a Brossa le habría encantado 'La sala prohibida'.

LA SALA PROHIBIDA

Carlota Marzo Baron

La Fundació Joan Brossa acull, des del 4 de desembre de 2019 fins al 12 de gener de 2020, l'exposició La sala prohibida amb la qual es vol mostrar al públic l'univers privat d'un personatge enigmàtic que a l'altell de casa, fora de l'entorn comú, disposà d'una cambra d'accés vetat on feia muntatges i escenografies extravagants amb nines i ninots. En aquesta cambra hi va retenir durant més de vint anys i sense que ningú ho sabés el seu secret més ben guardat que amagà, sempre, com una petita relíquia.

Quan el protagonista de la història va morir ara fa dos anys, la família tornà a entrar, després de molt temps de tenir-ho prohibit, a aquella sala, descobrint, així, un jardí de les delícies inaudit, personal i misteriós liderat per imitacions barates de *Barbies* i *Kens* i a on la felicitat, la fantasia i el plaer s'expressaven lliurement fins al paroxisme. Amb tot, la dona i els fills decidiren desfer-se de les peces i vendre-les a un grup d'antiquaris i col·leccionistes amb la condició de no desvetllar-ne mai la identitat de l'autor. Per això, de l'home que s'amaga darrera d'aquesta creació desenfrenada no se'n sap gran cosa, tan sols que havia sigut enginyer i que el seu nom i el seu cognom els componien les inicials P. M. Més enllà d'això, el buit; només un joc de probabilitats i combinacions infinites de clara essència *brossiana*.

Un subtext *kitsch* bombeja persistentment entre les peces i configura, així, el món imaginari i colpidor que articulà el seu creador desconegut. La majoria dels conjunts exposats representen nines en actitud festiva que, embolcallades per una aura d'hedonisme innocent, superficial i primigeni, ballen o juguen al ping pong, mentre que les altres agrupacions, en un mateix estat de joia i alegria, i a on també hi apareixen homes, emulen pràctiques sexuals.

De fet, l'autor manipulava i intervenia d'una manera molt basta i rudimentària les joguines afegint-los atributs i complements del món adult que en modificaven el seu estat original, com

per exemple l'ús de pèl púbic o la recreació dels genitals. Igualment, gran part dels conjunts estan adaptats a caixes de música que permeten, gràcies al seu mecanisme, el moviment manual de les figures així com la reproducció de les melodies que van, sorprenentment, del *Für Elise* de Beethoven a la banda sonora de la sèrie infantil *Barrio Sésamo*.

Però en aquesta mostra, més enllà de la mera exhibició de les peces, s'ha volgut recrear el refugi, sòrdid i particular, que acompanyà durant anys al seu creador qui, en la soledat, erigí un espai íntim de

connotacions quasi sagrades on s'hi submergia i, en secret, donava carta blanca a les seves fílies. És per això que una taula d'escriptori, una consola amb mirall i diverses cadires configuren l'atrezzo, caspós i caduc, que intenta reproduir la que fou, ara ja en verb pretèrit, aquella sala prohibida.

Des de l'anonimat i l'aïllament, i estructurant-se sense saber-ho sobre les bases de l'*Art Brut*, l'autor realitzà un univers material que, *per se*, no responia a cap ambició artística, però és en aquesta no pretensió que el conjunt d'objectes ha adquirit, des de

la seva troballa i posterior posada en escena, un caràcter artístic. Amb tot, l'exposició no delimita cap marc teòric sinó que deixa en tot moment la porta oberta a múltiples lectures i, el més important, no fa judicis de valors perquè parteix de la desconexió absoluta. L'objectiu és clar: traslladar a l'espai públic una realitat personal a voltes desconcertant que s'havia mantingut oculta durant anys per tal de rescatar-la del silenci, fer-la visible i obrir-la al debat.

El resultat final és inevitablement inquietant però estranyament entranyable. L'espectador camina, encarnat en un *voyeur*, sobre un mar d'incertesa intentant desxifrar en va un món personal farcit de codis i simbologies psicoanalítiques que se li escapen. A la *Brossa*, la llibertat està servida. Aquí, que cadascú interpreti el que vulgui.

efe.com

Dimarts, 3 de desembre de 2019

<https://www.efe.com/efe/espana/cultura/ano-brossa-concluye-con-tres-exposiciones-instalaciones-y-performances/10005-4124580#>

AÑO BROSSA CONCLUYE CON TRES EXPOSICIONES, INSTALACIONES Y PERFORMANCES

EFE

El Año Brossa, que celebra el centenario del poeta y artista Joan Brossa, concluye con una triple propuesta artística híbrida, que son a la vez exposiciones, instalaciones y acciones de la nueva creatividad.

Las propuestas son obra de tres colectivos de artistas que exploran los márgenes de la palabra, la imagen, los objetos, la ficción y la acción, ha explicado este martes en la presentación el presidente de la Fundación Joan Brossa, Vicenç Altaió.

De las tres iniciativas la más curiosa es "La Sala Prohibida", impulsada por el Grupo de coleccionistas y anticuarios de Barcelona, inspirada en "una historia real".

La exposición reproduce el ático de una casa que se vació recientemente en Barcelona, donde el padre de la familia que la habitaba, P.M., había prohibido entrar a todos desde que se jubiló en los años 90 y cuando recientemente murió la familia decidió tirar la puerta abajo para recuperar aquel espacio vetado.

Una cortina roja y tres maniqués desnudos y transformados daban paso a una instalación que tanto podía ser de un artista como de un perverso, pero que en el marco de la Fundación Joan Brossa subraya las referencias no sólo a Brossa y su estima a los autómatas, sino también al objeto hallado del Art Trouvé, al Ready-Made de Duchamp y al Art Brut.

Muñecas 'barbie' y 'geyberman' aparecen en posturas sexuales en pequeñas piezas mecanizadas que culminan en un teatrillo accionado por manivelas con un público de coristas desnudas entregadas al espectáculo, mientras en el foso otras tantas interpretan música al violín.

Los anticuarios que finalmente compraron el conjunto han querido evocar en la exposición "el primer impacto" que produjo el descubrimiento de la habitación prohibida e incluso desde fuera varios agujeros incitan al espectador a ver ese interior vetado a la familia.

En la pared de la biblioteca de la Fundación, el proyecto "Omnivoyeur resort. Venta exclusiva de humo", en el que el colectivo Terra-lab: Equip 10 propone "una ficción visual y sonora" para revisar el imaginario visual geográfico de Cataluña, en este caso vendiendo el territorio catalán como humo.

La tercera propuesta ofrece un repaso a las 15 ediciones del encuentro internacional de Poesía de Acción y Performance La Muga Caula, que ha tenido lugar en el paisaje vaporoso de la Caula, en Les Escaules (Girona), por donde han pasado más de 200 artistas nacionales e internacionales y que, según su director, Joan Casellas, ha conformado en este tiempo "uno de los mejores festivales de performance de Europa".

La despedida este año del festival es, según Casellas, "una puerta que se cierra pero otra que se abre" y ha anunciado que en la misma población se abrirá un centro consagrado a Duchamp, habitual en el lugar, que se instalará en los próximos años en el edificio de una antigua central eléctrica.

lavanguardia.com

Dimarts, 3 de desembre de 2019

<https://www.lavanguardia.com/cultura/20191203/472043242788/espai-brossa-munecas-erotizadas-coleccionista-x-sala-prohibida-escenas-sexuales.html>

LAS MUÑECAS EROTIZADAS DEL COLECCIONISTA X

Josep Playà Maset

L'Espai Brossa presenta barbies y geypermans mecanizados y tuneados por un anónimo personaje

En la familia, sabían que desde su jubilación en los años 90 y durante unos veinte años, se encerraba en el ático de la casa, con “sus cosas”, y cerraba la puerta con llave para nadie entrase. Al morir, su mujer y los hijos tuvieron que derribar la puerta y se encontraron con una auténtica sorpresa. Tras unas cortinas rojas, aparecieron tres maniqués desnudos y transformados. Entraron en la habitación y allí había una increíble colección de muñecas barbies y muñecos geypermans que habían sido mecanizados, tuneados, transformados, para simular juegos sexuales de todo tipo.

La familia, que asegura desconocer por completo todo lo que se hallaba tras aquella puerta y aquellas cortinas, puso todo el material a la venta. Lo vio un anticuario y se entusiasmó, pero no se atrevía a comprarlo y reunió a otros colegas de profesión para ver que se podía hacer. Y al final se decidieron y compraron los centenares de muñecas erotizadas. Lo mostraron a algunos amigos y críticos y todos coincidieron que debía presentarse al público. Y así es como ha llegado al Espai Brossa (calle de la Seca 2, Barcelona) donde puede verse bajo el título *La sala prohibida* (abierta desde hoy hasta el 12 de enero), que reproduce lo más fielmente posible aquel rincón desconocido. Es la primera exposición del post-Brossa en la fase final del Any Brossa.

El misterioso coleccionista X, del que se preserva su identidad, compraba las muñecas, les quitaba la ropa, les añadía algunos atributos sexuales, pintados o enganchados, y les dotaba de movimiento gracias a unos sencillos artilugios mecánicos que funcionaban con manivela. Y eso le permitía recrear todo tipo de escenas sexuales, de parejas, de tríos o incluso recreando orgías colectivas. A veces se trata de simples bromas, como las de un grupo de barbies, vestidas con trajes de boda, que mantean a la que puede ser una novia, desnuda, pero cargadas de joyas y con zapatos de tacones. “Es una erotización naïf y divertida”, asegura uno de los anticuarios.

Vicenç Altaió, director del Espai Brossa, se pregunta si se trata de una creación artística, de un trabajo de artesanía para divertirse o de un acto perverso. El colectivo de coleccionistas que lo ha comprado se limitan a exponerlo y dejan la interpretación al espectador. La sala de juegos es similar a la original, pero las normas de acceso son opuestas. De sala prohibida se ha pasado a espacio abierto al visitante. Y ayer tras la inauguración ya se hablaba de que su destino final tendría que ser el Museu del Joguet de Figueres o algún otro espacio museístico de Barcelona.

En la familia, sabían que desde su jubilación en los años 90 y durante unos veinte años, se encerraba en el ático de la casa, con “sus cosas”, y cerraba la puerta con llave para nadie entrase. Al morir, su mujer y los hijos tuvieron que derribar la puerta y se encontraron con una auténtica sorpresa. Tras unas cortinas rojas, aparecieron tres maniqués desnudos y transformados. Entraron en la habitación y allí había una increíble colección de muñecas barbies y muñecos geypermans que habían sido mecanizados, tuneados, transformados, para simular juegos sexuales de todo tipo.

La familia, que asegura desconocer por completo todo lo que se hallaba tras aquella puerta y aquellas cortinas, puso todo el material a la venta. Lo vio un anticuario y se entusiasmó, pero no se atrevía a comprarlo y reunió a otros colegas de profesión para ver que se podía hacer. Y al final se decidieron y compraron los centenares de muñecas erotizadas. Lo mostraron a algunos amigos y críticos y todos coincidieron que debía presentarse al público. Y así es como ha llegado al Espai Brossa (calle de la Seca 2, Barcelona) donde puede verse bajo el título *La sala prohibida* (abierta desde hoy hasta el 12 de enero), que reproduce lo más fielmente posible aquel rincón desconocido. Es la primera exposición del post-Brossa en la fase final del Any Brossa.

El misterioso coleccionista X, del que se preserva su identidad, compraba las muñecas, les quitaba la ropa, les añadía algunos atributos sexuales, pintados o enganchados, y les dotaba de movimiento gracias a unos sencillos artilugios mecánicos que funcionaban con manivela. Y eso le permitía recrear todo tipo de escenas sexuales, de parejas, de tríos o incluso recreando orgías colectivas. A veces se trata de simples bromas, como las de un grupo de barbies, vestidas con trajes de boda, que mantean a la que puede ser una novia, desnuda, pero cargadas de joyas y con zapatos de tacones. “Es una erotización naïf y divertida”, asegura uno de los anticuarios.

Vicenç Altaió, director del Espai Brossa, se pregunta si se trata de una creación artística, de un trabajo de artesanía para divertirse o de un acto perverso. El colectivo de coleccionistas que lo ha comprado se limitan a exponerlo y dejan la interpretación al espectador. La sala de juegos es similar a la original, pero las normas de acceso son opuestas. De sala prohibida se ha pasado a espacio abierto al visitante. Y ayer tras la inauguración ya se hablaba de que su destino final tendría que ser el Museu del Jugué de Figueres o algún otro espacio museístico de Barcelona.

Y para quienes acudan al Espai Brossa se ofrecen otras dos exposiciones. Por un lado, una recopilación de carteles y materiales de los 15 años de la Trobada Internacional de Poesia d'Acció i Performance La Muga Caula. Una experiencia iniciada en el pequeño pueblo de les Escaules (Alt Empordà) por el artista Joan Casellas, que se inició en el 2005, cuando se cumplían 40 años de la visita, documentada y fotografiada, de Marcel Duchamp a esa cascada del río La Muga. Por otro lado, se presenta una ficción visual y sonora del Equip 10 del Terra-lab. Una de sus acciones (*Venda exclusiva de boira*) se representó ayer y volverá a repetirse el 11 de diciembre.

Dimarts, 3 de desembre de 2019

<https://www.zendalibros.com/tres-exposiciones-para-cerrar-el-ano-brossa/>

TRES EXPOSICIONES PARA CERRAR EL «AÑO BROSSA»

EFE

El Año Brossa, que celebra **el centenario del poeta y artista Joan Brossa**, concluye con una triple propuesta artística híbrida, que es a la vez exposiciones, instalaciones y acciones de la nueva creatividad.

Las propuestas son obra de tres colectivos de artistas que exploran los márgenes de la palabra, la imagen, los objetos, la ficción y la acción, ha explicado este martes en la presentación el presidente de **la Fundación Joan Brossa**, Vicenç Altaió.

De las tres iniciativas la más curiosa es «La Sala Prohibida», impulsada por el Grupo de Coleccionistas y Anticuarios de Barcelona, inspirada en «una historia real». La exposición reproduce el ático de una casa que se vació recientemente en Barcelona, donde el padre de la familia que la habitaba, P.M., había prohibido entrar a todos desde que se jubiló en los años 90 y cuando recientemente murió la familia decidió tirar la puerta abajo para recuperar aquel espacio vetado. Una cortina roja y tres maniqués desnudos y transformados daban paso a una instalación que tanto podía ser de un artista como de un perverso, pero que en el marco de la Fundación [Joan Brossa](#) subraya las referencias no sólo a Brossa y su estima a los autómatas, sino también al objeto hallado del *Art Trouvé*, al *Ready-Made* de Duchamp y al *Art Brut*. Muñecas Barbie y Geyperman aparecen en posturas sexuales en pequeñas piezas

mecanizadas que culminan en un teatrillo accionado por manivelas con un público de coristas desnudas entregadas al espectáculo, mientras en el foso otras tantas interpretan música al violín. Los anticuarios que finalmente compraron el conjunto **han querido evocar en la exposición «el primer impacto» que produjo el descubrimiento de la habitación prohibida** e incluso desde fuera varios agujeros incitan al espectador a ver ese interior vetado a la familia.

En la pared de la biblioteca de la Fundación, el proyecto «Omnivoyeur resort: Venta exclusiva de humo», del colectivo Terra-lab: Equip 10, propone «una ficción visual y sonora» para revisar el imaginario visual geográfico de Cataluña, en este caso vendiendo el territorio catalán como humo.

La tercera propuesta ofrece un repaso a las 15 ediciones del Encuentro Internacional de Poesía de Acción y *Performance* La Muga Caula, que ha tenido lugar en el paisaje vaporoso de La Caula, en Les Escaules (Girona), por donde han pasado más de 200 artistas nacionales e internacionales y que, según su director, Joan Casellas, ha conformado en este tiempo «uno de los mejores festivales de *performance* de Europa».

La despedida este año del festival es, según Casellas, «**una puerta que se cierra pero otra que se abre**» y ha anunciado que en la misma población se abrirá un centro consagrado a Duchamp, habitual en el lugar, que se instalará en los próximos años en el edificio de una antigua central eléctrica.

La Fundació Joan Brossa presenta tres exposicions que continuen els camins oberts amb l'any commemoratiu del poeta

"No presentem les peces amb una lectura artística, això ho deixem en mans de l'espectador", explica l'antiquari Jordi Clavell. "Van ser trobades fa dos anys quan el col·leccionista va morir. La família va tirar

la porta a terra i es va trobar una escenografia enfocada per a quan s'obrí la porta, amb dos maniquins sexualitzats a banda i banda d'una cortina, darrere la qual hi havia centenars de nines. Hi ha escenes de sexe, i també unes altres de festa i unes altres surrealistes. Va crear un imaginari, un món amb aquestes nines", afegeix Clavell. Tot i que van creure que no ho vendrien, els antiquaris van decidir comprar les nines. La instal·lació porta per títol *La sala prohibida* i, juntament amb les altres dues noves mostres de la [Fundació Joan Brossa](#), forma part del projecte *Post Brossa*, que veu la llum a les acaballes de l'any commemoratiu del centenari del poeta i que es podrà visitar a la seu de la fundació fins al 12 de gener.

"Joan Brossa tenia una poètica atenta a la mirada dels nous imaginaris. Va estar molt a prop de l'art conceptual i la renovació artística des de la Fundació Joan Miró a les acaballes del franquisme i es va convertir en la generació anomenada formalista del recanvi poètic als anys 70", explica Vicenç Altaió.

Catalunya 'kitsch'

Les altres dues exposicions són *L'acció contra la poesia i viceversa*, un repàs del patrimoni documental i material que ha generat la Trobada Internacional de Poesia d'Acció i Performance La Muga Caula durant quinze anys, comissionada per l'artista Joan Casellas; i *Omnivoyeur Resort. Venda exclusiva de boira*, una "ficció visual i sonora" de l'Equip 10 del col·lectiu [Terra-lab.cat](#), del qual forma part el mateix Altaió.

"Sobretot hi ha un treball sonor que consisteix en una recollida de les peces musicals que tenen com a leitmotiv Catalunya, i acaben constituint una mira de la creació de Catalunya com a *kitsch*", explica Altaió. La llista de temes està disponible a Spotify i inclou cançons com *Tajabone*, d'Ismaël Lô, que apareix a la pel·lícula *Todo sobre mi madre*, de Pedro Almodóvar; i *Homes o porcs?*, de *Granja animal*, la primera òpera rock en català. També *El cielo catalán*, de Junco y Diamante; *Vell riu nostre*, de Guillem d'Efak; *Charnego*, de Loquillo, i *Catalanitzador*, de Tomeu Penya.

La Trobada Internacional de Poesia d'Acció i Performance La Muga Caula va arrencar el 2005 per celebrar la presència de Marcel Duchamp al llogarret de Les Escaules, i enguany van fer l'última edició al setembre. Al llarg d'aquests anys han convocat un gruix significatiu d'artistes d'acció i *performers* nacionals i internacionals. "Pleguem per no caure en la decadència, som conscients que no hi ha possibilitat de continuar millorant", lamenta Joan Casellas. "L'administració ens ajuda molt, però no ens ajuda prou. Projectes com aquest no poden ser indústries culturals", conclou.

Dimecres, 4 de desembre de 2019

<https://www.noticiasdealava.eus/2019/12/04/ocio-y-cultura/cultura/post-brossa-siempre-en-los-margenes>

'POST BROSSA', SIEMPRE EN LOS MÁRGENES

Efe

FIN DEL CENTENARIO. Un visitante recorre en la Fundación Joan Brossa la exposición Post Brossa, la última propuesta de la entidad dentro del año del centenario del poeta y artista barcelonés. El broche final se compone de tres propuestas que exploran los márgenes de la palabra, la imagen, los objetos, la ficción y la acción. La exposición reproduce el ático de una casa que se vació recientemente en Barcelona, donde el padre de la familia que la habitaba había prohibido entrar a todos desde que se jubiló en los 90 y cuando murió la familia decidió tirar la puerta para recuperar aquel espacio vetado. Foto: Efe

lavanadelarte.es

Dimecres, 4 de desembre de 2019

<https://www.lavanadelarte.es/exposiciones/fundacio-joan-brossa/catalunya/barcelona/post-brossa/49365>

POST BROSSA

Agència

POST BROSSA és el nou projecte que inaugura la Fundació Joan Brossa el **3 de desembre de 2019 a les 18.30h** a la seva seu de carrer de la Seca. Es tracta d'una proposta composta per tres mostres que són al mateix temps exposicions, instal·lacions i accions de la 'nova' creativitat. L'objectiu és mostrar que la poesia, l'art i la creació són més que allò concebut per la tradició. És llavors que de la mà de tres col·lectius d'artistes, poetes i creatius que exploren i compliquen els límits de la paraula, la imatge, la ficció, l'acció, la literatura i l'art en si mateix, es convida al públic a endinsar-se en l'era POST BROSSIANA. Una era on, tal com Brossa ho feia, s'intenta desdibuixar els marges de la creació artística i posar en valor el concepte: les fronteres comencen a ser difuses, la paraula i l'acció es fusionen.

Omnivoyeur resort. Venda exclusiva de boira de TerraLab: equip 10, és una de les mostres que fa part d'aquesta proposta. Pretén mostrar dues maneres de dialogar amb l'espai a Catalunya: una guiada per la sonoritat del territori i una altra determinada pel valor econòmic i interès financer cap a aquest.

La sala prohibida, mostra la creació, P. M, del pare d'una família barcelonina que guardava a casa seva, en un àtic tancat amb clau, maniquins nus i transformats creant així petites escenes teatrals. A partir d'aquesta proposta, veuen la llum en la seu de la Fundació acompanyats dels clams a l'Art Trouvé, el ressò de Ready-Made, pinzellades de Art Brut, marginal o outsider i les lluites de l'art oblidat per oferir una mirada més enllà del normatiu.

Per part seva, **L'acció contra la poesia i viceversa**, comissariada per Joan Casellas, s'encarregarà de fer un recorregut documental pels 15 anys del festival de poesia d'acció i performance "La Muga Caula". Es podran apreciar els més de 200 artistes de Catalunya i de tot el món que han nodrit el festival amb les seves accions però també amb les seves produccions fotogràfiques, fotogràfiques i culinàries, les seves edicions d'artista i dissertacions dialèctiques de tota mena, i que a més han conformat un cos creatiu monumental xopant el territori d'aura artística.

El projecte de comissariat col·lectiu estarà obert al públic fins al **12 de gener de 2020 a la seu de la Fundació**. A més es podrà gaudir també de diverses jornades d'acció que acompanyaran les mostres.

POESÍA BROSSA, EXPERIMENTACIÓN, VANGUARDIA Y POLÍTICA. RESTOS OLVIDADOS DEL SIGLO XX

Jesu Antuña

En conmemoración por el centenario del natalicio del poeta, artista y dramaturgo catalán Joan Brossa, y con curaduría de Teresa Grandas y Pedro G. Romero, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), en conjunto con el Museo Nacional de Bellas Artes (MNBA) y el Centro Cultural Kirchner (CCK), organizaron una exposición que repasa las obras, la formación y las derivas políticas del artista catalán que es posible ver en simultáneo en el MNBA y en el CCK.

“¿Qué te provocan las cucharas?” “¡Asco!” “¿Y a vos?” “¡Espanto!” “Yo creo que tienen que ver con los manifestantes, con lo que actualmente pasa en Chile o pasó en Ecuador y ahora en Colombia”. “¿Más allá de las circunstancias políticas, ¿cómo está realizada la obra?” Interrumpe una maestra con la intención de desviar el eje de la política. Grupos de chicos de distintos colegios ingresan al salón y sostienen un intercambio similar con sus profesores y los guías del museo. La conversación se lleva adelante en el Museo Nacional de Bellas Artes (MNBA), aunque también podría producirse en las salas del subsuelo del Centro Cultural Kirchner (CCK). El acontecimiento que hace posible este diálogo es que tanto en el museo como en el centro cultural se produjo una invasión de cucarachas que han

encontrado lugar de reposo – aunque den la apariencia de movimiento – sobre las paredes blancas de ambos espacios.

Se trata de *Poesía Brossa*, una exposición sobre el poeta, artista visual y dramaturgo catalán Joan Brossa (Barcelona 1919-1998) en conmemoración por el centenario su nacimiento, organizada en conjunto por el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), el Museo Nacional de Bellas Artes y el Centro Cultural Kirchner, que con curaduría de Teresa

Grandas y Pedro G. Romero es posible ver simultáneamente en el MNBA y en el CCK. Las cucarachas, esas que generan asco, pánico, horror, pero también interpretaciones políticas entre los niños, marcan el ingreso a la exposición en ambos espacios. Ese acceso podría ser también un ingreso al siglo XX europeo, a las derivas posibles que siguieron al surrealismo, a la experimentación del dadaísmo, y la

relación directa entre arte y política que llevaron a cabo las vanguardias. Es que Brossa, junto a Miró, es uno de los representantes más importantes de la vanguardia catalana, quien inicia su trayectoria en un contexto marcado por la dictadura franquista, lo que no le impedirá desarrollar una profunda investigación artística y literaria en torno a la lengua catalana, que se encontraba prohibida. De ahí que el uso de una lengua, de la experimentación que un poeta y artista visual sea capaz de realizar con ella, sea en sí mismo un acto político.

En el MNBA la exposición ocupa las salas 32 y 33, y gira en torno a tres cualidades: la oralidad, lo performativo y la antipoesía. La obra de Brossa, pasa por un amplio repertorio de objetos, imágenes, videos, teatro, que hace de la experimentación un acto político, siempre con un rasgo irónico que pronto deriva hacia el humor. Ese es, quizá, un rasgo del siglo XX que nuestro siglo no supo continuar. Brossa es, fundamentalmente, un poeta que se desvía hacia ciertos objetos a través de la antipoesía o de la poesía visual. “La

poesía visual de Brossa –afirma Andrés Duprat, director del Bellas Artes– procede de sus experiencias con la escritura ensoñada al estilo surrealista. En ese estado de latencia entre la conciencia difusa y las pulsiones más primarias, se cuece otra cosmovisión en la que tienen cabida paradojas, contradicciones, incoherencias y desmesuras, capaces de modificar nuestra percepción ordinaria del mundo. Con esa perspectiva, Brossa produce objetos enigmáticos en los que el cruce entre poesía, arte, humor y drama barren los límites genéricos”.

Un foco con la inscripción de palabra “poema”, un huevo con una manivela para darle cuerda dispuesto sobre un recipiente para comerlos de la forma poche, un reloj que señala varias horas al mismo tiempo, la paradoja hace de estos objetos una serie de poemas, que parecieran haber entrado lugar de continuidad – y de supervivencia – en las imágenes del madrileño Chema Madoz. La disposición que han asumido en la sala del museo – colocados sobre bases y resguardados por una acrílico –

conforma un archivo de poemas para ser vistos desde una alfombra roja. No se trata, sin embargo, de objetos que rocen esa extraña y subjetiva calificación de *lo poético*, sino de objetos poema. La categoría de poesía visual le quedaría corta, ya que la poesía refiere tanto a la escritura como a la visualidad.

En la sala contigua las obras de Brossa encuentran relación con el patrimonio del museo, ya que, por decisión del equipo de trabajo, varias obras del acervo forman parte de la muestra. Este conjunto de obras de artistas locales, que conviven con las del artista catalán, conforman el interés por la práctica artística centrada en la performatividad del lenguaje y en la relación entre arte y política. La serie *Bocanada* de Graciela Sacco, *Violencia*, la reconocida obra de Juan Carlos Romero, podrían

pensarse conviviendo en la misma vecindad que las obras Brossa. Al conjunto de obras del patrimonio lo completan, además de las ya mencionadas, Pablo Suárez, Edgardo Vigo, León Ferrari, Roberto Jacoby, Liliana Porter, Mirtha Dermisache y Marie Orensanz.

La muestra se complementa con el conjunto exhibido en el CCK. Las obras expuestas en el primer subsuelo del centro cultural apuestan al periodo de

formación del artista catalán, a la performatividad que va adquiriendo su obra, a las referencias al contexto político de la dictadura franquista, al transformismo y striptease como ejes de lo político. Diarios, bocetos, imágenes de archivo sobre las puestas en escena que el poeta realizaba en sus derivas hacia el teatro, así como una serie de videos, complementa el conjunto de obras expuestas.

ANTONI TÀPIES, UN HOME D'ESCENA POLIÈDRIC I APASSIONAT

Antoni Ribas Tur

La fundació de l'artista dedica la primera exposició monogràfica a les escenografies de l'artista i altres vincles amb el món del teatre

A l'altre extrem de la imatge de l'artista reclus i absort, Antoni Tàpies també va treballar fora del taller i va col·laborar amb altres artistes i autors. Com recorda el director de la [Fundació Antoni Tàpies](#), Carles Guerra, amb motiu de l'exposició *Antoni Tàpies. Teatre*, que es pot visitar fins al 19 d'abril, "ell treballava amb xarxes d'amics, sempre amb la necessitat de produir amb altres, trencant amb la imatge de l'artista que treballa sol". Mentre que sovint s'ha posat l'accent en el caràcter matèric i existencialista de l'obra de Tàpies, mirar-la des de la perspectiva d'un art efímer i pluridisciplinari com el teatre és una troballa. I la seva tasca en el món del teatre va anar a més enllà de realitzar escenografies.

"Abordar les arts escèniques en Antoni Tàpies no és només parlar d'escenografia, sinó que s'hi va relacionar d'altres maneres", afirma Núria Homs, conservadora de la fundació i la comissària de la mostra. Tot i ser de petit format, és una exposició magnífica, perquè treu molt suc al fet d'envoltar els documents dels projectes escènics amb obres que tot i que no hi estan relacionades hi tenen un vincle evident, com *Relleu amb cordes*, evocadora de les tramoies que Tàpies va voler deixar a la vista a l'espectacle *Or i sal*, de Joan Brossa.

"La intervenció de Tàpies en el teatre també inclou des de dibuixos dels anys 50 per a textos parateatral de Brossa sobre prestidigitació publicats a la revista *Dau al Set*, fins a ell mateix fent d'actor a *Nocturns encontres*, de Joan Brossa", explica la comissària. Crida molt l'atenció que els esbossos de Tàpies per a la mateixa *Or i sal* i més endavant *L'Éboulement* (*L'Esllavissada*), de Jacques Dupin, ja són obres acabades.

Antoni Tàpies. Teatre és la primera exposició monogràfica sobre el vessant teatral de l'artista. Està emmarcada dins l'Any Brossa i és un homenatge al músic Josep Maria Mestres Quadreny amb motiu del seu 90è aniversari. La mostra té l'atractiu afegit que surten a la llum per primera vegada els esbossos per als telons d'una òpera que el Liceu va encarregar a Tàpies, Joan Brossa i Mestres Quadreny pocs anys abans de l'incendi del teatre, titulada *Cap de mirar*, i que s'hauria d'haver estrenat el 1991. La fundació i el teatre estan en converses per trobar una manera de recuperar el projecte, i tant de bo ho facin.

Una altra de les curiositats de l'exposició és un mecanoscrit teatral inèdit de Joan Brossa els intèrprets del qual havien de ser Tàpies i dos artistes més de *Dau al Set*. Per explicar la passió que tant Tàpies com Brossa van tenir pel compositor Richard Wagner, la mostra inclou *Homenatge a Wagner*, un collage que Tàpies va donar a Brossa, i el díptic gegantí *Urbilder*, amb el cap ajagut del músic. Malauradament, l'amistat entre Tàpies i Brossa es va trencar uns anys abans de la mort del poeta. Tot i així Carles Guerra posa de relleu que "tenien interessos comuns, i s'esperonaven l'un a l'altre".

El recorregut de l'exposició arrenca amb les sessions de caligarisme en què Tàpies va participar amb els altres membres de *Dau al Set*, durant les quals interpretava un personatge espasmòdic que feia "uns udols esgarriuosos", com recorda Homs. "Cadascú tenia el seu personatge —explica la comissària—: Leopoldo Pomés feia de pastisser, Joan Brossa, de prestidigitador i Pere Portabella ballava amb una ampolla buida. Era un ballarí excel·lent. Eren unes sessions de cabaret d'una imaginació i una creativitat brutals". Més endavant va col·laborar a *Or i sal*, de Brossa, al Palau de la Música, i també a *Semimaru*, una peça de teatre *noh*, que inclou música i cant, i que es va poder veure al Teatre de l'Aliança del Poblenou el 1966. "És un teatre molt pautat i molt simbòlic", diu Homs. L'escenografia de Tàpies consistia en una corda que travessava l'escena formant una X amb un mocador blanc nuat i un bastó que en penjava, i Homs posa en relació el conjunt amb l'obra que l'artista va crear el per al vestíbul del teatre de Saint Gallen (Suïssa), *Gran esquinçall*, compost per quatre tires de tela vermella lligades a una altra corda. També hi ha un bastó a la pintura *Mans i bastó*.

El recorregut documental continua amb *L'armari en el mar*, de Brossa i Mestres Quadreny, on Tàpies va deixar els músics en mànigues de camisa i va penjar els fracs damunt l'escenari del Teatre Lliure; amb *L'Éboulement* (1982), i amb materials com una carta que Tàpies va enviar a Òmnium perquè donessin suport a la companyia La Claca, o l'escrit d'agraïment que Joan Baixas va enviar a Tàpies. També hi ha materials preparatoris de l'espectacle *Johnny va agafar el seu fusell*, un monòleg de Pep Munné basat en la novel·la homònima de Dalton Trumbo, i diverses fotografies d'una funció, que es va poder veure al Mercat de les Flors. Malauradament sembla que l'escenografia de Tàpies per a aquest espectacle, que va ser una producció de la companyia Flotats, es va perdre.

larepublica.cat

Divendres, 6 de desembre de 2019

<https://www.larepublica.cat/minut-a-minut/la-fundacio-joan-brossa-estrena-una-triple-exposicio-al-voltant-de-la-poesia-i-lart-en-accio/>

LA FUNDACIÓ JOAN BROSSA ESTRENA UNA TRIPLE EXPOSICIÓ AL VOLTANT DE LA POESIA I L'ART EN ACCIÓ

Agències

ACN Barcelona.-A les acaballes de l'Any Brossa, la Fundació Joan Brossa estrena aquest desembre a la seva seu del carrer la Seca el triple projecte expositiu 'Post Brossa'. Un paraigua que juga amb el gust i la pràctica "post-teatral" del poeta i que aixopluga tres projectes diferents. Un, la descoberta d'un grup de col·leccionistes d'una 'Sala Prohibida' on un vell home amagava una col·lecció customitzada i sexualitzada de nines mecàniques. L'altre, la proposta 'Omnivoyeur ressort!', ficció visual amb mirada crítica sobre música, territori i especulació. I, finalment, una retrospectiva dels 15 anys de la trobada internacional de poesia d'acció i performance La Muga Caula, a Les Caules (Alt Empordà), que enguany s'ha acomiadat definitivament.

ara.cat

Diumenge, 8 de desembre de 2019

https://www.ara.cat/suplements/diumenge/art-vendre-fum-Terra-labcat_0_2358364175.html

L'ART DE SABER VENDRE FUM

Catalina Serra

Omnivoyeur resort! És el nom d'un projecte amb el qual l'equip 10 de Terra-lab.cat ha volgut realitzar una "ficció visual i sonora" sobre els mecanismes d'especulació en el territori català. Es presenta a través d'un acció, una instal·lació i una llista de Spotify a la Fundació Brossa fins al 12 de gener.

La manera que tenen els equips que integren el projecte Terra-lab.cat de "retratar" el territori català mai és convencional. Els deu equips que des de fa quatre anys van realitzant els diferents projectes - havent-se repartit, prèviament, les zones i la temàtica a explorar - els han abordat des de perspectives i tècniques sorprenents. Una de les més desconcertants es pot veure ara fins al 12 de gener a la Fundació Brossa (carrer de la Seca 2, Barcelona) i porta per títol *Omnivoyeur resort!* El defineixen com "una ficció visual i sonora" i val més no desvelar gaire el que s'hi trobarà el visitant perquè bona part de la gràcia està en allò que amaga. El punt de partida és Lleida, el territori que els va *tocar* als integrants de l'equip 10, que també volien treballar el tema de l'especulació del territori. "Vam donar-hi voltes i, inspirats una mica per les terres al voltant de l'aeroport d'Alguaire, vam idear un projecte que ho capgirava tot, ja que portava al Segrià totes les atraccions de la resta de Catalunya en una mena de parc temàtic *resort* que ens servia, de passada, per parlar de com es ven el territori", comenta Ignasi López, un dels membres de l'equip de Terra-lab.cat i, ahora, també coautor d'aquest projecte, en el qual han participat l'arquitecta Mónica Sánchez, l'actor Carles Gilabert i l'escriptor Eloy Fernández Porta.

El resultat té tres potes. D'una banda, hi ha una instal·lació amb imatges, textos i maquetes sobre el suposat projecte de *resort*. De l'altra, una *playlist* que han fet a Spotify (s'anomena Terra.Lab.Cat i és d'accés lliure) en la qual hi ha tot un seguit de cançons (fins a 250) relacionades directament o indirectament amb el territori català. Eloy Fernández Porta la defineix com "una topografia sonora", amb peces tant instrumentals com cantades en diferents idiomes i de diferents èpoques i estils. Ell, a més, n'ha fet una selecció i les presenta i comenta en duos, agrupant-les pel contrast entre el que diu el *folk*, la visió més "romàntica" del territori, i l' *after pop*, la seva versió més crítica i material. Ho explica ell mateix, transformat en DJ Curial, en l'acció (dimecres dia 11 a les 18.30 h) que comparteix amb l'actor Carles Gilabert, transformat en el venedor Llavina. En la seva *performance* Llavinamira de convèncer el públic de les bondats del super *resort* que es construirà al Segrià. Resulta familiar aquesta manera de vendre fum. Ells, però, a l'acció la denominen "experiència immersiva de venda de boira".

JOAN BROSSA: L'HOME, L'OBRA I EL FANTASMA

Oriol Puig Taulé

Jordi Coca i Albert Forns van parlar sobre el poeta en una nova sessió del cicle "Ens va fer Joan Brossa"

El passat dilluns 2 de desembre la Fundació Joan Brossa va tornar a acollir una altra sessió del cicle **Ens va fer Joan Brossa**. A un dels locals més ben amagats de Barcelona, lluny del soroll i dels turistes que omplen el Born, una sèrie de persones es van reunir per parlar del poeta. **Jordi Coca** i **Albert Forns** eren els protagonistes del debat, però el públic assistent també hi va tenir molt a dir.

Manuel Guerrero va ser l'encarregat de presentar els ponents de la tarda, tot i que no necessiten molta presentació. Una curiositat: tots dos són guanyadors del Premi Documenta (amb 25 anys de diferència). **Jordi Coca** (Barcelona, 1947) és un home de teatre i un escriptor prolífic, no cal dir-ho, però en aquesta sessió va ser presentat com l'autor de *Joan Brossa, el pedestal són les sabates*, un

llibre publicat el 1971 i que ja va per la tercera edició. **Albert Forns** (Granollers, 1982) treballa al CCCB i escriu a diversos mitjans, i es va donar a conèixer amb *Albert Serra (la novel·la, no el cineasta)*, amb què va guanyar el Premi Documenta, i amb la seva segona novel·la *Jambalaia* va guanyar el Premi Llibres Anagrama. Diu que està treballant en la tercera.

Coca ens va explicar la nit en què va conèixer Joan Brossa: va ser la mateixa vetllada en què va conèixer a **Antoni Tàpies** i **Pere Portabella**. Glups. "El meu coneixement partia del no-res, del zero absolut", va confessar. El pròleg que **João Cabral de Melo** va escriure a *Em va fer Joan Brossa* (1951), va fer decidir Coca a llegir tot el que pogués sobre el poeta barceloní. Segons Coca, el més interessant de Brossa és que parlava de la Humanitat des de l'avantguarda. "A mi aquell món no m'interessava massa", més que res perquè considerava que el món de Brossa era molt simple, on hi havia dos bàndols: els bons (els manobres) i els dolents (la guàrdia civil). El surrealisme o la negació de la realitat pròpia de Brossa tampoc li acabava de fer el pes, però Coca reconeix que el va admirar que el poeta fos una veu tan conseqüent. "Amb Brossa trobem l'home, l'obra i el fantasma. I de vegades aquestes tres coses es confonen". Amb això Coca vol dir que tot l'anecdolari sobre el poeta i la fascinació que ha provocat la

seva figura han soterrat, molt sovint, la importància que té la seva obra literària, tant pel que fa al seu teatre com a la seva poesia. La poesia visual s'ha menjat el poeta de lletres.

Albert Forns va endinsar-se en el món de Brossa 40 anys més tard que Coca, i per a ell el seu nom era poca cosa més que un nom més de tants carrers, places o escoles públiques dedicades al poeta. Forns considera que avui en dia és massa difícil trobar la poesia o el teatre de Brossa de manera accessible. Fins que un dia Forns va trobar *Joan Brossa, el pedestal són les sabates* a la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès. "Brossa necessita coordenades, i el teu llibre és endreçat", li va dir a Coca. Una floreta molt catalana. Pel granollerí, *Poesia rasa* és una mena de mite ("A Iberlibro el tenen a 90 €"), un llibre que costa molt més de trobar del que seria desitjable. I si Brossa creia que la novel·la era un gènere d'una altra època, la vida del poeta té molts episodis propis d'una novel·la, començant per l'aspecte quasi mític de casa seva, escenografia genial de com ha de viure un poeta. "Em fa por explicar anècdotes de Brossa, perquè de mica en mica l'anem frivolitzant", va dir Coca. "Passa el mateix amb **Josep Pla** i **Miquel Bauçà**: corren el perill d'esdevenir pintorescos, com figuretes de pessebre". I encara va afegir: "Si Brossa entrés aquí, ara mateix, començaria a repartir bufetades".

Parlant del teatre brossià, Jordi Coca va afirmar, divertit, que tots els directors només fan els textos que contenen *striptease* i màgia, i que tots els fan malament. L'apropament de Brossa a l'escena va ser a través de la teoria (**Meierhold**) i el teatre *amateur*, però el poeta no va treballar mai en la pràctica teatral. Brossa escriu molt teatre i de tots els gèneres possibles, des del drama fins al sàinet, però a partir del moment en què comença a escriure les seves

accions sembla que el seu teatre anterior desapareix. "El cos central del teatre brossià encara està per descobrir", va afirmar Coca. "I dels sis volums de poesia escènica, només un conté *striptease*", va reblar. "Durant els darrers 30 anys no s'ha fet res per trencar aquesta imatge pintoresca de Brossa", va dir Forns. I la poesia de Brossa ni es llegeix, ni es coneix, ni es troba a les llibreries, llevat d'algunes honroses excepcions. A continuació va sumar-se a la conversa en **Jordi Malé**, doctor en Filologia Catalana per la Universitat de Lleida, que està estudiant el llenguatge de Brossa. Malé creu que, quan Brossa escrivia teatre, ja estava veient d'alguna manera les peces representades. Frases en un principi incoherents com ara "Tots al soterrani" o "Un pal de telèfon ha caigut" s'han d'entendre dramàticament en el seu context, i això succeeix amb absolutament totes les frases del teatre brossià. "Són situacions normals, sense pedestal. Una discussió, una amenaça, etcètera. No és tant l'argument, sinó la intenció de cada frase", va resumir. "Caldria que els directors llegissin i entenguessin molt bé un text, abans de posar-lo en escena", va respondre Coca, "Allò que és humor se sol llegir com a solemnitat". Pensant en els directors que han posat en escena els textos teatrals de Brossa, Coca creu que l'únic que realment va fer una feina de dramaturg, "en el sentit alemany del terme", va ser **Jordi Mesalles**.

Coca ho té clar: "Ens estem perdent un gran poeta i un dramaturg molt sòlid". L'escriptor creu que Brossa té com a mínim una dotzena de bones obres, i que el seu teatre cal ser llegit com a poesia escènica. L'actor **Jaume Comas**, present entre el públic i amb una afonia considerable (cosa greu, tractant-se d'un excel·lent actor de doblatge) va recordar que, tradicionalment, tots els dramaturgs eren

grans poetes, des de **Shakespeare** fins a **Lorca**, passant per **Calderón**. Comas va treballar a l'editorial Ariel, de jove, i recorda com **Foix** animava a Brossa a escriure sonets. Manuel Guerrero va dir que cal llegir Brossa com llegim Beckett, per entendre de què parlen els personatges. Jordi Coca va recordar l'estrena d'*Or i sal*, representada el 1961 per l'Agrupació Dramàtica de Barcelona al Palau de la Música, que el crític **Luis Marsillach** va definir com a "teatro gamberro para gamberros".

"El fantasma de Brossa ens està fent molt mal", sembla que va ser una de les frases (pronunciada per Coca) que va fer més fortuna de la vetllada. Coca va voler destacar el muntatge que **Hermann Bonnín** va fer de *Diumenge*, el 2017, en una posada en escena protagonitzada per Àngels Bassas, Àlex Casanovas i Abel Folk. Una espectadora va voler agrair la feina que va fer l'Espai Brossa muntant les obres del poeta, i una altra va afirmar que Brossa era com una escombra, que escombrava tot allò que hi havia hagut abans. "El MACBA ha fet la seva feina, cosa que el TNC no ha fet", va dir Albert Forns quan es va parlar dels motius pels quals és molt més coneguda l'obra artística que la literària de Brossa. Finalment, **Vicenç Altaió**, present entre el públic, també va intervenir: "M'espanta quan volem estirar Brossa per la banda del realisme. Joan Brossa és un tot, no fa diferència entre vida i cultura o entre acadèmia i antiacadèmia".

Així va anar, més o menys, una agradable vetllada brossiana en un racó amagat del Born. Forns i Coca, Coca i Forns, dos cognoms que servidor de vostès acaba d'adonar-se, tot just quan acabo aquesta crònica, que casen de meravella. En aquest cas, ni la coca es va posar al forn ni el Forns es va cruspir en Coca. Un altre dia serà.

L'ART O TOT ALLÒ QUE (NO) ENS VAN ENSENYAR

Maria Moreno Viladrich

Tornar a Brossa sempre és interessant si sabem que l'esperit brossià sempre ens porta més enllà. Transgressor i juganer, no va deixar mai de trencar les barreres de la creativitat tot llançant-se a l'exploració i a l'experimentació de nous horitzons artístics. En el desenllaç de l'**Any Brossa**, la **Fundació Joan Brossa** ens convida a endinsar-nos a l'era **Post Brossa** a partir d'una triple proposta entre l'acció i la paraula a partir de tres exposicions que es podran visitar els dimarts i diumenges de 16h a 21h fins al 12 de gener.

Tres mostres, tres instal·lacions i tres accions de la nova creativitat constitueixen una tríada de la poètica brossiana. Es tracta d'un llenguatge intel·ligible i audaç, atent a la mirada, molt propera a la renovació artística. Amb aquest projecte d'integració global, la Fundació tanca una era perquè floreixi una nova veritat lliure de complexos i ho fa a partir dels eixos temàtics següents: la realitat i la paraula en crisi i la poesia i l'art en acció.

Un regne per a la fantasia... o no

Hi ha accions que travessen fronteres. N'hi ha que travessen les parets de casa i arriben tan sols fins a les golfes. Atents, que no és fàcil escriure sobre una de les mostres que s'exhibirà en el marc del projecte Post Brossa. Aquí l'important no és tan sols la meta. Per tant, proposo tirar vint anys enrere, situar-vos a casa al costat de la vostra parella i dels vostres fills i filles i entre tanta familiaritat, on tot sembla accessible, comprensible i, fins i tot, admissible, obrir les portes de l'altell. Ara, imagineu-vos que mai heu pogut entrar a les golfes de casa perquè un bon dia el vostre marit i pare difunt us ho va prohibir. Però amb la seva mort us permeteu el gust, el final d'una cabòria, l'entrellat d'un enigma, el desenllaç d'un misteri, la mort a la curiositat, com li'n vulgueu dir, d'entrar a les golfes, fins aleshores un indret infranquejable. Tot d'una a l'àtic, l'únic que encara us en separa són una cortina vermella desconeguda i tres maniquins nus i transformats.

El dol per a una família de Barcelona arribava fa dos anys amb una sorpresa afegida, protagonitzada per gairebé 200 nines barates, molt semblants a la popular **Barbie**, i algun o altre **Ken** i **Action Man**, necessaris per dissenyar un passatemps que ha esdevingut avui un afer públic poc paradigmàtic. Un pare de família que dedica la seva jubilació a fer de les golfes el regne de la (seva) fantasia, ara bé,

sense **Geronimo Stilton**, té pocs números de sortir viu de casa; ell ho va fer pel seu propi peu tot deixant un *alter ego* d'allò més ultimat.

Aquest senyor havia reproduït a l'àtic de casa un conjunt visual i mecànic del tot femení a partir de nines que el jubilat adquiria en un "Tot a 100" del barri. Les golfes, ja convertides en un taller, van refugiar durant més de dues dècades un repte excitant, no sabem si més per la mecànica o per la temàtica. Per cert, que me n'oblidava... Les nines, abans de representar qualsevol coreografia, passaven per les mans i

les eines del senyor, que hi projectava l'idea d'objectes autòmats. De tot plegat en van resultar 30 conjunts mòbils. El fabricant concedia a les nines orificis corporals que la fàbrica els havia negat, així com l'afegitó del pèl púbic adult, l'origen del qual eren retalls de les cabelleres. El mateix feia amb els ninots, afegint-los el membre viril.

Tot estava llest per fer girar la manovella que posava en moviment els centenars de nines -i també els pocs figurants masculins- disposades nues i atentes a una performance inaudita. Fos amb una manovella o bé una palanca, les olimpíades sexuals estaven assegurades. Quin món, la mecànica, capaç d'entregar també entre si els vincles més sexualment humans. El més curiós és que algunes figures mòbils comptaven també amb el disseny d'un públic talment femení. D'alguna manera, el jubilat havia creat una mena de reialme on les dones prenen les regnes i fins i tot hi jugaven. Malgrat que sembli paradoxal, aquí l'instrument era el Ken, els Action Man i el mateix fabricant, l'últim dels quals recrea un espai en silenci on possiblement ell hi és el dominat. Però bé, us deixo que feu vosaltres la vostra pròpia interpretació.

Les golfes prohibides van deixar de ser-ho. No sabem si la família va tornar a ser mai la mateixa o, almenys, la percepció sobre el seu company difunt. El que sí és cert és que allò mai va traduir-se en una taca que calia eliminar i oblidar per sempre més, sinó que es va oferir tota l'obra a un antiquari de Barcelona, que va acabar adquirint-la amb l'ànim de col·leccionista.

Avui, la Fundació Brossa exposa el treball "La Sala Prohibida", fruit d'un deixeble inconscient de l'**Art trouvé** i en fa una experiència immersiva, sense punts de referència, talment com una ruta *hot* a la deriva. No hi ha espai per lectures ni dades. L'única lectura és la que dissenya el propi pensament en base als propis prejudicis, manies i fantasies. I sí, jo també em pregunto com deuria ser aquest home.

No hi ha dubte que la mostra -un himne al **Ready-Made**- assumeix part del personatge i ens deixa un espai interessant per a l'exercici del pensament crític i l'admiració -o no- al *divertimento* particular. És una història real capaç de traslladar-nos constantment a la literatura, potser perquè intentem cercar-hi el component ficcional que aparenta però no té. Un Villalonga a la barcelonina o bé un **Wakefield** català que un dia va deixar aquest món amb la gosadia conscient que els seus mai van conèixer-lo en la seva totalitat. Uns en poden llegir aires de perversió i pertorbació, una fal·lera descontrolada resultat del vici a la carn i a la passió, fins i tot una malaltia; d'altres, una subversió a l'ordre establert o una transgressió com la de l'escriptor **Bartbely** però amb la certesa que aquest senyor sí que va preferir fer-ho. Si

l'imaginari literari de **Llorenç Villalonga** veïés això avui, descansaria flegmàtic eternament... a la sala de les nines.

El territori: de la pell a l'ànima

Passem de les golfes a la terra. La ficció visual *Omnivoyeur Resort*. *Venda exclusiva de boira* proposa fer una revisió en l'imaginari visual català. Es tracta d'un projecte de **Terra-lab: Equip 10**, un laboratori cooperatiu i creatiu de debat d'idees entre autors visuals i pensadors. Mitjançant un dispositiu sonor, la iniciativa remet a les peces que tenen com a *leitmotiv* Catalunya, que es veuran alterades o falsejades a través d'una llista a **Spotify** amb una estructura organitzada en quatre blocs, que corresponen a les circumscripcions geogràfiques i administratives: "Són peces que es vendran com a fum al llarg de les sessions", explica **Vicenç Altaió**, president de la Fundació. Eloy Fernández Porta us en parla més extensament en aquest article a [Núvol](#).

Lleida és el punt de partida de la proposta. En aquest sentit, els membres de l'equip 10 han treballat la temàtica de l'especulació en un territori com és el Segrià, que els ha servit per parlar de com es ven la terra. Per tant, la mostra inclou una instal·lació amb textos, imatges i maquetes sobre el projecte de *resort*: tota una immersió en una cartografia sonor 2.0, explicada per l'actor **Carles Gilabert**, que encarna el venedor **Llavina** i que mirarà de convèncer el públic de les joies del *resort* que s'instal·larà al Segrià. La intervenció de Llavina apareix en un context on flota la percepció de l'espai més material, on el terreny és mercantilitzat per grans companyies immobiliàries i per a la majoria d'actors especulatius financers; de fet, **Pla** ja es referia a aquesta idea quan deia que les "terres han passat moltes vegades per cal notari".

Sembla que el referent natural s'esvaeixi de manera accelerada i se n'obligui una suplantació arquitectònica. Així doncs, parlem d'una invenció performativa que s'entrega al territori tot nodrint-se de la inspiració musical i la determinació per l'interès financer, posicions contradictòries però capaces de retroalimentar-se i que Terra-lab escenifica amb una poètica musical delicada. El resultat és una experiència exclusiva que ens convida a assaborir el territori de la pell a l'ànima així com posar damunt la taula una controvèrsia sobre la versemblança i la veritat.

L'art d'acció bufa les espelmes i tanca un cicle

L'acció poètica ha consistit sempre en un cant a la terra. Brossa, sota la influència del gran readymadeista **Marcel Duchamp**, en pren consciència. La reproducció d'aquest coneixement, que ambdós artistes consideraven que calien abocar de forma esclatant, arriba amb la **Muga Caula**, que

irromp com l'escenari ideal per a la trobada de poesia d'acció. Es tracta d'un festival de poesia internacional que ha comptat amb més de 200 artistes d'arreu i s'ha desplegat durant 15 anys enmig del paisatge del refugi la **Caula**, situat a l'**Alt Empordà**, un dels indrets preferits de Duchamp. De fet, la Muga Caula neix en motiu de la celebració del 40è aniversari d'una fotografia que documenta la visita de Duchamp al salt de la Caula l'any 1965. **Joan Casellas**, artista d'acció, aprofita l'efemèride per crear una trobada artística d'art efímer i conceptual, on la performance havia de fomentar la relació entre l'artista i l'espectador i, alhora, posar en moviment el llenguatge plàstic.

Comissariada pel mateix Casellas, l'exhibició "L'acció contra la poesia i viceversa", que es pot veure a la Fundació, aplega una dècada i mitja d'acció i poesia a l'Empordà. Són 15 anys que arriben ara al seu final; Casellas considera que pleguen en el

moment més pletòric, però la manca de recursos els fa impossible continuar. "Tanquem una porta que segurament n'obre una altra", reflexiona el capdavanter de la Muga Caula. L'exposició culminarà amb una cita d'acció que inclourà 14 artistes locals i internacionals que han participat en alguna edició del festival. "No sé què faran aquests 14 artistes, jo mai demano a l'artista què farà, qualsevol lloc és bo per a l'acció", reflexiona Casellas.

Accions Post Brossa

Entre les activitats Post Brossa, destaca la conversa entre el director de cinema **Albert Serra** i l'antiquari **Artur Ramon**, que tindrà lloc dijous 19 de desembre a les 18:30h a "La Sala Prohibida". Es tracta d'una acció que posa de manifest un diàleg entre una persona de gran radicalisme estètic com és Serra amb la sobrietat i el contrapunt que ofereix Ramon. A banda, l'Acció contra la Poesia organitza jornades protagonitzades per alguns artistes que van enriquir al seu moment la Muga Caula amb les seves accions en viu. En són exemples autores com **Yolanda Pérez Herreras**, **Nieves Correa**, **Abel Loureda**, **Lis Costa** i **Josep M. Jornada**, entre d'altres.

putxinelli.cat

Dimarts, 17 de desembre de 2019

<http://www.putxinelli.cat/2019/12/17/la-sala-prohibida-exposicio-voyeurista-a-la-fundacio-joan-brossa/>

‘LA SALA PROHIBIDA’, EXPOSICIÓ ‘VOYEURISTA’ A LA FUNDACIÓ JOAN BROSSA

Toni Rumbau

Fins el 12 de gener es pot veure aquesta insòlita exposició d'escenes eròtiques, implícites i explícites, feta de nines i *ninus barbies*. Tot un festí pels amants de les rareses primoroses, mòrbides i galanes dirigides als costats foscos de la vida.

L'exposició, comissionada per un grup d'antiquaris que es van fer amb la col·lecció, un fet ja de sí força insòlit, reproduceix l'àtic d'un senyor de Barcelona descobert després de la seva mort als 90 anys. Havia prohibit a la família entrar en aquella habitació privada. Què hi amagava? No es va saber fins després del seu òbit.

Quan la família va obrir la porta vetada, restà esbalaïda: davant seu van descobrir una extravagància tan singular com meravellosa, inusitada o forassenyada, segons la mirada que s'hi posi. Nines despullades de tipus *barbie* en desenes de posicions eròtiques, en grups orgiàstics o en simples joguets proveïts de mecanismes que els posaven en moviment fornicador. També hi havia tres maniquís de mida humana despullats, un pintat de negre i un altre dotat d'una palanca que permetia aixecar manualment un

membre viril de dimensions majúscules. Aquests maniquís, segons sembla, es van vendre apart i no figuren a l'exposició.

Decidits a recuperar aquell espai de la casa, la família ho va posar tot en venda. Per sort, va caure en mans d'un grup d'antiquaris sensibles a l'art i a les curiositats de la vida, i no únicament cobejosos de bens i beneficis. Van comprendre que aquell llegat era una singularitat tan exquisida i llaminera en el seu conjunt, que no tenia cap sentit dividir-la i vendre'n les parts. O sencer o la seva vàlua es dissoldria en simples ocurrencies d'un adult amb ganes de jugar a nines sense faldilles i amb un floc de pèls a l'entreuixa.

Que la col·lecció anés a parar a l'espai que té obert la Fundació Joan Brossa al carrer de la Seca nº2 de Barcelona va ser un altre encert. Posar-ho en mans d'aquest exquisit de les singularitats que és en Vicenç Altaió i en aquest nou espai dedicat a l'heterodox poeta barceloní, era el millor camí per vestir aquella follia de cultura, sense restar-li la seva transgressió.

Per a qui estima les composicions visuals amb ninots, objectes i figures de tota mena, aquesta exposició és una verdadera joia que sobresurt per damunt d'allò que, vist en una parada dels encants, no deixaria de ser una banalitat més de les despulles d'un pis posades en un lot d'andròmines i requincalles. De fet, som davant d'una mena de miracle, que passa molt poques vegades en una ciutat: com si una mà artística s'hagués posat enmig del pas que condueix els estris de l'espoli deixat per un difunt, als lots posats en venda als Encants, per ser després venuts com a menudalla en les seves paradetes. La mà d'aquests quatre antiquaris de mirada desperta i juganera ha salvat l'obra 'secreta' de tota una vida, la d'un ciutadà amb ganes de convertir les seves obsessions en art, ni que sigui casolà i per a ús propi.

Destaca entre els grups i les composicions de nines de l'espoli, un teatrí preciós del que podria ser un cabaret eròtic tal com el deuria imaginar l'autor: amb una orquestra de senyoretes despullades tocant el violí, a l'escenari una còpula de *ninu* i *nina* en posició horitzontal, i tot un reguitzell de petits ornaments i altres personatges en posicions eròtiques al seu entorn. Un teatrí en el que tot està en moviment quan s'accionen els mecanismes adequats. Al davant, dues platees de senyoretes són el públic entusiasta del cabaret eròtic.

Una exposició que tindria molt sentit mostrar als diversos Festivals de Titelles del país, indicant com aquesta mania de recórrer als ninots, als objectes o a les figures, siguin de la mena que siguin, no és només una dèria dels titellaires i dels afectats per aquesta 'obsessió', sinó que la trobem també en les intimitats secretes de persones anònimes, les quals van ser 'titellaires d'amagat' en llurs teatrets o sales prohibides, només per a l'ús propi o dels quatre iniciats que li seguissin el corrent. Extraordinari al cent per cent!

Posem aquí algunes imatges preses així com un gravació feta in situ del vídeo on s'exhibeixen les peces amb els seus moviments mecanitzats.

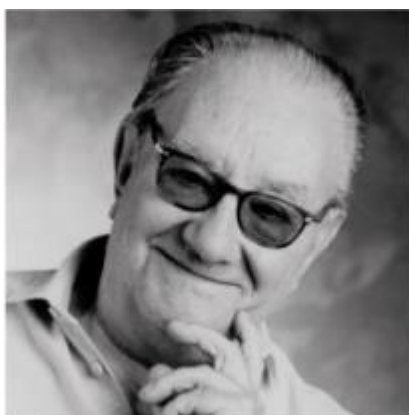
teatral.net

Dimecres, 18 de desembre de 2019

<https://www.teatral.net/punt-final-a-lany-joan-brossa-al-teatre-nacional-catalunya/>

PUNT FINAL A L'ANY JOAN BROSSA AL TEATRE NACIONAL CATALUNYA

teatralnet

La consellera de Cultura, **Mariàngela Vilallonga**, ha presidit avui l'acte de cloenda de l'**Any Joan Brossa**, una proposta multidisciplinària amb què s'ha volgut mantenir viu l'esperit de l'autor i posar èmfasi en un Brossa gran i global reivindicat per autors i artistes joves, enfocat més cap al futur que no pas cap al passat. L'acte, dirigit per **Xavier Albertí**, s'ha celebrat a la Sala Petita del TNC i s'ha dividit en dues parts: l'artística, primer, i després la institucional. Hi han participat artistes, creadors i poetes com el **Quartet Brossa** i els poetes **Blanca Llum Vidal**, **Maria Sevilla**, **Josep Pedrals** i **Carles Rebassa**.

La Institució de les Lletres Catalanes, la Fundació Joan Brossa i el Departament de Cultura, a través de la Direcció General de Creació, Acció Territorial i Biblioteques, han estat les institucions impulsores de l'Any Joan Brossa, amb la participació de l'Ajuntament de Barcelona, i d'altres institucions públiques i privades. **La commemoració es desenvolupa fins al 30 de desembre, data que coincidirà amb el 21è aniversari de la mort de l'autor.**

L'Any Joan Brossa, comissariat per Manuel Guerrero, va començar el 19 de gener amb motiu de la commemoració del centenari del naixement del poeta. L'objectiu principal que es plantejava era el de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor, mitjançant un extens programa d'activitats, exposicions, conferències, debats i publicacions que s'ha desenvolupat per tot els territoris de llengua catalana, Espanya, Europa i Amèrica.

L'epicentre del cicle ha estat, principalment, la seu de la Fundació Joan Brossa, inaugurada l'any passat al carrer La Seca, 2, al barri del Born, a la qual s'han afegit diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona: l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. Les activitats, però, també s'han escampat arreu del territori de parla catalana i més enllà, atès que s'ha portat la gran exposició *Poesia Brossa*, produïda pel MACBA, a Buenos Aires. La Fira del Llibre de Frankfurt o la de Guadalajara, li van dedicar un estand inspirat en la seva poesia visual i objectual.

La iniciativa pedagògica de cant coral Cantània, organitzada per l'Auditori de Barcelona, que ha comptat amb la participació de més de 50.000 infants de nombroses escoles que han fet concerts per Catalunya,

Espanya i Portugal, o el *mapping* de la Festa de la Mercè, dedicat també a Brossa, han estat algunes de les activitats amb més públic i ressò popular.

La voluntat de difondre l'obra de Brossa a través de les publicacions i reedicions de la seva poesia ha estat un altre dels objectius principals de l'Any. En aquest sentit, la Fundació Azcona ha editat el gran volum *Joan Brossa, Poesia visual. Catálogo razonado*, i Arola edicions, el teatre complet *Poesia escènica*, a cura de Glòria Bordons i Héctor Mellinas. Entre d'altres obres s'han reeditat, també, *El saltamartí* (Proa), *Viatge per la sextina* (Quaderns Crema), *Antologia de poemes de revolta* (Edicions 62) o el llibre de Jordi Coca, *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* (Ansiola). També han aparegut nous estudis com el llibre d'Arnau Puig, *Joan Brossa. Escamotejador i burleta. Una amistat estel·lar* (Comanegra). D'altra banda, també s'ha presentat el nou documental *Brossa, la insurrecció poètica*, produït per Zeba Produccions, a la Filmoteca de Catalunya, que va retransmetre el Canal 33 a principis d'any.

Encara pel que fa les publicacions, cal destacar la *Revista de Catalunya* que, en col·laboració amb la Fundació Joan Brossa, s'ha adherit a l'efemèride amb la publicació del volum monogràfic col·lectiu *Irradiacions Brossianes* aquest desembre, amb la participació de setze experts en l'obra del poeta. I la reedició d'*Itineraris Brossians*, a cura de Judith Barnés, Glòria Bordons i Daniel Giralt-Miracle, per l'Ajuntament de Barcelona.

Un altre dels punts forts de la commemoració brossiana ha estat el II Simposi Internacional Joan Brossa: *Els arbres varien segons el terreny*, celebrat el mes de novembre i organitzat pel grup de recerca Poció, la Institució de les Lletres Catalanes, el Vicerectorat d'Arts, Cultura i Patrimoni de la Universitat de Barcelona i la Fundació Joan Brossa. Aquest acte acadèmic es proposava de revisar i generar noves mirades i lectures a partir de l'obra del poeta, així com maldar per una actualització i unes noves bases als estudis sobre Joan Brossa.

Entre les exposicions programades que encara es poden visitar destaquen: *Post Brossa* (Fundació Joan Brossa, fins al 19 de gener 2020); *Antoni Tàpies. Teatre* (Fundació Antoni Tàpies, fins l'1 de febrer 2020); *Joan Brossa, poeta de la revolta* (Born Centre de Cultura i Memòria, fins al 2 de febrer 2020); *Joan Brossa. Escolteu aquest silenci* (Museu de la Pell d'Igualada, fins al 26 de gener 2020); *Joan Brossa, Josep Iglésias del Marquet, Guillem Viladot. Poesia concreta. Petite Galerie, Lleida, 1970* (Museu Jaume Morera, Lleida, fins al 19 de gener 2020); instal·lació *No em va fer Joan Brossa* de cabosanroque (Museu d'Art de Cerdanyola fins al 6 de gener 2020); o *Joan Brossa, Guillem Viladot. Alfabeto desbaratado* (Centre Blanquerna, Madrid, fins al 15 de febrer del 2020).

BROSSA EQUILIBRISTA

El gran artista catalán transitaba indistintamente por el diseño, el teatro, la poesía y las matemáticas

Carlo Frabetti

Las paradojas de los sobres y las corbatas suscitaron docenas de comentarios, incluso después de que algunos lectores buscaran las respuestas en páginas -más o menos fiables- de la red.

Veamos una aproximación “pragmática” a la paradoja de las corbatas que facilitará su comprensión, para lo cual es útil llevar la situación al límite. Imaginemos que, ese día, uno de los dos amigos lleva, excepcionalmente, una corbata carísima, de un precio muy superior al habitual; es evidente que no aceptará el trato, consciente de que lleva todas las de perder. O, viceversa, imaginemos que uno de los dos lleva una corbata que compró en una liquidación a un precio muy inferior al original; es evidente que aceptará el trato sin dudarlo. La falacia reside en el hecho de que, en realidad, las probabilidades no son las mismas para ambos amigos, pero, salvo en situaciones extremas como las anteriores, no tienen datos suficientes para saber quién es más probable que gane.

Estas paradojas (sobres, corbatas), como han señalado algunos lectores, recuerdan formalmente la famosa

paradoja de Monty Hill, de la que en su día nos ocupamos ampliamente; pero en realidad son sustancialmente distintas. ¿Por qué?

Brossa y la sextina

Este 2019 que está a punto de terminar es el centenario del nacimiento de Joan Brossa (1919-1998), y no podemos dejar de dedicarle un pequeño homenaje.

Brossa decía que las artes plásticas, el teatro, la poesía y las matemáticas eran como caras de una pirámide que convergían en un vértice común, que era el afán de comprender y transformar el mundo.

Y, fiel a su vocación multidisciplinar, el gran artista catalán hacía espectaculares equilibrios sobre las aristas que separan -y unen- las distintas caras de la pirámide.

Una de estas aristas, especialmente interesante para nosotros, es la correspondiente a la intersección de las caras poética y matemática, y Brossa desarrolló buena parte de su actividad como poeta deambulando por ella, lo cual se refleja especialmente en su interés por las sextinas, a las que dedicó varios volúmenes.

La sextina, una singular estructura poética inventada en el siglo XII por el trovador occitano Arnaut Daniel, parte de una estrofa de seis versos endecasílabos que no riman entre sí, y las seis palabras finales de los versos se repiten en otras cinco estrofas de seis versos, pero siempre ocupando lugares distintos. La composición se remata con una coda de tres versos en los que se repiten las seis palabras clave.

Veamos, a modo de ejemplo, las dos primeras estrofas de la “Sextina cibernética” de Brossa:

*Collint l'argent bufo desfet de galtes
Dormint als sots menjo en obrir les cendres
Ventant la pols lligo per atzar canyes
Topant amb tots tallo maror de portes
Sumant el fum resto mirall de tasques
Trobant la nit torno al costat de roques*

*Cosint les mans tardo i obro les roques
Sentint herbei peso rodó de galtes
Vivint al vol trobo corrents les tasques
Menjant la font xuclo camps enllà cendres
Venint del gep mato vora les portes
Duent el bosc buido i rodo les canyes*

Si numeramos las palabras finales según el lugar que ocupan en la primera estrofa, vemos que de la ordenación 123456 pasamos, en la segunda estrofa, a 615243. ¿Cuál será la secuencia en la tercera estrofa y siguientes si siempre se aplica el mismo criterio de reordenación? ¿Qué se puede decir de esta estructura y cuál es su relación con las matemáticas?

Dissabte, 21 de desembre de 2019

<https://www.larepublica.cat/minut-a-minut/lany-brossa-clou-despres-dhaver-dut-a-terme-mes-de-350-activitats-arreu-del-territori-catala/>

L'ANY BROSSA CLOU DESPRÉS D'HAYER DUT A TERME MÉS DE 350 ACTIVITATS ARREU DEL TERRITORI CATALÀ

Agències

ACN Barcelona.-La consellera de Cultura, Mariàngela Vilallonga, ha presidit aquest dimarts l'acte de cloenda de l'Any Joan Brossa, una proposta multidisciplinària que ha dut més de 350 activitats arreu del territori català. L'acte, dirigit per Xavier Albertí, s'ha celebrat a la Sala Petita del TNC i s'ha dividit en dues parts: l'artística, primer, i després la institucional. Hi han participat artistes, creadors i poetes com el Quartet Brossa i els poetes Blanca Llum Vidal, Maria Sevilla, Josep Pedrals i Carles Rebassa. L'Any Joan Brossa, comissariat per Manuel Guerrero, va començar el 19 de gener amb motiu de la commemoració del centenari del naixement del poeta.

L'epicentre del cicle ha estat, principalment, la seu de la Fundació Joan Brossa, inaugurada l'any passat al carrer La Seca, 2, al barri del Born, a la qual s'han afegit diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona: l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria. Les activitats, però, també s'han escampat arreu del territori de parla catalana i més enllà, atès que s'ha portat la gran exposició Poesia Brossa, produïda pel MACBA, a Buenos Aires. La Fira del Llibre de Frankfurt o la de Guadalajara, li van dedicar un estand inspirat en la seva poesia visual i objectual. La iniciativa pedagògica de cant coral Cantània, organitzada per l'Auditori de Barcelona, que ha comptat amb la participació de més de 50.000 infants de nombroses escoles que han fet concerts per Catalunya, Espanya i Portugal, o el mapping de la Festa de la Mercè, dedicat també a Brossa, han estat algunes de les activitats amb més públic i ressò popular.

timeout.cat

Dissabte, 21 de desembre de 2019

<https://www.timeout.cat/barcelona/ca/art/post-brossa>

POST-BROSSA

Agències

En el marc de l'Any Brossa que acaba, la Fundació Joan Brossa presenta aquesta proposta formada per tres mostres que són al mateix temps exposicions, instal·lacions i accions de la 'nova' creativitat i on de la mà de tres col·lectius d'artistes, poetes i inquiets que exploren els marges de la paraula, la imatge, els objectes, la ficció i l'acció ens podrem endinsar en l'era Post-Brossiana.

'Omnivoyeur resort. Venda exclusiva de boira', de TerraLab: equip 10', mostra dues maneres de dialogar amb l'espai a Catalunya: una guiada per la sonoritat del territori i una altra determinada pel valor econòmic i interès financer cap a aquest; 'La sala prohibida', d'un grup de col·leccionistes i antiquaris de Barcelona ens presenta la mirada més enllà del normatiu de la creació de P. M, pare d'una família barcelonina que guardava a casa seva, en un àtic tancat amb clau, maniquins nus i transformats creant així petites escenes teatrals. La tercera de les mostres és 'L'acció contra la poesia i viceversa', comissariada per Joan Casellas, que s'encarregarà de fer un recorregut documental pels 15 anys del festival de poesia d'acció i performance 'La Muga Caula'.

Dissabte, 21 de desembre de 2019

<https://revistamirall.com/2019/12/18/lany-brossa-clou-despres-dhaver-dut-a-terme-mes-de-350-activitats-arreu-del-territori-catala/>

L'ANY BROSSA CLOU DESPRÉS D'HAVER DUT A TERME MÉS DE 350 ACTIVITATS ARREU DEL TERRITORI CATALÀ

Agències

La iniciativa pedagògica de cant coral Cantània, organitzada per l'Auditori de Barcelona, és una de les activitats que ha tingut més ressò

La consellera de Cultura, Mariàngela Vilallonga, ha presidit aquest dimarts l'acte de cloenda de l'Any Joan Brossa, una proposta multidisciplinària que ha dut més de 350 activitats arreu del territori català. L'acte, dirigit per Xavier Albertí, s'ha celebrat a la Sala Petita del TNC i s'ha dividit en dues parts: l'artística, primer, i després la institucional. Hi han participat artistes, creadors i poetes com el Quartet Brossa i els poetes Blanca Llum Vidal, Maria Sevilla, Josep Pedrals i Carles Rebassa. L'Any Joan Brossa, comissariat per Manuel Guerrero, va començar el 19 de gener amb motiu de la commemoració del centenari del naixement del poeta.

L'epicentre del cicle ha estat, principalment, la seu de la Fundació Joan Brossa, inaugurada l'any passat al carrer La Seca, 2, al barri del Born, a la qual s'han afegit diversos equipaments culturals de la ciutat de Barcelona: l'Escenari Brossa, la Fundació Antoni Tàpies o el Born Centre de Cultura i Memòria.

Les activitats, però, també s'han escampat arreu del territori de parla catalana i més enllà, atès que s'ha portat la gran exposició Poesia Brossa, produïda pel MACBA, a Buenos Aires. La Fira del Llibre de Frankfurt o la de Guadalajara, li van dedicar un estand inspirat en la seva poesia visual i objectual.

La iniciativa pedagògica de cant coral Cantània, organitzada per l'Auditori de Barcelona, que ha comptat amb la participació de més de 50.000 infants de nombroses escoles que han fet concerts per Catalunya, Espanya i Portugal, o el mapping de la Festa de la Mercè, dedicat també a Brossa, han estat algunes de les activitats amb més públic i ressò popular.

Diumenge, 22 de desembre de 2019

https://www.elnacional.cat/es/cultura/itineraris-brossians-rutas-barcelona-joan-brossa_450870_102.html

'ITINERARIS BROSSIANS': RETROBAMENT AMB BROSSA A TRAVÉS DE BARCELONA

Gustau Nerín

Joan Brossa és un artista que va deixar la seva petjada a la ciutat de Barcelona. Els seus poemes corporis s'han integrat perfectament al paisatge de la capital catalana. El gegantí *Poema visual transitable en tres temps*, al costat del Velòdrom, és tot un emblema de la seva obra barcelonina. Però n'hi ha moltes altres: les lletres metàl·liques que composen el mot "Barcino" a tocar de l'antiga muralla, a la plaça Nova; el monument al Llibre, al passeig de Gràcia cantonada Gran Via; el rellotge invertit del Poliorama... Ara, en ple Any Brossa, l'Ajuntament de Barcelona ha publicat, amb la col·laboració de la Fundació Joan Brossa, *Itineraris brossians*, una reedició ampliada del llibre que es va publicar el 2006,

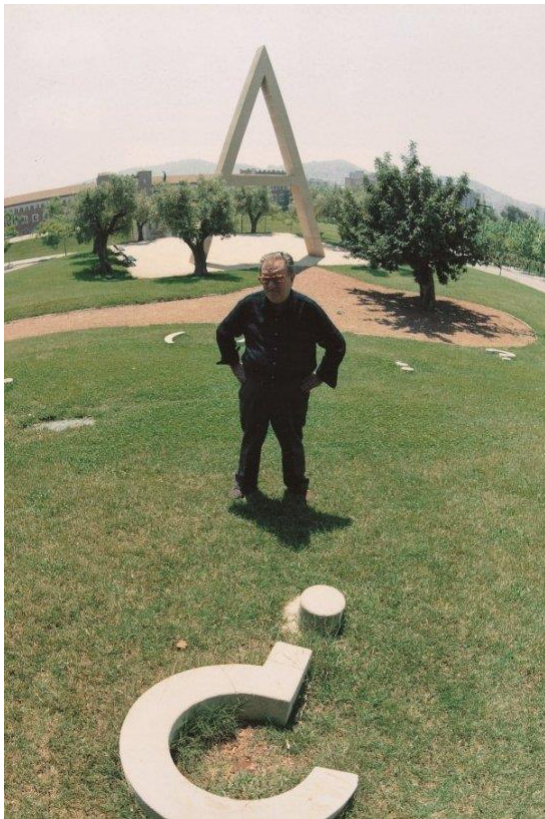
amb motiu del centenari del naixement del poeta. Itineraris brossians, amb textos de Glòria Bordons, Judith Barnés i Daniel Giralt-Miracle, convida a descobrir noves visions de Barcelona a través de set itineraris que recorren la vida i l'obra de Brossa.

El més públic i el més discret

Hi ha obres de Brossa que són molt vistoses, per les seves dimensions i per estar situades a l'espai públic: no hi ha cap dubte que en aquest camp el més espectacular és el *Poema transitable en tres temps* del Velòdrom d'Horta. Però n'hi ha de més difícils de veure. El 1984 Brossa va instal·lar un peculiar *Rellotge il·lusori* al Teatre Poliorama, quan el van reformar. Es tracta d'un poema corpori que té una part de màquina i una d'obra d'art. En un lloc encara més amagat, a la seu central de l'editorial Penguin Random House, hi ha una espectacular instal·lació basada, com no, en l'alfabet: *Lletres fugitives*. Tot i que és al bell mig del carrer, a encara és poc conegut l'antifaç que va crear per al Premi FAD i que és ubicat a la Rambla, a l'alçada del carrer del Carme.

Els altres Brosses

El llibre també recopila obres de Brossa que són poc conegudes i que poca gent reconeix com part de l'obra brossiana, com les "A" que hi ha a l'entrada de la botiga *El ingenio*, del carrer Rauric, les anomenades *Lletres gimnastes*, o les lletres ubicades als jardins Joan Brossa, del Parc de Montjuïc, en una zona molt més visitada pels turistes que pels barcelonins. O fins i tot una paret mitgera decorada amb motius de Brossa que és situada al carrer de València (i que és usada com a portada del llibre).

Barcelona, amb Brossa

A part de les obres de Brossa, *Itineraris brossians* recopila les obres en homenatge a Brossa que hi ha a Barcelona, com la butaca que li està dedicada a la Filmoteca, un indret que visitava amb freqüència. L'homenatge més espectacular (i malgrat tot poc conegut) és el mural *A Brossa*, de Perejaume, situat a la plaça de la Prosperitat de Nou Barris. Però pocs saben que el *Miraestels* de Robert Llimós, al Port Vell, també està inspirat en l'obra de Brossa. I, òbviament, a un llibre com aquest no hi podia faltar l'escenari Joan Brossa de la Fundació Joan Brossa, al carrer de la Seca.

Més enllà de Barcelona

El llibre, tot i que prioritza les rutes brossianes per la ciutat, no oblida altres obres de Brossa disperses pel món. Algunes d'elles ubicades prop de la ciutat, a l'àrea metropolitana, però d'altres ben llunyanes, com la decoració del Casal Català de l'Havana. També hi apareix *Incomunicació*, l'obra que actualment presideix el vestíbul del Consell General d'Andorra... També hi ha moltes obres de diferents indrets de Catalunya, com l'*A de Barca*, instal·lada al Parc de Catalunya, a Sabadell o el projecte urbà de la plaça Francesc Macià de l'Hospitalet. Fins i tot es reproduceix l'espectacular *Cap de bou* situat a la Vinya dels Artistes a La Pobla de Cérvoles, a les Garrigues, tot i que aquest monument no va ser fet per Brossa, sinó que és una reproducció instal·lada després de la seva mort. Fins i tot el llibre inclou l'obra més censurada de Brossa: el *Record d'un malson*, dedicat a l'alcalde franquista de Barcelona Josep M. de Porcioles. Per la seva duresa no va ser instal·lat al Camp de la Bota, on estava previst; va passar un temps al vestíbul de la Biblioteca de Sant Adrià, i actualment és al Museu de la Immigració d'aquesta ciutat.

Una obra pràctica

Itineraris brossians no és un gran assaig teòric sobre Brossa. No és un llibre de crítica d'art, tot i que aporta algunes reflexions sobre l'obra de Brossa i inclou algun text del mateix poeta sobre la seva obra. És, bàsicament, una obra pensada per orientar als barcelonins interessats en l'obra del poeta que vulguin aprofundir al seu coneixement d'una forma distreta i lúdica. Aquest llibre permet descobrir que tenim Joan Brossa molt més a prop del que imaginàvem i que és molt més viu que el que molts es pensen. I el que no en tingui prou, que vagi a veure

l'[exposició Joan Brossa, poeta de la revolta](#), al Born, que en uns quants panells mostra la faceta més política d'un poeta que mai va rebutjar el compromís.

ccma.cat/catradio

Dilluns, 23 de desembre de 2019

<https://www.ccma.cat/catradio/alacarta/entre-caixes/especial-tapies-i-brossa-al-museu-i-al-teatre/audio/1058494/>

ESPECIAL TÀPIES I BROSSA AL MUSEU I AL TEATRE

Agència

"Antoni Tàpies. Teatre" i "Joan Brossa. El poeta de la revolta" són dues mostres que podeu veure aquests dies a la Fundació Tàpies i al Born Centre de Cultura i Memòria. En parlarem amb els seus comissaris, Núria Homs i Manel Guerrero, respectivament; amb Carles Guerra, director de la Fundació Tàpies, i amb l'actor Pep Munné.

Entre caixes

Seccions

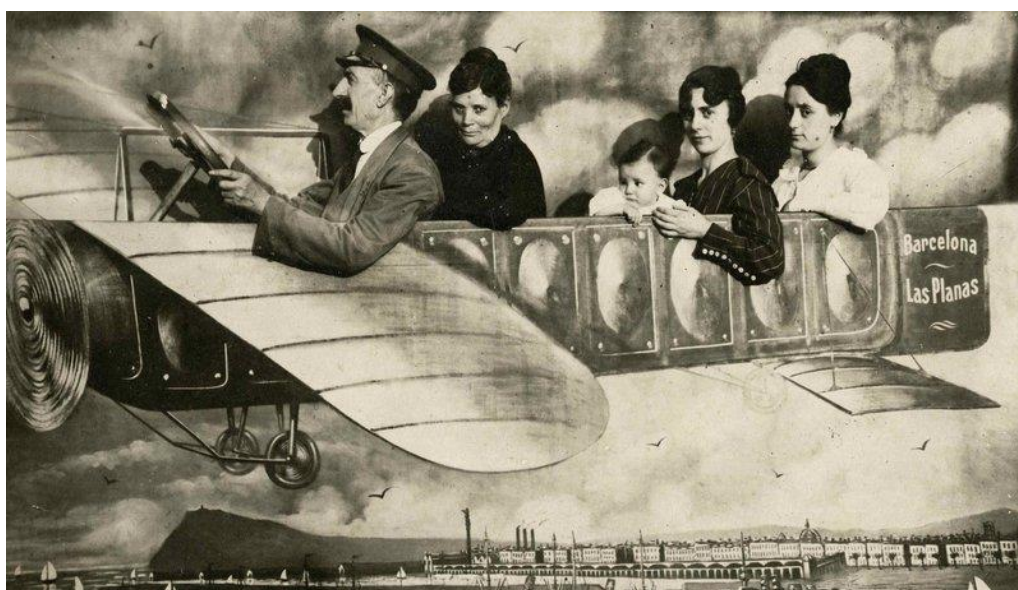
Programa

Especial Tàpies i Brossa al museu i al teatre

JOAN BROSSA COM MAI

David Castillo

L'Any Brossa acaba amb una allau d'activitats, exposicions internacionals i les nombroses reedicions, també completes, de la poesia escènica i experimental

Com sempre, Vicenç Altaió, president de la Fundació Joan Brossa, em parla amb entusiasme de l'obra de Joan Brossa. El centenari del seu naixement, el 19 de gener del 1919, es clourà al primer trimestre del 2020. L'activitat, en aquesta ocasió, ha estat frenètica. Amb l'excompany d'Altaió al KRTU i Santa Mònica, Manel Guerrero –comissari de l'any– i Judith Barnés, coordinadora de la fundació, han trenat infinitat de complicitats que han donat una bona imatge a Frankfurt, Madrid, Buenos Aires i Mèxic. La difusió internacional de la seva obra amb la itineració de l'exposició *Poesia Brossa*, produïda pel Macba, a Buenos Aires, amb la publicació de noves traduccions i la seva difusió a les fires del llibre de Frankfurt o Guadalajara han contribuït a estendre la seva presència i influència internacional, més enllà dels cenacles avantguardistes que l'han tingut com a referent, o dels historiadors de l'art i de la literatura que l'han vinculat a moviments com el surrealisme o el grup Dau al Set, del qual va ser fundador.

Exposicions

Barnés ha declarat a aquest diari: “Amb l’Any Joan Brossa hem assolit fites. En primer lloc, hem consolidat un nou equipament cultural obert ara fa poc més d’un any al Born en un edifici emblemàtic de Barcelona, amb una programació que combina memòria i contemporaneïtat amb l’objectiu de fer perviure l’univers creatiu del poeta mitjançant un discurs obert i sensible envers les noves generacions. La mostra temporal *La xarxa al bosc. Joan Brossa i la poesia experimental, 1946-1980*, comissariada per Eduard Escoffet i exhibida entre els mesos de maig i novembre a la seu de la fundació, va permetre, a més, un rejuveniment del públic. En segon lloc, l’Any Brossa ha internacionalitzat l’obra del poeta i, en aquest sentit, cal destacar de nou l’exposició de l’Escoffet, atès que va fer dialogar la poesia brossiana amb la d’altres creadors contemporanis afins d’Europa i d’Amèrica, però també cal posar en relleu l’organització del *II Simposi Internacional Joan Brossa. Els arbres varien segons el terreny*, per part del grup de recerca Poció. Poesia i Educació, de la Universitat de Barcelona, dirigit per Glòria Bordons, en què es va donar veu a creadors internacionals i es va posar de manifest que la creació també és investigació i recerca. Tampoc cal no oblidar la itinerància internacional de la mostra *Poesia Brossa*, produïda pel Macba a partir del fons de la Fundació Joan Brossa i comissariada per Pedro G. Romero i Teresa Grandas, que ha començat al Museo Nacional de Bellas Artes de Argentina i al Centro Cultural Kirchner de Buenos Aires, i que a partir del mes de juny del 2020 es podrà veure al MUAC de Mèxic. Hi afegiria, per acabar, la presència de la fundació a la Fira de Frankfurt.”

En el balanç final se sumen les més de 350 activitats al llarg del territori català i en l’àmbit espanyol i internacional. Entre elles, la iniciativa pedagògica de cant coral Cantània, organitzada per L’Auditori de Barcelona, en què més de 50.000 nens i nenes han fet concerts per Catalunya, Espanya i Portugal, o el *mapping* de la Mercè dedicat també a Brossa, han estat algunes de les activitats amb més ressò. No hem d’oblidar que el món de la màgia, la fantasia, l’il·lusionisme i el teatre per a totes les edats van ser alguns dels fonaments del poeta català, que fins i tot va ser un emblema televisiu als anys vuitanta, sense oblidar la presència urbana dels poemes visuals de Brossa. La dimensió ha estat un revulsiu per a un poeta amb un eminent component popular. La nova seu de la Fundació Brossa, al carrer La Seca de Barcelona, ha esdevingut l’epicentre de l’Any.

Els responsables remarquen que la publicació de nous estudis i la reedició dels llibres, les conferències, els debats i el segon simposi internacional han estat algunes de les activitats que recuperen l’essència. També de la seva obra discursiva, la passió que Brossa sentia pel sonet i per les sextines, de les quals va ser un autèntic especialista, i que queden eclipsades per la poesia visual i concreta. La influència de J.V. Foix, en aquest aspecte, és innegable.

Consolidar l’obra

La consellera Vilallonga va cloure l’Any en un acte al TNC i va resumir la intensitat de les propostes: “L’objectiu principal que es plantejava era el de consolidar i difondre la seva obra i el seu esperit transgressor, mitjançant un extens programa d’activitats, que s’ha desenvolupat per tots els territoris de llengua catalana, Espanya, Europa i Amèrica.”

Altaió destaca la voluntat de difondre l'obra de Brossa, que a través de les publicacions i reedicions de la seva poesia ha estat un altre dels objectius principals. La Fundación Azcona editarà el volum *Joan Brossa, Poesia visual. Catálogo razonado*, i Arola, el teatre complet *Poesia escènica*, a cura de Glòria Bordons i Héctor Mellinas. Entre d'altres obres s'han reeditat *El saltamartí* (Proa), *Viatge per la sextina* (Quaderns Crema), *Antologia de poemes de revolta* (Ed. 62) o l'assaig de Jordi Coca, *Joan Brossa o el pedestal són les sabates* (Ansiola). També han aparegut nous estudis com el llibre *Joan Brossa. Escamotejador i burleta. Una amistat estel·lar* (Comanegra), d'Arnau Puig, que va ser amic i company seu a Dau Al Set, últim supervivent d'aquests herois que van oferir una alternativa en una postguerra que, com recordava Puig, estava marcada per l'art religiós i la superstició catòlica. Entre els llibres que m'han arribat o que he trobat recomano *Joan Brossa. Poemes de combat* (Vibop), a cura de Joan M. Minguet, on accentua l'angle llibertari de la personalitat del poeta: "Quan el poeta escriu en contra de la iniquitat del poder, o fa lloances als rebels del seu temps, parla també de nosaltres, de la rebel·lia del present." L'encerta plenament. També fan goig les edicions bilingües de Visor o *Me hizo Joan Brossa* (Galàxia Gutenberg), en traducció del prestigiós poeta canari Andrés Sánchez Robayna. Cal citar també *Poemes transgredits* (Nòrdica), bellíssima edició de Glòria Bordons, amb un text de Manel Guerrero, on conclou sobre "la reflexió sobre el llenguatge, la màgia, el joc, la vida i els seus elements més quotidians, així com alguns dels autors i creadors més estimats del poeta". Per citar Frègoli, "l'art és vida, i la vida, transformació".

A les novetats s'hi pot afegir *Itineraris brossians*, una guia que ha publicat l'Ajuntament de Barcelona, on podran viatjar i badar davant del món singular de l'artista.

nuvol.com

Dimecres, 25 de desembre de 2019

<https://www.nuvol.com/teatre-i-dansa/el-doble-atzar-de-joan-brossa-75378>

EL DOBLE ATZAR DE JOAN BROSSA

Jaume Forés Juliana

Sílvia Bel i Julieta Serrano clouen el cicle "Ens va fer Joan Brossa"

L'atzar sovint afavoreix coincidències capritxoses, per això era un dels elements preferits de **Joan Brossa**, el poeta avantguardista català més reconegut del segle XX. El passat 9 de desembre, en l'última sessió del cicle de converses **Ens va fer Joan Brossa**, aquestes casualitats atzaroses es van fer més que evidents gràcies als paral·lelismes existents a les carreres artístiques de **Julieta Serrano** i **Sílvia Bel**. Ambdues actrius van protagonitzar, en èpoques diferents, una obra que va suposar l'impuls definitiu de les seves respectives carreres professionals: *La Xarxa*, una versió brossiana de Tristany i Isolda.

Julieta Serrano va estrenar-la en primícia el 1954 a casa del Doctor **Joan Obiols**, un dels grans mecenes culturals de la Barcelona franquista i protector dels avantguardistes del **Dau al Set**, el grup artístic de Joan Brossa. Sílvia Bel va protagonitzar-la el 2005 en una versió dirigida per **Josep Maria Mestres**, que fou àmpliament celebrada per la crítica i el públic, estrenada al petit Brossa Espai Escènic. Un teatre fundat pel poeta el 1997, juntament amb **Hermann Bonnín** i el mag **Hausson**, que posteriorment es va

traslladar a la Seca Reial de la Corona d'Aragó, on encara perviu, amb el nom d'**Escenari Joan Brossa**, com a integrant de la Xarxa de Fàbriques de Creació de Barcelona.

Els paral·lelismes no s'acaben aquí. Totes dues actrius han estat guardonades amb l'anell del **Premi Memorial Margarida Xirgu**, Julieta Serrano el 1999 i Sílvia Bel el 2012, i ambdues van mudar-se a Madrid, on van triomfar ràpidament tant en el cine com en el teatre, només començar les seves respectives carreres i just després de protagonitzar una obra de Brossa.

Tot això va revelar-se en la dissetena i última sessió del cicle de converses endegat per la **Fundació Joan Brossa** amb l'objectiu de commemorar el centenari del naixement de l'artista. Parafrasejant el títol del mític poemari de Brossa de 1950, el cicle "Ens va fer Joan Brossa" ha permès evidenciar el seu caràcter intergeneracional i la vigència de la seva obra tot reunint, de gener a desembre, creadors i estudiosos que van establir una relació estreta amb l'artista amb d'altres de més joves que no el varen arribar a conèixer, però que, d'una manera o altra, se senten influïts per la seva obra.

Julieta Serrano va explicar que va conèixer Joan Brossa de molt jove a casa del Doctor Obiols. Ella feia teatre d'aficionats a Sants, barri on va néixer i créixer, però com que creia impossible guanyar-se la vida només actuant, va començar a treballar com a dibuixant i il·lustradora, oficis que estudiava a la Llotja de Barcelona. A principis dels anys 50, una actriu de l'Orfeó de Sants va recomanar-la per fer alguns papers al Teatre Romea. Gràcies a allò, el director **Josep Centelles** la va cridar per oferir-li un paper en una obra que s'havia d'estrenar i assajar a casa del Doctor Obiols: *La Xarxa*. Serrano, que llavors tenia 21 anys, confessa que l'estrena del 1954 va ser una versió lliure de Centelles, molt retallada (hi mancava tot el primer acte!), feta amb el beneplàcit de Joan Brossa. Tanmateix, ella no s'adonà d'aquest fet fins que no va llegir edicions contemporànies del text.

L'actriu explica que Brossa la va encisar de seguida. El descriu com un home ple de coneixements, gràcies al qual va descobrir aspectes de l'art i de la poesia que ella desconeixia, i assegura que li va obrir moltes finestres. Van travar una forta amistat gràcies a les llargues passejades que feien junts cap a casa després dels assaigs. Serrano explica que sovint s'asseien a xerrar als bancs dels fanals modernistes del Passeig de Gràcia i que, en més d'una ocasió, va acabar anant a casa del poeta a la Plaça Molina. De Brossa, Serrano en va extreure dos grans coneixements: la connexió amb la pintura moderna i avantguardista i el sentit de l'humor. "Vaig aprendre a riure amb ell, jo llavors era molt seriosa, molt dramàtica i ell era molt divertit malgrat el seu aspecte agre; el seu sentit de l'humor va ser una gran descoberta."

Malauradament, aquesta relació d'amistat i admiració mútua es va veure estroncada quan, poc després d'estrenar *La Xarxa*, Julieta Serrano se'n va anar a Madrid. Serrano va confessar que "ell l'estimava més que el que ella l'estimava." Durant un temps, Brossa li escrivia poemes amorosos i quan ella va decidir marxar, el poeta s'enfadà molt: li arribà a dir que "no la volia veure mai més". L'actriu va saber que el poeta s'havia ofès molt quan, al cap d'uns anys, va veure publicats, sense cap dedicatòria, tots els poemes amorosos que el poeta li havia fet a mitjans dels anys 50. La ruptura va ser profunda i durà 25 anys, del 1954 al 1979. Aquell any, Serrano i Brossa es van reconciliar gràcies a un cop d'atzar.

Serrano era a Barcelona girant una obra del Centro Dramático Nacional dirigida per **Carlos Gandolfo**: *Los veraneantes*, de Màxim Gorki. Un dia, **Jeaninne Mestre**, companya de repartiment de Serrano, li va demanar si volia acompanyar-la a una exposició de Brossa que es feia a la ciutat, ja que ella havia conegut a l'artista [segurament era l'exposició inaugural de la Galeria 491] i, malgrat algunes reticències, Serrano hi accedí. Aquell dia, a la galeria, hi havia, per casualitat, l'artista que li havia dit que no la volia veure mai més. Tot i la tensió inicial, de seguida es van posar a xerrar com si res no hagués passat i, fins i tot, van acabar sopant junts i bromejant sobre la seva antiga relació.

Per la seva banda, Sílvia Bel va trencar una norma no escrita d'aquestes trobades en confessar que ella sí que havia arribat a conèixer personalment Joan Brossa. Acabats els seus estudis a l'Institut del Teatre, l'actriu va participar al Festival Grec de 1998 amb l'espectacle *Quan serà pintada una escena de fons sense fi?*, una obra dirigida per l'enyorat **Moisès Maicas** creada a partir de diverses peces breus del poeta. Joan Brossa, que moriria al desembre d'aquell mateix any, va assistir a alguns dels assaigs per oferir-los consells. En una d'aquelles visites, Brossa va regalar un joc de cartes irregulars a l'actriu dient-li que "les cartes són l'atzar" i que perquè existís una baralla com aquella, calia la coincidència "d'un doble atzar: el de les cartes i el de la impremta." L'actriu guarda aquella baralla de cartes com un tresor i va tenir la deferència de dur-la i compartir-la amb els assistents a la xerrada. Seguidament, l'actriu va explicar una divertida anècdota de l'espectacle de Maicas.

Havien convidat Joan Brossa a l'estrena de l'obra al Mercat de les Flors i, enmig dels aplaudiments finals, el poeta es va aixecar i va proclamar: "això no és un teatre ni és res, això és una merda!". La indignació de **Joan Maria Gual**, llavors director de la institució, va ser majúscula. El problema era que Joan Brossa, tan aficionat com era a les anomenades arts parateatrals, havia escrit aquelles peces pensant en un muntatge íntim d'estil cabaretesc, amb transicions fetes amb cortinatges, apujant i abaixant telons, però el Mercat de les Flors, tan gran com és, no n'ha tingut mai, de teló!

Després, Sílvia Bel va relatar la seva experiència amb *La Xarxa* i va confessar que aquesta obra va ser un abans i un després a la seva carrera: "La meua vida a la professió la va canviar aquell paper en aquell petit teatre". Poc després de l'obra de Maicas, Bel, com Serrano, es va mudar a Madrid, on va treballar-hi més de cinc anys. Allà va ser mare, es va casar i divorciar, i quan va decidir tornar a Barcelona es va trobar, com passa sovint als actors, sense feina i sense contactes. Va sobreviure fent classes i altres feines fins que un dia, a l'Institut del Teatre, mentre preparava un recital amb el poeta **Albert Roig**, el director Josep Maria Mestres, antic professor seu, li va oferir el paper protagonista de *La Xarxa*.

Un cop més, l'atzar hi va tenir un paper fonamental. I és que els cops d'atzar, tan aviat inspiren poetes com Brossa, com ajuden o estronquen carreres prometedores d'actrius i actors. Bel va explicar que durant els assaigs del muntatge de Mestres, no podia evitar preguntar-se si estaria a l'altura de la Julieta Serrano i que quan li van tnyir els cabells perquè a l'obra es deia que el seu personatge era ros, va protestar dient: "la Julieta no és rossa i al Brossa ja li semblava bé que ho fes ella!". La vetllada va finalitzar amb la lectura d'alguns dels poemes que Brossa havia dedicat a Serrano i que Sílvia Bel havia seleccionat expressament per a l'ocasió. La majoria d'aquests poemes són dels anys 50 i es troben recollits en obres com *El tràngol*, *Cant* i *Festa*. Són composicions com *Júlia*, *Ànsies*, *Camí al davant* o el que per a molts és un dels grans poemes amorosos de Brossa: *Tu*. Curiosament, l'atzar va voler que aquest poema fos protagonista d'una altra trobada del cicle "Ens va fer Joan Brossa": a la desena sessió, a principis de juliol, els poetes [Enric Casasses i Blanca Llum Vidal](#) ja van llegir-lo i analitzar-lo.

nuvol.com

Dilluns, 30 de desembre de 2019

<https://www.nuvol.com/lilibres/joan-brossa-no-cal-disfressar-se-de-poeta-75711>

JOAN BROSSA: “NO CAL DISFRESSAR-SE DE POETA”

Julià Guillamon

[Deu entrevistes](#) (Comanegra) és un llibre que reuneix entrevistes que Julià Guillamon va fer als anys vuitanta a Pere Calders, Sisa, Jorge Luis Borges, Quim Monzó, Giorgio Bassani, Maria Aurèlia Capmany, Terenci Moix, Joan de Sagarra, Pau Riba i Robert Coover, a *l'Avui* i a la mítica revista *Lletra de Canvi*, que Guillamon va dirigir un any. Expliquen un moment de la cultura a Barcelona i a Catalunya: hippies i progres anaven de capa caiguda i els joves del moment com Guillamon prenen la paraula, interrogaven, qüestionaven. **Aquesta entrevista amb Joan Brossa és un bonus track que no forma part del llibre, i ara Guillamon l'ofereix exclusivament als lectors de Núvol.** Agraïm al fotògraf Ferran Sendra que puguem il·lustrar-la amb la mateixa foto amb què es va publicar a *l'Avui del diumenge*, el 20 de gener de 1985, amb el títol de “El dinamisme essencial de Joan Brossa”. Aquesta és la versió polida i reescrita. És un aperitiu del llibre i un homenatge a Joan Brossa, ara que tanquem l'any del centenari del seu naixement.

Joan Brossa: “No cal disfressar-se de poeta, amb un pergamí sota el braç i una pipa”

Entro per la porta de servei i pujo en muntacàrregues al famós estudi de Joan Brossa al carrer Balmes cantonada amb Travessera. L'ascensor no hi arriba perquè és el pis de les minyones. Hi ha piles de papers per tot arreu. El balancí té el cul trencat i en Brossa seu sobre una fusta. Per terra hi ha fulls de

diari rebregats i plens de pols. En un altre balancí hi dues piles de llibres, amb una pila de revistes i papers a sobre, que fa una teuladeta. “Sobretot no facis caure cap pila, que després no trobaria res”, diu amb una mitja rialla, amb un ull que mira cap aquí i l’altre cap allà. A la paret hi té un collage amb unes lletres que posen *Fregoli*, i a dins de les lletres tot de carones del transformista famós.

Comencem parlant dels autòmats perquè m’he ficat al cap de fer-ne un llibre. Brossa parla de Wolfgang von Kempelen, el mecànic del segle XVIII que va construir l’autòmat jugador d’escacs: diuen que va guanyar una partida a Caterina de Rússia (d’aquesta senyora també es diu que s’ho feia amb un cavall). L’il·lusionista Jean Eugène Robert-Houdin va veure el jugador d’escacs a París el 1844 i a *Confidencias de un prestidigitador* explica que a dins hi havia un home sense cames que es deia Worousky. De Robert-Houdin passem al Tibidabo i a les Atraccions Apolo.

Us vaig veure a la tele, dalt de la vagoneta, entrant en la gruta de les Atraccions Apolo.

És una pena que estiguin tan abandonades: fan una sensació d’humitat i abandonament terrible i segurament les acabaran fotent a terra. Si primer fessin caure la façana seria un espectacle impressionant. Puges a la vagoneta, entres a la gruta, et sembla que estàs corrent, però no et mous de lloc: estàs fent voltes sobre tu mateix. Seria extraordinari poder veure en secció el laberint amb tots els trucatges.

És una atracció popular, senzilla, amb dimonis, bruixes, l’infern... Em fa pensar en les novel·les de Marcel Brion, l’estudiós del romanticisme. Hi ha un rerefons mític en tot això.

És clar. Un altre artillugi que m’agrada molt és el tren aeri del Tibidabo, per la combinació de la gruta artificial i el panorama. Ara està una mica fet malbé, però recordo que de petit hi havia unes figures que es movien, uns ferrers que picaven. Hi ha l’itinerari clàssic que acaba amb la penúltima galeria, la mort del drac, i l’última, el Nirvana, que fa que calgui entendre’l com un viatge iniciàtic. Després, quan surts del túnel veus aquella vista formidable i es crea un joc extraordinari entre la ficció i la realitat. El creador d’aquesta atracció per força havia de ser un gran poeta.

I la passió per Fregoli? Comparats amb Fregoli, Robert-Houdin i Georges Méliès queden sempre en segon pla.

Robert Houdin i Méliès també els he utilitzat, però de manera més lateral. L’any passat la Filmoteca va organitzar titulat *Brossarium*. Al llarg d’una setmana vaig programar les meves pel·lícules preferides. Hi va haver una sessió dedicada a Georges Méliès i *Partie de cartes*, una pel·lícula autèntica de Fregoli, l’únic document visual que es conserva d’aquest gran creador.

També hi havia Buster Keaton.

Trobo que Buster Keaton és un humorista molt més intel·ligent que no Chaplin. Chaplin és un gran mim, però el seu cinema ha estat sobrevalorat. Hi ha algunes troballes, però es repeteix molt i a més introdueix un element, la crueltat, que el fa desagradable. A les primeres pel·lícules, sense bombí ni bastó, amb barret de copa i un bigoti més llarg que el que portava després, era d’una crueltat terrible. Però va veure que per aquest camí no tindria èxit i mogut per un criteri comercial va agafar personatges com la nena, la cegueta, el gosset... Buster Keaton juga més fort. A *El modern Sherlock Homes* i a *El navegant* introdueix gags de transformisme extraordinaris. Per mi, el millor cinema americà, és el cinema còmic. Abans de Freud, Buster Keaton. I després de Freud, Harpo, que m’agrada més que Groucho Marx, que és un home més de circ. Groucho treballa menys l’expressió de la imatge.

Us passeu mitja vida al cinema.

Home, hi vaig força, perquè tenint la Filmoteca tan a mà és com si hi anessis a llegir el diari. Ara m’interessa molt aquesta generació americana que posseeix un domini perfecte de la forma i de la tècnica. Prenen distància de Hollywood, per plantejar temes latents: Martin Scorsese, Steven Spielberg, Monte Hellman, Francis Ford Coppola...

I la poesia catalana... com la veieu?

Em molesta una mica el Noucentisme que es vol imposar, que reneix en forma de mòmia i que no té cap mena de sentit. És com si ara tu anessis pel carrer vestit de mosqueter perquè t'agradava molt aquesta època. Si hi ha autors que s'hi han encaterinat és perquè hi ha una crisi de valors i la gent no sap què fer. El Noucentisme et dóna uns motllos i et permet d'estar bé amb qui mana, amb tots els avantatges que això implica.

Centenaris, homenatges...

Això respon a una visió de la literatura totalment conservadora. La pintura, que és un fenomen més universal, funciona seguint unes altres lleis. Si respecte a les arts plàstiques es mantingués la mateixa posició oficial que en literatura, seria un ridícul absolut.

En els darrers anys també hi ha hagut coses positives. Per exemple: s'ha recuperat l'obra de J.V. Foix, que està considerat com un dels grans mestres.

Sí, però fixa't que tots els panegírics que s'escriuen sobre aquest tema no es fan pel que Foix té de modern, sinó pel medievalisme. És un valor, però a mi és el que m'interessa menys. El que Foix significa com a investigador s'acaba acceptant, perquè no es pot separar una cosa de l'altra, però sempre predomina la valoració del seu caràcter tradicional, del seu caràcter arcaic.

I no passa una mica el mateix amb la vostra obra? Es reivindica la part formal (sextines, sonets, odes,,), però la poesia concreta fa que els manaies arrufin el nas. Hi ha un poema del llibre *Askatasuna* ("Informe secretíssim o una cultura catalana") que es reproduceix un informe editorial que us tracta com un poeta de segona ("És evident que no és la missió de la nostra col·lecció de publicar el corpus brossià. En primer lloc perquè fóra un volum que en faria quatre o cinc dels normals i després perquè això només fóra aconsellable si es tractava d'una primera figura com és el cas de Pere Quart, Salvador Espriu o Salvat-Papasseit.") Vós us en vengeu reproduint l'informe com un poema.

Bé, tot plegat respon al fet que el codi de la literatura catalana és completament llibresc i ortodox. Les innovacions, que en pintura s'accepten normalment, en poesia es rebutgen per sistema. Aquest poema que dius és un text verídic. Vaig deixar una carpeta amb els textos a l'editorial i quan me la van tornar va aparèixer aquest document que em desautoritzava completament.

No heu pogut publicar els llibres amb regularitat i més o menys seguint l'ordre en el qual els va escriure. Al lector li costa seguir la vostra trajectòria.

El volum *Poesia Rasa* (1970) va venir a solucionar una mica aquesta qüestió. I ara l'edició dels set llibres de *Els entra-i-surts del poeta* a l'editorial Altafulla (portem publicats els dos primers, *Askatasuna* i *OT*), acabarà d'aclarir el panorama. Són uns llibres que segueixen aquesta línia de dinamisme, de no estar només a dintre ni només a fora, sinó a tot arreu, com una mena d'inspector d'Hisenda de l'esperit.

Conèixer Foix us va permetre connectar amb les avantguardes, per una via directa.

Quan vaig començar sabia el que no volia, però no sabia massa bé el que havia de fer. Un amic meu, el pintor Manuel Viusà, molt influenciat per les lectures de Freud, va llegir el que jo escrivia i em va recomanar d'anar a veure en Foix que, segons em va dir, era l'única persona que ho podria entendre. A en Foix li va fer molta gràcia que un noi jove li preguntés sobre André Breton, Paul Eluard o Tristan Tzara. Al principi em penso que devia creure que era un policia que em ficava a casa seva per veure què feia. Perquè en aquest moment tot això estava totalment descartat. Després vaig conèixer en Joan Prats i, a través seu, Joan Miró. Foix i Prats tenien una bona biblioteca sobre aquests temes, i tenien una experiència directa de connexió amb l'avantguarda francesa.

L'esperit de l'avantguarda us ha portat a explorar fora de l'avantguarda.

Bé, jo no volia triar una via, o ser triat per una via, i reiterar-la infinitament. Vaig fer vers lliure. Després

influenciat per Foix vaig treballar la mètrica, que em va interessar moltíssim, però no em vaig aturar en el sonet, vaig fer odes sàfiques, sextines... Després vaig fer poesia visual. Era un procés que no sabia massa bé on aniria a parar perquè em faltava la distància del temps, que és imprescindible per a mirar-se les coses amb perspectiva.

Les coses més senzilles donen lloc a un poema. Per exemple, a *Poemes entre el zero i la terra* (1951), el poema és la descripció esquemàtica d'un partit de ping-pong.

La poesia és a tot arreu i només cal saber-la veure. No cal disfressar-se de poeta, amb un pergamí sota el braç i una pipa. Una manera d'anar contra la retòrica és precisament potenciar aquestes coses que veus cada dia, però que no t'adones del valor que tenen. Fent camí en aquesta línia he anat a parar a la poesia visual. En un poema com "Ping Pong" encara fa servir el codi literari. Procuro no posar adjectius, exposar les idees de la manera més senzilla possible, però encara és literatura. Amb la poesia visual, transgreixo aquest model.

De vegades feu collage. Agafeu un retall de diari, un anunci del carrer, la resposta lacònica i disuassòria a un qüestionari d'un homenatge a Josep Pla...

La premsa, el cinema, els anuncis ocupen un lloc important en els meus llibres. A *Odes rurals* he fet servir l'element floral per tal de contrarestar l'artificiositat i els sonets es presten també més a l'ús d'aquesta mena de llenguatge, però essencialment em decanto per la urbanitat.

El que sembla que us influeix menys són els llibres.

Sempre he dit que llegint un poema és molt difícil que experimenti un estímul creatiu. Si mires molts dels llibres de poetes joves que es publiquen ara t'adones que on hi ha menys poesia és precisament en un llibre de poesia, perquè el poeta és una mica com aquell que es va retratar i es posa bé quan el retraten: una figura per a un museu de cera.

Quan reivindiqueu el transformisme de Fregoli, l'home que adopta diferents identitats en traieu una lliçó poètica. La conclusió és que en els vostres poemes no hi ha jo íntim.

De poetes que parlen amb el jo personal n'hi ha hagut tants, que t'has de plantejar quin sentit té insistir en aquesta línia. És el mateix que va succeir en un moment que hi havia tants paisatges que a algú se li va ocórrer de fer un quadre abstracte. Amb això no desvalorava el paisatge, només defugia l'esslenegament que havia envaït aquesta escola fins al punt de fer-li perdre tota originalitat. D'aquesta manera, si tu vols fer una cosa que dringui, has de buscar una altra via a la de l'exposició sistemàtica de l'experiència íntima.

Però vivim envoltats de poesia del jo...

Crec que hi ha un excés de sentimentalisme mal paït en tota aquesta poesia metafísica. I el més remarcable és que aquests senyors que escriuen d'aquesta manera ho fan perquè ho han vist fer, perquè si no, no se'ls hauria acudit mai. Això duu a una repetició de formes i motius molt poc creativa, gens interessant.

Fa uns anys vaig llegir *Vivàrium*, un llibre vostre de textos en prosa, escrits de circumstàncies, per a una exposició o una presentació i em va encantar. En fareu d'altres?

En aquest moment estic preparant un altre llibre d'aquest mateix estil, que es dirà *Anafil*, el nom d'una trompeta que servia per fer propaganda, i que recollirà diversos es-crits de presentacions de llibres i exposicions. I al mateix temps segueixo treballant en poesia visual. L'exposició que vaig fer a la galeria Joan Prats va tenir un èxit extraordinari, fins al punt que la seva circulació itinerant per Catalunya s'ha prorrogat un any més. La vitalitat de la poesia visual l'he poguda pulsar en les diferents presentacions del muntatge i amb la bona rebuda que ha obtingut per tot arreu. El poeta dona un sentit ètic a allò que la societat contempla com a senyals funcionals d'ús corrent. És una cosa sorprenent i el fet que hi hagi un buit d'informació sobre la poesia visual fa que encara hi hagi algunes reticències.

Ara a més, us comencen a encarregar intervencions en l'espai públic.

És una cosa nova dels darrers anys. He tingut una experiència que m'ha anat molt bé, que ha estat la creació d'un poema visual en un espai urbà, desenganxant la poesia del llibre o del cartell i jugant amb l'espai. Es titula *Poema visual transitable* i es troba a prop del Velòdrom d'Horta. Estic treballant en un altre poema d'aquestes característiques per al vestíbul del Teatre Poliorama. És un rellotge, que ha de dissenyar l'Enric Satué. Jo hi incorporaré un poema mitjançant un trucatge de física recreativa, que consisteix en un mirall còncau que fa que només puguis veure el rellotge si el mires frontalment. Si et decantes una mica, per un joc de reflexos elemental, desapareix.

És *Le miroir de Cagliostro* de Robert-Houdin!

Si, és Robert-Houdin, però amb el temps, la creació i el teatre.

EL COMPROMÍS CANDENT DE JOAN BROSSA, UN ESCRIPTOR POLIÈDRIC I PROVOCATIU

José Luis Bartolomé

Hem arribat a les acaballes de l'**Any Joan Brossa**, de la celebració del **centenari del naixement** del **polièdric escriptor** barceloní (1919-1998), reconegut per la seva **creativitat figurativa** de **poemes visuals**, literat de plena vigència per la fermesa i convicció de la temàtica social, catalanista i contestatària de part de la seva obra. El lector modern es pot preguntar com un lluitador antifranquista, amb un **llenguatge provocatiu i escarnidor**, no va acabar sent detingut a Via Laietana per escriure peces com el sonet autocensurat el dia de l'atemptat contra l'almirall Carrero Blanco: «A Espanya ha estat creada aquest hivern / una obra mestra d'art conceptual:/ fer volar el cotxe del cap del govern/ amb ell a dins...». (*Llaor*). El dia del traspàs de **Franco**, la seva sàtira es va mostrar encara més àcida: «Havies d'haver fet una altra fi ; / et mereixies, hipòcrita, un mur a / un altre clos. La teva dictadura, / la teva puta vida d'assassí» (*Final*).

Brossa ataca en la seva poesia l'exèrcit, el capital (*El porc gros*), l'**Església catòlica espanyola** («Putxa paparra, carronya on fermenta / La clavaguera de la llum del dia»), ret homenatge elegíac a Puig Antich («Salvador, per a tu no hi ha Amnistia / cap joc de queixes no té res a fer; però el teu pensament, gall guerriler, recosirà la llum en el nou dia»), simpatitza amb la causa de la **guerrilla irlandesa** que vincula amb la qüestió catalana («També ens dolem, companys, d'un fat advers [?] el castellà enemic ens ha negat les llibertats i la bandera: roba costums i llengua al poble enderrocat una conxorxa vella sempre nova»), es declara un artista revolucionari («Cal treballar al marge de l'estructura de la societat i contribuir a crear dificultats al sistema»). Particularment mordaç és la seva visió de la justícia, militar en el cas del procés de Burgos («El judici ha acabat de seguida / pel fet que els cinc guerrillers / s'han negat a enraonar en castellà / i ho fan en basc, tot dient que / no els calia defensa») i civil. Rebla el clau de l'**esperit nomocràtic de l'Estat espanyol** amb aquestes línies: «Aquesta llei no serà més que una altra llei. ¿I qui la farà complir? Una altra llei».

Brossa també fa diana en el blanc de tir contra els poders legislatiu i executiu. Fa de **defensor del poble** a *Foradada 72*: «Cap autoritat no pot justificar les seves mesures arbitràries amb l'excusa del manteniment de l'ordre. L'ordre per l'ordre, un ordre imposat per un govern que en violar els drets de l'home falta al seu deure fonamental».

El poema *Napalm*, d'altra banda, resulta demolidor: «Per als qui tenen el poder la violència és legal; només la condemnen quan la utilitzen els de baix». L'actualitat dels seus textos és innegable i gens sorprenent alhora, la seva poesia sembla haver esdevingut un cant a la revolta per als **CDRs** i el **Tsunami Democràtic**: «La gent no s'adona del poder que té: amb una **vaga** general d'una setmana n'hi hauria prou per a ensorrar l'economia, parilitzar l'Estat i demostrar que les lleis que imposen no són necessàries».

El poema *Comiat* semblaria adient per desitjar als **presos polítics** el que exhala el darrer vers («Els núvols vénen apilonats. [?] Llenço el mocador enlaire, i els nusos estan desfets. Ah, Llibertat!«).

La combativitat de la poesia de Brossa –tot i la seva agror i contundència– no cerca ser cruenta o deixar marques de rancúnia o odi per les quals avui dia podria ser demandat per Vox o Cs davant l'Audiència Nacional. Cap millor testimoni de defensa ètica o moral que aquest poema, curt i indeleble, que destil·la la filosofia que hauria de menar sempre les nostres conductes: «Per ser feliç, mortal, camina sempre i oblida» (*Epíleg*).

tempsarts.cat

Dijous, 2 de gener de 2020

<https://tempsarts.cat/una-forta-olor-de-menta/>

UNA FORTA OLOR DE MENTA

Judith Barnés

Avui m'he volgut acostar a l'Emma Riba i a la Laura Alcalà, guanyadores de la cinquena edició del cicle 'Balla'm un llibre', una col·laboració entre l'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya, l'Institut Català de les Empreses Culturals i el Servei de Biblioteques del Departament de Cultura que té com a objectiu principal difondre la dansa tot sumant les arts de la paraula i del moviment en un escenari singular i proper als ciutadans com és el cas de les biblioteques públiques.

Olor de menta és una peça de dansa curta que dibuixa i envaeix un espai imaginat a partir de dos cossos que es posen al servei d'un collage de poemes escènics de Joan Brossa. El títol sorgeix d'un poema que es titula 'Les sirenes' i que diu: "[...] Sentim una forta olor de menta [...]". Aquesta peça, dedicada al poeta amb motiu de la celebració del centenari del seu naixement i tan intangible com la olor, se suma a la cartera de llibres ballats ja creats en les edicions anteriors.

Emma, Laura: com heu arribat fins aquí?

Treballant molt i coincidint en el camí. Ens vàrem conèixer quan estudiàvem a l'AREA, Espai de Dansa i Creació, de Barcelona. Després vàrem mantenir el contacte però cadascuna va iniciar la seva carrera professional. Va arribar un moment en què vàrem començar a col·laborar en projectes, ens buscàvem. Finalment l'any 2017 va sorgir la primera peça conjunta: "Aurèlia, Amèlia i Carles". Des de llavors hem creat "A la panxa del bou" (2018), "Pols" (2019), "Olor de menta" (2019) i de cara al 2020 ja hem endegat dos projectes. En tenim moltes ganes!

Per què Brossa?

Va ser una casualitat. Enguany és el centenari del naixement de Joan Brossa i ens vàrem presentar a la convocatòria. Sí que és cert, però, que Brossa ens feia una il·lusió especial. La proposta creativa va sorgir de forma natural i va prendre sentit per ella mateixa. Teníem clar que volíem explorar la poesia escènica de l'escriptor. I aquest univers tan ric ens ha obert la imaginació, la curiositat i el desig de seguir investigant!

Quin va ser el vostre punt de partida?

Sincerament, coneixíem el que més o menys coneix tothom de Brossa: la poesia visual i la transversalitat de la seva obra. Justament en el moment en què ens vàrem presentar a la convocatòria, la Laura estava desenvolupant i codirigint -juntament amb l'Anna Carné- 'Correu Brossa', un projecte de l'Associació ConArte Internacional que s'estava desenvolupant a tres escoles de la província de Girona que inclouen la dansa, el teatre i la música en el currículum escolar. En qualsevol cas, ha estat un regal poder treballar al voltant de Brossa i sobretot descobrir i indagar en la poesia escènica! Al principi ens feia una mica de respecte perquè, a més, era la primera vegada que posàvem moviment a les paraules d'un poeta.

Per on vàreu començar a investigar?

Vàrem començar pel començament i la veritat és que anàvem perdudíssimes! Per sort, des de la Fundació Joan Brossa vàrem rebre molt suport i acompanyament. També ens va al·lucinar la quantitat de material que tenen a l'Arxiu del MACBA sobre Brossa. Ens va servir molt. I, de fet, tenim pendent d'anar-hi un altre dia per poder tocar-ho tot, amb guants!

Quins textos heu escollit per tal de crear aquesta coreografia?

La tria va anar sorgint a mesura que anàvem avançant i improvisant. El nostre procediment va ser el següent. Vàrem agafar una bona pila de poemes escènics, els vàrem escriure en fulls A4, els vàrem portar a l'estudi i vàrem començar a jugar amb ells: separar parts de cada poema, crear llistats amb elements escènics, vestuaris, personatges, accions, etc. de manera que poguéssim fer un collage a partir de diferents poemes.

Com heu aconseguit donar moviment a la paraula de Brossa?

L'inici va ser l'espai. Cadascuna de nosaltres dissenyava un espai a partir dels elements escènics i espacials que surten en els diferents poemes i els dibuixava en un plànol. De fet, aquests plànols van ser

la primera eina de creació: cadascuna entrava a l'espai i intentava explicar el plànol de l'altra amb el cos i després amb la veu. Hi ha una altra part que seria més abstracta en aquest procés: partint d'una qualitat de moviment definida, una improvisava i l'altra anava dient personatges. Volíem crear un espai en què la imatge que s'estigués creant prengués un nou significat. També vàrem fer l'exercici de manipular el cos de l'altra i crear imatges entre dos cossos i dues veus. A més, hi ha algunes parts basades en el ritme d'allò que diem més que no pas en el contingut.

Hi ha algun tipus de seqüència o d'ordre lògic?

Podríem dir que té tres parts. Les dues primeres es construeixen a partir de textos extrets literalment de la poesia escènica de Brossa, citen l'autor. En canvi, la darrera improvisa a partir del record de tots els personatges i elements que hi han anat apareixent. Podríem dir que la primera part és una introducció a l'espai i a l'escenografia imaginats; la segona comença a incloure-hi personatges, relacions entre nosaltres, es comencen a intercalar o superposar imatges —aquesta part inclou el rellotge que, a efectes dramaturgics, marca un pic a la peça—; i la tercera és un “campi qui pugui” en què ja no encaixen les coses i tot és improvisat.

En destacaríeu algun moment especial?

El moment del rellotge, sense cap mena de dubte. Un amic nostre ens va dir: “quan arriba el rellotge, vaig acceptar que no calia entendre-ho tot”. I creiem que és veritat. Allà hi ha un petit canvi perquè, en general, hi ha molta informació. Quan veus la peça —si no és que ets un gran lector de la poesia escènica de Brossa—, és molt difícil que ho ubiquis tot. De fet, la reacció de l'espectador varia molt en funció del coneixement que tingui sobre el poeta.

Quin rol hi juga l'espai? Interactueu amb el públic?

L'espai és essencial. Sobre l'espai real es projecta un espai imaginat, virtual, a partir del qualdiem i fem. Ens encantaria veure què passa al cervell dels espectadors quan ens miren. Infinitespaï imaginats diferents! Cal destacar que adaptem l'espectacle a cada espai des d'un punt de vista espacial. A la part final, per exemple, intentem incloure realitats de cada lloc, pistes que ubiquen el públic a l'ara i aquí.

Què s'emporta l'espectador de Brossa en acabar *Olor de menta*?

Segurament una mirada diferent sobre la seva obra, un petit record visual, sigui quin sigui. Donar espai a alguns dels poemes de Brossa amb nosaltres, de manera bastant oberta. I també, una miqueta de dansa, que sempre va bé! *Olor de menta* combina la dansa i el text i no hi ha música, cosa que sorprèn a molta gent. És una peça senzilla, que no presenta cap necessitat tècnica i que es mostra tal com és... molt sincera.